PROBLEMATVM ARISTOTELIS SECTIONES duaedequadraginta.

PROBLEMATVM ALEXANDRI APHRODISIEI LIBRI DVO, THEODORO GAZA INTERPRETE.

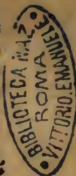
AD HAEC,
In utriusq; Sectiones & Problemata copiosissimus Index.

LVGDVNI.
Apud Paulum Mirallietum, Sub insigni Diui Pauli.

M. D. L.

ORNATISSIMO VIRO IOANNI VITALIO MEDICO Agnensi Paulus Mirallictus, S.

Etustas habet aliquid commune cũ multis, amor non habet, inquit ille. Ego uerò, mi Vitali, nescio quemmodo in omnibus fit (de me enim periculum faciens, hoc commune omnibus existimo) ut non solùm eos quos nobis uitæ societas, aut morum & studiorum similitudo, aliáue queuis coniunctissimæ necessitudinis ratio copulauit, diligamus: sed etiam quos ab ijs amari coliq; intelligimus, quamuis planè incognitos animo studiosissimè complectamur & obseruemus. Imò uerò, & ut ille ipse scribit, hoc natura nobis datum esse uideatur, ut cùm ea loca uideamus, in quibus memoria dignos uiros acceperimus multum esse uersatos, plurimũ moueamur, & quodam quasi eorum incendamur amore. Quæ profectò cùm ita sint, quantò maior esse in oratione uis potest, quæ nobis tanquam ob oculos quos nunquam uiderimus ponit? Hec eò, mi Vitali, ad te scribo, quòd cùm nuper Bernardum Rollandum Iuriscõsultum ualde nobilem, tuósque meros amores per se libentissimè uidi,

tum hoc libentius, quòd illum audiēs, te, quem nunquam uiderim, & audire & intueri uidebar: amare uerò ita coactus fui, tanquam quocum iam ab ineunte pueritia summa mihi constituta familiaritas fuisset. Nam & summam in Philosophia peritiam, & in Graecis, & omnis politioris literaturae genere magnā mihi tuam eruditionem exposuit: & praeterea tantā in consuetudine morum dulcedinem, & familiaritate suauitatem adiunxit, ut non me tui amantissimum modò, sed planè etiā in eo nemini concedentem fecerit: quòd quamuis multi tibi uetustate necessitudinis, in amicitia tamen potior esse nullus possit. Habet enim hoc admirabile secum sciētia, quae cū oculis cerni nequeat, ubicunque tamen esse intelligatur, non solū sui, sed etiā eius in quo esse putatur, ardētes amores excitet. Itaque dum nobiscum aliquandiu tuus Rollandus agit, quò taedium temporis subleuaret, & turpe otium fugeret, postulat à me Alexandri Aphrodisiei, & Aristotelis Problemata. illis enim tua causa impulsus se mirificè delectari aiebat. quòd tu illis ita abundares, ut sui leguleii legibus: quibus sexcentas uno spiritu nomere, nihil sit facilius. Sed tamen hoc inter te & illos interesse, quòd quae ab illis temerè & impudenter effluunt, à te tam oppertunè & grauiter proferātur, ut facilè quos tecum habes teneas: & quò uelis tāta suauitate dicendi impel-

las. Valde se ergo in illis legendis oblectatus est: nec destitit, donec perlegerit, totumq; opus multa cura innumeris mendis purgauerit. Ego autẽ illo amisso (nam propter institutum in Italiam iter, non potuit apud nos diu quiescere) ne tanti immemor beneficij uiderer, nihil habui antiquius, quàm accuratè dare operã, ne & grauissimi uiri, mihiq; amicissimi munus in situ apud me diu iaceret. Quamprimùm ergo tulit occasio (quid enim mihi longius esse poterat, quàm ut mei erga te amoris publicum esset testimonium?) prælis meis adhibui, tuóque nomini, cuius gratia hic ab illo susceptus labor erat, consecratum uolui: hísque commodissimis & uenustissimis typis excusi. nouo quidẽ formæ genere, quo te plurimum gaudere certò scio: sed tamen propter quotidianam libri materiam, tantò tibi, & propter te studiosis omnibus futuram iucundiorẽ. Tua ergo hæc Problemata, uerè enim tua sunt ab amantissimo animo certè profecta accipito. quæ si tu eo animo exceperis, quo te facturum à me cogitatũ fuit, dũ illa excuderem: neq; nos, tuum scilicet Rollandum, & me, nostri laboris ulla ex parte pœnitebit: nec te in illis in dies magis uersari, ac semper manibus circũferre: donec nota quas te in illa parturire cogito, in lucem magno studiosorum omniũ commodo exeant. Vale, & nos mutuò dilige.

Lugduni 30. Octobr. 1550.

SECTIONVM DVARVM DE QVADRAGINTA, & Problematum octingentorum octuagintaseptem Aristotelis, ELENCHVS,

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIONES DVAE DE QVADRAginta, *Theodoro Gaza Interprete.*

EORVM QVAE AD MEdicinam pertinent, Sectio prima, cuius quaestiones LIX.

1
VR exuperantiæ nimiæ committẽdi morbi vim habeant? An quia vel excessum, vel defectum efficiant? qua quidem re morbum consistere certum est.

2 Cur morbi sæpe curari possunt, vbi quis abundè excesit? Equidem nonnulli medici eam artem exercent, vt non nisi per excessum agant vel vini, vel aquæ, vel salsuginis, vel cibi, vel inediæ. An quoniam causæ, quę morbos committunt, aduersæ inter se sunt? atq; ita efficitur, vt genus alterum duci per excessum alterius in medium posit.

3 Cur temporum flatuúmque mutationes morbos intendant, tollántue, iudicent, vel cõ-

mittat? An quod aut frigidæ, aut calidæ, aut humidæ, aut siccæ sunt, morbosque qualitatum huiusmodi excessus committit? Secunda etenim valetudo, mediocritas quædam est. Quòd si per humidam, frigidámue materiã morbus constiterit, tempus accedens contrariũ, tollere illum poterit. Sed si minus contrariũ subsecutum sit, qui similis status tẽporis superuenerit, intendet sanè, atque interimet: quo etiã fit, vt qui bene valent, ægrotare tẽpore mutato incipiãt, corporis enim proinde tẽperamentum soluatur necesse est, quippe quod non nisi temporum, ætatum, locorumque statu idoneo aptum sit augeri, seruariq;. Quãobrem cùm tempora euariant, ratio tunc valetudinis habenda diligentius est. Idem autem illud pro causa particulatim etiã adest, quod in vniuersum proposui de tẽporibus: mutationes etenim flatuum, ætatum atque locorum, pro temporis cuiusdam mutatione accipi debent. Quapropter hæc etiam intendendi, vel tollendi, vel iudicandi, vel contrahendi morbum vim habent, quemadmodum tempora, & syderum ortus, orionis, arcturi, vergiliarũ, caniculæ, qui flatus imbrésque excitant, qui serenitates, frigora, teporésue solent adferre.

4 Cur vomitus, cùm tempora immutantur, citari maximè debeat? Ne conturbatio

redũdet, cũ varia ex creméta materiæ inutilis ex mutandi ratione ꝑueniant: vnde fit, vt cibum alij parum concoquant, alij parum cupiant.

5 Quamobrem qui vel cibo vitioso vescũtur, vel fame diutina laborant, pedibus intumescere soleant? an vtrisq; per tabem, cõsumptionemq́; illud accidat? Tabescunt enim & qui esuriunt, quia nullũ penitus capiunt alimentũ, & qui vitiosè vescuntur, quia quod assumpserit, perfrui nequeunt.

6 Quamobrem cùm vitia bilis per æstatẽ contrahi debeant, morbi acuti, qui certè ex bili consistunt, per hyemem potius vrgeant? An quia febribus illi comitati, acuti propterea sunt, quia violenti? violentia verò contrà naturam est: locis enim quibusdã in corpore humescentibus, feruens oritur inflammatio, quæ cùm non nisi caloris exuperantia sit, febres vtique accendere poteſt. Aestiuo igitur tempore arida, calidáque vitia malè homines habent, hyberno autem humida calidáque perinde acuta: celeriter nanq; interimunt, cùm propter humoris supercrescẽtis abundantiam, concoqui nequeant.

7 Cur morbus pestilens solus ex omnibus vitijs ꝑcipuè afficiat eos, q ad laborantes eo morbo propè accesserint? An ꝙ is solus oĩm morborũ cõmunis omnibus hominibus est.

Itaq;

Itaq; pestem facilè oībus infert, qui scilicet deprauato iam habitu sunt. Fit enim, vt morbo cubantis veluti quodam fomite succendēte, vitium illud protinus exultet, concipiatúrque in aliis.

8 Cur si venti septētrionales hyemē occuparunt, ver autē austros, pluuiásq; exhibuit, æstas proxima grauis tam febribus, q̄ lippitudinibus insequi soleat? An quod æstas corpora nostra multū humoris alieni cōtinētia excipit, & terra madet, & habitādi locus perhumidus est, talísq; reddit, qualis q. grauis perpetuò cōstat. Primū itaq; lippitudines subeūt, cū excremēta humoris in capite deliquēre incipiūt, dein febres. Ita enim intelligēdū est, vt res eadē & calidissima, & frigidissima reddi possit, ceu aqua, vel lapis: feruet etenim illa, vrit hic vehemētius. Fit igitur, vt aer suę crassitudinis causa, calorē pleniorē suscipiēs exardescat, & corpora pari ratione, anxietate æstúq; vexētur: æstus verò in corpore, febris: in oculis, lippitudo est. Deniq; mutatio quæq; calida corpus peruertit, cùm scilicet cœlo adhuc madente, æstas protinus sicca, & calida occupauit: vitiū etiam augetur, si pluuia æstate accessit Ita enim vis solis materiā latè obtinet, quā ferueſcere tum in corporibus, tum in terra, tum etiā in aere faciat: qua de causā febres oriuntur & lippitudines.

9 Cur si hyems austrina, & pluuiosa fuit, ver autẽ siccum & aquiloniũ est, corpora tã vere quàm æstate morbi exercent? An q hyemis tepor, & humor faciũt, vt corpora tẽpori eiusmodi proxima in qualitate reddãtur? Humida enim laxáq; fiant & soluta, necesse est. Quæ cùm ita se habeãt, vere frigido atq; sicco, facilè concrescere possunt, & indurari. Itaq; grauidæ, quibus tunc adest partus, abortu periclitant, videlicet incalescẽdi, crudescendíq; ratione. Quæ res syderatio appellata est, quã sicca illa cõmittit frigiditas, impatiens omnino excernendi humoris. Infantes verò, quos gerũt imbecilles, læsósq; immodicã ob frigiditatẽ, ædunt. Accidit enim vt qui tunc cœlo sereno nascũtur, ijdem pluuio benignè, & cõstiterint, & nutriti fuerint intra parentẽ: cæteris verò, cùm pituita vitio suæ nimietatis purgata nõ est (qđ fit, vbi tepidũ se exhibuit) sed coacta à frigore constitit, cũ tepor occupauit, æstatis vi colliquescit: si biliosi, siccíq; sunt, q eorũ corpora minimè humidam, sed squalibundam sortiũtur naturã, excitantur quidẽ humores, sed tenues: quam obrem eos lippitudo arida malè habet. Si verò pituita redundãt, raucitates destillationẽsque in pulmonẽ oriũtur: mulieres extorquẽt difficultates intestinorũ, quia natura sunt humida, frigidáq;: seniores stupor attõitos reddit

dit,vbi vniuersus resolutus humor incubuit, exq; imbecillitate caloris natiui concreuit.

10 Cur si æstas sicca,& aquilonia fuit, autumnus ex aduerso humidus atq; austrinus, hyeme,quæ proxima est,dolor capitis, raucitas,tussisq; oriãtur , atq; in tabẽ demũ euadant? An quia hyems multũ materię excipit, itaq; humorẽ cogere, atq; pituitã inde cõficere magnũ ei negotiũ est. Ergo difficilè est humorẽ dẽsari,cõficiq; inde pituitã. Quòd si in capite humor cõstiterit,grauitatẽ cõmittit: & si nimius,frigidúsq; est, crudorẽ vtiq; mouet,cui syderatio nomen est : necnõ si ob nimiam sui copiã concrescere minus potuit,in locum defluit proximũ,atq; ita tussim, raucitatem,& tabem contrahit.

11 Cur si sicca æstas, siccúsque autumnus aquilones habuerint,mulieribus,& omnibus pituita abundantib.secunda valetudo cõtingat? An quia natura vtrorunq; in alteram exuperat partem , itaque tempus in partem trahendo contrariam ad medium habitum, bonúmque perducit. Eò igitur ipso tempore optimè valent,nisi quid vltrò ipsi perperàm agant,aut humidi ad hyemem ita deueniant, vt fomitem quendam, & incitabulum frigori subministrent.

12 Cur si sicca æstas & aquilonia, & autũnus siccus ijdẽ aquilonibus perflatus morbo

biliosos infestet? An quoniã ad idem, corpus eorũ ac temporis habitus vergũt: itaq; veluti ignis igni adijcitur. Cùm enim corpora exsiccentur, quarũq; in his dulcedinis erat, eua poratum sit, vehemẽterq; incalescãt necesse est, vt dum humor cõsumitur, aridæ lippitudines oriãtur, residuóq; quod biliosum remã serit, eodémq; recalescẽte, febres acutæ, vtpote ex bili syncera, inuadant. Nonnullos insania rapit, quorum scilicet natura atra bile abundat: hæc etenim largè superest, cũ eius humores contrarij resiccescant.

13 Cur mutationem aquarum, graué, aeris verò non grauem esse affirment? An quod aqua corporibus alimento est, quo iam habito cõplexóq; peregrinemur. Aer auté nullo se exhibet alimento. Aquarum item genera multa & varia per se sunt, sed aeris minimè. Itaq; hoc etiã causæ esse potest, quippe cùm peregrè etiã profectis in cœlo quidé propè eodem, in aquis auté varijs versari eueniat: quapropter aquæ mutationem grauem esse rectè putatum est.

14 Cur ciborũ mutatio minus quã aquæ, grauis occurrat? An quia plurimũ aquæ consumimus. Nam & in pane, & obsonijs, & in potu aquæ, vsus plurimus est.

15 Sed cur cibi, & aquæ mutatio grauis sit? An quòd omnis mutatio etiam temporis

&

& ætatis motu facilis eſt. Extrema nanq; generis cuiuſcũq; moueri facilè poſſunt, quomodo & principia, & fines. Ergo & cibi, qui inter ſe diſtant, corrumpere ſe inuicē queũt, quippe cũ aut nuper, aut nondũ adhæſerit, qui præceſſerat. Ad hæc vt varius cibus grauis eſt, turbulenta enim, nec æqualis concoctio eius agitur, ſic in ijs accidit, qui aquã mutarint, ſcilicet vt variæ potionis vtantur alimento, eſtq; id alimenti genus, quàm ſiccum valentius, quoniam plurimum eſt, exq; cibis ipſis non, niſi quantum dilutũ eſt, vim habet enutriendi.

16 Cur mutationes aquarũ faciunt, vt pediculi, in quibus haberi poſsint, multi habeãtur? An ꝙ humoris cruditas, quã perturbatio illa cõmittit, quæ ex aquæ vario vſu in crebra cõmutatione redũdat, humoris creare copiam poteſt, præſertim in loco humori opportuniore. Cerebrum autē natura humidũ eſt: quare caput maximè perpetuò humet, cuius rei indiciũ eſt, ꝙ pili in hoc potiſsimum exeunt: huius autē loci vis, ad progenerãdos pediculos apta eſt: patet hoc in puerili ętate. Caput enim puerorũ madet abundè, & ſæpè aut grauedine cõflictatur, aut ſanguinis profuſione. Quinetiã pediculos plures illa ætas habere ſolet.

17 Cur à vergiliarũ occaſu ad fauonij vſq; fla-

flatus hi potissimũ pereãt, qui morbo longo laborãt, & senes q̃ iuuenes potius? Vtrũ sum mę illę intereũdi causę duę adsint, frig⁹ atq; excessus. Vita enim calore fouet, seruatúrq;. Tempus autẽ istud ambo illa sortit. Frigidũ enim & hyems tũ acerrimè vrget, subsequẽs enim tempus ver est. An ꝙ qui vitijs laborant diuturnis, nõ secus ac senes effecti sunt. Longus etenim morbus, quasi senecta iam ad esse videtur. Ea nanq; corpora sicca, & frigida sunt, altera scilicet ob ætatẽ, altera ob languorem: hyemem verò & gelu, frigoris atq; siccitatis esse excessionem certum est. Quare fit, vt cùm vel paruo momento corpora pateant, hyemis rigor quasi ignis igni iungatur, atq; ita interimat.

18 Cur in plenis impurisq; corporibus, vlcera capitis non magno negotio sanẽtur, tibiarum autẽ ægrè? An humor eorũ, quia terrenus, grauis est: graue autem omne deorsum tendit: ergo superiora curari facilè possunt, quoniam seorsum humor decesserit: inferiora propterea nequeunt, quòd admodum excrescant, & putredini pateant.

19 Cur si post hyemem aquiloniam, & ver austrinum ac pluuium, æstas sicca admodum fuit, perniciosus omnibus autumnus accedat & pueris præsertim? Nam & cæteris difficultates intestinorum, febrésq; quartanæ longę

eo tẽpore solẽt euenire. An ꝙ, si aqua medio- cris ꝑ æstatẽ incesit, quantũ humoris colle ctũ est ꝑ ver humidũ, in nr̃is corporib⁹ refri geratũ quiescit: sed si nõ ita cõtigit, pueri, q suaptè natura humidi & calidi sunt, vehemẽ ter eo feruescunt affectu, quoniã refrigerati minimè fuerint. Et si per æstatẽ restiterint, autumno certè, quorũ humor vltra modum ferbuerit, corripiẽtur. Excrementa verò nisi cõfestim peremerint, orta videlicet circa pul monẽ, atq; arteriã (suprà enim primũ consi- stunt, eò.s. ꝙ aeris tepori nostra corpora pa- teant: hinc enim lippitudines quoq; pręgres sis febrib⁹ in graui æstate sequi cõsueuerũt) ergo si nõ locis superioribus excremẽta hu- morum exorsa (vt dictũ est) protinus intere merint, descendẽt cruda ad ventrem, atq; ita difficultatẽ creabunt intestinorũ. At si præ- nimia sui copia humor excerni nequiuerit, quartanæ ijs orientur, qui euadere mortẽ po- tuerunt, etiam si illud intestinorum vitium omnino quieuerit. Quòd enim crudi humo- ris subtersedit, stabile, firmúmq; vehemẽter modo atræ bilis adhæret.

20 Cur si æstas & autumnus, imbres au- stróísq; habuerunt, hyems grauis consequi so leat? An quòd hyems corpora pręhumida ex cipit, mutatio etiã ingens occurrit. Nõ enim paulatim, sed repentè ex calore immodico ad

fri

frigoris acerbitatem venitur, quò autumnus quoq; tepidus extitit. Itaq; qui denso corpore sunt, hos morbi extorqueāt acuti, necesse est. his enim humida excremēta suprà potius colligūtur, cùm partes superiores humorib⁹ huiuscemodi opportunas, inferiores inhabiles illi habeant. Ideóq; qui tali textura corporis sunt, non multa excremēta sibi admittunt. Cùm igitur, qui locis superioribus corporis humor excreuerit, infrigescere incipit, fit vt prædicta vitia orianť, quemadmodū vi nolentis propè accidit, cū algent. At quibus laxius corpus est, ijs febribus orsis euenit, vt quæ summa de cruditate febres constiterint, transeant in ardores, quoniā his magis totū corpus ab humoribus occupatur, quā densa illis mole constātibus, exq; vi frigoris coacta eorum corpore humores incalescētes febres accendunt: superans enim calor, totius corporis febris est, & si idem nimio intendatur humore, ardor effici potest.

21 Cur annus pestilens tunc inuadit, cùm sol multum vaporis de terra excitat? An tūc annus humidus pluuiúsq; significetur, necesse est, terrámq; madescere necessarium. Fit igitur, vt quasi locis palustribus grauibúsq; proinde inhabitetur, & corpora quoque multis tunc excrementis redundare necessarium est, ita vt ægrotandi materiam

habeant in æstate.

22 Cur grauis tunc adeat annus, cũ copia est pusillarũ ranarum, quæ rubetarũ faciem repræsentant? An res vnaquęq; loco suæ naturæ idoneo abundare solita est. Itaq; eiusmodi animantiũ genus cùm natura humidũ sit, humidũ pluuiúmq; annũ ob eam ipsam causam indicat. Anni eiusmodi verò graues proculdubio sunt. Quibus enim corpora facta præhumida fuerint, multis idcirco excrementis premuntur, quæ causæ sunt, vt morbi proueniant.

23 Cur austri sicci & nihil humẽtes febres creare soleãt? An quia calorẽ, humorémque excitant alienũ. Sunt enim suaptè natura humidi, calidiq;: qua quidẽ re febris cõmitut, quippe quæ nõ nisi p excessum ambarũ qualitatũ illorũ oriri soleat. Cũ igitur imbre austri vacãt, corpora nostra ita afficiãtur, necesse est: at cũ flatibus imber adest, nos aqua refrigerat, austros tñ, quos mare miserit, prodesse stirpibus certũ est. Refrigerati nanque beneficio maris, deueniunt contra æruginẽ, quę humore, caloréq; alieno consistit.

24 Cur corpora humana se tardiora debilioráq; sentiant, cùm austri afflant? An quia multum ex paulo tunc redundat humoris, quem deliquescere tepor coegit, exq; leui afflatu grauis humor citatur: adde, quòd vires

nostræ cōditæ in articulis sunt, qui austrinis laxari flatibus consueuerunt. Cōstat id ex eorum crepitu, quæ pridem conglutinata, tunc remittuntur ac resoluuntur. Tenax etenim humor, qui articulis inditus est, vt concretus nos moueri nō patitur, sic nimis humefactus intendi minimè sinit.

25 Cur per æstatem magis aduersa valetudine laboretur, per hyemem verò magis qui laborāt, emoriātur? An quia calor, qui per hyemem intus propter corporum densitatē coercetur, parū adiuuat, nec labor operū, qui amplius per id tempus suscipitur, excremēta humorum potest concoquere, ideo validam esse mali originem necesse est: quòd cùm ita sit, perniciosum morbum vrgere ratio est. Contrà in æstate, quoniam corpus vniuersum rarū refrigeratum, resolutum, atq; laborū impatiens est idcirco morbos plures quidē oriri necessarium videtur, videlicet ob lassitudinem, cruditatémq; ciborū: noui etenim fructus tunc adsunt: non tamen ita validos esse naturæ ratio patitur, quamobrem facultas hisce succurrendi datur facilius.

26 Cur post vtrumlibet solstitium, per centum dierum spatium mori maximè accidat? An quod eatenus vtraq; vehementia caloris & frigoris se dilatat, quæ morbos perniciémq; afferre infirmis potest.

27 Cur ver atq; autumnus morbis infestet? An quia mutationes graues oēs occurrūt: sed autumnus vere grauior est, quia corpore calido refrigescente, quàm frigido incalescente potius ægrotamus. Vt igitur verè frigidum recalescit, sic autumno calidum refrigescit.

28 Cur per hyemem minus quā per æstatē sed perniciosius ægrotetur? An quoniam in æstate morbi vel parua de causa existunt, q̃ in hyeme minimè accidit ita: sum⁹ enim tūc & ad concoquendū, & ad bene valendū aptiores. Itaq; ratione maiora perniciosioráq; mala sunt, quæ maiori de causa prouenerint. Quòd idem in athletis, & omnino in ijs, qui secuda valetudine esse solēt, licet perspicere. Aut enim nullo morbo premuntur, aut pressi celeriter è vita decedunt, quippe qui nisi magna cum causa ægrescere nequeant.

29 Cur per autumnū ac hyemem febres ardētes potius oriantur, quæ tēpora frigus præ se ferunt: per æstatē verò, cùm æstus adsunt, rigores magis infestent? An quia in corpore hominis bilis calida, pituita frigida est. Itaq; per æstatem quod frigidū est dissoluitur, diffusúmq; horrores, tremorésq; excitat. Per hyemem autem quod calidum est, vi temporis pressum refrigescit. Febres tamē ardentes per hyemem autumnúmq; potius conflictāt quoniā calor pulsus à frigore, introrsus se cō

trah

trahit. Ardor enim nõ residet in summis, sed intrinsecus se expandit, atque ita efficitur, vt ratione febres ardẽtes hyberno tempore oriantur. Melius id in ijs intelligi potest, qui aqua frigida, quiq; calida se hyberno tempore lauerint: qui enim frigida se infuderunt, ibi aliquandiu, dum diluerentur, friguerũt, reliquo toto die tuti à frigore sunt. At qui calida vsi fuerint, frigus diutius experiuntur. Caro enim spissescit, calorq; introrsus se colligit eorum, qui se aqua diluerint frigida. Contrà autem ijs euenit qui calidam admisere, caro quippe rarescit, calorq; ad exterum vsque locum euocatur.

30 Quænã virt⁹ sit cataplasmatis? An vt resoluat, vt moueat sudorẽ, vt euocet vaporẽ.

31 Quonam argumento constet abscessum iam purulentum esse? An si aqua perfusus calida immutatur, purulentus est: sin minus, nondum est.

32 Quænã vrẽda, quæue sint incidenda? An quæ ore sunt amplo, nec breui coagmẽtẽtur hęc vrẽda sunt, vt crusta illic incumbat: sic eĩ nullũ pus cicatrice inducta occultabit.

33 Quænam virtus medicamenti supprimentis sanguinem sit, quod enæmum appellamus? An vt exiccet, & materiæ inutilis cõfluuium cõpescat, sine crusta aut carnis putredine. Ita enim efficit, vt vulnus simul &

inflãmatione careat,& vnitati sit opportunũ quod enim materia nõ superfluit,inflãmatio ne carebit. Quod siccũ est vnitati opportunius erit: quandiu nanq; præmadet.cõcorpo rescere nequit. Quãobrem quę cruẽtis inijcienda censemus, acria magna ex parte sunt, quò acerbitate sua posſint aſtringere.

34 Quænã incidenda,quæue vrẽda,quæ cõtrà non ita curãda sint,sed medicamẽtis? An quæ in ala,aut in inguine abſceſſerunt,medicamẽtis curãdũ potius:diducta enim partim laboriosa,partim periculosa redduntur. Vrẽdi sunt illi abſceſſus,qui lati, proceſſúq; multiplici eruperunt,quiq; venosis,nõ carnosis resident locis. Incidendi qui in acutum se colligunt,quique non parte solida extant.

35 Cur si quis ære incisus sit, facilius quàm si ferro,sanescat? Vtrũ quia æs leuius est,itaque minus laceret,ictúmq; faciat. An è diuerso,quòd ferrũ acie adactiorẽ recipiat ſectionẽ, idcirco faciliorẽ tolerabilioréq; efficere debeat. At verò æs medicamẽti vim obtinet & prĩcipiũ quodcũq; pars potiſsima rei est. Qđ igitꝰ ęs simulac fuerit incisũ,medicamẽto pͥtentiſsimo adest,facit vt vulnꝰ celeriꝰ coeat.

36 Cur ambusta ex ære sanentur celeriter? An quoniam à laxioribus,minúsque corpulentis effecta sunt. Plus enim caloris corpori inhæret solidiori.

Vtr

37 Vtrũ ptiſana ordeacea leuior,& ad morbos accõmodatior quã triticea ſit?hanc enim nonnulli anteponũt, argumẽtumq; ex piſtoribus capiunt, ꝙ multo coloratiores ſunt qui tritici, quã qui ordeacei piſturã exercẽt: addunt etiam ꝙ ordeũ humidius eſt: quod autẽ humidius eſt,concoctionem deſiderat pleniorem. Sed nihil prohibet,quò minus vt cõcoctu quid difficilius ordeum habeat, ſic ad leuitatem quid vtilius præſtet: hoc enim non humidius tãtum tritico eſt,ſed frigidius etiam: qualis certè ſorbitio,cibúſq; cõpetit febrienti, vt parum alat,& ſatis refrigeret,quod ptiſana ordeacea facere poteſt,quia enim humidior, vel corpulẽtior eſt,hinc alimenti parũ, idq́ue frigidiuſculum præſtat.

38 Cur dentium ſtuporem portulaca herba aut ſal tollere poteſt? An portulaca, quia lentum quendam habet humorem,qui vel manducanti,aut manu aliquantiſper confringenti pateſcit: hæret enim,ac trahitur. Lẽtor igitur ſubiens ille,à corpore educit acorẽ,quippe qui affinitate quadam coniungi valeat argumento ſaporis,quem acidulum reddit. Sal verò macerat,liquefacitq́ue,atque ita acorẽ quoque extrudit.

39 Sed cur lixiuium,nitrúmue hoc idem facere nequeat? An ꝙ hæc ſuam ob acerbitatẽ aſtringunt,non liquefaciunt.

40 Cur æstiuis lassitudinibus balneo, hybernis vnctione mederi conueniat? An hybernis vnctio datur propter horrores mutationésq; vrgẽtes: per calorẽ eñ laxãdũ est qui mẽbra tepescere faciat: oleũ verò calidum est. At in æstate humefaciendum cẽsetur, quoniã tempus id siccum est, nec metus interpellit horroris, eò ꝙ status temporis ad tẽporem ingenuè vergit: hinc etiam cibus parcus, potio liberalis per æstatem admittitur, illæ magis, hæc omnino. Potioni nanq; per æstatẽ ob tẽporum siccitatem indulgendum ex toto est: parsimonia verò cibi communis temporũ omnium est, sed magis æstati conuenit, ne ob habitum temporis feruẽtem, corpus cibo immodico pressum exæstuet.

41 Cur ex medicamentis alia aluum soluãt vesicam autem minimè: alia vesicam soluãt, cùm aluum nihilo moueant? An quòd ea, quę natura humida sunt, atque aqua referta, si medendi obtinẽt facultatem, vesicam soluũt: subsident enim in ea humores, qui putredine immunes euaserunt: quippe vesica pro eius humoris conceptaculo habetur, qui minimè in ventre concoquitur, qui non manet, sed prius quàm agat quicquam aut patiatur, excernitur. At quæ terrenam sortiuntur naturam, si vires habeant medicas, aluum hęc fundere queunt. In hac enim terrena quæque

mater

materia se prouoluit, itaq; turbat, si mouendi obtinet facultatem.

42 Cur alia vētrem mouent superiorē, alia inferiorem, vt veratrū superiorē, scāmonea inferiorē: alia verò citāt vtrunq;, vt elateriū & thapsię succus? An ꝙ ex medicamētis, quę ventrē mouent, alia frigida, alia calida sunt: itaq; alia propter suum calorē protinus vt in superiori vētre fuerūt, loca petūt superiora, ac inde liquefaciendo, maximè quæ aliena sint, minúsq; insidentia, sed etiam quę insunt naturę intima, medicamēto scilicet vehemētiori epoto, aut copiosiori quàm natura patiatur, tam ea ipsa, quā quæ excrescentia adfuerint, in ventriculū deducunt, hic verò feruore excremēta perturbant, flatúmq; excitāt multum, qui obsistens vexānsq;, demum vomitū mouet. Alia ꝙ natura frigida sunt, deorsum versus pōdere suo labuntur, etiā priusꝗ̃ quicquā vel afficiātur vel agāt, ac inde proficiscentia, idē actitāt qđ superiora: vbi enim ꝑ adita foramina illinc ascēderūt, atq; materiā agitarūt, eodē tramitę secū quæ corripuerint excremēta colliquamētáq; deducunt: at genus medicamēti, quod qualitatis vtriusq; particeps, mistúmq; ex calido frigidóq; est, hoc ob eam vtranq; facultatē rē poteſt vtrāq; conficere. Hinc & medici mistis sibi generibus sæpe medicinas componunt.

43 Cur medicamenta purgare valeant, cùm alia pleraq; amariora, cæteríſque eiuſmodi qualitatibus inſigniora, id facere nequeant? An quia non ob eiuſmodi vires purgãdi obtinent facultatem, ſed quia cõcoqui nequeũt: etenim quæ ob exceſſum caliditatis aut frigiditatis, quamuis exiguo corpore incoctilia ſint, aptáq; vincere, non vinci ab animantiũ calore, reſoluíq; eadem facilè à ventre vtrolibet poſsint, hęc medicamẽta habentur. Vbi enim ventrem adierunt, reſolutiq; ſunt, ſtatim ad venas per eaſdem feruntur ſemitas, quibus permeat cibus: mox cùm nihilò cõcoqui potuerunt, ſed victrice perſtiterint potẽtia, relabũtur, & quæ ſibi obſiſtẽt, ſecũ detrahunt, quæ res purgatio vocitatur. Aes verò, argentum, cæteráque generis eiuſdẽ, & ſi concoqui à calore animalium non poſſunt, ſed reſolui à ventribus nequeunt. Oleũ, mel, lac, cęteríque eiuſmodi cibi, purgãdi quidẽ vim obtinent, ſed quãtitatis, non qualitatis ratione: vbi enim ob nimiam ſui copiam cõcoqui minimè potuerunt, tùm purgant, ſi quando id facere poſſunt. Duabus enim illis de cauſis aliquid concoqui nequeat, aut quia generis peruicacis eſt, aut quia modũ exceſſerit. Quamobrẽ nihil ex prædictis medicamentũ eſt, quippe cùm nõ ob aliquam ſui facultatẽ purgare valeat. Acerbitas autẽ, acor, malúſq;

odor

odor medicamenta comitantur, eò quod genus medicamentorum cibo cõtrarium est. Quòd enim concoctum à natura accesit, id corporibus adhærescit, alimentúmque appellatur: quod autem conuinci, domaríque minimè possit, sed venas ingressum per excessum caliditatis frigiditatísue suæ perturbet, hoc naturam sanè obtinet medicamenti.

44 Cur piper, si largè sumatur, vesicam soluet, si parcè, aluum: è contrario scammonea si largè sumatur, aluũ soluet: si parcè, & quæ vetus est, vesicã? An quia singula magis à singulis mouẽtur: piper enim magis vrinã ciet, scammonea aluum. Itaque si piper sumptũ copiosius est, ad vesicam defertur, nec se in aluum diffundit: sed si exiguum ceperis, retentum in aluum soluet, atque ita medicamentũ eius existet. Scammonea verò, quæ data copiosius est, retinetur, vt resoluatur: resoluta iam medicamentum efficitur, ob causam, quã superius proposuimus. At si exigua vnà cum epoto humore per inuisibiles meatus imbibitur, ac celerius antequàm perturbet, in vesicam defertur, quà pro sua facultate recrementa, colliquamentáque residẽtia per summa abducit. Sed illa multa vt dictũ est, quod diu ex virium soliditate permanserit, largè expurgat, sordésque terrenas potissimum detrahit.

Cur

45 Cur inflammationes easdem alij frigefaciendo sanét, alij calefaciẽdo concoquant? An ꝙ illis per refrigeratione͂, his per externũ calore͂, caloris sui copiã colligere placet.
46 Cur mutari cataplasmata debeat? An vt plenius sentiatur. Solita enim, vt ea quæ ve͂triculo mandamus, non amplius medicamenta sunt, sed pro alimentis recipiũtur: sic etiã hæc fungi suo munere nequeunt.
47 Cur cibum imminuere, laborem augere salubre est? An quia causam ægrotãdi excrementorũ habet nimietas, quæ tũc certè exultat, cum aut cibus superest, aut labor deest.
48 Cur medicamenta, & res amaræ, aut foedi odoris, magna ex parte purgare possint? An quoniam amara quæcunq;, maléq; olentia concoqui nequeunt: qua de causa medicamenta quoq; amara sunt atq; fœtida. Quod enim concoctionem nullã sibi admittũt, mouereq; cum amaritudine possunt, hinc medicamenti sortiuntur naturam. Et si iusto plus data sint, periment. Quæ autem necant, etiã si exigua dentur, hæc non medicamenta, sed toxica esse dicimus. Ne illa quide͂ medicame͂ta vocamus, quæ non sui generis qualitate purgare queant. Sunt enim pleraq; in genere cibi, quæ si largè sumantur, facere ide͂ poterunt, ceu lac, oleum mustũ. Sed hæc omnia ꝙ minus facilè concoquuntur, idcirco pur-

gant:nec omnes,sed aliquos. Sunt enim alijs alia concoctu facilia,difficiliáue. Quamobrẽ non eadem medicamento omnibus sunt, sed propria plerisq; comperiuntur. Deniq; medicamentum, non solum concoctionis immune,sed etiam motus efficiens esse debet: sicut & exercitandi ratio extrinsecus aut intrinsecus accedens,nõ nisi per motum alienam excernit materiam.

49 Cur odorata genera seminum quàm plãtarum,mouere vrinam posśint? An quia calida,concoctúq; facilia sunt, quo in genere ea collocamus,quæ citãt vrinam: horum enim vis insita calefaciẽdi,breui extenuatur. Odor quoq; nullam corpulentiam gerit:nam & ea quæ odorem plenisśimè reddunt,velut allia, caliditate sua mouent vrinã,vel potius vim obtinent tabefaciendi. Semina verò odorata calida esse certum est.

50 Cur impuris tetrisq́; vlceribus,siccis acribus,acerbisq́; medicamẽtis vtendũ sit, puris verò & sanescentibus humida tantum imponãtur? An ꝙ impuris detrahendũ aliquid est ꝙ non nisi humor est alienus, qui adimi debet. Genus autem medicamẽti,quod mordax acre acerbúmq; est,id efficere potest,& siccũ magis quàm humidùm. At quæ pura sunt,cicatricem tantum desiderant.

51 Cur morbis,qui contrahuntur à pitui-

ta,lib

45 Cur inflammationes easdem alij frigefaciendo sanét, alij calefaciēdo concoquant? An quod illis per refrigeratione, his per externū calorē, caloris sui copiā colligere placet.
46 Cur mutari cataplasmata debeāt? An vt plenius sentiatur. Solita enim, vt ea quæ vētriculo mandamus, non amplius medicamenta sunt, sed pro alimentis recipiuntur: sic etiā hæc fungi suo munere nequeunt.
47 Cur cibum imminuere, laborem augere salubre est? An quia causam ægrotādi excrementorū habet nimietas, quæ tūc certè exultat, cùm aut cibus superest, aut labor deest.
48 Cur medicamenta, & res amaræ, aut fœdi odoris, magna ex parte purgare possint? An quoniam amara quæcunq;, maléq; olentia concoqui nequeunt: qua de causa medicamenta quoq; amara sunt atq; fœtida. Quod enim concoctionem nullā sibi admittūt, mouereq; cùm amaritudine possunt, hinc medicamenti sortiuntur naturam. Et si iusto plus data sint, periment. Quæ autem necant, etiā si exigua dentur, hæc non medicamenta, sed toxica esse dicimus. Ne illa quidē medicamēta vocamus, quæ non sui generis qualitate purgare queant. Sunt enim pleraq; in genere cibi, quæ si largè sumantur, facere idē poterunt, ceu lac, oleum mustū. Sed hæc omnia quod minus facilè concoquuntur, idcirco pur-

gant:

gant: nec omnes, sed aliquos. Sunt enim alijs alia concoctu facilia, difficiliáue. Quamobrē non eadem medicamento omnibus sunt, sed propria plerisq; comperiuntur. Deniq; medicamentum, non solùm concoctionis immune, sed etiam motus efficiens esse debet: sicut & exercitandi ratio extrinsecus aut intrinsecus accedens, nō nisi per motum alienam excernit materiam.

49 Cur odorata genera seminum quàm plātarum, mouere vrinam possint? An quia calida, concoctúq; facilia sunt, quo in genere ea collocamus, quæ citāt vrinam: horum enim vis insita calefaciēdi, breui extenuatur. Odor quoq; nullam corpulentiam gerit: nam & ea quæ odorem plenissimè reddunt, velut allia, caliditate sua mouent vrinā, vel potius vim obtinent tabefaciendi. Semina verò odorata calida esse certum est.

50 Cur impuris tetrisq; vlceribus, siccis acribus, acerbisq; medicamētis vtendū sit, puris verò & sanescentibus humida tantum imponātur? An quòd impuris detrahendū aliquid est, quòd non nisi humor est alienus, qui adimi debet. Genus autem medicamēti, quod mordax acre acerbúmq; est, id efficere potest, & siccū magis quàm humidum. At quæ pura sunt, cicatricem tantum desiderant.

51 Cur morbis, qui contrahuntur à pitui-

ta, lib

ta,libido immodica prosit? An quòd semen genitale excrementi cuiusdam detractio est, ideo naturam præ se fert pituitæ. Quod igitur multum pituitæ concubitus detrahit, natura iuuare idcirco potest.

52 Vtrũ ergo inter initia mali, cibũ afferre melius sit, an post? An inter initia,ne iam penitus debilitato febris occurset. Igitur vel extenuandũ protinus est,vel ita alendũ. Sorbitionibus primũ recreandũ: hæ nanq; mitiores,leniores,colliquabilioresq́; sunt,&alimentũ hinc capere infirmũ corpus expeditius potest. Nihil enim cibum in ventriculo resolui ,perferuereq́; antè oportet:quod nõ nisi labore cubantis fieri potest.

53 Cur intuendũ vrinã, an cõcocta sit nec ne, profluuio intercepto mingendi potius quàm perpetuo? An quòd signũ concoctionis vrina exhibet rufa, quòd quidẽ melius intercepto profluuio deprehenditur. Genus enim quodq; humoris, suum colorẽ pleniùs ostendit,cùm exiguũ est, quàm cùm multũ: nam in multo figuræ,in exiguo coloris conspectiores sensui obuiant:quod etiã in rore, sanguine,lachrymaq́; palpebris adhærẽte patescet. Vrina igitur si continuè demittat̃ copiosior redũdabit: sin intercipiat̃,index sui coloris certior erit. Qđ si iã ex concoctione colorẽ trahit eiusmodi, talis ꝑfectò appare-

re

re etiam amplius poteſt, cùm lumen ſe refringat, & tanquam ſpeculum fiat propter intermiſsionem profluuij.

54 Quam ob cauſam corpus, cui ſecundam conciliamus valetudinem, non denſum, ſed rarum reddendum ſit? An vt vrbs, locúsque cuicunq; ſalubris eſt, qui placidè aſpiratur: quapropter & mare quoque ſalubre eſt: ita etiã corpus, quod ſpiratius eſt, ſanitati opportunius conſtat. Aut enim nullum recrementũ exiſtet, aut quod extiterit, quamprimũ excernatur, danda opera eſt, corpusq́ue eſt ſemper ita regendũ, vt ſimulatque excrementũ admiſit, habeat qua parte illud excernat, ſitq́ue motui deditum, nõ quieti. Quod enim manet, putreſcit modo aquæ immotæ, putreſcens verò morbum cõmittit: at quod excernitur, antequam vitietur, decedit. Hoc igitur vt corpore denſo nunquam contingit (fit enim propè vt inuiſibilia foramina claudantur) ſic raró ſolutoq́ue accedat neceſſe eſt. Quamobrem in ſole, nudo corpore minimè ambulandum eſt: ſpiſſatur etenim caro, & concaleſcit, corpúſque parte interiore humidius redditur: quantum enim humoris, reſidet, aboletur, quantum inteſtinũ eſt, manet intactum. Qua ratione quoq; carnes aſſæ lixis humidiores ſunt. Ne pectore quidem nudo ambulandum eſt: ita enim vis ſo-

lis corporis optimè partis conditæ adimet, quæ nulla egeat dēptione, sed inferna potiꝰ eā desiderāt. Inde igitur vt & remoto nō nisi cū labore sudor educitur, hinc facilè ob loci opportunitatem digeri potest.

55 Quam ob causam pernionibus, & ambustis frigore tā aqua frigida quàm calida prosit? An qm̄ genꝰ id vitij ex nimio humore cōsistit: frigida igitur humorē restringit atque exasperat, calida in spiritū vertit, carnēque elaxans, libertatē efflandi præbet spiritui.

56 Cur frigus perniones, calor ambusta & facit & tollit? An quòd eadem vis colliquefaciendo facit, ex iccando tollit.

57 Cur potio febrientibus sæpè, & paulatim subministrāda sit? An quòd potio multa præceps defertur, exigua lentè incedens irrorat, madefacit, seséque insinuat corpori. Sicut enim in humo, si aqua largè accesserit perfluet, si paulatim verò, madefaciet tantū: ita etiā in febribus agit. Nā & aquas fluētes si quis paulatim deducit, alueus humorē totum ebibit: sed si tantundē aquæ vniuersum dimiserit, scaturigo velox vsque eò profluet, quò deducere libitū est. Tum ęger quiescere immotusque, quoad maximè fieri potest, iacere debet: immotus inquam, quod ignem quoque emarcescere certum est, vbi à nullo mouetur, ne aduersus flatui cubet, quoniam flatus

flatus excitat ignem ſolicitúsque per auram ignis ex paruo magnus aſſurgit. Obuelandus æger, operiēdusq́ue proptereà eſt, quia ſi nullū igni cōcedatur ſpiraculū, extinguetur: nec veſte quidē exui debet, donec inſudare occeperit. Vt enim ſubiectū hunc ignē vi ſui ſic & deliteſcentē illū naturæ humor extinguit. Adde in genere febriū intermittentium balneū, & fomenta pedibus admouenda, & veſtem pleniorem ſuperponendam, & quietem agendam, quibus præparetur, vt corpus perquàm calidum ſit ante acceſsionem. Vbi enim multum ſupereſt ignis, lucerna nequit ardere: exiguum quippe ignē, multus ille ad ſe trahit, ita fit vt multū ignis in corpore præparandum ſit: febris enim exiguum continet ignem, multusque proinde ad ſe ducet exiguum.

58 Quartanis febribus ratio victus extenuāda non eſt, ſed ignē corpori interſerendum, necnon exercitatione vtendum: & qua die acceſsio inſtat, lauandum, ſomnúmque minimè quærendum. Hic victus calefaciens prodeſt, quia febris quartana imbecilla eſt: nam niſi imbecilla eſſet, quartana non fieret. Vidés ne lucernam, multus ignis perflagrat, ſuam aſſeruare flammulam minimè poſſe? multus enim ille exiguum ad ſe rapit: ergo multum ignis accendendū in corpore

est,vt quod exiguum febris continet,restrin guatur. Sit igitur victus quotidiani ratio, quæ partim ignem, partim rorem indat in corpus.

59 Morborum alij ab igne, alij à rore creãtur. Curat Morbos ignis ros,roris ignis,hic enim exiccat rorem.

EORVM QVAE AD SVDOrem pertinent, sectio secunda, cuius quæstiones XLII.

1 CVR neque intẽto,neque cõtento spiritu, sed potius relaxato sudor proueniat? An quoniam retentus spiritus venas implet,itaque humorem exire non patitur, vt in aqua fit vasis, quod in mare demissum dulcem intra se colligit humorẽ clepsydraq́ue ob id nominatũ est:nequit enim effluere,cùm quis pleno iam vase partem alteram obturauit, sed vbi per spiritus libertatem sudorem promere licuit, multus certè erumpit,quoniam eò ipso retentu, copia humoris paulatim collecta est.

2 Cur membra aquæ immersa calidæ non sudent,etiã si ex seipsa recalescant?An quod aqua liquescere non sinit, sudor autem res vitiosè adiuncta corpori est, vt qui pèr calorem excerni debeat.

3 Cur sudor salsus sit? An quia motu efficitur, & calore secernente quantum alienũ,

per

per adhærentiam intimationemque ineſt in alimento ad ſanguinem carnesque: id enim ocyſsimè ſegregatur, quoniam nec aptũ nutritioni eſt, & foras demum euaneſcit. Salſus verò propter id eſt, quòd pars quidem dulciſsima leuiſsimaque tota ad corpus nutriẽdum aſſumpta eſt. Pars autem alieniſsima crudiſsimaque tantum abſoluitur, quæ partim deorſum collapſa, & ſubſidens vrina vocatur, partim in corporis ſumma emergens, ſudor eſt: ambo tamen ſalſa ob eandem cauſam prodeunt.

4 Cur magis parte ſuperiore corporis quàm inferiore ſudemus? Vtrum quoniam calor ſurſum tendit, ſupérque manet, propterea humorẽ ſecũ trahere poteſt. An quoniam ſudorem ſpiritus moueat, qui ſedẽ habet ſuperiorem: an quia ſudor non niſi humor eſt incoctus: quo certè humore pars humet ſuperior, habitus etenim corporis ſuprà potiùs innoteſcit.

5 Quã ob cauſam cũ manus exercitamus, ſudor maximè oriatur, modo cæteræ corpis partes poſitũ ſuũ ſeruent? An quoniã robur huic præcipuè loco inditũ eſt, hoc enim ſpiritũ cõtinemus, qui parti robuſtiſsimæ proximus eſt: dũ verò laboramus, vires augem', his auctis magis ſpiritũ cõtinemus. Tũ etiã cũ hac perficiamur parte, magis, quã cũ alia

laboramus: ſpiritu nãq; retento, ſimul & perfricamus, & perfricamur, dũ ita exercemur.

6 Cur ſudor capitis aut nullũ reddat malũ odorem, aut minus q̃ reliqui corporis? An quia locus capitis opportunus ſpirationibus eſt, & quidẽ laxũ ſe ipſe demonſtrat argumẽto exoriẽdi capilli. Loca autẽ, & q̃ in locis tenẽt, grauiter olẽt, ſi ſpirãdi careãt libertate.

7 Quã ob cauſam, qui ſe lucta exercent, ſi interpoſita aliquantiſper quiete luctentur, magis ſudabunt q̃ ſi cõtinuè? An quoniam humor data requie ſeſe colligit, quẽ deinde luctandi exercitatio educit. Continua verò illa, modo ſolis, corpora aſsiccare poteſt.

8 Cur magis ſudamus, cũ nõ longo interpoſito tẽpore ſudor euocatur? An quia non humor tantũ cauſa eſt vt ſudemus, ſed foraminũ quoq; abditorũ apertio, & corporis raritas, atq; ſolutio. His igitur, qui diu ſudãdi intermiſerint vſum, foraminũ iter clauditur: at ijs q crebrò vtũtur, patefactũ ſemp habetur.

9 Quare cũ ſol nuda magis q̃ induta calefaciat corpora, induta magis ſudare ſoleant? Vtrũ quia ſol corporis deurendo, foramina comprimat: an quia vapores exiccet, quę minus poſſunt accidere indutis.

10 Cur facies maximè ſudet? An quia quę laxa, humida, ſolutaque maximè ſunt, hæc ſudori ſe peruia exhibẽt. Caput autem fons

eſſe

esse humoris videtur: & quidem pilorum lasciuia sedem hanc propter humoris copiam possidet, locusque idem rarus gracilentúsq; est, igitur secundum naturam transitus agitur sudoris.

11 Cur igne neque vniuerso, neque per diminutioné oblato, sed per incrementa continua magis sudamus? Qui enim in caldarijs ita se calefaciunt, magis sudant q̃ si protinus tantundé ignis admiserint. An eò q̧ se modicè habeat, agat vnũ quodq;: ergo si tantum agit, plus si fuerit non aget. An potius è diuerso, quoniam scilicet eò rem quodque efficiat, quòd se modicè habeat. Hac igitur de causa nihilo plus sudamus, vbi plus additum sit. Sed quoniam modi singuli singulis respondent, quodq́ue iam egerit, non amplius agit: hinc fit, vt modo aucto magis sudemus: neq; enim quòd præcedit ad singula, & præparat, vt res subdita apta sit, idem potest etiam opus efficere, sed aliud hoc fungatur officio necesse est. Parum itaque potius q̃ multum caloris pręcessit, pręparauitque corpus ad sudandum: sed ad efficiédum, alio certè amplioriq; modo opus est: hoc enim effici ab eo non potest, quod prius agebat, sed aliud pòst desideretur; quod modum obtineat conuenientem.

12 Cur detergenti magis profluit sudor q̃

residere sinenti? Vtrũ quoniã refrigerari ex trinsecus cõtingat, an quòd sudor exterior, velut operculũ foraminibus adhæreat corporis, ita ne interior se promere posśit.

13 Qua de causa ruta, & nonnulla pigmenta sudores fœtidos moueant? An quia quorum odor grauitatem præ se fert, hæc humoribus sordidis admista fœdum mouere odorem possunt.

14 Cur tergo magis quàm priore parte sudamus? An quòd in parte priore locus sanè intus habetur, in quẽ humor deducitur, quod in posteriore nõ est, sed foras ibi excernatur necesse est. Hoc idẽ etiã facit, vt ventre minus quã pectore sudemus. Addo quòd sudorem, terga magis seruare possunt & posterior pars magis quã prior, quoniã prior magis quã posterior refrigeratur: quòd etiam causæ est, vt alæ citiśsimè, atque maximè valeant resudare, videlicet, quia minimè refrigerãtur: ad hæc posterior carnulentior pars est quã prior, & proinde humidior. Causam verò, cur humidior sit, medulla habet, quæ ꝑ spinam tendens, multum humiditatis afferre posśit.

15 Cur ea parte qua iacemus, sudare nõ possumus? An quoniã pars, qua tangimus, cùm plus quã modicũ sit, incalescens prohibet, ne permeet sudor: resiccat enim atque absumit,

item

item cõprimi eam partem sic euenit, hæc verò sanguinem cõpressa diffundit, quo diffuso satis refrigeratur. Argumẽto sanè torpor est, quippe qui non nisi frigoris iniuria fiat, atque effici vel afflictu vel ictu soleat.

16 Quare qui dormiunt magis sudãt? An circumobsistẽdi ratione euenit. Calor enim parte interna collectus potest expellere humorem.

17 Cur facie maximè sudemus, cũ in ea minimũ carnis sit? An quòd expeditius illa sudare possunt, quæ humida, laxáque sunt. Caput autẽ tale est: continet enim suã plurimã humiditatẽ, quòd vtique venarũ ratione patescit, quæ hinc pertendunt. Distillationes quoq; ex capite oriuntur, & cerebrũ humidũ est; & foramina permulta in capite habẽtur, quæ tam multa esse, ac foras vsque pertendere, capillorũ indicio constat: igitur sudor nõ à partibus imis, sed de capite oritur. Vnde etiã fit, vt primũ, & maximè fronte sudemus: primò enim frons subdita est.

18 Qua de causa, qui sudant, si vel flatu refrigescãt, nauseãt? Vtrũ quoniã humor, qui ex fluxu continuo minimè quiescere posit, hic refrigescẽs, in parte priore vniuersus cõstiterit? An quòd spiritus, qui foras versus proueniẽs, in sudorem ob frigoris occursum cõuertitur? hic intus ante frigescẽs quã ex-

eat, transeat in humorem atque in eam partem incumbens nauseam moueat?

19 Cur in capite pedibusq; incalescentibus sudores maximè excitantur? An quoniā humorē ad se mēbra incalescentia trahunt? humor autē partē, qua absumatur, nullam habet, cùm ea loca ossibus scateant: itaq; vt excidat foras, necesse est.

20 Quare qui laborant, vbi à labore destiterint, sudare incipiunt? Nam si labor causa est, cū laborant, sudare debent. Vtrū ꝙ inter laborandū venæ spiritu inflatæ cōprimi foramina cogant, data verò quiete laxæ considant, itaq; per ampliora iā facta foramina, expeditius humor peruadat? An quoniā cū laboratur, spiritū ex cohærente humore motus secernit, & calore qui à motu excitatur, humor in spiritum per summa corporis extenuatur? Cū verò à labore cessatū est, simul & calor desinit, & ex spiritu spissescente humor, qui sudor appellatur, consistit.

21 Vtrū per æstatem potius, an per hyemē sudor mouendus sit? An tunc opportunè sudatur, cùm humidiora corpora sunt, neglectaq; difficiliora redduntur? igitur per hyemem potius cōuenit. An magna per id tempus mutatio fit, nec excremēta cōcoqui possint, cùm cœlū contra naturā frigeat? igitur ꝑ æstatē potius mouendū, quippe cū humo
res

res per æſtatē potiùs oēs putreſcere ſoleāt: quapropter exhauriendū tūc eſt, vt etiā vete res oēs autores hac eadē de cauſa cenſent.

22 Quare cùm corpus aſsiduè fluat, effluxúſq; ipſe de excrementis proueniat, corpus leuari nō poſsit, niſi ſudauerit? an quia min° excernitur quàm ſatis ſit? Cùm enim ex humore mutatur ī aerē, plus de minori exiſtat, neceſſe eſt. Humor enim quicūq;, copioſius, cū ſe diſcernit, redundat, diutiúſq; ob eam rē profectò excernitur. Lenta itē glutinoſaq; excremēta, vt cū humore propter miſtionē excerni poſſunt, ita cū ſpiritu nequeunt: quę quidem res maximè officere poteſt. Hinc etiam vomitus magis quàm ſudores corpora leuant, quoniam ea ipſa excrementa educunt, vt qui craſsiores corpulētioreſq; ſint, vtq; cùm carni quidē procul is locus ſit, qui lentam illam glutinoſamq; materiam continet: itaq; non ſine magno negotio dimouēdi datur facultas. Ventri autem è vicino eſt: aut enim in eo conſiſtit, aut propè, quo ſit, vt difficilè queant aliter educi.

23 Cur minus inter laborandum ſudamus, quàm cum relaxati labore quieſcimus? An quoniam cùm facimus, laboramus, cùm fecimus, laborauimus? igitur plus tunc ratione excernitur. Alterum enim fieri eſt, alterum eſſe. An quia cùm laboramus, carnis

fora

foramina retento ſpiritu obſerantur? cùm autem relaxauimus,aperiuntur?quó fit etiã, vt ſpiritu retento minus ſudare poſsimus.

24 Quamobrem non incurrendo agitandoq́; corpus, ſed poſteaquam ceſſatum eſt, plus ſudoris euadat? An riuus quemadmodum manu,vel aliquò fluens, vndique aqua obſtruſa ſe colligit, relaxatáq; demum copioſior profluit quàm ante? ſic etiam inhiberi eadem à ſpiritu poteſt, vt in vaſe, cui nomen clepſydra,atq̃ue etiam in veſica. Coercetur enim detineturq́; intus humor à ſpiritu. Pari igitur ratione cùm corpora motu vehementiori citantur, ſpiritus intus circumuenitur, coercetúrq;, itaq; venæ etiam diſtenduntur,ac intumeſcunt,cùm humor ſe educere nequeat. Quòd cùm vniuerſus coerceatur, ſpiritu poſt relaxato, vniuerſus erumpat neceſſe eſt.

25 Cur ſi quis cùm biberit,cibum ſumat,minùs ſudet? An quoniam cibus ingeſtus, humorem attrahit quaſi ſpongia. Eſt enim non parum,rei impetum retorſiſſe quòd vel fluẽtorum conſtat argumento:ita enim cibo quoque ingeſto, meatus apprehendiſſe plurimum valet.

26 Cur trepidantes,pedibus ſùdamus, non facie? Rationabilius enim tunc pedibus quoque ſudetur,cùm corpore toto ſùdamus: lo-

cus

eus hic enim frigidiſsimus eſt: quãobrem pedes minimè ſolent ſudare,& quidẽ medici in aduerſis valetudinibus, pedes potiſsimũ operiendos præcipiunt,quoniã frigus hi quam facillimè ſentiunt: itaq; rigoris initium reliquo etiã corpori expeditè committũt. An ꝙ trepidatio nõ caloris de ſũmis locis ad ima tranſitio eſt, vt accidit in metu, ex quo alui etiã metuẽtium ſæpè fundũtur, ſed eius ĩcremẽtum potius caloris accedit, vt in ira: quippe cũ ira feruor cordi ſuffuſi ſanguinis ſit,& trepidans ipſe nõ metu, refrigerationeq́; fit ita affectus, ſed membri ipſius affectione.

27 Cur ijdem facie non ſudant, ſed erubeſcunt? An quoniam amplius incaleſcũt, itaq; faciẽ calor aſsiccat, errans ꝑ ſumma. Pedũtã humorẽ ꝑpterea liquefacit, ꝙ vt minor eſt quã vt exiccet, ſic maior inſito, præcõditóq; calore naturali eſt, vt ſudorem ciere poſsit.

28 Cur dormiẽtes, q̃ vigilantes, ſudare magis ſolemus? An ꝙ ſudoris origo intrinſecus eſt, interna autẽ calidiora habemus: ergo calor intimus, humorẽ diffundens intimũ, educit. An humoris aliquid ſemper à corpore effluit, ſed latet, quia nihil ſolidum eſt, cui humor occurrens ſe colligat. Argumentũ cur ita ſit, ꝙ partes cauiores aſsiduè ſudant.

29 Cur in caldarijs tum magis ſudamus, cũ tempus frigidum eſt? An quoniam calor propter

pter frigoris obsistentiam, foras euadere nõ potest, arcetur enim: verùm intus se peruoluens ac insidens, humorem soluit interiorē, sudoremq; ex eo producit.

30 Cur sudor vtilior est, qui corpore nudo currenti prodierit, etiam si minor sit, quàm qui sub veste se prompserit? An quòd laborasse, quàm nõ laborasse, melius esse perpetuũ est, & sudor verò, quem labor præstiterit, eò melior est, qui sine labore prouenisset: & qui maiori cũ labore melior, quàm qui cũ minori: Maiori autē cum labore is est, qui nudo corpore currēti prodierit. Nam nisi admodũ cursum intēderit, sudare non poterit qui nudus est. Vestitus contrà, celeriter sudat, etiam si parum se concitarit, propter vestis teporem. Et verò coloratiores redduntur, qui nudi cursum æstiuo tempore agitãt, quàm qui cũ veste, quia vt omnes qui loca libera aspiratioraq; incolunt, melius colorantur, quàm qui impedita & silentia tenent. Sic etiam se ipso quisq; coloratior est, cũ veluti spiritui afflanti placidè patet, quàm cum perstrictus obductusq; à calore nimio angitur: quđ certè ijs accidit magis, qui vestiti percurrũt. Hinc etiam fit, vt qui nimis dormiunt, minus colore hilarentur, quàm qui se modicè somno recreant. Nam dormiens quoq; ipse astringitur, & propemodum strangulatur.

Cur

31 Cur pedes in trepidatione sudant,& non facies, cùm in muneribus vitæ omnibus, vt facie maximè,sic pedibus minimè sudemus? An quia trepidatio metus quidam super re inchoanda est,metus autem refrigeratio partis superioris est. Quamobrem facie quoq; pallent,qui trepidant:pedibus item sollicitãtur & palpitant: sic enim trepidantes homines faciunt,seseq; quodam modo exercent: quapropter ea ratione,parte sudare solent, qua laborant. Manus etiam assolent perfricare,& se modò inflectunt,modò extendunt, etiam sæpè exiliunt,neq; etiã vnquam quiescunt,sunt enim exciti propensiq; ad negotium,quoniam calor eorum se collegerit in pectoris loco, qui corpulentior est. Quamobrem vndiq; cum eo ipso calore, tum sanguine turgescente efficitur, vt motu vario crebroq; agitentur. Sed pedibus maximè insudant,quoniam pedes perpetuo tenẽtur labore,cùm cæteræ corporis partes, quietẽ aliquam consequi per situs mutationem motionisq; possint.

32 Cur in caldarijs igne neq; vniuerso,neq; decrescente assiduò,sed per incrementa continua oblato,magis sudatur? Plus enim ita educitur sudoris, quàm si principio statim ignis tantundem affuerit. An quòd principio multum ignis adhibitum,carnẽ cutemq; sum

summam ficciorē occupās vrit, atq; in modū testæ indurat: quæ cùm talis reddita sit, sudorem arcet obtruditq́; . Parum autem contrà carnem relaxans rarefacit, sensimq́; intestinum humorem excitat, vt secerni educiq; possit. Carne autem rara plus ignis adhibitum, & corporis ima facilè subiens, humores iam inde præmollitos, in vaporem conuertit, partésq; eorum prætenues secernens educit cum spiritu.

33 Vtrum per æstatem potius, an per hyememˈsudor mouendus sit? An hyeme calor intus se contrahens cōcoquit, extenuatq́; in spiritum humores interiores: quòd cùm omnes, aut certè maxima pars consumantur, nullam sui excretionem admonent faciendā. At in æstate, cùm per raram solutamq́; carnem calor euadat, humores minus concoqui possunt intestini, qua de causa exhauriendum omnino est: quoniam si permanserint, temporis eius qualitate putrescent, morbosq́; contrahent: putrescit enim quodque externo calore: nam vt suo quodque calore concoquitur, sic externo putrescit. Igitur per æstatem externus præualet calor: ex quo fit, vt quæuis in æstate putredinem sentiant. Per hyemem verò, quia calor suus ille ac domesticus dominatur, hinc tempus hoc minimè creare putredinem potest.

Quam

34 Quam ob causam cùm sudor calore, vel interno, vel externo fieri soleat, euenit, vt horror nonnullis sudoribus possit excitari? An quoniam sudor, qui ex calore prodit interno, se scilicet de loco amplo in breuẽ (corporis dico ambitum) contrahente, primum caloris meatus & circuitus patefacit, deinde horror carne iam madefacta ex toto, caloréq; exeunte citatur. Calor autẽ, qui extrinsecus mouet, primum summa corporis aperit rarefacítq; : tum calor naturæ internus profluens excitare horrorem potest.

35 Cur calidi sudores frigidis meliores habentur? An quòd omnis sudor excrementi cuiusdam secretio est. Parum autem excrementi amplius incalescere consentaneũ est: plus autem non æquè, sed minus. Itaq; sudor frigidus excrementi multi, indicium esse potest, quocirca morbos quoq; is facit longiores.

36 Cur minus ad ignem multum sudamus, cùm tamen præ calore sudor omnis moueri soleat? An quoniam humor, aut corpore vehementer calente in spiritum dissoluitur humidum, aut cùm prouenerit, adeò cito calore nimio exiccatur, vt sensus sudoris multi eripi possit.

37 Cur ad solem acrius calefacientẽ corpora, quæ nullo indumento teguntur, nihil pe-

nè sudant: quę autem satis veste intecta sunt, copiosissimè sudant. Eandem de hoc etiam, quam de superiori, causam reddédã cẽsemus.
38 Quam ob causam cũ motus acuti magis, hebetes minus calefacere posse videãtur, ingressus tamẽ per accliuia, q hebetiores sunt, magis mouent sudorem, prosistuntq; spiritum, quasi amplius calefaciant quàm decliues? An quòd graui cuiq;, vt ferri deorsum secundũ naturã est, sic ferri sursum cõtra naturam est. Itaq; caloris natura, quæ nostra prouehit corpora, vt nihil per decliue laborat, sic per accliue pressa onere nitit, acriúsq; ob eiusmodi motũ ĩcalescit, & sudorẽ mouet, & spiritũ prosistit. Quinetiam corporis varius inflexus nõnihil afferre causæ potest, vt directa spirandi reciprocatio auferatur.
39 Qua de causa cũ sudor moueri soleat, quò magis quis sese operuerit, non ij sudant, qui vestem plurimam admiserunt? Eadẽ etiam de hoc ratio quæ prius reddenda est.
40 Quã ob causam cũ corpora sicciora magis per æstatem, quã hyberno tẽpore sint, sudori magis in æstate pateant? An ꝙ ꝑ ęstatẽ propter corporũ laxitatẽ nõ multus naturæ calor cõtinetur, humoresq; proinde resoluere in spiritũ potest. Per hyemẽ autem parte exteriori densata, corporum calor frequens naturæ coercitus, humorẽ minimè in spiritũ

resolui

resolui patiṫ. Ad hęc æstate humoris multũ haurimus, hyeme autem è contrario agitur.

41 Cur sudores, qui corpori bene valenti sponte prouenerint, ijs deteriores habentur, quos labores citarint? An ꝙ labores excrescẽtem humorẽ exhaurientes, carnẽ efficiũt sicciorem, vt cauernæ foraminum sanitati sint opportunæ, & per caloris transmissionẽ fieri nulla possit obseptio, siue oppilatio. Sudores autem spontini appellati, qui ex necessitate oriuntur, cum scilicet foraminibus naturæ ab immodico humore confusis, calor non omnino occupatur ac vincitur, sed repugnare adhuc extruderéq; humorem potest: hi rectè pro signis morbi habẽtur futuri. Nam etiam calor ipse à largiori humore, quàm qui modicus secundũ naturam sit, hebetatur, & caro plenè madescens, pessimum ad secundã valetudinem concipit habitum.

42 Cur tempore hyberno minus oriuntur sudores, nec nos per id tempus sudandum æquè censemus, quamuis corpora humidiora tum constent? An minus sudamus, quoniam sudores per hyemem concreti coactique sunt vehementer: quare minus dissolui tum queunt. Sudandúm autem minimè per hyemem censemus, quia corporis eiusmodi dispositio salubris est. Qui autem mouet sudorem, labefactat con-

funditq; habitum corporis,atq; etiã laxiorẽ quàm conueniat eundem habitum reddens, simul & intimum calorem educit diminuitq; vt non æque gelido cælo possit resistere: & humor externus expeditius se corporibus inserit,cùm laxiora iam foramina propter sudationem habeantur.

EORVM QVAE AD VINI POtum & uinolentiam pertinent, sectio tertia, cuius quæstiones XXXIIII.

1 QVam ob causam vinum cùm calidum sit,vinolenti nõ calent,sed frigent,& dolore laterum cæterisq; huiusmodi vitijs excipiuntur? An ꝙ multum humoris cùm refrigeratum est,multum frigoris concipit, ita vt calorem superet naturalem. Fit enim simile intrinsecus carni,vt si vestis nimio madefacta humore, rigorem proinde acris frigoris admittat.

2 Qua de causa non qui vehementer, sed qui leuiter se ebriauerunt,delirant?An quòd neque tam parum biberunt, vt similes sobrijs sint: neque adeò multum, vt soluantur & langueant, quo modo efficiuntur,qui multum hauserint. Adde quòd sobrij ratione iudicant penitus, temulenti ne tentant quidem aliquid iudicare.Leuiter ebriati iudicant, quoniam quidem vino non penitus detinentur: sed prauè id faciunt, quia sobrij

sobrij non sunt: quò fit, vt mox & contenant alios, & contemni ab alijs se ipsi existiment.

3 Cur magis crapulam sentiunt, qui dilutiusculum bibunt, quàm qui merum ex toto? Vtrum suæ tenuitatis causa vinum temperatum, expeditius loca plura angustioraque subeat, intemperatum autem minus facere id posit: itaque difficilius educi potest, quòd dilutum est. An quòd merum minus bibitur, vtpote quòd multum bibi non posit, magisque vomitu reijcitur. Ad hæc merum, vt cætera concoquit, quia calidius est, ita etiam seipsum consumit: diluto autem illo è cõtrario agitur.

4 Cur semen genitale ebriosorum magna ex parte infœcundum? An quod habitus corporis eorum præhumidus est: semen autem non quòd humidum, sed quòd constat, crassumq; est, hoc vim obtinet procreandi.

5 Cur ebriosi tremunt, & eò magis, quò liberalius merum hauserint? Absurdum enim id esse videri potest, quandoquidem vinum calefaciendi vim habeat, & tremor ex frigore præcipuè soleat prouenire: itaque qui rigent, maxime tremunt. Sed tamen multi cùm mero tantum cibi gratia vterentur, tremores vehementes adeò exceperunt, vt homines prementes reijcerent, & aqua perfusi calida, nihil sentirent. An quòd tremor tum

oritur, cùm corpus admodum friget: scilicet aut calore intus circumsistente ob externi frigoris violentiam, vt hyberno tempore fit: aut naturali calore extincto, quod fieri solet vel qualitate contraria, vel ætate, vt senectute, vel externi caloris excessu: quod ijs sanè accidit, qui vi solis aut ignis deuruntur. Igitur ijs etiam idem obuenit, qui mero abutuntur. Vinum enim calisica sua facultate amplificata, plus quàm vires corporis patiantur, calorem proprium corporis se permiscens extinguit: quo extincto, refrigeratoque corpore, accidit vt tremores oriantur. Quinetiam præter omnes refrigerãdi modos, quos præposuimus, ille quoque notatur, vt deleta materia, qua quisque calor sustentatur & alitur, calor etiam ipse deleatur: quod lucerna inter res inanimatas demonstrat, quippe quæ dempto oleo, lumẽ amittere cogatur. Senectus verò in animatorum genere illud idẽ efficit, & morbus longus diutino consumptu corpus in tabem redigens: alimento nanque deleto, vel extenuato caloris, euenit, vt calor etiam ipse deficiat. Calor enim humore alitur, non tamen quolibet humore, sed leni & copioso. Quamobrem tum ijs, qui à predictis tenentur vitijs, tum ætate profectis, exolescente, alterascenteque tali humoris genere (fit enim pro leni & pingui, acre

&

& ſiccum) euenit vt calor ipſe deficiat. Patent hæc argumento auxiliorum, quæ ijs impendimus, qui ob marcorem è vita abeunt: fit enim vt eorum virtus vitietur, cùm aliquid nutrientis humoris inſtillatum eſt, vtpote cùm eiuſmodi humoris defectu, reſolutio illa eueniat. Mero igitur hominibus deditis cauſæ id eſſe videtur. Vinum etenim calidum, corporis caliditati naturali coniunctum, efficacius porrò, quæ calor proprius ſibi ſubdita pro alimento obtinet, conſumit. Vnde fit, vt alios ex his aqua intercus premat, alios fluctio, alios alia deiectio, & pleraque alia vitia eiuſdem alui exerceant. Nam & reliqui humores acerbi ineptique remanent: & qui liquidi extrinſecus aduenerunt, craſſari ob imbecillitatem caloris proprij nequeunt. Calor autem ipſe imbecillus propterea manet, quoniam materia, qua contineri adhuc poteſt, imbecilla eſt: quo modo ignis, quem arundo reddiderit: hic enim propter materiæ imbecillitatem, infirmior eſt, quàm qui à ligno præſtatur.

6 Cur vinolenti cùm vinum calidum ſit, rigere tamen ſolent, citiſsiméque laterum dolore, cæteriſque huiuſcemodi vitijs excipiuntur? An quòd multum humidum,

cùm refrigeratum est, in multum frigidum se conuertit, ita vt calorem superet naturalem: quæ autem sunt humidiora, eadem omnia naturæ calidiora occurrunt: argumentum, quòd rebus externis calescimus nō humescimus. Verùm si minus calida quàm humida sint, accedet profectò, vt suam caliditatem potius quàm humiditatē amittant. Humore igitur frigido remanente, nō sine causa vinolenti amplius rigent, & vitia rigoris propria patiuntur.

7 Cur pueri, cùm natura sint calida, vinosi non sint, cùm Scythas, & viros robustos, qui certè omnes habitu sunt calidiori, cōstat esse vinosos? An quod viri non calidi solùm sed etiam sicci sunt: virilis etenim habitus talis est, pueri calidi sunt & humidi. Vinositas autem humoris cuiusdam libido est, itaq; humiditas facit, vt pueri minus sitiant. Cupiditas quippe, non nisi indigētia, siue desideriū quoddam est.

8 Cur temulenti aquas salsas vitiosásque magis sentimus, sobrij minus? An quòd suū quodque à suo nihil afficitur, simileq; indomitum à suo simplici persistit. Contraria verò, à contrarijs potius sentiuntur. Vinolentus itaque, quòd dulces intra se continet humores (nam vini naturam talē esse videmus) hinc vitiosi saporis sentiens magis est. Sobrius

brius autem, quòd acres salsósque habet, saporem eũdem percipere non potest. Admisso itaq; cibo, excrementitij redundant illi & fluitant, vt & ipsi à suis similibus affici nequeant, & hominem sensus huiuscemodi red dant expertem.

9 Cur grauiter à vino detentis, omnia circunferri videantur, iámq; inter initia ebrietatis res semotas cernere nequeunt? itaq; indicium hinc vinolentiæ nonnulli deducunt. An quia conspectus frequenter à calore vini compellitur atque commouetur. Nihil verò interest, conspectus moueatur, an res conspectui obuia. Fit enim ratione vtralibet, vt id quod modo dixi, videatur. Et cùm propin quis etiam in rebus conspectum vinolentorum falli eueniat, multò magis idem in remotis accidat, consentaneum est: quamobrẽ illas videre penitus nequeũt: propinquas autem aspicere quidem possunt, sed non quo sunt posita loco. Circunferri autem tantum, non etiam propè, prócúlque vicissim agitari videntur, quoniam procul ob circularem mouendi rationem conspectus nequeat pro gredi: haud enim facilè est cõtraria simul agitari. Appetitio autem, quæ profluit ad elõgatiora, vehementior est: circularis verò, figura, quam nomẽ ipsum declarat, cõtinetur. Propè igitur ac procul vicissim conspectus

deferri ea de causa non potest: & si ita feratur, rem tamen eandem contingere nõ queat quippe qui vice alterutra temporis eodem in loco rem, quam intuetur, relinquat, cúmque reliquerit, intueri non possit: circulo autem suæ figuræ causa videtur. Est enim conus, cuius basis circulus est, in quo se agitans ipse conspectus, rem quidem percipit eandẽ, quia nunquam sibi rem subiectam deserit. Fallitur tamẽ in loco, quia non eodem intuitu rem contingit: nihil enim interest, vtrùm res ad aspectum, an ad rem aspectus moueatur.

10 Cur vinolẽtis res vna, plures interdum esse videatur? An quia, vt dictum est, iam aspectus, cùm commoueatur, euenit, vt nullo tempore idem visus in eodẽ quiescat. Quod autem eodem tempore variè cernitur, id ferius occurrisse videri potest. Quod enim cernitur, non nisi conspectus tactione sentitur. Fieri autem non potest, vt idem pluribus simul attingatur. Quòd cùm nullum sensum admittat id tempus, quòd interpositum tempori distinguat, quo rem conspectus attingit, & quo repetit, efficitur hinc, vt tempus vnum esse videatur, quo attingitur, quoq; repetitur. Itaq; cũ plures aspectus, rem candẽ attingant eodẽ tẽpore, plura esse videtur, quod vnũ cõspectui subiacet: quoniã fieri nõ

potest,

potest, vt res eadem modo eodē attingatur.

11 Cur vinolenti concumbere nequeāt? An quoniam pars quædam magis caleat, quàm reliquum corpus oportet, quod in his fieri nō potest, ob nimium totius corporis feruorem: extinguitur enim calor motionis internæ obtentu caloris occupantis, quoniam multum in his inest, quòd humidam crudūque officiat. Ad hæc, semen à cibo proficisci necesse est: cibus autem omnis concoquitur, quo satiati ad venerem planè incitamur. Vnde hac de re pleriq; prandere largè, cœnare parcè præcipiunt, vt cruda insit, quàm concocta, pauciora.

12 Cur si quis vinum dulce, ac merum, aut cyceonem inter potandum hauserit, sobrius persistere posit? & cur minus ebriantur, qui calice amplo fœcundoque hauriunt? An omnium eadem illa ratio est, quòd superficialis calor ita supprimitur. Vinolentia enim tum oritur, cùm calor sedem capitis totam occupauit.

13 Quam ob causam cùm vinum dulce aptū sit fluitare, si quis temulentus dulce superad misit, haustum vinum concoquitur, minúsque infestat? An quia vinum dulce lene, ac lentum est, itaq; foramina obsarcit, atq; intersepit: austerū cōtrà, exasperàs, rigidū est facilē itē ascensum calori hoc præstat, dulce

autem obstrusu foraminum calorē arcet ac inhibet. Vinolentiam verò parte concalefacta superna, oriri dictum iam est. Addo etiā, quòd vinum dulce inodorum, austerum autem odorum est: odor autem omnis caput tētat & ingrauat.

14 Cur à vino diluto, meracius tamen, caput postridie magis dolemus quàm ex mero? An merum, quia crassius est, foramina capitis angusta subire ipsum non potest, sed vim suam, atque odorem, & calorem tantum transmittit. Dilutum autem illud, quoniam per aquæ admistionem tenuius factum est, facilè ipsum subit ac penetrat: cū tamen partem corpulentiæ facultatisq; meri non mediocrem adhuc retineat, concoctu difficilius est: nam & humida, omnium difficillima cōcoqui, & corpora longè peruicaciora, quàm facultates eorum persistere nouimus.

15 Cur inexercitati magis quàm exercitati ad vinolētiam vsque potare, & vino facilius solui possint? An quoniam qui excrementa humorésque in se continent, vrinam cōpiosè profundunt: quòd facit, vt plus bibi & leuari facilius possit, quoniam non multū vinosi humoris in ventre remaneat. Atqui inexercitati humidi sunt, excrementisque redundant. Exercitati contrà, sicci siticulosiq;; vt vini humor sese totum insinuare corpo-

ribus poſsit. Statim igitur hic vini impetus vrinam retractat, & pòſt humor hic in corpore inſidens, grauitatem tenere nimirum poteſt.

16 Cur vinum alios retardos, alios ſuperbos reddit, atque inſanibundos? contrario enim affectu id agitur, quandoquidem alteri magis, alteri minus moueantur? An (vt Chæremon ait) vinum ſeſe pro moribus vtentiũ applicat. Contraria igitur reddit, non quæ eadem, ſed quæ ſunt diſsimilia: vt ignis alia exiccat, alia humefacit, ſed non eadem: & quidem glaciem liquefacit, ſalem indurat. Nam & vinum, vt quòd ſuaptè natura humidum ſit, homines tardiores incendit, redditq́ue mobiliores: contrà mobiliores diſſoluit atq; retardat. Vnde pleroſque melancholicos penitus reſolui labiſque in crapulis nouimus. Vt enim balneum corpora perſtricta durâque relaxat, agilioráque facit, humida verò & mobilia diſſoluit atque infirmat: ſic vinum quaſi interna hominis diluens, ita afficere poteſt.

17 Quid eſt cur braſsica ſedet crapulã? An quód ſuccum dulcem diſcutientiemq́ue obtinet: vnde medici eam aluo infundunt, frigida autem ipſa eſt. Argumẽtum quòd ad alui vehementes deiectiones medici ea vtuntur, excocta in plenum, & ſuo † callo purgata, refriger

† Alij caule.

insuauis est. Quod igitur tenuis est, citò pro sui tenuitate descendit: quod non insuauis, stomachum non perturbat. Vinum autem nimis dilutum, nec ita tenue est, vt perfluere possit celeriter: & fastidiosum est, quòd parum obtinet vini: sensum enim conturbat, quia plures motus in eo excitat, scilicet quem vinum, quémque aqua efficere potest: ambo enim sentiri queunt. Quòd autem fuerit modicè temperatum, id sensum penitus aquæ tollit, vinique mollis, delinientísque sensum accommodat, ex quo sua uiter bibi potest. Sed cùm vinum immodicè dilutum, ita insuaue est, tum innatare redundaréq; solet: quod autem tale est, vomitum id facilè ciet.

19 Cur vinolenti aquas salsas & vitiosas, melius quàm sobrij sentire possumus? An quoniam dura & tristia certius ab ijs sentiũtur, qui minimè cupiunt. Latent hæc enim cupientes, & sæpè fallunt. At verò qui lætè se habet, is non cupienti similis est: qui autẽ in tristitia est, cupientis hic gerit affectum. Sobrius autem ita se habet: vinolentus contrà satiatus repletúsq; est.

20 Cur penitus vinolentis res omnes circunferri videntur, & cùm iam amplius vinũ attingit, nequeunt quæ procul posita sunt, enumerare? quocirca nonnulli hinc vinolen-

tiæ indiciũ trahunt. An quia conſpectus frequenter à vini calore commouetur. Quemadmodum igitur, ſi ſub oculo preſſeris rẽ obiectam, geminari videbis: ſic etiam vinolẽtis accidere illud poteſt. Nil enim intereſt, vtrũ ſuppreſſeris, an aſpectum commoueris: nec vtrum extrinſecus, an intrinſecus: idẽ enim obuenire vel accidere, vtraque ratione conſpectui poteſt. Itaque res obiecta minimè cõſtare videbitur, atque etiam magis quæ procul abeſt: nam eò obtinebitur minus, quò ſe longius aſpectus deducat. Propinquitas etiã illa mouendi, amplius ad extremum abſolue re interuallum poteſt. Item ſi æquabili cum vehementia ſurſum deorſúmque aſpectus ſe agitet, res minus aſſequatur remotas neceſſe eſt: deducta autem circunferri omnia ſolent, velut ſagittæ, & quæ appenſa demittimus. Igitur viſus quoque ſuam ob imbecillitatẽ, quaſi procul deferatur, idem hoc patitur: nihil autem intereſt, viſum, aut rem viſui obiectam commoueas.

21 Quam ob cauſam quod vniuerſum raptimque bibitur, ventrẽ id minus humectat, cùm tamen ab humore copioſiore plus humectari conueniat? An quod humorem multum ac vniuerſum, venter ſuperare non poteſt, ſed locum adire ſuum indomitum patitur. Locus autem crudi humoris veſica eſt.

Exigu

Exiguum verò facilè vincit & concoquit: ex quo moram hic diutius trahens, vẽtrem porrò humificare poteſt.

22 Quamobrem qui antè extenuatus, merum inde multum hauſerit, morte occũbat: pleriq; verò bibaces, cùm ſe nihil extenuarint, multo tamen vniuerſoq́; meri hauſtu ſicci efficiuntur? Quærendum enim hoc eſt, quandoquidem vinum calidum ſuaptè natura eſt, & vt vita calore contineri apparet, ſic mors refrigeratione accidere. An vt ex cicuta, ſic ex mero intereundũ eſt, videlicet dũ proprius calor paulatim extinguitur, modo tamen diuerſo. Cicuta enim calorem frigiditate ſua extinguit, humoremq́; indurat: vinum autẽ ſua caliditate calorem macerat naturalem. Et quomodo ab igne nimio aut ſole exiguus ignis extinguitur, ſic intimus corporis calor à vini calore, ſi nimius eſt, ſuperatur atque extinguitur.

23 Cur vinolenti ſunt ad lachrymandum propenſiores? An affectuũ huiuſcemodi omniũ eadem cauſa eſt, quàm repreſsio, quæ ſcilicet agitur, per ſumma afferre poteſt: vinolentiam enim locis conſiſtere capitis certum eſt.

24 Cur vinolentis ſomnus oriri nequeat? An quòd ad ſomnũ creandum calidũ adeſſe humorem opus eſt: hic enim concoqui expe

ditè poteſt. quòd ſi deeſt, exiguusq́; humor aut concoctu difficilis ineſt, ſomnus nō oritur: qua de cauſa poſt cibū ac potū ſomnolentiſsimi fieri ob calorem ſolemus. Melancholicos verò, & vehemēter æſtuātes inſomnia tenent: alteros, quia refrigeratus humor penitus eſt: alteros, quia nullus aut minimus extat. Ergo rationem vtriuſq; affectus inde eſſe petendam palàm eſt.

25 Cur ebrioſi tremūt, & eò magis quò largius merum hauſerint? cùm vinum calefaciendi vim habeat, tremor autem ex frigore maximè proficiſcatur: itaque qui rigēt, præcipuè tremant. Attamen pleroſque, cū mero tantūmodo cibi gratia vterentur, tremores acres adeò inuaſerunt, vt homines cōpri mentes à ſe omnes eijcerent: & cùm aqua calida perfunderentur, nullatenus ſentire poſſent. Alij verò cùm eo ipſo agerent modo, perfrictioneq; & carnibus in cibo vterētur, in ſtuporem attónitum inciderunt: quos tremor quidē mitius, ſcilicet ob immobilitatē torquebat: dolor tamen acerrimus, & inquietudo iam inde exercebat aſsiduè. Tremoris itaq; cauſa frigiditas eſt: nā & qui rigent, ca re pati ipſa videntur, vt dictū eſt: & qui admodū ſenuere: quorum vtrorūq; alteri ab affectu frigido, alteri à frigida ætate vrgentur. Vinum autem calefaciendi vim præcipuè

puè obtinet: quocirca contrarius quidam vt proueniat effectus, ratio exigit. An nihil prohibet rem eandem à contrarijs effici, dummodo non agant modo eodem, sed diuerso. Exempli gratia: vritur & à gelu, & à calore, vbi gelu calorem coëgit vniuersum: itaque modo quodam à contrarijs affectus proficiscitur. Idem & modo quodam non nisi idē producitur. Tremor autem ob inopiam excitatur caloris non cuiusque, sed proprij. Corrumpitur autē calor, aut marcore, aut extinctu: extinctu quidem à contrarijs, hoc est frigido atque humido, marcore autem vel indigentia nutrimenti, vt lucerna cùm fomite aut oleo caret: vel, ab alieno calore, vt ignis in sole, & lucerna apud ignem. Igitur qui ex frigore rigent, caloris extinctu obtremunt: ex quo etiam fit, vt aqua offusa calida horror exoriatur. Frigus enim, cùm intus includitur atque circumobsistit, pilos erigit. Et in febrium quoque accessione rigor ille eueniens simili de causa venit. In senectute autem calor alimento deficiente emarcescit: humor enim alimentum caloris est: senectus autem sicca est. Ebriosi verò, & si qui ita affecti sunt alij, suo prorsus emarcescente calore obtremiscunt: sed non modo eodem quo senes, sed tertio corrumpendi modo; vt proposuimus.

Quòd enim vino vtuntur nimio, calor aduentitius ſuperans, aut extinguit aut debilitat proprium calorē, quo valemus. Fit enim tum tremor, cùm mouens quicquam rē nequit ſuperare, quam mouet: vt cùm lignum quis longum craſſumq́; obtinere, firmareq́; non pollet, tremit extremum: quod ideo fit, quoniam aut ſuſcepta res maior eſt aut minor. quæ mouet. Ergo tremor, cùm calor extinguitur, accidit: hic enim dum integer inuictusq́; manet, cauſæ animantibus eſſe videtur, cur mouere ſe valeant. Indicium autem ebrioſos, ſenesq́; ob frigiditatē affectos ſic eſſe, quòd tremor his fieri ſine vllo rigore ſolitus eſt.

26 Quam ob cauſam, qui leuiter à vino tenentur, magis peccant vel delirant, quā qui aut grauiter ſeſe ebriarint, aut ſobrij manent? An quòd ſobrius rectè iudicat: qui autem penitus vinolentus eſt, quòd ſenſibus interceptis onus ſuſtinere non poteſt, nihil dijudicat, atque ita non peccat. At verò qui leuiter ſe ebriarit, iudicat quidem, quia non multum hauſerit: ſed quoniam à vino detentus aliquatenus eſt, poteſtatē rectè iudicandi amiſit, peccet neceſſe eſt. Quemadmodum quòd Satyrus Clazomenius propenſus admodum erat ad maledicēdū, eius aures, cùm accuſaretur penitus obſtruxerunt, vt de re

age

ageret, non in contumelias se prouolueret. Postea tamen cùm cessante iam aduersario reserassent,& pauca dicente adhuc ille audiuisset, nequaquam continere se potuit, sed euestigio maledicta effundere incepit, quoniam sentire iam poterat, rectè autem iudicare non poterat.

27 Cur vini dulcis,quòd suauius est,ebrio sum neminem esse arbitramur? An quòd vinum dulce nullum saporē obtinet propriū vini,sed alienum penitus reddit.Igitur dulcis rei, non vini auidus appellandus est, qui vini dulcis tenetur desiderio.

28 Cur ebriosi solis calore gaudere maximè soleant? An quoniam concoctionem desiderāt,atque etiam quòd refrigerati admodum sunt:ex quo attoniti stupidiq; mox fieri solent à potu.

29 Cur vinolentis multa interdum apparet quod vnū est? An quia conspectus initia intrinsecus à vino mouentur, sic vt vel caput totum solicitari necesse est.At cùm initia mouentur conspectus,idem sese applicare non quit,sed quasi partem rei obiectæ vis vtraq; conspiciendi attingit. Meritò igitur res vna suspicionem recipit geminationis: quod idem vel oculo subter oppresso potest euenire. Cōspectus enim mouetur initium, vt ei coire cum altero nō amplius liceat: sed

hic motus extrinſecus eſt. Vini autē ille intrinſecus oritur, nec quicquā intereſt: idem enim ſequetur, qualitercunq; aſpectum commoueris.

30 Cur vinolentorū lingua oberret? Vtrū quēadmodum corpus totū in vinolentia titubat, ita etiā lingua labens oberrat, nec reddere articulatim vocabula poteſt. An quoniā caro linguę mollis, & inſtar ſpongię eſt, ampliatur madeſcens atq; extollitur: itaque ob molem retardior fit, exprimeréque ſyncerè nō valet. An ꝙ vt in aqua ob abſentiam aëris loqui non poſſumus, ita neq; cū nimiū in nos humorem indidimus: igitur ꝙ vinolētorum lingua in nimio humore ſe voluit, idcirco exprimere ſyncerè nō poteſt. An animus quoq; vinolentorū cōpatiens errat? At ſi animus ita affectus eſt, linguā etiā pariter affici cōſentaneū eſt: inde enim omne loquēdi initium ducitur. Quo fit, vt etiā ſine vinolentia, vbi animus quenquā hauſit affectum, lingua etiam ſentiat atque compatiatur, vt in metuentibus patet.

31 Cur ebrij omnes, & qui mari operam dant, libenter ſolis tepori ſe dedunt? An ꝙ ebrij concoctionē deſiderant, ſimúlq; euenit vt partes corporis quædam refrigerentur: itaq; ſtupidos attonitósque poſt potū fieri nouimus. Maritimi autem illi, quoniam in humo

humore semper suam degunt ætatem, calorem porrò desiderant.

32 Cur vinolenti concũbere nequeant? An quòd partem corporis quandã amplius, quã reliquũ corpus incalescere opus est, quod vinolentis contingere præ nimio calore nõ potest. Calor igitur, qui à motu naturæ interno præstatur, obtentu caloris ambientis extinguitur. An ꝙ partes corporis imas recalescere opus est. Vinum autẽ in sublime efferri aptum est: itaq; calorem, quemadmodum illic excitat, ita hinc auocat atque abducit. Post cibum quoq; libido veneris minimè incitatur. Vnde prandere largè, cœnate parcè præcipiunt. Cibo enim concocto sursum, crudo deorsum fertur & humor & calor ortus autem seminis ex his est: & fatigatis idcirco per somnum profluit genitura, quòd labor corpus humidum & calidum reddit. Quòd si excrementũ ea in parte substiterit, euenit certè, vt per somnum erumpat. Hæc eadẽ causa est, cur in aduersis quibusdam valetudinibus id eueniat, atq; etiam metuenti & morienti.

33 Cur iuuenes potius quàm seniores immingant, vbi vino sese ebriauere? An quoniã iuuenes humidi sunt, & calidi multum, idcirco excrementum humoris cõfluit in vesicã: exiguum enim à corpore eorum absumitur,

quamobrem id effundi necesse est. Senioribus verò, corpus pro sua siccitate humorem nimium attrahit atque imbibit. An quod iuniorum natura, ad somnum propensior quàm seniorum est: quocirca grauiter iuuenes consopitos vrinæ sæpè excitatio latet, vt hæc prius erumpat, quàm illi surrexerint. Seniores autem latere minimè potest, quéadmodum nec externorum motuũ quisquã minus ab his percipi, quàm ab adulescentibus solet. Constat autem quod modo diximus, quandoquidem iuuenes ipsi tum maximè immingunt, cùm æstè & grauiter dormiunt.

34 Cur oleum ad arcendam vinolentiã valet, sorbitumq́; facultatem præstat potandi? An quòd vrinã ciere potest, vinoq́; hausto iter regit.

EORVM QVAE AD REM *veneream pertinent Sectio quarta, cuius quæstiones* XXXIII.

1 QVam ob causam, qui cõcũbit & qui moritur, oculos attollit: qui auté dormit, submittit? An quod de parte superiore calor exiens, eodé oculos vertit, quò se deflexerit: per somnũ auté deorsum se colligit, itaq́; eodèm conuertit. Claudũtur verò propterea oculi, quia humiditas deficit.

2 Cur ijs, qui ré venereã immodicè agũt, oculi

oculi & clunes manifestè subsident, partes quarũ alteræ propè, alteræ procul à genitalibus absunt? Vtrũ quòd in ipso etiã coitu partes hæ perspicuè collaborant, cùm rem studiosius ipsæ pesequantur, & se cogant nitanturq́; in semine emittendo. Itaq; quantũ alimenti facilè liquescere potest, id pressum extruditur. An quòd obcalfactæ præcipuè contabescunt. Cõcubitus autem caloris agitur facultate, eaq́; maximè sentiunt calorẽ, quæ in agendo cõmouentur. Oculi autem partesq́; sedi proximæ perspicuè collaborãt. Haud enim fieri põt vt semen profluat, nisi partes coagãtur illæ, nisiq́; oculi demittãtur: quppe cũ partib' his coeũtib', humor quasi manu ex vesica prematur, oculisq́; coactis cerebrũ sua dimittat. Oculos verò & locũ his proximũ, vim ad procreationẽ maximam obtinere docent illinimẽta, quæ mulieres tam steriles quàm fœcundæ experiũtur, vtpote cũ vis ad semen transmitti hinc debeat. Sunt autem & oculi, & renes omniũ pingues atq; obesi: ergo ꝙ partes hæ rem veneream efficacius adiuuant, caloris participes sunt, cuius tabifica vi extenuantur, multumq́; sui succi ad semen excerni patiuntur. Calor enim (si corpus vel pingue non est, vel si pingue quid est, sed nõ tamẽ laborat) æquè liquefacere nequit, vt latè in venere

 patet.

patet. Renes tamen omnium maximè sentiunt, quia in vicino positi sunt. Et ipse quoque seminis trāsitus, cùm per ea loca perspicuè agatur, extenuare proculdubio potest; adimit enim, non addit per suam istam propinquitatem.

3 Quamobrē & qui concūbunt, & spadones, qui re minimè vtuntur venerea, in acumine oculorum offenduntur? An quòd alteris ob libidinem, alteris ob excisionem, partes superiores plus iusto exiccantur: quod pspicuū in ijs est, quorum opus exquisitius administratur. aspectus autē tale est. Humoribus verò deorsum ductis, superiora siccari necesse est: id igitur nimirū concubitu fieri patet. Spadonum autem crura intumescūt, & alui faciles sunt, vtpote cùm deorsum se humoris copia seuocet.

4 Cur homo, cū concūbere posse incipit, tunc pubescit: cæterorū autē animantiū, quę pilis teguntur, nullū tunc pubescere incipit? An q per ætates mutari animātes in cōtrariū solent. Vox enim grauis de acuta efficitur, & nuda quæ antè fuerūt, hirta reddūtur. Vnde etiā animātes à primo natali die hirsutas, enudari debere tunc, nō densescere, cō stat, cū semen habere incipiunt: sed ita euenit, quia quæ semē effundūt, sicciora fiunt & laxiora: quibus de causis pilus oritur: quod

inde

inde sanè patet. Pilus eñ neq; cicatricibus, neq; pueris, neq; mulierib⁹ exit, cũ.s. cicatrices spisso cõtextu, non raro inducãtur: pueri, mulieresq; corpore humido sint, non sicco.

5 Cur nuditas pedum obesse ĩ re venerea potest? An quoniam corpus, quòd concubiturum sit, calidum intus, atq; humidum esse debet, quale per somnũ potius esse, quàm per vigiliam solet: ex quo etiam celeriter, ac sine corporis agitatione semen dormiẽtibus profluit, vigilantibus verò non sine labore prodit. Simul autem fit, vt & reliquum corpus tale existat, & pedes humidiores sint atq; calidiores. Indicium quòd cùm dormimus, pedes obtepescere solent, vt qui vnà cum internis partibus ita afficiantur. At nuditas pedum è contrario agit: siccat enim atq; refrigerat. Itaq; siue impossibile, siue difficile sit, vt res agatur venerea, nisi pedibus calidis, eam tamen nuditatem in vsu concumbendi, incommodam esse necesse est.

6 Cur omnium maximè animãtiũ homo, postquam concubuit, dissoluitur & languescit? An quòd semen proportione sui corporis plurimum emittit.

7 Sed cur plurimũ homo emittit? An ꝙ minus cibũ is cõficit, & omniũ maximè animantium humidus natura & calidus est: quarum rerum altera seminis copiam reddit, altera

altera naturæ vim efficit ad semen creandū: semen etenim tale est, quandiu seruatur.

8 Quam ob causam cū ratio concumbēdi calore contineatur, timor autē & mors refrigerandi vim habeant, plerisq; tñ cùm ab his ipsis tenētur affectibus, semē excurrit? An ꝙ cùm loca quædā corporis refrigerātur, alia quædā intepescunt, cū & suū calorē habeāt, & pulsum de locis refrigeratis illū ipsa suscipiant. Quamobrē frigentibus quidē id euenit, verū non quia frigēt, sed quia calēt. Cōstat hoc etiam ipso aspectu, partes enim superiores timētium sanguine priuātur, inferiores autē humescūt, & aluus soluitur & vesica. Calor igitur cū se per timorē deorsum, per mortem sursum deuius agitat, madificare & seminis excitare profluuium potest.

9 Cur neq; cōcumbere, neq; euomere, nec sternuere, neq; flatū emittere oportet, nisi res turgēte corpore vrgeat? An quia cū non turgemus, similes terræ stirpibus sumus, quibus euulsis, aut alienū conuellitur quippiā, aut aliquid abscissum relinquitur: ꝙ autē cū extrudi debet, minutū remāserit, dolorē diutius id omne mouebit: & si quid alienū commotum sit, id cum sua sede priuetur, dolorem creabit. Quæ certè ijs vsu euenient, qui cùm non turgent, aliquid faciunt ex ijs, quæ modo retulimus.

Cur

10 Cur ieiuni celerius concūbunt? An ꝙ foramina corporis ieiuno inaniora, repleto autē plena habentur: itaq; impediunt, ne humor ſeminis genitalis valeat ꝑmeare: quod latiſsimè in veſica patet: hæc etenim plena, nunquam celeriter concumbere poſſumus.

11 Cur adoleſcentuli cùm primò concumbere incipiunt, quibus cùm fuerint congreſſi, eas re peracta odio habeant? An ꝙ mutatio ſumma extiterit, ſequentis triſtitiæ memores, eam fugiunt tāquam ſontem, ad quā ſeſe applicauerunt.

12 Quare qui equitant, aſsiduè libidinoſiores euadūt? An caloris agitationiſq; cauſa eodem afficiuntur modo, quo per coitum. Quocirca ætatis quoq; acceſsione, membra genitalia cōtrectata, agitatáq; plenius augētur. Quòd igitur ſemper eo vtuntur motu qui equitant, hinc fluentiore corpore pręparatóq; ad concumbendum euadunt.

13 Quare concumbēdi facultatem dari per ætatem cū cœptum eſt, corpora malè olent: prius autē ante pubem non ita olent, nec viri nec mulieres? An quoniā quę incocta ſunt tum ſapores habent deteriores: aut enim acidiores, aut ſalſiores, aut amariores: tum odores reddunt fœtidiores. Contrà, quę cōcocta maturáque ſunt, ſapores aut dulces, aut minus amaros, & odores ſuauiores præſtant,

aut

aut certè minus insuaues. Patet hoc in omnibus tam terræ stirpibus, quàm animantibus ipsis. Detractis autem quæ matura concoctáque sunt, cætera cruda relinquuntur: & vt in cinere, portione dulci consumpta, puluis amarus relinquitur. Et sudor quoque salsus eadem de causa est. Calor autem naturalis semen genitale concoquit, quòd quanquam exiguum est, vim tamen obtinet maximam, quippe quòd ex multo admodum tam exiguum constitutum sit. Quamobrem vbi id secessit, resoluimur magna ex parte vehementius atq; refrigeramur: itaq; humores incōctiores redduntur, patefactis meatibus propter seminis excursum, quò fit vt sudor ob cruditatem & salsior & fœtidior tunc sit, quàm in puerili ætate. Quòd si cui fortè talis natura sit, vt partem subsidentem sudoris fœtidam habeat, huic magis magísq; res innotescet, ac præsertim eisdem in locis, quibus & cæteris maximè consistit, velut in alis.

14 Cur si ex nostro semine procreatū animal est, prolem id nostram appellare solemus: sed si ex aliquo alio nostro, vel excreméto, vel parte prodijt, nostrum id esse nūquā fatemur? multa enim semine putrescēte proueniunt. Quid igiť causæ sit, vt si quales nos sum⁹, tale fuerit, nostrū id sit: sin diuersū

id

id alienũ ſit:aut enim omnia noſtra eſſe oportet,aut nulla. An primum,quoniam quod ex ſemine noſtro prodijt,id ex noſtro eſt: quòd ſecus,id ex alieno ſcilicet,quæ purgamentis excrementiſq; enaſcuntur. Deniq; nihil ex omnibus,quæ animanti tribuimus, gignere animantem poteſt,niſi ſemẽ genitale. Quod autem nocet,quódq; malum eſt, id ſuum nullius eſt: nec quod alienum eſt, id ſuum eſſe poteſt. Haud enim idem illa ſignificant,ſuũ eſſe,& alienum eſſe, vel diuerſum, vel malũ. Excrementa autẽ & putredines non noſtra, ſed diuerſa alienáq; ſunt à noſtra natura: nõ enim quæcunq; in corpore extiterunt, corporis hæc eſſe putandum. Nam & papulæ ſæpe erumpunt, quas tollimus atq; excidimus:omnino quæ præter naturam conſtiterint,hæc aliena omnia ſunt:multa autẽ præter naturam vel rebus coniuncta naturalibus prodeunt. Quòd ſi ex rebus noſtris ſolo ſemine natũ animans ſit,rectè quòd ita prouenerit,prolem id eſſe noſtram tantum putabimus:ex ſemine verò ipſo, ſi quid extitit aliud, vt vermis, vbi vel foris putruit, vel corruptum in vtero eſt, vt quæ monſtra appellamus,prolem id eſſe noſtram haudquaquam dicendum eſt. Cùm enim corrupto creetur ſemine, non inſuper ex noſtro creatur,ſed alieno: quemadmodum quod excrementis

mentis cōstiterit, vt quòd ex stercore. Omnia verò huiusmodi ex corrupto creari semine hinc indicatur, quòd ex non corrupto creari tale natura statuit, quale illud est, de quo semē genitale prodierit. Exempli gratia, si de equo equus, si de homine homo, nec semen magnificimus ipsum, nec aliquid quod inter generandum confici solitum est. Tunc enim humor & corpulentia quædam, & caro consistunt, quorum nihil nobile est. quoniam nondum naturam obtinēt destinatam, sed eatenus naturam attingunt, quatenus ita se habeant, vt ex illis tale creari possit, quale nos sumus, modo seruentur. Corruptis autem nihil tale enasci potest. Causa est hæc, cur nec alia ex re nostri corporis, nec ex semine ipso corrupto aut imperfecto, prolē nostram oriri arbitremur.

15 Cur minus in aqua homines concūbere queunt? An quòd res nulla in aqua liquescere potest, quæ ab igne liquefieri apta est, ceu plumbum, aut cera. Semen autem hominis igne planè liquescere videmus: haud enim prius fluere incipit, quàm per attritum recaleat. Pisces tamen sine attritu coire fatendum est.

16 Qua de causa res omniū suauissima cōcubitus est: & vtrum necessitate impellātur ad concūbendum animantes, an rei cuiuspiā gra

gratia genus hoc libidinis datum est? An sua uisimè quidem concubimus, quoniam aut toto ex corpore semen profluit, vt aliqui volunt: aut quia quamuis non toto ex corpore, tamen per eam partem se promit, in quã meatus omnes, venæque omnes applicentur, & coeant. Cùm igitur voluptas similis in libidine atque in prurigine sit, efficitur pariter, vt corpus gestiat vniuersum. Prurigo enim secessio humoris spirituosi inclusi contra naturam est: & genituram verò secessionem humoris eiusmodi esse ad rem naturalem constat: suauis autem tum ex necessitate, tum rei cuiuspiam gratia concubitus est. Ex necessitate inquam, quòd via omnis pertinés ad rem naturalem suauis est, si modo à sensu percipi queat. Rei verò cuiuspiam gratia est, vt ortus sit animantium perpetuus: facit enim voluptas, vt animãtes ad coitum ardentius excitentur.

17 Cur venus immodica morbis pituitæ nonnullis cõmoda est? An quoniam excremẽti quidam exitus est, ita vt multum vacantis materiæ, cũ semine detrahi possit: pituitam autem excrementum esse nulli dubium est.

18 Cur res venerea ventrem refrigerat & siccat? An refrigerat, quoniam calor in concũbendo excernitur: & siccare quidé coitus venereus potest, quippe cum euaporari, dum

f calor

calor exit, necesse sit: exit autem cùm refrigeratur. Adde etiam, quòd feruor coeundi siccare nimirum potest.

19 Cur salaces hi sunt, quibus pili palpebrarum defluunt? An ob id ipsum, quò etiam calui: sunt enim hæc ambo partes rei eiusdẽ. Quicunq; autem ex pilis congenitis ætate iam prouectâ non crescunt, hi omnes decidunt libidinis vsu immoderato. Capillus enim & supercilium & cilium, genere congeniti pili continentur, exq; his supercilia tãtum nonnullis ætate prouectis obdensantur. Quòd cur ita sit, alibi rationem attulimus. Reliqua autem vtraq; genera, eadem illa de causa deficiunt, quòd partes superiores sanguinis parum obtinẽtes, libido refrigerat. Ita enim efficitur, vt locus hic alimentum concoquere nõ possit: cùm autẽ pili alimento caruerint, defluant necesse est.

20 Quam ob causam qui mingendi desiderio tenentur, concumbere nequeunt? An quòd meatus implentur. Quod autem plenum humoris est, id nullum præterea humorem potest suscipere.

21 Cur gignẽdi facultas ijs tollitur, qui à varicibus tenentur, siue homo, siue aliquid ex cæterorum animantiũ numero est? An quòd varix flatu translato fieri solet, quocirca in vitijs atræ bilis accõmoda est. Fit aũt cõcubi

tus

tus quoq; cũ flatus excursu. Quamobrem si impetus ille agitur, cũ varix exercet, semen non insuper excitatur, sed refrigeratur. Fit igitur inde, vt penis tentigo emarcescat.

22 Quare qui concumbunt, resolui atq; lãguere magna ex parte solent? An quòd semẽ omni ex parte corporis secretio est: itaq; vt ædificij constructio, sic corporis compactio quatitur, dum semen decedit, quasi sanguinis multũ, aut aliqua pars alia decedat: ita q̃ exit peropportunum est, & quòd exiguũ ex multo alimento conficiatur, quẽadmodum amylum ex farina.

23 Cur ijs qui concũbunt, si desiderio mingendi tenẽtur, penis intendi vehemẽtius potest? An quòd foramina plena redduntur humoris, semen per angusta se promens, molẽ efficit ampliorem, atq; extollit: penis etenim ad ipsos meatus est positus.

24 Quam ob causam tẽtigo & amplificatio penis illa existere possit? An duplex causa est, vna quòd pondus vrgens post testes facit, vt penis erigatur: testes enim vicem fulmenti vectorij capiunt. Altera, quòd foramina spiritu admisso implẽtur, ita vt genitale mẽbrum intumescat atq; se erigat. An humor auctus translatúsq; facit, vt moles amplior redundet: penis tamen, qui mensura insigni adoleuerit, minus se patitur efferri:

fit enim vt ita pondus à fulmento vectis remotius maneat.

25 Qua de causa qui rem agunt veneream, aut qui ea ætate sunt, quæ sufficiat veneri, malè olent, virúsq; hirci reddunt: pueri autē non ita olent? An spiritus puerorum (vt dictum iam est) humorē sudorémq; concoquere potest, virorum autem nequit.

26 Cur per æstatem viri minus, mulieres magis concūbere valeant? ꝙ Hesiodus quoq; poëta inquit: Fœmineo venus est vsus magis effera sexu: Mitior illa viris, & sæpè accita relanguet. Vtrum quòd testes eo tempore magis demittuntur & flaccent, quàm per hyemem, cùm qui concubiturus est, retrahat, ac suscipiat illos, necesse sit. An quoniam naturæ calidæ præ nimio calore æstiui temporis æstuant, collabuntúrq;: frigidæ verò refouentur & vigent. Est autem vir calidus & siccus, mulier frigida humidáq;: ergo virorum tunc vires infirmantur, mulierum corroborantur, & vigēt per compēsationem qualitatis contrariæ.

27 Cur nonnulli rem venereā cum voluptate patiantur, & alij vel ipsi agere cupiāt, alij pati tantūmodo gestiant? An ꝙ excrementis singulis locus determinatus à natura est, in quem instituto secerni naturali debeat, solicitatáque natura spiritus excurrēs tumo-

tumorem admouet, excrementúmque vnà extrudere solet. Verbi causa, vrinam in vesicam, cibum consumptum in aluum, lachrymam in oculos, mucorem in nares, sanguinẽ in venas naturæ deduci placuit: his autem proximè genituram quoque in testes & penem deferri constitutum est. Quibus itaque meatus habitu suo naturali priuantur, vel quia obcæcati sunt, qui ad penem tendant, (quod spadonibus hísque similibus euenit, vel etiã alijs de causis) his talis humor in sedem confluit, quippe qui hac transmeare soleat, quòd eius loci contractio in coëundo, & partium sedi appositarum consumptio indicant. Qui si admodum semine genitali abundant, excremẽtum illud largè in eum locum se colligit. Itaque cùm excitata cupiditas est attritum pars ea desiderat, in quam confluit excrementum. Cupiditas autem excitari tum à cibo, tum ab imaginatione potest. Cùm enim alterutra de causa libido cõmota est, spiritus eodem concurrit, & genus id excrementi cõfluit, quò secedere notum est. Et si tenue, spirituosúmve est, cùm difflatum id fuerit, requiescunt: quemadmodum pueris & adulescentibus interdum nullo secreto humore cessare tentigines possunt. Sed si crassum corpulentúmque est, nisi extruso quiescere nequeunt. Quòd si neutrum

eorum accidit, cupiunt quousque alterutrũ accidat. Quorum verò natura mollis, & fœminea est, ita ij constant, vt genitura: vel nulla vel minima conueniat, quò illorum secernitur, qui prædicti natura integra sunt, sed se in partem sedis diuertat: quod propterea euenit, quia præter naturæ normam constiterunt. Cùm enim mares crearentur, ita degenerarunt, vt partem virilem mancam atque oblæsam habere cogerentur. Læsio autẽ alia rem omnino corrumpit, alia peruertit & vitiat. At genus illud corrumpens, vt in his sit, fieri non potest: ita enim mulieres, nõ viri crearentur. Ergò peruerti citarique aliorsum, quàm secernendum natura voluit, necesse est. Vnde fit, vt insatiabiles etiam sint modo mulierum: humor enim solicitans ille exiguus est, nec quicquam se promere conatur, refrigeratúrque celeriter. Quibus itaque sedem humor ex toto adiuit, ij pati tantummodo auent: quibus autem in vtranque partem sese dispertijt, ij & agere & pati concupiunt, idque amplius, quò tandem plenius fluxerit. Sed sunt, quibus vel ex consuetudine affectus hic accidat: fit enim, vt tã gestiãt quàm cùm agunt, vtque geniturã nihilominus ita emittere valeant. Ergo agere cupiunt, quibus hæc ipsa vsu euenerunt, & consuetudo magis, veluti in naturam idcirco illis

lis euadit, quibus non ante pubem, sed in ea vitium patiendi inualuit, quoniam his recordatio rei, cùm desiderant oritur. Vnà autem cum recordatione gestiens exultat voluptas: desiderant autem perinde ac nati ad patiendum. Magna igitur parte, vel ob consuetudinem res existit. Sed si accidat, vt idē & salax, & mobilis sit, lōgè expeditius hæc omnia euenire posse putandum est.

28 Cur homines rem agere veneream cupientes, confiteri se cupere maximè pudet: bibendi, aut edendi, aut aliquid eiusmodi faciendi desiderio cùm teneantur, confiteri non pudet? An quòd rerum plurimarum cupiditates necessariæ sunt, & nonnullæ nisi expleantur, interimunt. Rei autem venereæ libido superfluit, & abundantiæ index est.

29 Cur viri per hyemem, mulieres per æstatem rei venereæ appetentiores sunt? An quòd viris calidior natura & siccior est, mulieribus autem humida frigidáque Quamobrem illis humor & calor satis cupiditatē veneris hyberno tempore accendere queunt, quibus rebus semen oriri certum est. Mulieribus autem & calor minor, & humor cōcretus propter caloris inopiam tunc est. At per æstatem contrà mulieribus calor medi cus, viris largior quā satis sit, nimius enim vires

frangit atque dissoluit. Quapropter pueri quoq; per æstatem tenuiores redduntur: incidit enim, vt ignis igni coniungatur.

30 Cur quibus natura calida est, si modo robusti plenique sint, nisi concumbant ijs sæpe bilis prosistit, & aluus amara secedit, & pituita salsa conficitur, & color corporis immutatur? An quòd semper cum semine vnà excrementi aliquid exit. Vnde etiam nonnullorũ excrementis abundantium, genitura lauamentum piscium redolet: igitur excrementum quoque illud concumbenti decedit. Itaque nihil est, quod possit affligere: abstinenti autem manet, & amarum salsúmve redditur.

31 Cur libidinosi sunt, qui melãcholici? An quòd flatu redundant. Semẽ autem decessio flatus est: ergo quibus idipsum amplificatũ, hos sæpe purgari appetere necesse est: sic enim efficitur, vt leuentur.

32 Cur aues, & pilosi homines libidine vehementer aguntur? Vtrum quòd multum humoris continent: an non ea ratio est? Fœmina enim, quæ humida est, pilis vacat: sed potius quòd genus illud vtrunque naturæ multi humoris concoquens, propter caloris copiã est. Indicio pilus est atq; penna. An ꝙ & multum inest humoris, & id à calore superatur? Neq; enim si multum nõ esset humoris,

neque

neque si non à calore vinceretur, pennæ auibus, pili hominibus possent vnquam oriri: semé autem vel loci, ac temporis portione, vel ratione creari plurimum potest, vt in aëre, vt in vere: nam eius natura calida & humida est. Fit etiam ratione communi, vt aues, & claudi homines salaces nimirum sint: alimentum enim vtrisq; seorsum quidem exiguum profluit propter vitiũ cruris: in sublime verò affatim effertur, atq; in semé conuertitur.

33 Cur homini, cùm concumbit, oculi potissimum infirmantur? An ꝙ humore deficiente id accidit? Argumentum verò frigidam esse genituram, quod humida nunquam redditur, nisi calefiat, nec vllam desiderat liquefactionem: quandoquidem per vniuersum corpus expassa est, quemadmodum sanguis.

EORVM QVAE AD LABOrem pertinent. Sectio quinta, cuius quæstiones XXXVIII.

1 CVr ambulationes prolixæ quidé per plana, laboriosiores sunt quàm per incompta: breues autem leuiores? An quòd membra tum à multo, tum à vehemente motu fatigantur? Est autem vehemens, qui passim per loca inæqualia agitur: multus verò qui continens vnúsque est. Locis igitur inæqualibus tametsi longa motio acta est, tamé requiem mutatio præstat, facitq; vt longa

non sit,ne ipsorum quidem equorũ,propter mutationem. Planis autem habitus similitudo,& paritas nihil interpellat, nec membris vllam præstat quietem,sed efficit vt mouendi ratio continuetur. At verò si breuis sit,nimietas quidem motus nulla in planis fatigabit:accliuibus autem,quoniam immutatio vehemens, & contraria corpus modò sursum, modò deorsum vexat, fatigetur necesse est. Talis verò motus,vt dictum est, qui per ardua agitur:contrarius,qui per plana.

2 Quam ob causam,qui animo deficiunt,& qui præ nimio exercitandi labore dissoluuntur,mole corporis contractiore existunt,vocemque reddere acutiorem putantur? An quia voces minores mittuntur, ideo acutiores esse videntur. Argumẽtum, quòd qui clamantes à longè imitantur, acutè proferunt. Moles autem corporũ minores idcirco redduntur, ꝙ sanguis à summis corporis partibus se vocat ad imas.

3 Cur venter tantummodo extenuatur eorum,qui se exercitationi dederunt? An quoniam venter pingue amplectitur plurimũ.

4 Cur pingue eorum absumitur, qui se laboribus dedunt:caro autem nullatenus emaceratur? An quoniam pingue concalfactum liquescit:quod carni non euenit. Motio autem concalfacit.

Cur

5 Cur venter opimus admodum esse solet? Vtrum quod cibo propinquus est: dúmque cætera mẽbra ex ventre hauriunt, venter ipse sibi sæpius ingerit. An quoniã minimè venter laborat: flexibus enim hic nullis cõtorquetur.

6 Cur melius fatigationes tum cessant, cùm quis ex aqua oleo permista se perfricuit? An quoniam oleum magis subire cum aqua potest, quã si per seipsum est: ducitur enim suapte natura, vt innatet & fluitet. Vbi autem subijt, corpus subinde amplius emollitur. An quia oleum natura calidum est: calidum autem quodque & siccat & indurat. At membris fatigatis, siccitas & durities incommodæ omnino sunt, mistum igitur aquæ eò plus iuuat, quò minus siccat.

7 Cur lassis corporibus euomendum præcipitur, cùm tamen vomitus sit laboriosus? An quòd lassitudo collisis ossibus aut pressatis aut fatigatis consequi soleat: quos quidem affectus patiuntur extrinsecùs, aut intrinsecus, idque bifariam: aut enim cùm copia carnis vires exuperauit ossium, aut cùm frequens corpus se cætero corpori miscuit, quo locum sibi obtinere aptè non possit: quale genus excrementorum est. Pondera enim quæcunque extrinsecus corpori applicẽtur, laboriosiora sunt quàm ipsa corporis membra, etiã si põdere leuiora illis esse cõtigerit.

Argu

Argumentum, quòd qui plus æquo vel ederint bel biberint, hi minus quamuis laborarint, quàm ieiuni, grauius tamen fatigantur: quoniam cibus locum suum non obtinet, vt pote qui adhuc maneat crudus. Cùm autem fatigatio maceret atque colliquefaciat, colliquamentum autem non nisi excrementũ sit, hoc est quòd lassitudinem mouet, dum temerè vagatur occursátque ossibus & neruis, & intimis carnis; quæ rara, soluta, patefactáq; substant. Vomitus igitur cùm id extrudat, quod fatigationem inducit, meritò hominẽ recreat, liberátq; à lassitudine: corpus enim quale principio fuerit, tale restituit. Elaxat autem vomitus, non nimij motus ratione, sed si ita fuerit, vt non plenè agatur. Copia enim ciborum, quæ in vẽtriculo remanserit, & excrementa, quæ his incidant cibis, faciũt vt lassitudo vomitum consequatur, quemadmodum in corporibus nimium impletis dictum iam est. Quòd si nec illis causam lassescendi labor inferat, sed cùm ita sese haberent, laborarint, nec ijs qui nõ totum cibum eiecerint, vomitus causa foret lassescendi. Nam si hoc esset, haud erat quòd non omnibus euomentibus lassitudo incideret: nũc verò multi pòst, vbi euomerunt, alacriores certè redduntur.

8 Cur laboriosius brachio est inanẽ iactasse

manum, quàm cum lapide? An quòd inani iactura brachium quasi conuellitur vehemẽtius: nulla enim in re nititur, quemadmodũ cùm mittit, missili obdito, fulcire se poteſt. Huic proximè ſaltans quoq; ponduſculis ſuſceptis innititur. Et qui currit, manus obquatiens, ſe ſuſtentat. Quamobrem ille plus proſilit halteres tenens, quàm non tenens: hic velocius currit manus obquatiens, quàm non obquatiens.

9 Quam ob cauſam curſus velox tã in hominum genere, quàm in cæterorum animantium facit, vt capita à morbo tententur? quãquam curſus vnuſquiſque detrahere ad ima genus omne excrementorum putatur, vt ambulatio: quapropter crura eorum implentur qui nimium ambulant, quoniam de parte ſuperiore ad imam labitur & alimentum omne & excrementum. An motus quidem vbique agere idem poteſt. Verum motus velox, cùm vires intendit, & ſpiritum retinet, caput concalfacit, eiúſque venas nimium inflat, & attrahentes redit facultatis externæ, vt frigoris, vt caloris: adde quæ in pectore continentur. Nam ea quoque attrahi reſorberiq; inde credẽdum eſt. Quibus remiſsis, locũ ægrotare illum neceſſe eſt.

10 Cur locis æqualibus quàm inæqualibus magis fatigatur: ocyus autem iter æquale

le quàm inæquale conficitur? An minus labo ris tunc est, cùm motus non semper eodem habitu agitur, quod ingressu inæquali potius fit: ocyus enim ingredimur, vbi minus contra naturam mouemur. Ergo per locum æqualem parcè atque frequenter, & ponitur & attollitur: per inæqualem autem contrà. Atqui ratio attollendi contra naturam est: vi nanque omnem attollendi vsum exequimur. Quod autem per singulos gradus paulum redditur, id multum per multos demũ exultat.

11 Cur in planis laboriosius accubamus quàm in concauis? An eadem ratio est, cur etiam in conuexis laboriosius quàm planis. Cùm enim pondus corporis se eundem in locum in sedendo, accubandoue colligit, facit per afflictationem vt laboretur. Incuruum igitur quàm rectum, idque quàm concauum magis tale se exhibet: nostrum etenim corpus in orbem se colligit potius, quàm dirigat in processum. Quæ autem eiusmodi sunt, hæc per plura attingũtur à concauis quàm à planis. His eisdem de causis etiã fit, vt quæ cedunt, minus quàm dura & renitentia fatigent, & in accubando & in sedendo.

12 Cur breues deambulationes fatigationẽ mouere amplius soleant? An quia euariant incõptæque sunt: faciunt enim vt sæpe subsistatu

ſiſtatur. De contrario autem in contrarium frequẽter mutari laborioſum eſt; neutri nãque aſſueſcere ſinit. Quæ quidem aſſueſcendi ratio vacat fatigatione: vtrique autem ſimul vt aſſueſcas, fieri non poteſt.

13 Cur qui equo vehuntur, quo longius equus decurrerit, eo magis emittere lachrymas ſolent? Vtrum quoniam aer, qui ſe obiectat, ſubinde eo frigidior eſt, quo minus temporis corpus attigerit, quòd ijs etiam euenit, qui curſum nudo corpore agunt: frigus autem mouere lachrymam poteſt. An contrà. Res enim calida lachrymam ciet, velut ſol. Motus autem nimirum calorem efficere poteſt. An propter ictum illatũ ab aere illud accidit. Quomodo enim venti aduerſi oculos perturbant: ſic aer occurſans eo magis ferire poteſt, quo equus velocius agitatur.

14 Cur cætera membra cùm perfricantur pleniora euadant: venter autem ſoleat extenuari? An perfrictione protinus vehementiore extenuatur, cùm is etiam impleri ſoleat illa fricandi ratione, quam paulatim amplificando admouemus, ſed non æquè proficit, atque caro, qua de re quæritur: quippe cùm omnino in exercitando, laborandóque venter præcipuè extenuetur. Ratio igitur, quòd opima quæque concalfacta liqueſcũt, & ea magis, quæ intenſa ſuaptè natura ſunt:

vent

venter autem cuteus eſt, cutis verò ſua natura tenſionem habet. Sed enim quòd venter celerrimè opimatur, ideo & pingue aliquid ſemper obtinet, niſi morbo laboret. Cuius rei cauſam dixerim, quòd cibo ex vicino poſitus eſt. Cùm igitur omnino pingue res ꝓpria naturæ non ſit, ſed aduentitiũ, nec ita neceſſarium, vt caro adhæreat: ideo & exercitandi, & perfricandi agitatio ventrem concalfaciens, liquefacit & macerat, alimentũq́; quod inde redundet, membris cæteris diſpertit: quamobrem ſedile ventrem opimat, reliquum corpus extenuat. Motiones verò, per frictionesq́ue ventem extenuant, reliquum corpus implent & augent.

15 Cur peracto longo itinere aut curſu, ſi quis ſe ſuper ſummos cōſtiterit digitos, calces pedum conquatiuntur, proniq́ue deorſum labuntur? An propter continuatum, vehementemq́; motum cōcitati nerui nondum requieſcunt. Fit enim ſæpe, vt animus euincere corpus totum poſsit: membra autem ſingula inhibere non poſsit, vbi ſe quédam in modum commouere: non enim cor, non penem excitum, reſidere animus cogere poteſt. Ratio autem rei quam quærimus eſt, quòd multum ſpiritus circa neruos deuritur, quod non ſimulac ſubſtiteris, refrigeſcere poteſt. Is igitur ſpiritus concutiens, veluti

luti subtrahendo suo motu deducit, facítque vt pars remotissima minimè contineatur. Itaque calces tremiscunt, quemadmodũ imũ labrum hominis irati.

16 Qua de causa qui non concitatè admodum currunt, numerosè respirant? Vtrum quòd numerus omnis mensuram certo recipit motu: talis autem motus est, qui per ęquas agitur portiones, quemadmodũ agunt, qui currunt leuiter. Ergo simulatque agere cursum incœperint, respirant ita, vt cùm spiratio per compares vices propter parem metiendi motum reddatur, numerum siue modulationem possit continuare. An quòd omnis spirandi ratio compari vicissitudine confici soleat, modo quis non retineat, sed tenori trahendi à natura determinato vtatur. Igitur cùm sedemus, aut ambulamus, quòd motus corporis mediocris est, numerus palam non fieri potest: cùm item cursum concitatè agimus, quòd sensus consequi motum nequeat, numerum percipere respirandi haudquaq̃ valemus. At cùm mediocriter nosipsi concitemus, motus ipse mediocris modum respirandi sensibilem præstans, explicare numerum potest.

17 Quare inter currendum aer in flatum conuerti nobis videatur? Vtrum quoniam dum per cursum agitamur, aerem corpori-

 bus

bus nostris continentem excitamus, quòd non nisi flatum mouere profectò est: quocirca non solum videtur, sed etiam verò in flatum aer conuertitur. An quòd in currendo aerem impetu nostro violemus: quo facto, sensu aeris per motum magis afficiamur. Ergo rectè in flatum aer se conuertere videatur: hoc enim ratione impetus potest euenire.

18 Quamobrem currentes potius cadimus quàm ambulantes? An quòd magis quàm moueamur attollimus: hoc enim inter cursum & ambulationem interest.

19 Cur ascendentes genibus, descendentes femoribus elaboramus? An quoniam dum ascendimus, corpus sursum iactamus, distensionémque corporis genuúmque mouemus, ex quo genibus laborandū est. Procliuis autem locis, eò femoribus laboratur, quòd ijs ipsis enixi crura submouemus. Ad hæc omne quod præter naturam fit, laborem dolorémque mouet. Est autem secundum naturam, genibus vt antè flectantur: femoribus autem, vt retrò. At locis accliuis genua retro flectuntur, nam inniti firmarique volumus: procliuis autem femora antè coguntur, corpus enim se pronum propensúmque ita defert.

20 Cur in itinere media femoris parte po

tissi

tissimum fatigari solemus? An quòd longi cuiusque atque continui pars potissimum media laborat, cùm scilicet stabilitum fixúmque manet: quamobrem hæc præcipuè rumpitur, femur autem tale est. Ergo partem potissimum mediam eius fatigare meritò solemus.

21 Quam ob causam qui humida constãt natura, facilè à labore æstúque strangulantur? An quòd humor concalfactus transit in aera, itaque acrius vrit. Ergo cùm ob nimietatem facultas submouendi non datur, refrigeratio nulla subsequitur, atque ita celeriter homo calore insito, & aduentitio exardescit. Quapropter sudor spiritúsque secessio eos iuuant, qui se exercent, qui denique laboribus se dederunt. Cùm enim humor discernitur atque extenuatur, spiritum inde enasci necessarium est.

22 Quare corpora, quæ modicè cõstãt tẽperatáq; sunt in morbũ sæpius incidũt, & facilius curãtur? An vtrũq; eadẽ de causa euenit: est eñ æquabile, quod modicũ est. Quod aũt æquabile, id cõpatibili⁹ est. Quãobrẽ si qua eius pars laborauit, ꝓtinus totũ collaborat. Immodicũ aũt cõtrà, vtpote quod seiũctius sit, partiũ suarũ vitia minus haurit, minusq; cõsentiens est. Ergo sæpius id in morbũ hac de causa incidit, facili⁹ aũt curatur, qm̃ malũ

partium commune omnium est: eò nanque debilius redditur, quò se in plura digesserit, itaque curabilius est. Immodicum verò illud, vt quòd rem communem cum partibus non habeat, minus quidem ægrotat, sed difficilius curatur, quoniam malum vehemētius vrget.

23 Cur æqualibus quàm inæqualibus locis magis fatigari solemus? ocyus aūt iter ęquale quàm inæquale expedimus. An quòd minus laboris tum est, cùm non assiduè habitu eodem mouemur, quemadmodum ingressu æquabili potius agitur: ocyus verò ingredimur, cùm vbi minus pari tempore attollimus. Ergo per locum æqualem vsus attollēdi exiguus est atque frequēs: per inæqualem autem è contrario. Quod verò per singulos gradus paulum redditur, multum id per multos demum exultat.

24 Cur femora in descendendo, tibiæ in ascendendo laborant? An labor in ascendendo est, qua corpus attollitur: fit enim, vt totum corpus nobis oneri sit. Itaque cui totū incumbit, & quo totum attollitur, id præcipuè premitur atque laborat: hoc autem tibia est Postremam enim hæc longitudinem tenet, nec modo pedis latitudinem aliquam sortitur. Vnde fit, vt hoc minus se valeat stabilire: itaque vt humeris, ita tibijs pondus

dus sustinemus, laborémque ob eã rem, quo humerus maximè affici solet, tibia quoque patiatur, necesse est. At in descendẽdo, quoniam corpus deorsum se defert, propellitq; contra naturam, hinc labor & vexandi ratio prouenit. Itaque laborem huic præcipuè admouet, cui incumbit, quódque vexat. Atqui tibia manet, thorax ponderi est, femur sustinet atque vacillat, eò quòd & porrectum in longitudinem est, & supernè versatur, qua scilicet thorax procumbit.

25 Cur iter longius tum esse videtur, cùm ignari quantum sit ambulamus, quàm cùm gnari, si modò res cæteræ pares adsint? An quòd nosse quantum sit, non nisi nosse eius numerum est, rémque non determinatã pluris quàm determinatam esse perspectũ est. Ergo quemadmodum, si nosti quantum sit, finitum id esse necesse est: sic etiam si ignoras, quasi reciprocetur, animus cauillatus oberrat, infinitúmque id esse videtur, quod finitum est. Quamobrem si quantum quodlibet determinatum non esse putetur, velut infinitum id esse videbitur, eò quòd aptum est, vt sit determinatum. At si determinatum non sit, infinitum est. Ergo id quoque infinitum quodammodo videri necesse est, quod determinatum esse nequaquam videtur.

26 Cur femora magis quàm tibiæ fatigantur? Vtrum quòd propè absunt ab ea parte, quæ excrementum continet: itaque vbi ea pars agitata nimium recaluerit, femora expeditius ac plenius attrahere possunt, quàm tibiæ. An quòd femora continentiore constant natura: laboratur enim præcipuè propter cõtinui distractionem: quippe cùm etsi nullo excremento substante fessi sumus, tamen femoribus ac lumbis acrius laboramus. An quo modo inguina per istum oriri nouimus, propter venarum & neruorum societatem: ita etiam lassitudo potius in femur incumbit, quod quidem ab initio propius abest. An quòd femur eadem habitus ratione fungitur suo munere magis quàm tibia: quę quidem res laboriosior est. An quòd femora carnis copiam sustinent. Itaque res affatim in his inest, quam naturæ rationi tribuimus.

27 Quam ob causam tubercula & vlcera nonnullis ex labore proueniunt? An corpore impuro motus concalfaciens, excremẽta alia etiam cum sudore vaporatim destringit, quæ crassa & humore prauo, hoc est, acuto aut amaro, aut salso contenta secerni penitus suam ob concretionem non queunt. Itaque per carnem intumescunt, atque exulcerantur propter amari humoris violentiã.

Cur

28 Cur non protinus ab exercitatione, aut à medicamento epoto cibus assumi debeat? An quòd adhuc corpus purgatur, necdum à labore quiescit, excrementaque excita redundant.

29 Quamobrē currere quàm ambulare difficilius est? An quòd plus oneris fert, qui currit: is enim elatus ac pendens, onus super se totum sustinet. At qui ambulat, parte insistēte vicissim sustentatur, quasi pariete admotus requiescat.

30 Cur non protinus ab exercitatione esurire incipimus? Vtrum propter colliquefactionis residua, dum penitus concoquatur? An propter spiritum, quem labor ex humore subdito mouet: An propter sitim quàm laboris calor inducit: hæc enim accidunt omnia.

31 Cur genitura in somnis ijs profluere solet, qui aut labore lassescunt, aut tabe consumuntur? An quod omnino ita incōtinētes sunt, qui natura calida & humida constant: semē enī tale natura est. Quod aūt tale est, ex ijs qui tali habitu sunt, potissimum profluit, cùm calor somni accessit: quippe cū corpora tantisper exiguū momentū desiderēt, idque intrinsecus, nō extrinsecus. Lassi autē & tabescētes ita affecti sunt: redūdāt enī, & elassati colliquamētis calidis ꝑpter fatigationē

& motum,& tabefacti propter destillationẽ & calorem,quem inflammatio mouet.

32 Quam ob causam crus suum sinistrum diutius perfricare cuiq; difficilius est quàm dextrum. An quòd parte dextra laborare valemus:rebus autem præter naturam proficiscentibus,annumerãda cruris sinistri frictio est : fit enim dextra transuersa in partẽ obiectam. Quæ autem præter naturam fiũt, hæc factu sunt difficilia. Sinistra verò manu partem perfricando dextrã, nil tale percipimus : quoniam hæc neutram in partem apta poténsque est.

33 Cur breues deambulationes laboriosiores sunt? An quòd crebrò subsistimus, neq; æquabili incessu mouemur cùm flectimus: quod certè laboriosum est.

34 Cur in sole cùm stamus, amplius recalescimus,quàm cùm mouemur: cùm tamen motus omnis vim calfactoriam habeat? An non omne mouendi genus calfacit, sed est etiam quòd refrigeret. Quod etiam in ollis feruentibus patet, quoties eas afflamus aut versamus. An quia cùm stamus calor permanet:is autem cùm permanet, amplius calfacit,quã cùm mouetur. Corpus etenim nostrum vaporem de se quendam mittit assiduè tepidum, qui proximum aerem tepefacit,quemadmodũ titio. Cùm igitur quiescimus,

ſcimus,aer nos circunfundẽs,calidus ob præ dictam cauſam redditur. At cùm mouemur, flatus excitatur, qui refrigerare nos poteſt. flatus enim quiſq; frigidus eſt.

35 Quam ob cauſam qui equo currũt, quo contentius curſum arripit equus, eo magis lachrymas mittunt:& qui pedibus,eo magis quo intenderint vehementius? Vtrum quo niam aer occurſans frigidus eſt: frigus enim lachrymas mouet,quippe quòd contrahendo condenſandóq; carnem, humorem expri mat. An potius contrà,calor enim ſudorem elicit: lachryma autem ſudor quidam eſt. Quapropter à concalfactione vtrunq; mouetur,& ſudor & lachryma, ſalſaq; pariter ambo ſentiuntur::calorẽ autem efficere motus poteſt. An propter aeris ictum.Quomodo enim flatus aduerſi oculos perturbant,ita etiam aer qui ſe obiectat. Quo igitur quis contentius equum agitat, aut ipſe currit, eo magis ictu quodam molli obuerberat & ferit:quò fit vt ſe lachrymæ promant, ſcilicet meatibus oculorum relaxatis appulſu eiuſmodi. Omnis etenim ictus vim aut ſecandi habet,aut collidendi & contundendi.

36 Quamobrem qui curſum concitatè agunt , conuulſis maximè corripiantur , vbi quis inter currendum eis ſubſtiterit? An quòd ea potiſsimũ diuelluntur,quæ in par-

tem contrariam vehementer trahimus atq; mouemus. Cùm igitur homini currenti, vehementérque membra vltra propellenti, quis obuiam factus obstiterit, accidit vt in partem retorqueantur contrariam, quæ adhuc antè pertendunt, atque proripiunt. Itaque diuulsio eò vehementior incidit, quò cursus contentius agitur.

37 Cur ambulatiões minus laboriosæ sunt, quæ inæquales quàm quæ rectæ aguntur? An quòd elatio erecta secundum naturam corporis vniuersi est. Ideo ambulationes, quas loca æquabilia præstant, laboriosiores quàm inæquabiles sunt, quòd in easdem partes laborem admouent, quod inæquales illæ non faciunt: dispertiunt enim magis in omnes corporis partes. Calidis verò temporibus, arctæ ambulationes plus valent quàm frigidis, quippe quæ partibus externis laboris plus afferant, & quidem sudorem ob eam rem euocando extenuent. Frigidis contrà carnem reddunt constantioré, & stomachum excitant, ciborumque faciũt auidiorem. Partibus enim internis calorem augent, membrísque ad frigoris appulsum torpentibus. locum intimum calore amplificato efficacius purgant. Carnem verò solidiorem efficiunt, vt quæ per eam vniuersam nequeant superare. Accliues etiam

am

ambulationes laborioſiores ſunt quàm de-cliues, magiſq; extenuant. Faciunt enim accliues, vt lumbi potiſsimum laborent, de-cliues vt femora. Pondus enim totum fe-moribus incumbens grauiſsimè premit: & idem, cùm præter naturam ſurſum efferri à calore cogatur, maiorem in modum calfa-cit. Itaq; efficitur, vt arduum ambulandi genus ſudores moueat, ſpiritum ſuſpenden-do extenuet, lumbis dolorem infligat: cru-ra enim magna cum difficultate ſe in subli-me recipiunt, lumbos inflectunt, fran-gunt, & euellũt: quibus de cauſis labor præ-cipuus ſequatur neceſſe eſt. Locis autem duris, ac renitentibus habitæ ambulationes, muſculos & neruos crurium effatigant, quip pe quæ contentiones tam neruis quàm mu-ſculis moueant, cùm enixu agantur violẽto. Mollibus verò & cedentibus locis facta am-bulatione, articuli potiſsimum ſentiunt. Fle xus enim articulorum percrebreſcit, cùm ſo lum ſuccumbat, dilabatur, & cedat: eadẽ au-tem quæſtio eſt.

38 Cur locis arduis difficilius ambulem? An quoniam omnis ingreſſus attollentia & poſitione conficitur: attollere igitur præter naturam eſt, ponere ſecundum naturam, pro ponere medium tenet. In ambulando autem locis arduis, multum ſortis illius auerſæ, à na

à natura proculdubio est.

39 Quare qui cursum ex equo arripiũt minus decidunt? An quòd magis cauent quàm timent.

EORVM QVAE AD SESSIOnem, accubitum, & habitum corporis pertinent; sectio sexta, cuius quæstiones VII.

1 CVr sedile alios impleat, alios extenuet? Vtrum habitus corporũ distẽt inter sese, vt alij calidi, alij frigidi sint. Ergo si ita est, calidi implentur: cibum enim corpus vi sui caloris exuperat. Frigidi autem quòd aduentitium calorem desiderant, quem ex mouendi ratione potissimum corpus acquirit, concoquere nequeunt, dum quiescũt? An quòd alij excrementis redundant, & ob eam rem motum qui ea consumat desiderat, alij non.

2 Cur partes corporis distendendæ sint? quòd qui se exercitant facere consueuerunt. An quòd meatus spiritu suo perpurgari oporteat.

3 Cur inflexo corpore cubare melius est, qđ etiam medici pleriq; præcipiũt? An φ vẽter cũ recalescit, concoquere celerius potest: sic autem fit, vt recaleat. Ad hæc locum flatibus dare, in quẽ incũbant & innitãtur oporteat: ita enim minimè infestabunt. Hinc enim

&

& varices,& cæteri abſceſſus iuuant,ꝙ ventriculos continēt,in quibus flatum recipere queunt. Ergo corpore extento,cauerna nulla eiuſmodi adigi poteſt: locū etenim omnē viſcera occupant. Inflexo autem, ſingula laxantur & ſinuantur.

4 Cur vertigo ſurgēti potius accidat quā ſedenti? An quoniam quieſcenti humor vniuerſus vnum in membrum ſe colligit: ex quo cruda etiam oua nequeunt circunuerti, ſed protinus decidunt: mouenti autem, humor ſe æquè expandit. Surgimus igitur à quiete,qua ita affecti ſumus: ſedemus verò à motu, quo humor æquabili modo quaqueuerſus ſe porrigit.

5 Quam ob cauſam cùm parte corporis dextra cubamus, ſomnus magis accedit? Vtrum quòd vigilantes contrà quàm dormientes habemus. Ergo cùm vigilando parte accubemus ſiniſtra, contrarium ſequetur in dormiendi initio, cùm id contrarium ſit. An quòd ſomnus priuatio motionis eſt. Partes igitur,quarum mouere intereſt, quieſcant oportet,dextrarum autem partiū mouere intereſt. Cùm autem ita accubamus,velut initium quoddàm reſurgendi detentum, obligatúmq; habemus.

6 Cur torpeamus, & cur manus potiſsimum & pedes? An quòd torpor refrigeratio eſt:

est: fit enim propter sanguinis priuationem translationémq; . Manus autem & pedes, omnium maximè partium carnis inopes, nerui vberes sunt, sed præcipuè pedes: itaq; ad refrigerationem celeré sua natura nimirum habiles redduntur.

7 Cur libenter in latus accubamus sinistrum, in dextrum autem potius dormimus? Vtrum quoniam conuersi ad lucem, minus dormire possumus, somnus enim in tenebris ocyus obrepit. An quòd dum in latus accubamus sinistrum, vigilare magna ex parte consueuimus, & operum functio sic nobis expeditior est. Itaq; ad contrarium opus, contrarius habitus, siue situs requiritur: inuitatur autem quisq; magis ad opus fungẽdum habitus sui ratione.

EORVM QVAE AD CONsensum naturæ animantium pertinent, sectio septima, cuius quæstiones V.

1 CVr à morbis nonnullis ægrotãt, qui appropinquarint, à sanitate nemo sanari potest? An quoniã morbus motio est, sanitas autem quies: ergo ille mouere potest, hæc non potest. An quòd alterum non volũtariè, alterum voluntariè accidit: res autem non voluntariæ, à voluntarijs consultisque plu-

plurimum differunt.

2 Cur oscitanti sæpe in oscitando respondemus: & cùm mingentem quempiam videmus, ad mingendum mouemur? quod iumentis præcipuè accidit. An propter memoriam: mouemur enim ea ipsa parte, quoties meminerimus: hominibus tamen, quia sensu præditi sunt faciliori, statim vbi viderunt, euenit, vt moueātur reminiscantúrq;: iumentis autem vidisse non satis est, sed alio quoq; sensu opus est. Quamobrem addito etiam olfactu, mouentur: quoniam sensus hic in brutis mobilior est. Vnde fit vt eodē in loco sequentia mingant omnia, quo primum eminxerit: tum enim præcipuè mouētur, cùm olfaciunt: olfaciunt autem posteaquam appropinquarunt.

3 Quamobrem cùm secari quemqiam, aut vri, aut torqueri, aut aliqua re tetra affici videmus, animo vicem eius doleamus? An quòd omnium communis natura humana est: ignoscimus ergo, cùm tale quidpiam inspeximus, propter naturæ consortionem & familiaritatem. An quomodo nares & aures delibationes quasdam rerum obdu-ctarum pro sua facultate concipiunt, sic etiam aspectus afficitur, & à re delectabili & à tristi.

4 Cur à tabe & lippitudine & scabie capiunt,

qui

qui appropinquarint:ab aqua autem intercute,aut febre, aut ſtupore attonito,aut aliquo ex numero cæterorum malorum capi ne queunt? An à lippitudine,quoniam oculus pars noſtri corporis mobiliſsima eſt,cætera rum maximè omnium rei ſibi obiectæ ſimilis reddi poteſt, quippe qui facilè moueatur ab eo,quod moueat:itaq; fit,vt cùm perturbatum obſpicit oculum,facilè ipſe etiam perturbetur. Talis autem contagio ideo fit, quoniam ſpiritum vitiat grauémq; reddit. Celerrimè autem omnes morbis arripiuntur ijs,qui ſpiritu corrupto proueniunt,quale eſt omne peſtilens genus: qui autem appropinquarit,talem profectò ſpiritum trahit,qualem æger ille reddiderit. Aegrotat igitur, quia morbiferum eſt, quod ſpiritu trahitur:ab vno autem morbum excipit,quoniam vnus ille ſic ſpirat,cæteri ſecus: eundē verò,quia quò ægrotarit,hoc non aliter ſpirat,quàm fuerit affectus. Sed ſcabies magis quàm lepra,ceteráq; vitia generis eiuſdē afficere poteſt: quoniam per ſumma corporis errat,& humore manat glutinoſo: genus nanq; prurientium omne,tale eſt. Itaq; idipſum quia per ſumma orit, glutinoſúmq; eſt,nimirum idcirco attingere poteſt: cætera nequeunt, vel quia non per ſumma proueniunt,vel quia perſiſtere ſuam ob ſiccitatem

tem non possunt, quamuis per summam cutem oriantur.

5 Quid est, ꝙ nonnulla ex ijs, quæ auditu tristia nobis occurrunt, vt inhorrescamus, efficiant? vt serra cùm exacuitur, & pumex cũ secatur, lapis cùm mola frangitur. Quæ auté notæ affectionũ patent aspectui, hæc genera affectionũ ipsa in nobis creant: dentes enim stupescunt, cùm aliquos rẽ acidã edẽtes aspicimus. Et pleriq; cũ homines laqueo suspendi, vel aliter strangulari viderẽt, ipsi defecerunt. An ꝙ vox omnis, genusq; omne strepẽdi spiritus est, qui nostrũ subiẽs sensum, mouere nos solet, cúmq; suum motũ vel magnitudine, vel pulsu vehemẽtiore amplificauit, aliquid ex ijs, quæ nostro in corpore latent, immutat, & sæpe iterimit. Ergo spiritus, qui quãuis magni, lenes tamẽ adierunt, ij sedem ipsam commouẽt sentiẽdi, & lætitia ob eam rem nos afficiunt. Asperi autẽ, quoniam ictũ inferunt vehementiorẽ, sedẽ vtiq; illam concutiũt, longéq; pro ictus sui facultate se porrigunt: ꝙ idẽ res quoq; frigidæ faciũt. Frigiditas enim vis quædã est: sed hanc horrorem inuehere posse, dictũ iam est. Asperitas verò, ꝙ pulsu frequente initiũ pilorum concutiẽs, in partem pellit aduersam, efficit vt pili se erigant: pulso nanq; initio, cacumẽ pilorum se trãsferat in partem aduersam, necesse est.

h Itaq;

Itaq; fit, vt pili exurgant, omnes enim deorsum procumbunt. Et spiritus quoq;, qui per aures corpori se insinuat, de summis ad ima se defert. Ergo cùm soni, quos modo diximus, asperi sint, horror vtiq; ob causam prædictam moueri potest. Sed euenit, vt cæteris partibus potius quàm in capite moueatur: quoniam vt pili partium cæterarum imbecilliores sunt, sic affectus hic imbecillus occurrit. Cùm verò sensus audiendi quàm videndi obtusior sit, affectus quoq; hebetiores per summa errant, qui ab eo ipso proficiscuntur. Horror autem talis est, quamobrem multis ac varijs causis existit. Sensus videndi verò, cùm omnium exquisitissimus certè sit, euenta quoq; ipsa pro sua præstantia solet ingerere: quocirca efficitur, vt ipsi veri affectus proficisci ex eo possint, quamuis verò leuiores. At in sensu audiẽdi, vt ipsos minimè, sic eorum expectationem nimirum horremus: rei enim tristis & anxię expectatio existit.

EORVM QVAE AD RIGOrem, atque horrorem pertinent, Sectio octaua, cuius quæstiones XIX.

1 QVa de causa liuidi, qui rigent, efficiuntur? An quoniam sanguis appulsu frigoris gelascit, gelatus autẽ nigrescit pro

propter caloris inopiam: albedo nanq; igni tribuitur. Quapropter ijs maximè, qui ętate processerunt, caro liuescit, eò quòd calorem minimum obtinent.

2 Cur extrema corporis maximè rigent? An propter angustiam: foramina enim quæ in his insunt angusta, parum obtinēt sanguinis, & ob eam rem parum caloris sortiūtur, sanguis enim calidus est.

3 Cur pedes magis tunc rigent, cū suspēsi teneantur? Vtrum ꝙ frigus amplius ad eos aspirat. An ꝙ sanguis in breuiorem se contrahit partem: itaq; reliquum frigori opportunius redditur, cùm calor desit.

4 Cur tempore frigido maximè vis illa famis intolerabilis incidat, qui caninus appetitus vocatus est, & hyberno potius quàm æstiuo? An quòd vitium hoc ob inopiam alimenti sicci solet accidere. Tempore autem frigido & hyberno, cùm calor in angusta se contrahit, ocyus interdum deficit alimentum: quòd cùm defuerit, vitium id esuriendi accidere consentaneum est. At si in ea cibi vitiosa cupiditate, resolutio imbecillitásque secuta est, materia statim interna corporis à collecto calore colliquescit: quę si ad locum cibo à natura destinatum influxerit, pro cibo seipsam corpori applicabit. Sed si spirandi sedem adiuerit,

h 2 ob

obmutescere atque languescere necesse est: obmutescere inquam, quoniam spirādi meatus intersepitur, atque obsidetur. Languescere autem est propter inediam, consumptionémque corporis. Celeriter tamen, paucisq; remedijs subuenitur, eò quòd eius mali ortus extrinsecus est. Frigus enim calorem corporis nostri intrò compellens ac contrahens, insatiabilem edendi illam cupiditatem inijcit atque intendit. Quamobrem quo modo, qui in metuendo tremebant pallebántque, periculo demum liberati, subitò ad priorem redeunt statum. Sic etiam esurientes illi, vbi parum sumpserunt panis citissimè recreantur, vt qui vi paulò à naturæ ratione summoti aberrent, non qui penitus corrupti descíscant: quod enim naturæ tenorem in partem aduersam violat, idem suæ naturæ eundem restituit. Ergo dimisisse tantummodo sat est, quemadmodum cùm aduersi inter se pueri funem enixi retrahunt, quippe qui fune dimisso, resupini protinus decidant.

5 Cur homines pleni admodum rigent, cū tamen pingue omne calidum sit? An propter amplitudinem molis, vt longè à calore interiore distant partes extremæ corporis, sic propè ab extremo frigore absunt.

6 Cur exercitati frigus vehementius sentiunt

tiunt quàm inexercitati? Vtrum quoniam pingue consumptum à laboribus est, quòd vtique teporem præstare potest: calidum enim opimum est. An ꝙ spiratiora solutioráq; corpora eorum ideo sunt, quoniam pingue excrementúmque omne detractum est, ita vt frigus arcere nequeant. An quòd meatibus per sudationem patefactis veluti ostia complura aperiuntur? habitū autē non eundem sanitati & robori esse idoneum manifestum est: alteri nanq; pinguis, alteri laxus videtur planè conuenire.

7 Cur vt aqua frigida, sic etiam calida infusa horrescimus? Res enim contrarias inter se idem efficere posse absurdum est. An frigida infusa, calor interior extinctus horrorem mouet: calida autem frigus externum circumobsistens in vnum, séq; profugum intercolligens efficere idētidem potest. Quamobrem vtrunq; ab eodem agitur: verum alias ab interiore, alias ab exteriore, vt dictum iam est.

8 Cur pili in cute inhorrescunt? An vbi cutem contraxerunt, meritò eriguntur, contrahunt autem & rigores & alijs plerisq; affectibus.

9 Cur ad extremā vrinæ mißionē inhorrescere solemus? An dum humor calidus ille inest, vesica & meatus qui circa eam positi

ſunt, pleni expertéſque frigoris ſubſtát: póſt verò, vbi effluxerit, aere frigido replentur: quippe cùm inane nihil eſſe naturæ ratio patiatur, ſed aut aeris aut corporis plenum eſſe vnumquodque neceſſe ſit. Quòd igitur aer ſe induxerit frigidus, rectè vt inhorreſcamus, euenire ſolitum eſt.

10 Cur lingua rigentium quemadmodum vinolentorum errare ſoleat? Vtrum quòd à frigore concreſcit ac indureſcit, moueri difficilis redditur, itaque explanare non poteſt. An quia partes exteriores appulſu denſantur frigoris, humor intus collapſus linguam madificat, ex quo ſuo fungi officio lingua nequit, vt de vinolentis etiam diximus. An quòd per tremorem à rigore inductum motus temerè agitur, articulatè vocabula lingua ædere non poteſt, itaque oberrat & hæſitat.

11 Cur pili rigentium eriguntur? An quòd ex refrigeratione calor in partē interiorē ſe colligit. Vbi autē carni caloris beneficiū defuit, magis cogitur: quòd cū fit, pili erectiores effici coguntur.

12 Cur hyeme cùm currimus, magis rigemus quàm cùm ſtamus? An quòd aer noſtra ambiens corpora, cùm ſtamus, vbi ſemel cōcalefact⁹ eſt, nullā prçterea moleſtiā infert: cùm autē currimus, alius atq; alius ſubinde frigid

frigidus occurrit,itaque facit vt magis rigeamus. Ad hæc,aer cùm mouetur,frigidior redditur: quod quidem in currendo maximè incidit.

13 Cur tempore matutino frigus acrius est cùm tamen sol proprius adsit? An quòd plus temporis absentiæ solis exultat: itaque terra magis refrigerata est. An quòd die instante, ros & pruina cadere solent,quæ frigida sunt: an hæc etiam ideo cadũt,quoniam calor,qui sursum se extulit, vi frigoris superatur,idq; non nisi solis absentia euenit. Quocirca cùm longè distat,non cadunt, cùm propius, tum cadunt atque gelantur, quòd locus vehementius refrigeratus est, propter solis diuturniorem absentiam. An die instante potius flatus incitantur nocturni,qui gelidi admodũ spirãt. An nobis frigus acrius idcirco esse videatur, quòd cibi concocti iam sunt. Inaniores autem cùm sumus, frigus vtique acrius sentimus: argumẽtum, quòd à vomitu maximè frigere solemus.

14 Cur vbi sternuimus vel minximus, plerunque inhorremus? An quòd ratione vtraque venis subtrahitur: quæ cùm redditæ sint inaniores,aer ingreditur frigidus,qui rigorẽ ciere potest.

15 Qua de causa qui vehementer frigent, si statim copioso ignẽ concalefiãt, indolescũt:

si paulatim verò tepefiant, sine magno dolore recreabuntur? An quòd omnino cùm ex contrarijs in contrariũ proficiscitur, magna effici commutatio solet: vt in arbore, si quis paulatim deflectit, nihil est quòd stirps ipsa laboret. At si vehementius corripit, nec sensim abducit, frangatur necesse est. Ergo si simile à suo simili affici nihil potest: vt autem calor hominis frigentis intus consistit & se colligit, sic humor & rigor parti exteriori relinquuntur, contrariúmque sui cõtrarij corrumpens est: efficitur rectè, vt si sensim paulatímque tepefiãt, calor prouocetur, & exeat itaque minus doleant? sin subitò recalescant, amplius adducatur, & astringatur, itaque dolendum acrius sit.

16 Cur refrigerati magis ab eodem calore vrimur, atque dolemus? Vtrum caro suæ causa densitatis calorem occurrentem sibi tenacius suscipit, ex quo plumbum calidius redditur quàm lana. An calor vi penetrat, eò ꝙ foramina nimio frigore congelauerunt.

17 Quam ob causam non rigent, qui irascũtur? An quòd ira & excandescentia timiditati contrarij affectus sunt. Est autẽ ira ex igne proficiscens. Cùm enim intus copiam ignis retinemus, concalescimus: quod maximè in puerili ætate perspicere licet. Pueri nanque primum spiritus copiam retrahunt, deinde

rubes

rubescunt:calor enim cùm intus affatim sub stat atque humificat,facit vt erubescant.Nã si quis largè aquam frigidam his infuderit, iram sedabit:sic enim calor extinguitur. Pauidi autem & perterriti contrà:rigent enim, & frigidi pallidíque redduntur. Calor nanque eorum se summis de partibus seuocat ad imas.

18 Quamobrem quoties inhorrescimus,pili eriguntur?An quòd in humore occlusi cõtinentur:humor enim à pili altitudine vincitur.Horror autem pulsu frigoris fieri solet. Frigus verò calidum humorem congelet:naturæ ratio vult.Ergo vbi commutatus congelatúsque humor est, in quo pili inhærent, pilos ipsos mutari cõsentaneum est.Aut igitur in partem aduersam se transferent, aut in eadem manebunt,si rursus vincere humorem potuerint At verisimile non est, vt humorem gelatum coactúmque, pilus vincere suo ponduseulo posit. Ergo si pilus vndiq; gelido humore obsessus,ne quò valeat inclinari,restat sanè vt erectus consistat. An quoniam calor pulsus frigore ad locum interiorem se colligit.Vbi autem calor se à carne dimouit, caro plenius cogitur, coactáque,pilos eminentius erigi cogit:quo modo si cùm terræ festucam,aut aliud quodlibet infixeris construas,atque vndiq; terram colligas, effici

ficies, vt magis erigi posſit quod infixũ eſt, quàm ſi terra minus eſſe coactum ſiueris.

19 Quam ob cauſam qui rigent, maximè dormire non valeant? An quoniã qui riget, ſpiritum magis retinet quàm laxat: qui dormit, magis reddit quàm attrahit. Facit igitur rigor, vt contrà agatur, quàm cùm dormitur.

EORVM QVAE AD VIBICES & cicatrices, & pelles pertinent, ſectio nona: cuius quæſtiones XIII.

1 CVr pelles recenter detractæ, maximéque arietum, verberum vulneribus, & vicibus admotæ, & oua ſuper confracta prohibent vlcera, ne conſiſtant? An ratione vtraque humor colligi intumeréque prohibetur? Pars enim colliſa humorem trahit, intumeſcítque propter feruorem. Oua ſua lentitia glutinant, atque ita intumeſcere nõ ſinunt, vt etiam in ambuſtis glutine agitur. Conglutinare poſſunt pelles quoque, ob ſuã lentitiam hærentes nimirum, ſimúlque ſuo calore concoquunt, inflammationémque ſedant: neque enim detrahere eas ſolemus, niſi diebus aliquot pòſt. Etiã qui ex ſale acetóve perfricandum cenſent, inflammationem tollere volunt.

Cur

2 Cur cicatrices reliquo quidem in corpore nigræ, oculis albæ inducuntur? An quòd cicatrix colorem priori contrarium trahit, scilicet quemadmodum omnia quæ ægrotarint. Vlcera autem parte oculi nigra contra hi solent: veruntamen neque in corpore statim nigrescunt, sed principio albæ sunt, neq; in oculo semper nigræ, sed demum vel ex toto, vel magna ex parte redduntur.

3 Cur ferula oras siue ambitum plagæ rubidum, medium album facit? Vtrũ quòd sanguinem pellit ex medio, quod maximè ferit, quia in orbem se colligit, & rotunda est. An ea quidem de causa sanguinem deinde redire oporteret. Rubedo autem, non nisi concursus sanguinis est, isq́ue in eum locum, qui ictus est.

4 Quare cùm membra à ferula vehementius feriuntur, medium carnis album, oræ rubræ redduntur: ligno autem contrà medium amplius rubet? An quòd ferula suam ob leuitatem, vbi vehementer percussit, sanguinem residẽtem per summa dissipat. Itaque vnde sanguis defuerit, mox ea pars alba existit: quò autem plenius fluxit, hic rubor ambit. Cúmque plaga intumuit, sanguis citò suam sedem repetere non potest, quoniam & exiguus est, & relationẽ per accliue agat necesse est: non enim nisi copia magna referri

potest

poteſt contra naturam. At ictus, quos dura corpora inferant, affligunt, collidúntq; ponderis ſui ratione ac robore. Afflictum itaq; medium cauum redditur, colliſum autem rarum exiſtit: colliſio nanque diſſectio, & diſtractio leuis eſt. Quòd cùm cauũ colliſúmque reddatur, ſanguis ad id ſummus de oris vndique fertur: nam & aptus ferri deorſum eſt, & laxa expeditius ſubit, quòd ea cedunt facilius. Vbi autem ſanguis eò ipſe ſe collegit, efficitur meritò vt medium rubore tingatur: oræ autem, quas deſeruit, albedine decolorentur.

5 Cur nigræ cicatrices hominum ſunt, qui vitio lienis tenentur? An quòd ſanguis eorũ corruptus eſt, propter admiſtionem morboſi dilutíque ſanguinis, qui à liene procedit. Cicatrix igitur cutè prætenui ſummáque conſiſtit. Sanguis verò ille, quia vt dilutus & calidus ſit, niger eſt: cicatricem nigram tranſpectus vtique oſtendit, & quidem ſæpius. Hac eadem de cauſa cicatrix nigrior fit: ſanguis etenim cutis imbecillitate frigeſcit, & calore euaporãte, atrior redditur. Senioribus etiam pari ratione cutis magis nigreſcit, & natiuæ cicatrices atriores quàm iunioribus habentur: eſt enim quaſi vibicatum corpus eorum totum, non ob aliquam cutis tenuitatem, ſed quòd calor deiecerit.

Vtru

6 Vtrum quæcunque rei eiusdem causam obtinent, vim habent eandem ad agendum, an nō? Verbi causa, cùm vibices discuti, & ab ære, & à radicula, & à faba commanducata, & à pulmone, & ab argilla, & ab alijs huiusce-modi possint, singula ne vi eadem hoc efficiant, an diuersa? An æs ideo tollit, quoniam rubiginem præ se fert, quæ pro medicamento accipi potest. Faba verò & pulmo & argilla, eò quòd ad se attrahunt, propter sui corporis raritatem: cæteráque prædicta alijs ex causis idem faciunt. An vltimum quidem in his omnibus idem est. Quòd autem antecedit, hoc discrimini fore, nihil est quòd prohibeat.

7 Cur cæteræ cicatrices nigræ, oculi albæ consistunt? An quòd cicatrices colorem contrahunt contrarium parti, in qua efficiūtur. At in parte oculi nigra fieri solent: ergo albæ efficiantur necesse est.

8 Cur ictus ferulæ dolorem amplius mouet quàm aliquod duriorum? Ita enim deprehendetur, si quis cùm verberat, ratione considerat, cùm tamen ictum durioris, vehementiorem esse ratio pótior exigit: acrius enim ferit, quòd durius est. An quòd caro non solum cùm percutitur, sed etiam cùm repercutit, dolet. Igitur à duris percuti tantum potest: cedit enim propter eorum duritiem. At

verò

verò à ferula vtrunq; ſanè accidit,vt & per-
cutiatur , & repercutiat , propter ponderis
leuitatem,cùm ſcilicet non,ſed renitatur,ita
vt ictus poſsit duplicari.

9 Cur thapſia,& cyathus, quæ cõtraria pla
nè inter ſe ſunt,pariter vibices poſsint diſcu
tere,hic principiò,illa pòſt?cyathus enim fri
gidus eſt, quòd etiã poëta inquit Homerus:
Et gelido dentes defixit in ære: thapſia verò
calida & vrens.An quòd vt animo deficienti
bus aqua,ſic cyathus vibicatis occurrit.Ob-
uians enim refrigeratio,calorem prohibet e-
duci è ſanguine, qui per ictum ad ſumma cõ
fluere corporis , atque concreſcere ſolet, vbi
calor deceſſerit.Fit enim,vt perinde ac ſi ex-
trà ſit,congeletur,cùm ſub cute eſt, propéq;
abeſt,vt extra ſit. At verò cùm calori exitus
negatur,non concreſcit,ſed ſe rurſum diffun
dit,& ſedem vnde effluxit repetit.Quòd idẽ
thapſia quoque præſtare poteſt,quippe quę
caloris ſui facultate prohibeat,ne ſanguis ge
laſcat.

10 Cur æneis quibuſdam admotis, vt cya-
this,alijſque generis eiuſdem, vibices repri-
mi reſoluíque poſſunt?An quoniam æs natu
ra frigida eſt : ergo calorem effluere vetat è
ſanguine,quem ictus collegit. Eo nanq; per
ſumma corporis exhauſto, vibex exiſtit ita-
que celeriter admouendum eſt antequam ge
letur.

letur. Et thapsia verò ex melle illita eadem de causa iuuat: quia enim calida est, sanguinem refrigescere prohibet.

11 Cur si eodem in loco sæpius vlcus extiterit, cicatrix atra ducetur? An quacunque parte vlcus se ostenderit, hæc admodum debilitatur, eóque magis, quò vlceratum sæpius sit. Debile autem omne frigescit, humorisque plenum est: quo fit, vt nigrum quoq; appareat? Et quidem vlcera magna & vetera, cicatrice atra obducta videmus. Sæpe autem vlcus cœpisse, non aliud est, nisi vlcus diu habuisse.

12 Cur vibicibus cyathos admouere solemus? An quòd locus, quò icti fuerimus, refrigeratur, calórque inde omnis decesſit. Cyathus itaque admotus, facit æris frigiditate, ne calor abeat.

13 Cur pili cicatricibus nequeunt exoriri? An quòd omnes meatus obcæcantur, & variant, è quibus pili se promouere solent.

14 Cur ictus tumorem liuorémque suscipiant? An quòd de loco percusso humores disiecti, in loca proxima ruunt, in quibus offendentes retorquentur. Itaque coniuncta cõglutinatáque humorum copia, tumor per collectioné exurgit, & si quæ venulæ ruptæ sint, confluuium id humoris subruentũ fiat necesse est.

EORVM QVAE AD RES NA*turales pertinent, sectio deci ma: cuius quæstiones* LVII.

1 CVr in animātiū genere alia tuſsiūt, alia nō? Verbi gratia, homo tuſsit, bos minimè. Vtrū ꝙ cæteris maxima ex parte incrementū aliorſum ſe vertit: homini autem eò conuerti natura voluit. An quod homo maximum humidiſsimúmque cerebrum continet. Tuſsis autem pituita diſtillante fieri ſolet.

2 Cur homini tantummodo ex omni animantium numero, ſanguis è naribus defluit? An quoniam plurimum cerebri, idémq; humidiſsimū homo continet. Vnde venæ excrementis per ora eadē tendentia nimiū repletæ, profundere inde coguntur. Sāguis enim vitiatus quiſque, integro tenuior redditur. Talis autem eſt, qui ſe cerebri excrementis miſcuerit, & quaſi in ſaniem degenerat.

3 Cur alia ex animātibus ſub cutē, alia intra carnem, alia vtroque modo pingueſcere conſueuerunt? An quibus denſa eſt caro, ijs inter cutem & carnem humor prætenuis cogitur: quòd is ſemper ſua natura eminet atque reſidet, qui tandem concoctus, pingue effici ſolet. Quæ autem carne ſunt rariore, cutémq; gerunt obuiam, hæc opima intra carnem red

dunt

duntur. Quæ verò vtroque modo se habẽt, vtroque etiam pinguescunt.

4 Cur vitiliginem pueri mulierésque minus habent quàm viri, & in eo ipso fœminino sexu, quæ prouectæ ætate sunt magis habent quàm minores? An quòd vitiligo exitus spiritus est. Corpora autem puerorum contextu denso, non facili expiratu constãt, & mulierum minus expirant quàm virorũ. Spiritus nanque in menstrua se auertit fœminæ: densitatem verò leuitas eiusdem satis declarat. Quæ autem corpora ætate processerint, aut consenuerint, respiratiora euadunt: hæc enim modo ædificij veteris, structuram suarum partium laxiorem iam habent.

5 Cur homo tantum habeat vitiliginem? Vtrum quòd tenuissimã is ex omnibus animalibus cutem habet, simúlque flatibus redundat: indicium verò, quòd vitiligo partibus tenuissima cute obtectis, maximè primúmque existit. An & his ipsis de causis, & præterea quòd homo vnus ex omnium animantium numero canescit: quippe cùm in vitiligine pili canicie immutentur. Itaque fieri non potest, vt vitiliginem habeãt, quæ nunquam canescere soleant.

6 Cur capris & ouibus lac plurimum demulgetur, quæ corpore non maximo sunt:

i homi

quæ desciscunt. An quòd mares longo temporis spatio perficiuntur, fœminæ breui.

11 Cur in animantium genere alia breui tempore pariunt, alia diu gestant? An longius perfici solent, quibus longiora sunt vitæ spatia. Sunt autem partu tardiora, quæ longo tempore viuunt: sed non vniuersaliter id est. Equus enim vt tardius maximè quàm homo parit, sic viuere minus potest: cuius rei causam, vuluæ siue vteri durities habet. Quomodo enim ager sitiens haud citò suas stirpes enutrit: sic durior vulua equarum, informando nutricandóq; suo fœtu remoratur.

12 Cur proles cæterorum animantium magis quàm hominis suis parentibus similem gerit naturam? An quod homo vago, varioq; plurimũ animo in coitu est: prout autem pater materque in conceptu affecti fuerũt, ita partus euariat. Cætera verò animantia omnia, aut certè plurima, rei tãtum ipsi intendunt, totaque sese veneri dedunt. Adde quòd ob eam auiditatem, minimè repleri magna ex parte patiuntur.

13 Cur alibi tam homines quàm equi oculis magna ex parte cæsijs sunt? An cùm oculi triplici coloris genere distinguãtur, nigro, caprino, & cæsio, corporis totius colorem

oculi quoque color cōsequitur: itaque haud immeritò cæsius est.

14 Cur homines nana statura proueniunt? Vel potius quærendum in vniuersum, cur in animantiū genere alia paruo, alia magno consistant corpore? Causa duplex sanè reddi potest: aut enim locus, aut alimentum id facit. Locus, si angustus est: alimētum, si exiguum: quod etiam partu iam ædito nonnulli efficere conantur, vt qui catellos in caueolis occlusos educant. Quibus itaque causæ locus est, hi pomiliones reddūtur. Sūt enim latitudine quidem, profunditatéque pro magnitudine suorum parentum, breues tamen omnino: cuius rei causa est, quòd rectæ lineę in aduncas se flectunt. Igitur quo modo tabernarum picturæ, quamuis breues, tamen distentæ in latitudinem profunditatémque cernuntur: ita pomiliones quoque formari ex loci angustia incidit. At verò qui ob alimenti inopiam perfici non potuerint, hos membris quoque puerilibus constare videmus. Fitque vt aliqui, quamuis breues admodum sint, modicè tamen coagmentatas omnes sui corporis partes habeant, vt Melitenses catelli. Ratio enim, quòd non vt locus, sic natura suum efficere opus soleat.

15 Cur in animantium genere alia maris ac

ac fœminæ coitu creantur, alia cõcretis qui
busdam proueniunt, simulatque primus eo
rum ortus extiterit? Quemadmodum qui
de natura docent, primum animantium or-
tum, mutatione, dimotionéque mundi, vni-
uersique orbis ingente differunt extitisse.
Et quòd nunc si rursum ortus eiusmodi fu-
turus sit, tales motiones aliquas præcessisse
oportebit. Principium enim rei cuiusque
maximum est, quippe quod rei dimidium
sit. Semen autem genitale principium esse
certum est. Ergo minutorum animalium
quorúmque ortus, nullo agi mutuo concubi
tu solet: causa cur vt principio extiterunt,
creari nunc etiam possint, seminis exiguitas
est. Rei nanque minoris, minus quoque
principium esse conuenit. Quamobrem hu
ius etiam seculi mutationes, semen animan-
tium minutorum generi satis cõtrahere pos
sunt, quòd sæpius vsu euenit. Tum enim ma
ximè oriuntur, cùm mutationes temporum
incesserunt. Maiorum autem genus, muta-
tiones quoque pro sui magnitudine deside-
rat ampliorem.

16 Cur animantium alia partu sunt nume
roso, vt sus, canis, lepus: alia non, vt homo,
vt leo? An quòd alia vuluas, siue vteros cõ
tinent multos, totidémque formandi locula
menta, quibus impleri percupiunt, quibusq;

alia non moueant? An quòd quæ collo carent, ea caput mouere nequeunt; nonnulla autem carent collo.

30 Cur in animantium genere homo sternutare maximè solet? Vtrum quòd meatus obtinet ampliores, per quos spiritus odórque subeūt: his enim spiritu repletis sternuimus. Indicium verò datos esse meatus homini laxiores, quòd is olfactu minimè omnium valet. Quò nanque arctiores meatus sunt, eò magis vim obtinent olfaciendi. Quòd si in ampliores plus humoris ingreditur, quò inflato, sternutamentum fieri solet. Tales autem genus hominum omnium maximè animantium obtinet, meritò homo solus sternuere sæpissimè consueuit. An quòd homo breuissimis naribus est, ita vt humor concalfactus celeriter commutari in spiritum possit, cùm cæteris refrigescat præ longitudine prius quàm mutetur.

31 Cur nullius animalis lingua est pinguis? An quoniam pingue vnumquodque densum est. Lingua autem rara sua natura propterea est, vt percipere possit genera saporum.

38 Cur fœminæ inteto corpore mingunt, mares minimè? An quòd fœminarum vesica remotius, tum profunditate, tum longitudi

ne sita est: iacet enim vulua earum interius sedem atque vesicam. Itaque humor emittendus, vim propter spatium vuluæ desiderat pleniorem, quę per spiritum corpore intento acquiritur.

23 Cur sues hybernum pilum amittere nō solent, cùm cæteræ quadrupedes soleant? nam & canes, & boues certè amittere assolent. An quòd sus calidissimus omnium est, partique calenti eius pili adhærent, quippe cùm pingue tale esse necesse sit. Cęteris itaque, vel quia humor refrigescit, pili defluūt, vel quia suus calor alimentum concoquere non potest. Suibus verò non idem incidit, vel quia nihil humor interior affici potest, vel quia bene alimentum concoquitur: nam & si quando causa, cur defluant sit, tamē pinguedo vetare potest. Oues ac homines propter sui pili tum densitatem, tum copiam, nō ita affici pulsu frigoris possunt: nō enim altius refrigerationi subire licet, vt possit vel humorem gelare, vel calorem cōcoquendo seuocare.

24 Cur ouibus expilatis mollior pilus subnascitur, homini durior? An quòd ouium pili summæ cuti cohærent, euellique ob eam rem sine vllo possunt labore, cùm initium alimenti integrum maneat, quod carni iun-

ctum

ctum est. Meatibus itaque patefactis, excrementa respirare melius possunt: vellus enim proprio carnis vescitur alimento. Caro autem molli dulcique alitur pabulo. Hominum contrà, quòd altius pili inhærent, per vim, summóque cum dolore euelluntur. Cõstat id, quandoquidem sanguinem secum detrahunt. Corpore igitur saucio euenit, vt tandem cicatrix obducatur: vnde fit, vt vel finem pili amplius promendi faciant, qui euulsi fuerint, vel quandiu præterea promere posint, duri extrudantur, eo quòd omné valens alimentum carnis exhaustum est, nec nisi materia inutili & superuacua pilus prouenit. Indicium, quod hominum omnium plagam inhabitantium meridianam, pili duritiem præ se ferunt: quoniam calor exterior altius corpus subiens, alimentum concoctu facilè absumat in vaporem contrà eorum qui sub aquilonem incolunt, molles lasciuique funduntur, quòd his sanguis dulcisque sapor per summam potius fluitat formam: quamobrem his color quoque hilarior est.

25 Cur ouium pili eo duriores sunt, quo prolixiores: hominum cõtrà molliores, quo prolixiores: An quod ouium pili, qui quale diximus capiunt alimẽtum, vbi procul se ab suo deduxerunt initio, ieiunius vescuntur:

tur: & alimentum quod inest vi caloris, facilè pro sua inconcoctione euaporatur. Itaque siccati duriores redduntur: molle nanque humidum est. Hominum verò pili minus alimenti, sed plus suo initio hauriunt: concoquitur autem plenius, quoniã minus est. Concoctum autem pilum efficit molliorem: concocta etenim quæque molliora incoctis redduntur. Indicium, quòd oues recentes vellera molliora gerunt, quàm vetulæ: copia nanque excrementi pilum & ouis & hominis procreat.

26 Cur hirti homines & aues veneris sunt auidiores? An quòd natura humida & calida sunt, qua quidem vtraque qualitate opus ad coitum est: calor enim excernit, humor excernitur. Hæc eadem ratio est, cur etiam claudi homines sint salaciores: his enim vt parum alimenti deorsum propter crurium vitiationem labitur, sic multum loca petit superiora, seque in semen conuertit.

27 Cur homini nulla iuba data à natura est? An quoniam barba data est: ergo quod excrementitium alimentum cæteris animantibus in ceruicem se confert, id homini maxillas adire solitum est.

28 Cur pedes animalia pares habeant? An quod fieri non potest, vt aliquid moueatur, nisi parte aliqua sui consistat, dummodo nõ

pro

prosiliat. Cùm igitur ex duobus illis, motu & statu confici ingressum necessum sit, paritatis iam inde ratio patet: bipes enim altero pede mouetur, altero stat. Et quadrupes quoq; cùm duobus mouetur, reliquis duobus innititur. Pariq; modo de cæteris, quæ vel senis, vel etiam numerosioribus pedibus ingrediuntur, animaduertere licet.

19 Cur equis & asinis pili è cicatrice promere sese possunt, hominibus autem non possunt? An quòd cæteris animalibus tergus pars per se corporis est: hominis autē cutis veluti affectus carnis exultat, quippe quæ summa illius forma refrigente, solidiuscula existere videatur: quemadmodum crustæ in pulte su perducūtur, quas vetulas appellamus. Cùm itaq; illæ non nisi farina elixa sint, hominis quoq; cutis nominata, non nisi caro putādą est. Vbi igitur hæc vel vulnus acceperit, vel attrita fuerit, incidit vt hominis quidem caro condensetur. Quamobrem summa corporis parte immutata, vulnus non eandem compagem capit, qua corpus iam inde ab ortu naturæ extitit. Cùm itaque hæc immutata sit, nihil profectò absurdum fuerit, si ex ea non idem præterea proficiscatur. Sicut in areis quoque appellatis licet percipere: nam illas etiam corporis summi corruptionem immutationémq;

esse nouimus. At iumentis attritis, vbi ad sanitatem redierunt, partes vitiatæ corporibus denuò eisdem replentur, quanquam debilioribus quàm principiò fuerint. Sed cùm etiam cutis eorum pars sit, confici pili prouenireq; possunt: cute nanq; pilos enasci certum est. Sed candidi propterea oriuntur, quoniam vt secunda hæc cutis imbecillior quàm prima est, sic pilus candidus ille imbecillimus exit.

30 Cur in animalium cæterorum genere seruari æquè gemini possunt, quanquam sexus sunt vtriusque: in hominum autem non possunt? An quòd homini maximè partus geminatio contra suæ naturæ legem accidit: singulos enim parere sancitum est, tum in geminis ipsis marem, ac fœminam creari natura omnino recusat. Ergo quod maximè contra naturam est, id & imbecillũ esse ratio postulat.

31 Cur equis & asinis pili è cicatricibus possunt euenire, hominibus autem non possunt? An quòd cicatrix vel suam ob densitatem impedimento est, vel quia deprauat nutrimentum hominibus. Itaq; ex toto propter pili infirmitatem impedimento est. Equis autem, ne pili exeant, nunquam est, sed deprauat, facitque ne prior integritas seruetur.

Cur

32 Cur pares pedes natura animantibus dedit? An, cuiq; cùm mouetur, partem aliquam requiescere necesse est. Quòd si pedes impares essent, ne hoc fieri posset, accideret: agitur enim motus situ obuersario pedum.
33 Cur animalia, vt minus temporis dormiunt quàm vigilent, sic non continuè, sed vicissim modo vigilando, modo dormiendo, somnum suum perficiunt? An quòd non simul omnis vacans materia coquitur, sed vbi pars aliqua est concocta, leuatum iam animal expergiscitur. Et verò sæpius illi expergiscuntur, quibus ea pars frigida est, quæ quidem excrementum domat, & concoquit. Fit enim, vt celeriter sæpéque cessetur: cessatio autem non nisi expergefactio est. Suauis quoque res ea ipsa, quoniam requies est, non immeritò esse videtur: sed nihilo quidem plus temporis in munere naturalium actionum consumimus. Nam etsi esse suauius est quàm non esse, non tamen plus temporis propterea edimus, quàm à cibo abstinemus.
34 Cur animantium alia statim parentes sectantur, alia serò, vt homo, vel vix nunquam? An quòd alia citò vim recipiunt cognoscendi, alia serò, & alia rei sibi com-

modæ

modæ sensum obtinent, alia carent. Quæ igitur hæc ambo, sensum dico rei commodæ, suique corporis perfectionem sortiuntur, hæc parentem sectari protinus queunt. Quæ non vtrunq; illorum habeant, hæc id facere ipsum nequeunt: opus enim est & viribus & sensu.

35 Cur genus vitiliginis quod leuca appellatur, quasi albam dixeris, cæteris animantibus contrahi nequeat? Vtrum quòd hominibus in orbo hæc est: cæteris autem animalibus tergora varia, pilique eodem modo albedine efficiuntur. Attamen ambiget aliquis, cur cæteris non postea, sed statim ab ortu naturæ varietas illa existere soleat. An quòd cæterorum animantium tergora dura sunt: homo autem è natura prætenui cute continetur. Vitiligo autem spiritus secretio est, qui cæteris animantibus excerni tergore denso prohibetur.

36 Cur vbi vitiligo, canicies quoque est? reciprocari autem non licet, vt semper vbi canicies, sit etiam vitiligo. An quòd pili omnes cute proueniunt: canicies autem putredo veluti quædam est. Cùm itaq; cutis morbo laborat, pilum etiam laborare inde necesse est, cùm autem pilus, cutem malè affici necesse non est.

37 Cur animantium alia post partum sæ

uire

nire solent, vt canis, vt sus: alia nihil efferantur, quod perspicuum sit, vt mulier, vt ouis? An quæ supervacua redundant materia, hęc suam clementiam seruant. Quantum enim doloris esset, secretum in partu est. Quibus autem secretio non à vacantibus, sed integris fieri materijs solet, hæc exasperantur & sæuiunt. Vnde fit, vt extenuatio quoq; frātione habitus moueat: vt etiam gallinæ furient, nō cùm pepererint, sed cùm incubant ratione inediæ.

38. Cur spadonibus cætera in sexum fœmineum vitiata mutatur, vox tamen tenuis, corpus imbecillum? Vt enim ita homines commutantur, vt etiam cæterorum animantium quæcunq; castrata. Nam & tauri & verruces sua cornua contracta gerunt: quod fœminæ quoque eorum contrà, quàm mares armantur cornibus. Itaq; cæ alij maiora excussi gerunt, alij minora: magnitudo verò tantummodo, spadonibus dico, ad sexum virilem commutatur: maiores nanq; redduntur. Quæ quidē res maris sua profectò est, quippe cùm fœminæ minores maribus esse soleant. An ne id quidem ad marem, sed ad fœminam pertinet. Haud enim omne magnitudinis genus, sed longitudinis duntaxat acquiritur, cùm mas profunditate etiam augeatur, & latitudine: sic enim perfici ipse assolet.

Ad

Ad hæc, vt fœmina ad marem, sic fœminæ ipsius virgo se habet ad mulierem: altera enim generosa iam est, altera nondum est. In eam igitur ipsam fœminæ magnitudinem mutantur: crescere nanque in longitudinem corpus assolet fœminarum. Vnde carmen illud Homeri: Virgo Diana dedit prælongi corporis vsum. vtpote cùm rem, quam suam ob virginitatem haberet, largiri nimirum posset. Ergo non magnitudine in marem mutatur, cùm non in magnitudinis genus perfectè commutetur. Spadones enim longitudine tantum in magnitudine proficiunt.

39 Cur spadones vel omnino varicibus vacant, vel minus habent quàm cæteri? An quoniam naturam suam, dum castrarentur, in genus feminis infœcundum commutarint. Talis autem est puer, & mulier: quorum neutrum habere varices solitum est, præterquam si mulier raró.

40 Cur homo omnium maximè animantium oriri claudus potest? Vtrum quòd cæterorum crura robustiora sunt: osse nanque & neruo, tam quadrupedum quàm auium constant, hominum carne redundant. Itaque facilius hæc ob suam mollitiem lædi possunt, cùm se in vtero mouent. An quòd

quòd solus ex omnium animantium genere varia generationis tempora obtinet: nam & septimo, & octauo, & decimo mense venire in lucem potest. Cæteris tempus vnum perficiendi sine mora statutum est: hominum generi temporis mul um, pro varia ratione immorandi consumi necesse est. Itaque cùm fœtus mouentur, extrema, quòd tenerrima sunt, facilè infringuntur, & eò magis, quò plus temporis intercessit.

41 Cur spadones cruribus putridis vlcerosisque sunt? Vtrum quòd etiam mulieres crura habent eiusmodi: spadones autem effœminati omnino sunt. An hoc accidit. Causam autem mulieribus quoq; reddere illam debemus, quòd calor deorsum se vertit, quòd etiam menstrua declarant. Vnde fit etiam, vt præ nimio humore, neq; spadones, neque mulieres pilis valeant redundare.

42 Cur nullum animal nisi homo calculosum fieri potest? An quòd iumenta, & quæ vnguibus sunt numerosis, vesicæ meatus obtinent ampliores. Quæ autem non protinus, sed pòst parere intra se animal consuerunt, vt pisces nonnulli, ex his nullum vesicam habere nouimus. Sed humor subsidens, ille totus in aluum constringitur, sicut etiam in auibus fit: itaque celeriter exit per

ſedem? At homo veſicam habet,& ceruicem eius canali anguſto pro magnitudine porrectam. Ergo quòd membrum id adeſt, quantum terreni humoris ſeuocatur, in veſicam contruditur,ex quo vaſa quoque vrinaria,id eſt matula, eo ipſo tinguntur. Loci autem calore efficitur, vt amplius concreſcere atq; craſſeſcere poſsit. Retinetur verò,augetúrque propter canalis anguſtiam:cùm enim terrena illa ſubſidentia prodire ex facili nequeant,reuerſa cohærent inter ſeſe,calculúmq; ita conficiunt.

43 Cur non iumenta,non boues,aut omnino quæ cornua gerunt,non aues ructare ſoleant? An propter ventris ſiccitatem. Celeriter enim conſumitur,percolatúrque humor:qui dum immoratur inflatúrque,ructationem mouere poteſt. Iumentis tamen, ob colli etiam prolixitatem, flatus deorſum ſe vertit: quamobrem his crepitus ventris maximè incitatur. Auium,cornigerorúmq; genera neutrum faciunt. Quinetiam ruminantibus ructare negatum eſt, quoniam plures continent ventres:& quem reticulum appellamus:facultas etenim meandi tam ſuper quàm ſubter flatibus multifariam præſtatur. Itaque humor conſumitur antè quàm in flatum vertatur: qui flatus moueat vel ruptum, vel crepitum.

Cur

44 Cur in animantium genere quæcunque domeſtica, eadem etiam fera reperimus: quæcunque autem fera, non vtiq; eadem domeſtica natura creauit? Etenim homines fieri nonnunquam cernuntur, & canes apud Indos, & equi alibi: ſed non leones, non pantheras, non viperas, non alia complura domeſtica eſſe nouimus. An quòd res praua, & facilis ortu eſt, & mutari quodque expeditè in eam rem poteſt. Naturam enim nō quæ prima, ſed quæ vltima eſt[1], aſſequi ſtatim perdifficile eſt. Quapropter omnia etiam domeſtica, principiò fera potiusquàm domeſtica eſſe ſolent, vt puer feracior profectò quàm vir, quippe qui omnium edax, & iræ deditus ſit, quanquam infirmus. Ergo quomodo in operibus artis, ſic etiam in naturæ licet perſpicere. Nam in his quoq; prauè omnia facta ſunt, & plura ſunt praua quàm proba; vt lectus, veſtis, quoduisaliud: quódq; probum eſt, id omne prauum etiam comperiri poteſt. Quod autem prauum, id non omne probum quoq; reperies: vt ſi quis vetuſtiſsimorum pictorum fictorúmq; opera cogitet: nōdum enim peritè pingebatur, aut ex ære ducebatur, ſed pingui minerua omnia effigiabātur: Natura etiā prauè omnia facit, & plura praua quàm proba: proba verò pauciora præſtare, non omnia poteſt. At qui-

domesticum omne melius est. Ferum autem atque syluestre prauum natura, scilicet non quæ initia ortúsque continet, sed cui opinor factu difficile sit probum illud, vrbanum atque domesticum. Contrarium verò, aut nunquam, aut rarò efficitur. Attamen vel temporum, locorúmque conditione, temperamentóque vniuersi quodam fieri potest, vt vrbana & mitia reddantur omnium animalium genera. Hoc idem in omni etiam stirpium genere intelligere licet. Quæcunque enim vrbana sunt, eadem etiam comperiri syluestria possunt. At quæ syluestria extitere, eadem omnia mansuescere nō possunt. Non tamen desunt, quæ suis locis quibusdam peculiariter ita se habeant, vt neglecta feráq; prouenire præstantiora possint, & mitiora, quàm quæ alibi summo cum studio colantur.

45 Cur hominum vmbilici ampliores, cæterorum autem animantium exigui incertíque fiunt? An cæteris, quoniam temporis multum gestentur, vmbilicus arescit, inque directum porrigitur, denique vlceribus intumescit: quamobrem nonnulli vmbilici deformes sunt. At verò homo imperfectus prodit: itaq; humidus atq; sanguinolentus sequitur eius vmbilicus. Indicium verò cætera perfecta, hominem imperfectum

pro

prodire, quòd illa statim inde ab ortu naturæ viuere sua opera queunt: pueri curam deside rãt, nec seruari nisi alieno beneficio possunt.

46 Cur animantium alia semel coeunt, alia sæpe, & alia anni tempore certo, alia nullo statuto tempore, sed prout inciderit? Homini semper concubitus opportunus est, feris non sæpe: & quidem sues agrestes semel concumbunt, domestici sæpe? An propter pabulum, calorem atque laborem: quippe cùm venus comes satietatis sit: nam eadem alibi semel, alibi sæpius pariunt, vt oues in Magnesia & Aphrica pariunt bis. Causam verò tẽpus pariendi prolixius obtinet. Vbi enim se impleuerunt, non amplius concupiscunt: quomodo nec cibum affectant, quæ satiata sunt. Quæ autem grauida iam esse incœperint, minus auida veneris euadunt, quoniam menstruæ purgationes nullæ præterea veniant.

47 Cur homines, qui raris dentibus sunt, magna ex parte breuioris sunt vitæ? An indicium hoc est densum os esse capitis: ergo cerebrum inualidum est, quia minus sit respirationibus opportunum: itaque celeriter putret, vt quòd sua natura humidum sit. Nam & cætera: cùm non mouentur, neque exhalant, facilè corrumpuntur: quo etiam fit, vt homo capite piloso maximè sit, & mas quã

fœmina diutius viuit, futurarum sui capitis beneficio. An in cæteris quoque idem sit cogitandum.

48 Cur qui manus cæsuram per totam obtinent palmam, viuere diutius posſint? An quoniam minus viuere poſſunt, quæ carent articulis, incompactáque ſunt, quale genus omne aquatile eſt. Quòd ſi quæ articulata non ſunt, vitam breuiorem agere ſolent, conſtat contrà ſeſe habere quæ articulata. Cuius profectò generis illa etiam ſunt, quæ cùm ſua natura omni articulo careant, exiſtunt, tamen articulata nonnunquam quoad maximè licet, conſiſtunt. Manus autem pars interior, penitus articulo vacat.

49 Cur animātium homini vel vni vel maximè oculi deprauantur? An quòd homo vel ſolus, vel maximè morbo comitiali capi in puerili ætate ſolet, cùm certè deprauari omnibus accidit.

50 Cur animantium homo maximè fumo affici poteſt? An quòd homo lachrymam maximè emittit: fumatio autem non niſi cū lachryma eſt.

51 Cur equus equo, homo homini, atque omnino cognata cognatis, ſibique ſimilibus gaudent atque cupiunt? non enim quia pulchrum videtur. Cupiditas autem formam

sequitur elegantiorem:nam si id esset, rem pulchram suauiorem esse oporteret. Nunc autem contrà potius euenit, vt quia iucundum suauéque est, ideo pulchrum esse videatur. Nec etiam omnibus res eadem voluptati est, nec pulchrum idem lætitiæ: alijs enim esse, aut bibere, alijs coucumbere lætabilius est. Sed causa cur vnumquodque iunctum suo cognato maximè suauissiméque concumbat, in aliam cadit quæstionem. Pulcherrimum verò id etiam esse, nondum asseri verè potest: sed nobis quòd ad concumbendum suauius est, pulchrum certè videtur: quoniam rei, quam cupimus, aspectu quoque nimirum delectemur. Et quidem in cæteris etiam cupiendi generibus, res pariter sese habet. Cùm enim siti detinemur, humorem suauius cernimus. Quòd itaque ad vsum aliquem pulchrum est, & quod idem maximè cupere solemus, suauissimum id esse ipsum videtur. Quod autem per se tale est, non præterea sic esse videbitur. Argumentum, quòd adulescentuli plerique formosi aptique nobis esse videbuntur, cùm ad concumbendi vsum respeximus. Núquid igitur ita, vt etiam plus gestiamus, quàm si deformes quosdam intueamur? Non hercle, nisi eorum auidi simus, quo modo potio quoque videtur pulchrior.

Nam si siti detinemur, humorem multo suauius aspiciemus.

32 Cur hominis prior pars pilosior quàm posterior est: quadrupedũ contrà posterior quàm prior setosior? An quòd omne animal bipes partem priorem habet pilosiorem: nã aues quoque eodẽ modo, quo homines se habent. An partes infirmiores, natura semper integere potius consueuit: infirmum autem vnumquodque, loco sui corporis aliquo est. Quadrupedum verò omnium partes posteriores, infirmiores loci causa sunt quàm priores: affici nãque à frigore æstúque amplius possunt. Hominum priores infirmiores sunt incommodísque illis eisdem opportuniores.

33 Cur animantium homo maximè soleat sternutare? An quòd etiam grauedine maximè homo tentatur: cuius rei causa est, quòd calor qui circa cor est, sursúmque sua natura effertur, cæteris animantibus in armos se effert, vnde per refractionem disiectus, partim ceruicem capútque petit, partim in spinam lumbósque defertur: hæc enim linea recta, iuxtáq; basim sita oĩa sunt. Quòd cùm ęquè corpus penè totum recalescat, humores quoque in sese pariter digerit, planéque partitur: humores enim calorem sequuntur. Ex quo fit, vt neque à grauedine admodum infestari, neque sternutare quadrupedes soleant.

Sternu

Sternutamẽtum enim, vel ſpiritus vniuerſi delatio eſt, humore ſcilicet plus aliquid exhalante, vel crudi humoris conatus, excurſúſque: quocirca deſtillationes ſolet præcedere, quæ quidem animãtibus cæteris minimè incidũt, eò quòd caloris illa delatio, antè retróque portionibus æquis ſe digerit. Hominive rò, quod erecta baſi ſe in ſublime modo ſtirpium attollit, euenit, vt caloris elatio plurima & vehementiſsima caput adeat: elatúſq; eò calor, meatus concalfacit rarefacitque capitis: qui tales demum effecti, nimirum capaciores humorum, quàm meatus cordis inferiores redduntur. Quoties itaque accidit, vt caput humeſcat refrigeretúrque extrinſecus amplius quàm ſatis ſit, efficitur vt calor, qui & alimentum habet, & ſe in partem interiorem contrahit, nimirum creſcat, creſcens ſeſe in caput, meatúſque capitis efferat, quo humores prætenues crudíque ſectãtes, implent meatus, deſtillationéſque faciunt, & ſternutamenta ratione ſimili mouent. Nam inter initia deſtillandi, calor humorem ſurſum præcedens, inflánſque meatus, ſternutamenta expulſu ſpiritus, ductúque humoris tenuis acríſque incitat. Vnde fit, vt poſt grauedinis ſternutamentum, pituitam aquæ ſimilem ab ſtergamus. Hæc cùm omnia ſeſe mouerint, humores coacti craſſíque ſubſidunt, & fora-

mina capitis nasique intersepiunt. Facta enim tumidiora distentioráque caput dolore infestant. Argumentum, quòd nullus per eas spiritus foras mittitur: ex quo sequitur, vt neque sternuere, neque olfacere possint, qui grauedine detinentur. Sternutamenta autem quæ sine grauedine mouentur, has quidé easdem ob causas veniunt, sed exiguis leuibúsq; initijs. Itaque vbi vi caloris collecti humores sunt, facilè ab eodem calore pro sua exiguitate spirascentes, in nares iuterrumpunt. Strepitum verò spiritus, non minus violentia sese efferendi, quàm sua copia mouet. Cùm enim calor directo tramite se ad cerebrum vsque extulerit, eíque ipsi impegerit, ad nares reflectitur, eò, quoniam meatus illac foras de cerebro pertendant. Quòd cùm illa foras reflectendi delatio spiritus, nares versus contra naturam agatur; vehemens vt fiat, nimirùm euenit: itaque strepitum mouet. Cæterorum autem animãtium, aues maximè grauedinem sentiunt, quòd formã corporis maximè similem hominibus gerunt, verum minus quàm homines afficiuntur: quoniam caput magna ex parte deorsum tenent, vt quæ victum abs terra petere soleant.

54 Cur maris animalia maiora vegetioráque sunt quàm terræ? An quòd vis solis consumen

ſumendo quæ terram ambiunt, copiam detrahit nutrimenti: quamobrem quæ abdita vitam agunt, vegetiora ſunt. His igitur omnibus incommodis cùm genus maritimũ ſit immune, meritò tum adoleſcere poteſt corpore ampliori & vegetiori.

55 Cur cætera animalia cibum ſæpius ſiccũ quàm humidum capiant, homo humidum ſæpius quàm ſiccum? An quòd homo natura calidiſsima eſt, plus refrigerationis deſiderat.

56 Cur ſpadones calui effici nequeant? An eò quòd multum cerebri obtinét: quod ſanè his contingit, quia rem veneream nõ agunt: ſemen enim labi per ſpinam è cerebro videtur. Qua de cauſa boues quoque caſtrati cornua gerere maiora putantur: necnon & mulieres & pueri cur calui nõ ſint, eadem ratio eſſe creditur.

57 Cur animantium alia, vbi primùm in lucem ædita ſunt, nutriri per ſeipſa poſsint, alia nequeant? An ea poſſunt, quæ in genere, quod memoriæ capax eſt, breuius viuũt: quocirca ocyus quoque morte eadem omnia occumbunt.

58 Cur homo plus excrementi humidi egerit quàm ſicci: equi & aſini plus ſicci quã humidi? An quòd hæc animantium genera ſicco pabulo largiori vtuntur: homo humidis

midis magis quàm aridis vesci solet. Ex cibo autem omne proficiscitur excrementum, & ex copiosiori copiosius. Igitur alia humido potius, alia sicco largiori vtuntur pabulo: quoniam alia sicca natura sunt, alia humida. Itaque humidum potius capiunt quæ sicca constant natura: huius nanque sunt indigentia. Contrà siccum affectant, quæ humida sunt natura, vtpote quæ qualitatis eius inopia magis teneantur.

59 Cur aues, & homines, & genus quodque animantium forte, corpore sunt duriori? An quòd animositas cum calore est: metus enim refrigeratio est. Quorum igitur sanguis amplius feruet, hæc & robustiora & animosiora sunt: sanguis autem alimento corporibus est. Et quæcunque verò ex stirpibus terræ aqua tepida irrigaueris, omnia duriora euadent.

60 Cur monstra paruæ quadrupedes pariunt: homo autem grandésque animantes omnes minus, vt equi & asini? An quòd paruæ, vt canes, sues, capræ, oues, longè sunt fœcundiores quàm grandes: illarum enim aliæ omnino singulos pariũt, aliæ magna ex parte. Monstra autem tum confici solent, cũ plura semina inter sese cohærescunt confunduntúrque, vel cùm prodeunt ex mare, vel cùm se in fœmina permiscent: vnde aues etiam

mon

monstra ædere possunt. Oua nanque vitello pariunt geminato. Monstrum autem ex geminatis illis consistit, quorum vitelli nulla interiecta membrana distinguuntur.

61 Cur hominum caput pilosius quàm reliquum corpus, nec ex proportione pilosum est: cæterorum autem contrà? An cætera vel in dentes exuperant præ nimia alimenti copia, vel in cornua, vel etiam in setã. Quæ igitur in cornua, capite minus setoso hæc sunt: absumptum enim illam in rem est. Quæ autem in dẽtes, plus quidem pili quàm cornigera obtinent. capronarum enim nonnihil sortiũtur, sed minus quàm aues. His enim illud etiam, quòd homini genus integendi natura tribuit: sed quòd illis pro copia nutrimenti multis luxuriat locis, id in capite homini, abundat. Nec enim nullũ habet, nec adeò multum, vt pilorum vndique excrescat congeries.

62 Cur vnus omniũ animãtiũ homo canescit? An quòd pars animantiũ maxima pilũ quotannis deciduum gerit, vt equus, vt bos: nonnulla deciduum non gerunt, tempus autem viuunt breue, vt oues & quædam alia quorum pilus vtpote non senescens canescere non potest. At homo ne deciduum gerit pilum, & longam degit ætatem: itaque tempore consenescit, atque inueteratur.

Cur

63 Cur vita breui, imbecillisq; viribus sunt qui partem vmbilico subiectam maiorem, quàm superiorem habent pertinentē ad pectus? An quòd venter suam ob breuitatē frigidus est: itaque vt vim paruam obtinet cōcoquendi, sic excrementis redundare aptissimus est. Morbis autem nimirum patent, qui tali ventre constiterint.

64 Quam ob causam animantium alia nō solum coitu, sed etiam sponte naturæ procreantur, alia coitu duntaxat proueniunt, vt homo, vt equus? An quòd etsi non aliam ob causam, tamen quòd alijs gignendi tempus breue statutum est. Itaque fieri non potest, vt tempus, quod vim obtinet generandi, amplificetur, prorogetúrque: sed temporum vicissitudine, cōmutationéque, vt procreentur cōtingit. Alijs multò generatio amplìari solet: etenim vel anno, vel decem mensium spatio confici assolet. Quapropter vel nullo pacto, vel ex coitu procreētur illa, necesse est.

65 Cur æthiopum dentes candidi, & candidiores quàm cæterorum, vngues autem non dentibus in candore respōdeant? An vngues ideo nigricant, quia cutis etiam nigra est, & nigrior quàm cæterorum: vngues autem ex cute proueniunt.

66 Sed cur dentes candeant, quænam ratio sit?

sit? An quòd albescere illa solent, quibus vis solis humorem detrahit, dummodo nihil superinficiatur, quo modo etiam ceram albescere nouimus. At cutem superinficit calor, dentes minimè: sed totus eorum humor in vaporem à calore conuertitur, atque exhalatur.

67 Cur animantium alia præciso capite vel protinus moriuntur, vel paulò post, alia minimè? An ita afficiantur quæ sanguine carent, exiguóque cibo contenta sunt: quippe quæ neq; continuò cibum desiderent, neque in humore calor eorum diffundatur, quibus rebus priuatum, animal sanguine constans viuere nequit. Illa verò sine respiratione viuere multo diutius possunt. Causam cur ita, alias abunde reddidimus.

EORVM QVAE AD VOCIS sonique rationem pertinent, Sectio undecima, cuius quæstiones LXV.

1 CVr sensuum auditus maximè ab ortu naturæ offendi potest? An quòd auditus & vox ab eodem initio proficisci videantur: atqui locutio ex facili posse deprauari videtur, quæ species vocis est, eadémque perfici difficillimè potest. Indicium huius est, quòd posteaquam nati sumus, diu obmutescimus, deinde balbutire

tan

tandem incipimus. Principiò nanque nullũ proferre penitus verbũ valemus. Cùm itaque facilè peruerti locutio posſit, idémque initium audiendi, loquendique ſit (vox enim quædam audiendi quoque primordium eſt) ſequitur vt quaſi per accidens, non per ſe omnium facillimè ſenſuum auditus interimi poſſit. Argumentum autem facilè omnino loquendi principium deſtrui poſſe, vel ex cęteris animantibus erui licet: nullum enim loqui ex cæteris poteſt: ſed homini tantum facultas hæc data eſt, & hic tamen ſerò (vt dictum eſt) loqui incipit.

2 Cur omnes ſurdi vocem reddere per nares aſſolent? An quòd propè abſunt vt muti ſint: muti autem per nares vocẽ extrudunt: eò nanque ſpiritus illorum compellitur, quia ore compreſſo ſunt: quòd compreſſum ideo eſt, quoniam lingua his ad vocem reddendã vſui nullatenus eſt.

3 Cur omnes qui natura ſunt calida, magnã vocem emittere ſolent? An quòd multum in his aerem, feruidúmque ineſſe neceſſe eſt: vis enim caloris facilè ad ſe & ſpiritum trahit, & aerem, eóq; amplius id agit, quo amplior eſt. Vox autem magna, tum oritur, cũ aeris multum agitatur: vtque acuta, cùm celeriter ſic grauis, cùm tardè aer incitatur.

4 Cur omnes ſurdi per nares loquuntur?

rium

An qu'd surdi violentius spirāt, quippe qui propè absunt vt muti sint. Meatus itaq; narium ductu spiritus laxior redditur, ex quo fit, vt nisi per nares loqui non possunt.
5 Cur melius audiri quæq; in nocte quàm die possunt? An quòd requies omnium noctu amplior est, quoniam calor abest: vnde tranquilliora quoq; magna ex parte omnia sunt: sol enim est, qui omnia mouet.
6 Cur voces è longinquo acutiores esse videntur? Itaque cùm hominum procul admodum absentium clamorem imitamur, vocem acutè emittimus, & similem ijs, qui suā vocem in sonum astringunt tenuiorem. Et strepitus quoque resonandi acutior venit, quem procul abesse palàm est: non enim nisi per refractionē existere potest. Cùm igitur in strepitus ratione, acutum quod velox sit, tardum autem quod graue, voces è longinquo delatas, tardiores videri oporteret, quę enim feruntur, eò tardius omnia mouentur, quò longius à suo discesserunt principio, tādemque collabuntur & decidunt. Vtrum igitur qui imitantur, voce exili simulant, & sono tenui agere tentant vocem, quæ se è longinquo defert: tenuis autem grauis nō est, neq; exiguus exilisq; vocis proferendę vsus grauis est, sed acutus sit necesse est. An non modo qui imitātur, ea de causa ita simulāt,

verumetiã ſtrepitus ipſi acutiores exiſtũt. Cauſa verò cur ita ſit, ꝙ aer qui deferẽ, ſtrepitũ excitat, & queadmodũ primũ illud obſtrepit, ꝙ aerẽ mouerit: ſic rurſus aer ſubinde mouẽdo agat, oportet, vt partim moueat, partim moueatur: quò fit, vt cõtinuari ſtrepitus poſsit, quippe cùm perpetuè mouenti mouens ſuccedat, donec omnis conatus mouendi emarceſcat: quæ quidẽ res in corporibus non niſi cadere eſt, cùm ſcilicet aer non amplius impellere vel telum, vel aerẽ poteſt. Vox enim cõtinua redditur, cùm aer aerem propellit: telũ autem fertur, cùm corpus ab aere mouetur. Hic igitur corpus idem defertur aſsiduè, vſq; ad eum finem dũ corruat. At ibi alius atq; alius aer perpetua vicisſitudine profluit, præcedentéq; ſubſequẽs minor eſt. Itaq; velocius quidem mouetur, ſed per minus ſubinde aeris: qua de cauſa voces acutiores è longinquo tenuiores ſentimus: eſt enim acutum, quod velocius eſt, vt ambigendo ſuperius propoſuimus. Hæc eadẽ cauſa eſt, cur & pueri & ęgrotãtes, acutè, viri autẽ & benevalẽtes grauiter vocẽ emittãt. Cur verò propinquis auribus vox grauior acutiórue eſſe minimè pateat, & omnino cur ſimilis proiectis ponderibus nõ ſit, cauſa ꝙ ꝓiectũ illud cùm vnũ aſsiduè ſit, identidẽ aſsiduè fertur: ſtrepitus autẽ, aer propulſus ab

aere

aere est. Itaq; fit vt pondus vnũ in locũ cadere tantũmodo possit: vox autem quoquo uersus spargat sese, nõ secus ac si proiectum pondus dũ fertur, in partes frangatur innumeras, atq; etiam se retrorsum dispertiat.

7 Cur domus nuper illita magis resonat? An quòd maior refringẽdi datur facultas ꝑpter leuitatẽ. Leuis autem ideo est, quoniã continens adhuc rimisq; immunis penitus extat. Non tamẽ admodũ humidã volo intelligi: nulla enim refractio de limo effici potest. Hæc profectò causa est, cur etiam opus omne tectorium magis resonet. Quinetiam aeris immobilitas fortaßè aliquid facit: congestus enim, vniuersúsq; cùm sit, occurentẽ illum retorquere vehementius potest.

8 Quam ob causam si quis dolium & lagenas, & cætera id genus figulina inania obruat operiátq;, domicilia resonare amplius possint: necnõ si puteus, vel cisterna, vel aliqua fouea in domo sit, magis magisque ita fiat necesse est? An quòd ratio resonandi nõ nisi refractio est. sic enim potißimũ resonãdi illa reciprocatio nascitur. Ergo puteus & quælibet fouea angustiã obtinet, & aerẽ colligere potest. Dolia cæteráq; fictilia densitatẽ quoq; suæ ambientis formæ præ sese ferũt. Itaq; vtraq; de causa illud euenit. Cõcaua enim oĩa magis sonãt, & æs quoq; ob cã rẽ

sonitum præcipuè omnium reddit. Nec verò absurdum quòd obruta illud faciūt: vox enim non minus in ima se defert. Denique quoquo versus, atque etiam in orbem ferri putandum est.

9 Cur si vasa quis inania obruerit, faciet vt magis ædificium resonet? An quòd vasa soliditate, perpetuitatéque sua melius & cōcipiunt & cōtinēt aerem, simúlque accidit, vt ictus vehementior effici posisit.

10 Cur aqua frigida de eodem profluens vase acutius quàm calida obstrepit? An ꝙ delatio aquæ frigidæ velocior est: grauior enim frigida est, acutiorem autem strepitū reddit, quæ velocior est. Calor verò & raritate alleuat, & elatione. Proximum illud est, quòd faces quoque ardentes ictū faciūt imbecilliorem.

11 Cur homini qui vigilauerit vox asperior redditur? An quòd eius corpus ob cruditatē humescit, maximéque loco superiori, vnde caput quoque grauescit. Et cùm fauces humore redundent, vocē asperiorē existere necesse est: asperitas enim ob inæqualitatem, grauitas propter obseptionem exultat, retardius enim fertur.

12 Cur cibo ingesto mox tenor frangitur vocis? An quòd membrum illud voci tributum crebro cibi occursu perclusum concalescit,

ſcit,concaleſcens humorem attrahit, qui ob aſſumpti cibi humefactionē & largior eſt & paratior.

13 Quare qui flent vocem mittunt acutiorem, qui rident grauiorem? An quòd alteri ſuam ob debilitatem parum ſpiritus mouēt, alteri vehementer intendunt, quòd facit vt ſpiritus velocius ferri poſsit: velox autem omnis acutus eſt, quippe qui ab intento proiectus corpore, feratur velociter: contrà qui ridet, reſoluitur & debilitatur, itaque vocem grauius edit. Quanquam ægri acutam emittunt vocem, parum enim aeris mouent. At verò qui rident nō ſolum parum, ſed etiam leuius mouent: ad hæc qui rident, ſpiritum calidiorem emittuut, qui flent frigidiorem. Dolor enim refrigeratio pectoris eſt. Calor itaque multum aeris mouet, ita vt tardè feratur: frigor autem parum ciet. Idem vel in tibijs fieri nouimus. Enimuerò qui ſpiritu inflant calidiori, multò tardius agunt.

14 Cur pueri cæteráque recens nata animalia vocem reddunt acutiorem, quàm quæ perfecta ætate ſunt, cùm tamen omne acumen vehementia ſit? An quòd vox motio aeris eſt, & acutior quæ velocior: facilius autem & velocius parum, quàm multum aeris mouetur. Mouetur autem quoties vel à frigore cogitur, vel à calore diſcernitur. Sed

cùm inſpiratio frigida admiſsio ſit, interior nimirum aer tantiſper cogitur, cùm ſpiritũ capimus: cúmq; expiratio caloris emiſsio ſit, aere ſanè à calore citato, vox effici potest: cùm enim ſpiritum reddimus, nõ cùm capimus, vocem formamus. Cùm autem nouella calidiora ſint quàm vetuſta, ſuósque meatus habeant arctiores, minus in ſe aeris poſſunt continere: cúmque calor qui moueat, amplior in his inſit, res autem quæ moueatur minor ſubſtet, velocius vtraque de cauſa aer moueri poteſt. At ſi velocius, vox certè acutior dabitur, ob ea ipſa quæ antè retulimus.

15 Cur vocem qui flent acutiorem emittunt, qui rident grauiorem? An qui flent intendendo contrahendóq; os vociferantur: itaque properè aer interior corpore intento mouetur, cúmque per os tranſeat anguſtum, ferri velocius poteſt: vtraq; igitur ratione fit, vt vox acuta edatur. Contrà qui rident, remiſſo corpore hiſcentéque ore ridẽt. Cùm igitur ob eã rem latè tardeq; profundant aerẽ meritò vocẽ emittunt grauiorẽ.

16 Cur vocẽ reddunt acutã qui expertes ſeminis ſunt, vt pueri, mulieres, decrepiti, ſpadones: grauem autẽ viri qui firmiſsima ſunt ætate? An ea cauſa eſt, qua linea cæteráq; tenuia dimenſionẽ vnã dũtaxat ſortiũtur:

tur, crassa autẽ plenaq; plures obtinẽt: itaq; vox etiã tenuis vnam dimẽsionem habuerit. Vnũ autẽ & efficere & mouere, facilius est q̃ plura. Ergo cùm prædicta illa spiritũ habeant imbecillũ, non nisi parũ aeris moueri ab illo spiritu potest. Minimus autẽ est, qui dimẽsione vnica cõstat, quẽ prædictis rationibus tenuẽ esse, vocẽq; talem ab eo profici sci necessum est: vox autẽ acuta quæ tenuis est. Igitur qui prolifico illo semine carent, vocẽ hinc meritò reddunt acutiorẽ. Viri robusti, quoniã spiritu valeant multũ aeris incitare queunt: quod cũ multũ sit, lentè mouetur, vocẽq; efficit grauiorẽ. Motu enim veloci & tenui, vocẽ reddi acutã iã cõstitit, quorũ neutrũ, vt in viro possit existere, accidit.

17 Cur voces nostræ grauiores sint tempore hyberno? An quòd aer interior tunc & exterior crassior est: crassior autẽ cùm sit, tardius mouetur: itaq; vox grauior non immeritò fit. Adde quòd somnolẽtiores hyberno tẽpore sumus quàm æstiuo, plúsq; tẽporis obdormire solemus: somnus autem facit, vt membris grauioribus simus. Quo igitur tempore plus dormimus quàm vigilamus (quod hybernum profectò est) hoc vocem effici grauiorem, quàm qui è contrario agitur, ratio est. Cùm enim tempus vigilandi quod interuenit breue sit, habit⁹ corporis q

inter dormiendum committitur, permanere vsque ad somni repetitioné nimirũ potest.

18 Cur ex potu, vomitu, atque frigore vocem emittimus grauiorem? An faucibus interseptis, quam rem pituita subsistendo cõmittit: quippe quæ aliquid fluxionis in eas detrahat, alijs vomitus, aut potus, alijs præsentis temporis qualitas per obstrictionem fauces reddit angustiores: itaque delatio spiritus tardius agitur: quæ autem tarda delatio est, grauem hæc effici vocem.

19 Cur vox grauior è propinquo magis quàm è longinquo sentiri potest? An quòd grauior plus quidem aeris mouet, sed nequaquam in longitudinem. Ergo à longè minus sentitur, quoniam per minus spatium se deducit: è propinquo autem magis, quoniã plus aeris sensorium ferit audiendi. Acuta procul ideo audiri potest, quoniam tenuior est: tenue autem omne augeri in longitudinem potest. Dixerim etiam quòd motio, quæ vocem reddat acutiorem, velocior est: quod fieri potest, si vt densus, sic angustus spiritus sit qui aeré mouet. Nam & exiguus aer mobilior est; quippe qui ab angusto moueri queat: & densus plures efficit ictus, qui strepitum reddant. Licet hoc in musicis perspicere instrumentis: fides nanque tenuiores cæteris, eisdem substantibus acutius con

sonant.

20 Cur vox acutior illis esse videtur, qui longius absunt? cùm tamen acuminis ratio sita in eo sit vt velocius feratur, & quòd longius fertur, moueri tardius soleat. An quòd vocis acumen non solùm in velocitate mouendi, sed obstrependi etiam nimia tenuitate consistat. Qui autem logius absunt, vocem tenuiorem excipiunt ob aeris qui mouetur exiguitatem: motus enim ita marcescit, vtque numerus emarcescens in vnitaté relabitur, sic corpus in vnicam dimensioné extenuatur, quæ tam in corpore quàm in voce tenuitas est.

21 Cur vocem acutam & exercitati reddũt & debiles? An debiles, quia parum aeris mouent: parum autem quàm multum volocius fertur. Exercitati verò aerem excitant vehementius. Aer excitus vehementer velocius fertur: acutum auté in voce id est, quod velox in delatione.

22 Cur vox corrumpi his soleat, qui cibo ingesto clamitarunt? itaque omnes qui vocem exercent, vt histriones, saltatores, & cæteros generis eiusdem, mane ieiunóque ore exercitationem adire licet inspicere. An vocem corrumpi non aliud est, quàm membrũ quo spiritus transmeat corrumpi. Quocirca rauci quoq; voce corrupta sunt, nõ quòd

ſpiritus vitiatus eſt, qui vocẽ afformat, ſed quòd exaſperata arteria eſt, quæ vehemẽte cõcalfactione exaſpirari maximè ſolita eſt. Quamobrẽ neq; qui febriunt, neq; qui vehementer febrierũt, ſtatim cùm febris ceſſauerit, cãtare queunt: ſunt enim aſperis nimio ex calore faucibus. Cibis autẽ ſpiritũ & largum reddi, & feruidũ conſentaneum eſt: qui talis autẽ eſt, exulceret arteriam tranſmeando atque exaſperet, ratio eſt, quòd cùm inciderit, meritò vox deſtrui poteſt.

23 Cur vox cùm aer quidam formatus ſit, & qui cùm fertur, formam ſæpe illam amittat, echo, id eſt, reſonantia fiat? Cùm enim aer vehementius in aliquod ſolidum offenderit, vox non diſſoluitur, ſed eadem expreſſè reciprocantem audimus. An quòd refractio eſt, non perfractio: ſic enim cùm totum permanet, tum partes ab eo duæ vniformes proficiſcuntur, quippe cùm per ſimilem angulum refractio exiſtere ſoleat: itaq; vox reſonandi ſimilis primæ efficitur.

24 Cur cæterorum animalium nouella recénsque edita vocem mittunt acutiorem, quàm quæ perfecta ætate ſunt: vituli autẽ grauius mugiunt quàm boues perfecti? An quòd infans quoque in genere ſimilis fœminæ eiuſdem generis eſt: boum autem fœminæ grauius mugiunt quàm mares, cùm cætera è

ra è contrario agant: at vituli similiores fœminis quàm maribus sunt, ergo vocē hi grauiorem emittere debent.

25 Quam ob causam paleis in orchestra sparsis, chori vox minor sentiatur? An propter asperitatem: vox enim paulmento minus læui occurrens, vt minus vna, ita minor existit, quippe quæ minus continua fit: quomodo etiam lux amplior resplendet in læuibus, eò quòd nihil impedimenti interuenit quo interpelletur.

26 Cur sal igni ingestus mouere crepitū soleat? An quia sal parum humoris intra se continet, q; mox à calore ignis conuersum in spiritum, violentóq; exiliens impetu salem rumpit: omne autem quod rumpitur, mouere crepitum solet.

27 Cur pueri nonnulli antequam ætas veniat, qua vocabula suo tempore explanare possint, fari incipiant, & vbi aliquid expressè dixerint, rursus obmutescant, atque vt prius degant, quousque solitum tempus loquendi accedat? quæ quidem à plerisq; portenta esse putantur: iam aliquos etiam statim cùm in lucem euenerunt, locutos esse proditum est. An magna quidem ex parte secundum naturam homines prodeunt, itaque illud paucis accidit, sed naturæ ratione simul hæc contingere ac perfici solent.

Quam

Quamobrem simul & audiunt & vocẽ emittunt, simul & intelligunt facultate audiendi, & loquuntur & explicant. Euenit tamẽ interdũ ne hæc simul contingant, sed vt alij prius intelligãt, quàm membrum id absoluat quo loqui possumus: alij contrà, qui scilicet quæ loquantur intelligere nequeant. Quæ enim audierint, simulatè eadem reddunt: sed cùm tempus affuerit, vtroq; iam munere naturæ fungi incipiant. Quibus autem prius sensa auditus in animo valeant, quàm membrum id absoluatur quo primo vocem mouemus, orationèmque condimus, ijs nonnunquam, vbi iam multa intellexerint, facultas quoque membri illius, & absolutio properè contingit, maximè quidem à somno. Cuius rei causa est, quòd somnus data requie tum corpora tota, tum membra singula facit segniora. Sed fieri potest, vt vel ob aliam huiuscemodi mutationem idem eueniat. Complura autem sunt, quæ vt efficere valeamus, breuissimi temporis adiumento opus est, & tamen eadem post modum æquè agere nequaquam posimus. Quoties itaque membrum illud ita se habet, vt liberũ absolutúmq; sit, efficitur vt ꝙ per auditũ intelligentiã mouit, idẽ cũ pẽdet, fluitátq; in sensu, remeet, verbũq; reddat. Hinc nobis & carmina, & vocabula sæpenumerò nõ ex volũtate occurrũt: & quę prius

prius voluntate petita diximus, eadē postea non voluntariè dicimus: hinc etiā sæpe quæ nouimus ore explicare non quimus: ita fieri potest vt pueri aliquid dicant, rursúsq; membrum, cui fandi data potestas est, redeat ad suam naturā ac obmutescat, dum tēpus corroborandi absoluendiq; vltimum veniat.

18 Cur aliqua obstrepunt, mouentúrque subitò, vt arcæ quę nullo mouente, quòd sensus nouerit, cōcitantur & crepāt, cùm tamē potentius esse debeat, quod mouet, quàm qđ mouetur, quæ eadem quæstio etiā de corruptione ac senectute est: quippe cùm à re insensibili omnia corrumpantur, quæ à tempore pereunt. An simile guttis hoc est & lapidibus, quos plantæ emergentes attollunt atq; reijciunt: nō enim quod vltimū actionis est, id vel attollit vel mouet, sed hęc vniuersa cōtinuatio efficit: qua quidem re insensibili accidit, vt motus ille sensibilis nascatur. Sic etiam res contenta spatijs sensibilibus temporis mouetur, atque in partes digeritur insensibiles: vniuersi tamen & continui ratione exultat & motus & obitus. Continuum autem illud non in instanti temporis, sed in tempore, quòd ab instanti determinatur, situm profectò est.

19 Qua de causa oscitantes minus audire possimus? An quòd multum spiritus effluentis

tis inter oscitandum aures etiam intrinsecus subit, vt motio vel sensu percipi posſit, quā trudit ad aures, maximéq; post somnū: strepitus autem vel aer, vel aeris affectio est. Igitur cùm interior renititur exteriori illi occurrenti, efficitur vt motus interioris strepitus, motū exterioris retorqueat atq; offuscet.

30 Cur pueri magis quàm viri lingua hæsitant? An vt etiam manibus pedibúsq; pueri minus valemus, & infantes ambulandi omnino facultate caremus, sic etiam linguæ parū compotes pueri sumus, & infantes verbum nullum referre possumus, sed more brutorū animantium vociferamur, videlicet causa imbecillitatis, quæ non solum hæsitatem linguę sed etiam balbutiē blæsitatémq; faciat: quippe cùm blæsitas sit literam quandam exprimere non posse, eámq; non quamlibet, sed certam: balbuties vel literam prætermittere, vel syllabam: hæsitas, alteram alteri syllabā iungere properè non posse. Quæ quidem omnia imbecillitate eueniunt. Lingua enim subministrare intelligentiæ non potest: itidem etiam vinolenti, senésq; afficiuntur propter debilitatem: viris autem hæc minus vsu eueniunt.

31 Cur vox hominum tam metuentium quàm trepidantium obtremiscere soleat? An quòd emigrante calore cor concutitur. Nam

vtrisq;, & trepidantibus & metuentibus acci dit, vt ita afficiantur. Quum cor autem concutitur, ictus nequaquam effici vnus potest, sed plures proficiscantur, vt è fidibus laxius intentis necesse est.

32 Cur vocem homines trepidantes grauem; metuentes acutam reddant? An quòd metuentibus locus cordis refrigeratur, cùm calor deorsum se defert, ita quòd parũ aeris excitare possint: vires enim positæ in calore sunt. Trepidantibus autem calor loca petit superiora, vt etiam pudore affectis effert idem sese ad faciem: cuius indicium est quòd plenius erubescunt. Resoluit igitur, multúmq; aeris, quo loquimur, efficit: hic autem tardè propellitur: tardum verò non nisi graue in voce est.

33 Cur nox ad audiendum aptior est quàm dies? Vtrum (vt Anaxagoras ait) quòd aer interdiu stridet, à sole concalfactus, & obstrepit, noctu requiescit, vtpote cùm omnis calor abfuerit. Tunc autem quæq; audiri melius possunt, cùm nullus strepitus est. An quòd per inanius facultas audiẽdi amplior quàm plenius datur. Est autem aer interdiu densus, vt qui luce radijsq; refertus sit: noctu autem rarior, quòd ex eo ignis & radij decesserũt, quæ corpora esse dixeris. An quòd corpora multifariam interdiu vim intelligẽdi dispertiũtur,

inq;

inque res varias deducunt:itaq; clara audiē-
di eripitur ſenſio. Et eo quòd omnia die ma-
gis quàm noctu agimus, ipſa quoq; intelligē
tia negocijs corporis impedita eſt. Senſus
autem vbi ſeiunctus ab intelligentia eſt, la-
borem velut inſenſibilem habet: vnde dictū,
mens videt, mens audit. At verò noctu cùm
noſter intuitus omni ſit munere liberatus,
magiſq; intelligentia requieſcat, meatus au-
rium vel amplius patens, vel nihilo minus
quàm die, vt capax ſonorum pariter eſt, ſic
melius eoſdem ſonos referre ad intelligen-
tiam poteſt: quoniam nec ipſa intelligendi
vis quippiam agat, nec ab aſpectu tentetur,
vt fieri interdiu ſolet.

34 Cur omnes qui humore prolifico va-
cant, vt pueri, mulieres, decrepiti & ſpado-
nes, vocem reddunt acutam, viri autem qui
firma ætate ſunt, grauiorem? An propter mē
bri imbecillitatē, quod mouere aerem ſolet.
Mouet enim exiguum aerem, quod imbecil-
lum eſt: exiguus velocius fertur: quod velo-
citer fertur, acutum eſt. An ꝙ primus mea-
tus, qua vox permeare ſolet, omnibus ſemi-
ne vacuis puſillus eſt: itaq; exiguum profici
ſci ab eo poteſt: quòd aera moueat: exiguum
verò cùm ſit, velociter per amplas ſuperio-
res fauces fertur. At viris ętate vigētibus hic
amplior habetur, vt etiam qui ad teſticulos
per

pertinet: itaque aer plurimus est, qui inde propellitur: tardior ergo cùm transeat, meritò grauior reddi potest.

35 Cur homines lingua hæsitantes loqui nequeant voce submissa? An quòd offensaculo quodam vox sistitur retinetúrq;: Sed cùm non pares requirantur vires, aut similis motus, cùm quicquam non impedit motum, cumq; impedit, enitendum omnino est, vox autem motus est, vocémq; altiorem solent emittere, qui pro viribus conantur. Ergo cùm ad expellendũ quod obstat enitẽdũ sit, altius eos loqui necesse est, qui linguę huiusmodi vitio tenentur.

36 Cur ijdem illi tripidantes magis quàm vinolenti, hæreant lingua? An quoniã affectus hic similis generi stuporis quam apoplexiam vocamus, parti interiori cuipiam tribuendus est, quam partem mouere nequeant impediẽtem propter suam refrigerationem. Vinum igitur quòd sua natura calidum est, refrigerationem tollit, trepidatio facit. Est enim trepidatio metus quidam, metus autem refrigeratio est.

37 Cur strepitus extrinsecus magis intus auditur quàm intrinsecus foris? An ꝙ intrinsecus cùm vasta, immensaq; adeat spatia, discerpitur dissipatúrq;, vt pars eius vel minimè, vel min⁹ sentiri possit. Extrinsecus verò

cùm vox sese in locum arctiorem stabiliorémq; aerem conferat, vniuersa ingreditur: itaque cùm maior sit, non immeritò melius potest audiri.

38 Quam ob causam qui lingua hæsitant, melancholico habitu constant? An quòd propere sequi imaginationem, non nisi esse melancholicum est. Hæsitantes autem illi tales proculdubio sunt: impetus nanque dicendi preruit, anteceditq; facultatem eorũ, vtpote cùm animus visa sequatur. Balbis etiam idẽ accidit, hos etenim omnes membra voci accommodata tardiora habere certum est. Indicium verò quòd tales vinolenti redduntur, cùm suas maximè imaginationes, non rationem sequuntur.

39 Cur porrũ prosit ad vocem sonoram? nam & perdici commodum eadem in re nouimus. An ꝙ allium quoq; elixum delinit: & quidem porrum lentitiam quandã obtinet, quæ fauces detergere posit.

40 Cur cætera animalia vocem tum acutiorẽ emittunt, cùm validiora sunt; homo autem cùm inualidior est? An quòd homo inualidus exiguum aera mouet, aer exiguus velociter permeat, velocitas strepitum reddit acutiorem.

41 Cur melius audimus cùm spiritum retinemus, quàm cùm reddimus? itaq; minus

spi

ſpirare in venatione præcipitur. Vtrum ꝙ per venarum elationem vis ſentiendi locum petit ſuperiorem, cùm enim dormimus deorſum ſe deſert, & crebrius tunc reddimus quàm ducimus ſpiritum, minimeq; audire valemus. An etia ſanguis, cùm reddimus ſpiritum, aſcēdit: itaq; pars ſuperior impletur, cùm tamen per inane audiamus. An ꝙ efflatio ſtrepitus quidem eſt: hic autē expirando eueniens vim obtundit audiendi.

42 Cur ſal exiguus ocyus crepat, & exilit: vehementius autem & crepat, & exilit, qui plenior eſt? An quòd exiguus rumpi celerius poteſt: haud enim multum id eſt, ꝙ ſubeat ignis oportet, cùm ſal ipſe totus exiguus ſit. Plenior autem ille lentius domatur, quòd plus negotij eſt magnum diſrupiſſe, quàm paruum: crepat paruus parum, quia paruus inceditur ictus; maior magis, quia magno agitur ictu: crepitus autē ictus eſt: quod etiam robuſtius eſt, magis exilit, quoniam minus cedit.

43 Cur ſi ſalem eadem magnitudine, qua modico igni ingeſtus crepet, nimio inieceris igni, vel nihil vel minus crepabit? An ꝙ prius ab igne corrumpitur, quàm rumpi poſsit: cōburitur enim humor, ꝙ conſumptus eſt, crepat quòd diſciſſus diruptuſq; eſt.

44 Cur oſcitātes minus audire valemus?

An quòd spiritum intercludimus, qui se ad aures trudat: indicium ꝙ strepitus in auribus nascitur, cùm oscitamus. Circunuentus autem interclusúsq; illis spiritus facit vt minus audiamus: ad hæc vox oscitantibus quædam oritur, quæ vim audiẽdi interpellare potest: & comprimi verò aures necesse est, quoties corpus se distrahit atq; intendit.

45 Cur vox cùm apta sua natura sit in sublime efferri, vt quæ aer quidem sit, non inferius sursum, sed superius deorsum melius audiri potest? An quòd vox aer quidam iunctus humori est, qui pondere humoris grauescens deorsum labitur, non sursum effertur: humoris nanq; secundum naturam interest vt deorsum feratur, itaque ab imis sentiri plenius potest. An hoc voci duntaxat animalium reddi debeat, hæc enim non sine humore profluit. Illud verò accidere nimirum vel in cæteris omnibus strependi generibus nouimus. Ergo vt visus si superius deorsum prociderit, sursum versus reflectetur, sed si inferius sursum pertenderit, deorsum se flectet: sic vox quæ sua natura cogitur sursum ferri, vbi aeri sibi aduerso occurrerit, cũ per vim nequeat eum propellere, qui & amplior & grauior est, reflexa in partem aduersam deorsum se defert. Itaq; aer qui ore motus procurrerit, retorquetur, & ad ima collapsus

lapſus ſentiri inferius magis poteſt. Tale etiam eſt quod in reſonando fieri ſolet: vocis enim reflexus in partem contrariam agitur.

46 Cur vinolentis potius quàm ſobrijs frãgi vox ſoleat? An repletio facit, vt vox celeriter frangi poſsit: cuius rei argumentum, ꝙ neque chori, neque ludiones ſtatim à prandio, ſed ieiuni vocem exercere conſueuere: cũ igitur vinolẽti impleti ſint, meritò voces eorum potius frangi ſolent. ὑποκριταὶ ludiones.

47 Cur vocem acutiorem longius audire poſſumus? An quòd vocis acumen velocitas eſt, moueri autem ocyus ſolent quæ vehemẽtius feruntur: quæ autem vehementius ferũtur, hæc longius ferri poſſunt.

48 Cur ſpiritu retento melius audire valemus? An quòd reſpiratio nonnihil ſtrepitus mouet. Meritò ergo tunc melius ſentimus, cùm ſtrepitus minus eſt: minus autem ſtrepitus tum eſt, cùm ſpiritum retinemus.

49 Quamobrem lux quæ tenuior & velocior, & deductior eſt, corpora penetrare denſa nõ poteſt, ſtrepitus autẽ poteſt? An ꝙ lux directo itinere fertur: itaq; ſi quid rectæ illi profluentiæ lucis obuium ſepiat, lucẽ penitus diſcludi neceſſe eſt. At ſtrepitus quia ſpiritus eſt, ferri non rectè etiam poteſt: itaque efficitur vt ſtrepitũ ſentire vndiq; liceat, nõ eũ tantũ q ſe rectè noſtris auribus obtulerit.

50 Quarè qui rident vocem grauiorē emittunt, qui flent acutiorem? An quòd corpore intento vox acuta depromitur: infirmū autem quod acutum est. Quæ vtraque in flentibus inesse potius nouimus: sunt enim & intētiore corpore & infirmiori.
51 Quamobrem cùm vox aer quidam formatus sit, & sæpius dissoluatur, cùm fertur: echo autem, id est, resonantia fiat, icto eiusmodi aere in solidum quippiam, vox ipsa nō dissoluatur, sed expressè eadem percipi possit? An quòd aer refringitur, ideoque totum à toto proficiscitur. Tum etiam affectus hic non nisi de re simili existit: quippe cùm aer reflecti de aere soleat in cauo, non de cauo.
52 Quamobrem cùm simul vocē multi emittunt, vnúsque tantum quantum singuli reddit, multorum vox illa neque parem voci vnius offert sese, neque lōgius prò ratione ducit? An quod singuli proximum aerem propellunt, non eundem, nisi paulò tenus: quod simile euenit, vt si multi quidem proijciant lapidē, sed singula, aut magna eorum pars mittat diuersum: neque enim ibi longius, aut prò ratione longè lapis vllus deueniet, neque hic longius cunctorum, quàm vnius vox poterit audiri: vox etenim tanta nō vnius est, sed multorū. Rectè igitur propinquò vox mul-

ta esse pro ratione videtur, quãdoquidem lapides quoque illi multi ita videri, atq; idem assequi possunt: at è longinquo plus qui singulæ sint, sentiri non potest.

53 Cur trepidãtes vocem reddimus grauiorem metuẽtes autẽ acutiorẽ? quanquam etiã pudor genere metuẽdi continetur. An multũ inter se affectus hi distãt. Quos enim puduit, erubescũt: trepidatio autem pudor quidam est. Qui verò metuunt, pallent. Cõstat igitur calorem in metu partem superiorẽ deserere, vt parum aeris præ sua exilitate mouere spiritus posit: velociter autẽ ferri potest, quod exiguum est: vocis verò velocitas non nisi acumen est. Iis contrà, quos puduit calor partem superiorem, id est, pectus petere solet: cuius rei indicium erubescens facies affert: ampliorem autem aerem amplior potentia mouet. Tardiùs verò omne fertur, quod amplius est, tarditasque in vsu vocis non nisi grauitas est.

54 Quæ causa est vt lingua hæsitantes aliqui fiant. An membri quo loquimur, refrigeratio causam habet, & tanquam stupens & attonitum membrum id est: itaq; vino, continẽtéque oratione cõcalfacti, verba faciliùs possunt copulare.

55 Cur homo solus ex omnium animantiũ numero lingua hæsitans oritur? An quòd

ſolus compos ſermonis eſt,cætera vocem tãtum obtinent. Qui autem lingua hæſitãt, vocem quidem producunt, ſed verba copulare, ſermonémque condere nequeunt.

56 Cur ſobrij tempore hyberno vocem acutius mittimus, vinolenti autem æſtiuo grauius? An vox acutior,quæ velocior eſt: velocior autem quæ corpore intento ſe promit. Sobriorum verò,hyeméque corpora magis conſtant quàm vinolentorum,æſtatéque: calores enim teporéſque corpora reſoluunt, atque elaxant.

57 Cur homo ſolus omnium animantium lingua hæſitans prouenire poteſt? Vtrum ꝙ etiam mutus ſolus exiſtit,linguæ autem hæſitatio mutitas quædam eſt: nec membrum, quo loquimur,abſolutum habetur. An quòd homo ſolus compos eſt ſermonis,cætera autem vocem duntaxat ſortiuntur: linguæ autem hæſitatio,vt nomen declarat,vnum non eſt,nec promptam continentémque parit orationem.

58 Cur homini vox ſerius perfici ſolet: quàm cæteris,quibus data eſt vocis proferẽdæ facultas? An quòd vocis humanæ genera & diſcrimina quamplurima ſunt: cætera enim animantia literas,vel nullas,vel paucas exprimere poſſunt. Quod autem ſummè varium,plurimiſque diſtinguendum differentijs

tijs est, id tempore longissimo perfici necesse est.

59 Cur cæteræ speciei eiusdem animātes vocem fundunt eandem, homines autem variā & multiplicem agunt? An hominū etiam vox vna est, multa autem genera loquendi.

60 Sed cur communis hæc vna hominum varia est, cæterorum autem simplex? An homines multas proferre literas possunt, cætera vel nullā, vel duas, aut tres exprimunt insonas, quæ vocalibus iunctæ locutionem conficiunt. Oratio autem non voce, sed vocis affectionibus significando absoluitur: at vocis affectiones literæ sunt. Quinetiam pueri nō secus ac bestiæ suas exprimunt appetitiones, vtpote qui nōdum proferre literas possunt.

61 Cur aspectus corpora penetrare solida non potest, vox autem potest? An quòd aspiciendi delatio simplex est, quæ per directum profluere soleat ad lineam: cuius rei indiciū solis radius est, & quod nisi è regione cernere non possimus: vox autem motu multiplici ferri potest, quippe cùm vndiq; liceat audire. Quoties igitur aspectui directus ille impeditur progressus, eò scilicet, quòd res obiecta meatuum incōdita, siue indisposita turba constipatur, transpicere nequit: at vox, quoniam quòquouersus profertur, omnia proreptat, penetrat, trāslapsa audiri vndiq;

 potest,

potest,in humoribus tamen facultas transpi ciendi oculis data est: voci autem nulla vel minima,quanquàm homo tenuior quàm terra est:quoniam humoris meatus parui,densi,cōtinuatiq́ue sunt,vt minimè aspectus impediatur,quò minus tramite directo ingredi possit. Hæc eadem causa est,cur etiā per vitrum, quòd densissimum est, transpicere liceat:per ferulam,quæ rara solutaque est,nō liceat:in altero enim meatus respondent inter sese,in altera variant. Nec quicquam iuuat amplos esse meatus, nisi rectè ad lineam positi sint. Vox autem minimè in aqua sentiri potest,quoniam minus aqua inanit, quā vt aerem capere,vocémque trāsmittere possit:vox enim aer quidam est. Haud enim omne rarius permeari se patitur,nisi etiā meatus ei respondeant,quòd permeare conetur, & congruant,vt vis etiam colligendi & contrahendi sese desit,nisi meatus capaces corporum sint:quanquam quod rarum est, molle est,& tale vt in seipsum coire possit. Verum nonnulla præ nimia suorū meatuū angustia colligi impediūtur,vt vitrum:quippe vt flecti contrahiq; nō queat,quāuis rarius ferula est, ratione prædicta: vt etiā aqua, & quicquid aliud generis eiusdem. Vnde illud quoque palam fit,non ꝙ rarius rarò, mollique vel eodem, vel proximo est, id magis in se-

ipsum

ipsum colligi posse, & adduci: causa enim omnibus eadem reddenda est.

62 Cur vox quamuis minor reddatur adimendo, speciem tamen seruat eandem? An quòd cùm his ipsis misceatur, quæ dempseris. Res autem mista non partim est, partim non est, sed vsquequaq; talis est: æquè igitur quibusdam vndiq; detractis, æquè contrahitur, vt necesse sit simul & minorem esse similem.

63 Quid est quod linguam faciat hæsitare? Vtrùm calor efficiat vt procaciores sint: itaque offendendo adhærent quasi in salebris, quomodo affici iratos homines nouimus: incenduntur enim, incitantur, anhelitant, qui spiritu redundant: igitur præ nimio caloris feruore. Anhelant autem, quoniam freques spiritus est, nec anticipat, quatenus se tempore respirandi promere possit. An potius contrà, vt loci quo vocem mittimus, refrigeratio causam det, tanquam membrum id attonitum obstupescat: itaq; afficiatur, vt vel cõcalfactũ à vino, aut perpetua oratione verba expeditius possint copulare.

64 Cur tempore hyberno voces grauiores redduntur? An quòd aer crassior est: talis autem cũ sit, motus tardior prouenit, itaq; vox redditur grauior. An quòd aer per pectus lẽtius permeat, fauces autẽ interscepiri, & constrigi à frigore, pituitaq; destillãte cogũtur.

Cur

65 Cur pueri, mulieres, spadones, senésque vocem reddant acutam? An quòd motus velocior, qui acutior est. Et cùm genus idem sit, motu facilius est quod minus, quã quod plus est. Quamobrem qui firma ætate sunt, plus aeris trahere possunt: plus igitur illud tardius permeans vocem efficit grauiorem. Pueris & spadonibus contrà res euenit, quoniam minus aeris capiunt. Senes autem ideo tremunt, quoniam vocem continere nõ possunt, quomodo imbecillibus, ac pueris vsu venit, cùm lignum prælongum parte extrema ceperint: alterum enim extremum quatitur, quia nequeunt superare quod tenent, & vincere: quod idem & trepidantibus hominibus, & metuentibus, & rigentibus causam vocis tremulæ afferre credendum est. Cùm enim qui vocem ita emittit, eius calor pulsus ab affectibus illis intrò se colligat maxima ex parte, reliquum quod exiguum extat, vocem cõtinere non potest: quapropter quatitur atq; intremit. Vnde artiũ liberalium professores, qui se solitos trepidare nouerunt, principio agunt voce submissa, dum residcant, & stabiliantur: vocem enim exiguam vincere continereque facilius possunt.

Eorum

EORVM QVAE AD RES BE *ne olidas pertinent, sectio duo-decima, cuius quæstiones* XIII.

1 CVr suffimenta omnia minus è propinquo sentire possimus? Vtrum quod odoris delibatio aere temperata validior redditur, vt myrrha medicinalis suauior est. An contrà agitur, vt ignis vi sua cremandi tollit odorem, qui per suffitum effluat: & quidem apud carbones ipsos nihil redolent, longius verò purius, tenuissimúmque fertur quod oleat.

2 Cur odores tam suffimentorũ quàm florum minus suaues è proximo sentiantur? Vtrum vnà cum odore terræ quoque particulæ prodeunt, quæ præ suo pōdere antè currunt, quàm ad sensum odor deueniat: itaque longius ille synccrum se offert. An neq; cùm principium proximum est, neque cùm admodum semotum odor abundè effluere potest. Nam si proximum, nondum largè emanat: si remotissimum, discerpitur,

3 Arbores reddi odoratas aiunt, in quas cœlestis arcus decubuit. Vtrum verum hoc sit an falsum? Et si verum, quam ob causam ita eueniat? ergo nec omnes arbores, nec semper aliquas odorem ita acquirere palàm est. Etenim sæpe arcus cœlestis constitit, & tamen

arbo

arbores nihil odoris spirarunt, quod quidem sensum mouere posset: cúmq; odor contrahitur (accidit enim id aliquando, itaq; narratur) nō in quaq; materie cōtrahi potest. Causa verò per accidens ad arcum referenda est, præsertim si arcus ipse nulla natura sit, sed obtuitus refringendi tantum affectio. Prouenit autē odoris ille affectus, vt dictū iam est, non qualitercunq; se materies habeat: neq; enim in viridi, neq; in arida: sed in vsta post aquam, quæ arcui superuenerit, certam reddi suauitatem odoris pastores referūt, maximéq; vbi aspalathus, aut etiam rhamnus est & genus ex ijs aliquod, quorum flos suauiter olet. Ratio autē odoris eadem est, quam etiā de terra animaduertimus: hæc enim cùm feruet atque inuritur, quod ediderit, principio bene olet. Enimuerò quæ parcè humido quēdam in modum recaluerint, odorata redduntur: humor enim concoqui calore nimiū potest. Qua de causa totius quoq; orbis terrarum, quæ ad solē orientē spectant, odoratiora exurgunt quàm quæ ad aquilonem: & eorum ipsorū quæ ad ortum plus vergunt, quā quæ ad meridiem, eò quòd loca Syriæ & Arabiæ pleniora sunt, atque terrenosiora, Aphricæ verò arenosa siticulosaq;: nec enim humorē nimiū inesse oportet (cōcoqui nāq; nimius non potest), nec nullum: sic enim nullus vapor

por inde extringi poteſt, quòd vel in ea materie ſolet accidere, quæ & nuper cõbuſta ſit, & tale habeat genus, vt ſecum odoris ferat ſuauitatem: quæ quidem res floribus declarari poteſt; odor enim in eos tranſmittitur. Sed fieri putant in ijs quibus cœleſtis arcus inſtiterit, quoniam nunquam id ſine aqua effici poteſt. Cùm enim materies immaducrit, caloréque interiori concoxerit, reſpirare iam incipit, vaporémq; intra ſe conceptum emittit. Nec verò aquam nimiam acceſſiſſe oportet, eluit enim, atq; extinguit calorē ab igne iniectum, quæ nimia venerit. Quæ autem aquæ poſt arcum ſolent incidere, non multæ, ſed ſemper penè mediocres adueniunt: & ſi plures cõſtiterint arcus, aqua non largè, ſed ſæpe & parcè accedit. Quamobrem non immeritò, cùm hoc ita fiat, qui rem inſignē præter arcum nullam aſpicerent, cauſam odoris illi attribuere.

4 Cur flores & ſuffimenta ſuauius è lõginquo olent, è propinquo autem herbam, alia potius redolent, alia fumū? An quia calor quidam, natura odoris eſt, odoratáque omnia calida ſunt: calidum autem quodque læue eſt. Itaq; cùm longius permeant, odorem deferunt ſuum ſecretiorem, vendicatumq; ab cęteris tū foliorū, tum fumi, qui vapor aqueus eſt, odoribus, qui comitentur eum ipſum.

An

An cùm in propinquo ſunt admiſta illa, cũ ijs vnà redolent quibus inhærent, atque ita odorem deprauant.

5 Cur omnia plenius olent, cùm mouentur? An quòd excita plus aeris implent, quàm quieſcentia: itaque ocyus ad ſenſum noſtrum odor tranſmittitur.

ἀποῤῥοῆς delibatio nis defluxionis.

6 Cur tempore hyberno minus olfacere poſſumus, minimèque per gelu & glaciem? An quòd aer à frigore immobilior redditur, itaque motus non æquè proficiſci à corpore odorato poteſt, ſcilicet propter difficilem delibationis motum, & aeris, quo inuehitur.

7 Cur acrius aromata olent cinere ſuffita quàm igne, & plenius ac diutius ſuũ ſeruant odorem, cùm cinere ſuffiuntur? An quòd in cinere minus cõcoqui odor poteſt, itaque plenior eſt. Ignis autem, quod celeriter vires eorum domat, & concoquit, odorem cõmutat. Concoctio enim rei cõcoquẽdæ commutatio eſt, ſiue alteratio.

8 Cur roſæ ſuauiùs olent quibus vmbilicus aſper, quàm quibus læuis? An quòd ſua uius olẽt quæ modum cõſecuta ſunt ſuæ naturæ. Roſa autem ſpinoſa natura eſt: ergo ſuauiſsimè ideo olent, quòd magis ſecundũ naturam conſtiterunt.

9 Cur odores è proximo minùs ſuaues tã ſuffi

suffimentorum quàm florum spirant? An quod portio terrena vnà cum odore se defert, quę vt in proximo mista vim hebetat, sic in longinquo prona defertur ac decidit. Hinc etiã flores contusi suum amittunt odorem.

10 Vtrum odoris natura fumus sit, an aer, an vapor? Hæc enim inter se differunt, quà alterum ab igne, alterum & sine igne effici potest. Et vtrum à sensu aliquid in res odoratas proficiscatur, an ab illis in sensum, quod aera proximũ moueat. At si ab illis aliquid delibaretur, minora certè ob eam rem reddi oporteret: nunc autem quæ odoratissima sunt, hæc potissimum eadem videmus edurare.

11 Cur aromata cinere suffita acrius olent quàm igne? An quòd in cinere minus concoqui odor potest, itaque plenior est: multum ergo partis quoque terrenæ respiratur, fumúsque redditur. At ignis terrenum propè illud rapit: itaque odor purior, ac syncerior sine vllo fumo ad sensum deuenit. Vnde etiam fit, vt flores triti hebetius oleant: partem enim terrenam vt contritus mouere potest, sic lentus calor absumere nõ põt.

12 Cur omnia odorata tam semina quàm plantæ vrinam ciere posśint? An quòd calida & tenuia sunt: tale autem quodq; vrinã citat: celeriter enim calor inditus ille extenuat

nuat: nec odor ipse aliqua corpulentia concretus est. Nam & quæ non bene olent, velut allia, visui caloris vrinam mouent, vel potius vim resoluendi, liquefaciendiq́; obtinent. Calida verò semina, quæ bene olent, ideo sunt, quòd odor omnino calore efficitur: fœtida sanè inconcocta sunt. Nec solum calida, verumetiam plenè esse concocta debent, quæ prouocatura vrinā sint, vt vnà descēdēdo humores posſint extenuare.

13 Cur vinum dilutum olere ocyus desinit quàm merum? An quòd dilutum imbecillius mero est: quod autem imbecillius est, ocyus à quocunque mutatur, quàm quod validius. Tum etiam vinum dilutum facilius affici potest quàm merum: quod autem affici facilius potest, id & recipi à quouis, & recipere quoduis facilius potest: ita fit vt merum odorum, dilutum inodorum sit.

EORVM QVAE AD RES malè olidas pertinent, sectio decima tertia, cuius quæstiones XII.

1 CVR fœtidior vrina redditur, quò diutius in corpore manserit, stercus autem minus? An quòd stercus quò diutius retentum sit, eò magis siccatur: quòd autem siccius est, minus id putredini patet: vrina contrà effici crasſior solet, recénsque potioni ingestæ similior est.

Cur

2 Cur esculenta malè olida minimè his olere videntur, qui illa ederunt? An quòd olfactum peruium ad palatum habemus, idcirco sensus hic properè impletur: itaque nec interiorem odorem æquè amplius percipere potest. Principiò enim omnes sentire queunt: vbi autem tetigerunt, non insuper possunt, quasi jam res consociata natiuáque reddatur, & exterior similis ille oblatus delitescit obtentu interioris.

3 Cur flores contusi deterius olent? An ꝙ pars terrena, quæ flori inhæret, odori permiscens sese, vim hebetat odorandi.

4 Cur animantium nullum suauiter olet, excepta panthera? quæ etiam ipsa non nisi bestijs ita olet; ferunt enim suauem illis olētiam ab hac respirari. Stirpium autem multæ & integrę bene olent, & corruptæ ac aridæ magis magisque suauem reddunt odorem. Vtrum quòd mali odoris causa, cruditas quædam excrementi est: quamobrem sudores etiam aliqui, atque aliquando ita olent. Sed è morbo maximè vitiantur, quibus tales esse non solent: & flatus etiam ructúsque crudorum fœdius olent: quam eandē causam de cæteris quoq; ꝓportione animaduertisse oportet: proportione inquam, quòd animalium carnevacantiū generi æstimandū aliquid est, quòd carnisvice habeat:

nam excrementum crudum, vel in hoc esse nouimus. Hoc igitur & viuis causæ fœdi halitus est,&mortuis cùm putrescit. Quam ob rem pingue,os,pilus,fœdum nunquam reddunt odorem,scilicet illam ob causam,quòd pingue cõcoctum est,ossa & pili humore vacant. At genus plantarum nullum intra se contrahitexcrementum. An etiam plantis aliquid inest: sed quia sicca & calida sunt natura, humor eorum non feculentus est, sed concoqui expeditius potest. Cõstat hoc etiã plagis terræ,quæ vt feruentiores,sic odorationes sunt,vt Syria, vt Arabia: & muneribus earundem regionum, quæ sicca & calida nouimus, hoc idem probari potest: nullam autem sentire putredinem possunt, quæ huiusmodi sunt. At animalium genus tale non est: itaque excrementa eius cruda fœtidáq; sunt,flatúsque itidem olent. Peremptis quoque animantibus humor putret,plantis minimè:quippe cùm humore plãtarum genus haudquaquam redundet.

3 Quam ob causam res malè olidæ grauius olent cùm calent,quàm cùm frigent? An ꝙ natura odoris vapor quidam, & delatio est, quæ calore existunt: motus etenim quidam sunt,calor autem mouendi vim obtinet: frigus contrà efficit vt res consistat & contrahatur:deorsum etiam refrigerata omnia feruntur

runtur. Calor autē odorésq; omnes ſurſum feruntur, tum quia ſiti in aere ſunt, tū quia ſenſorium eorum ſuprà non infrà habetur, quippe cùm odor ad cerebrū penetrans mouere ſoleat ſenſionem.

6 Cur ſi quis allia ederit, vrinam redolentem allium reddet? cùm tamen alia pleraq; odoris vehementioris ingeſta, nihil in ſuā qualitatem vrinam poſsint cōuertere. Vtrū vt quibuſdam ſcholæ Heracliteæ placet, ꝙ ſicut in vniuerſo, ita etiam in corpore noſtro expiratur, deinde vapor denuò concreſcit, vtq; ibi humor, ſic vrina hic eſt: exhalatio autē alimenti vbi reuertit vnde prodierat, odorē eundē non immeritò recipit, quippe quæ illud reddat, in quod ſeſe cōmutarit. An ſi ita eſſet, cętera quoq; idem facere deberent, quę vehementem ſpirant odorem. Nunc autem nullum hoc poſſe efficere nouimus: ad hæc vapor qui poſtea concreſcit, non ad ſtatum priſtinum redit. Verbi cauſa, ſi vapor vini exhalarit, non poſtmodum in vinum cōcreſcit, ſed in aquam: ita falſum id etiam illi referunt. Ergo allium ſolum ex omnium numero, quæ odorem ſimul & vehementem, & vrinæ mouentem reddunt, inflare ventrem inferiorem poteſt: cætera enim vel ſurſum mouere ſpiritum ſolent, vt radicula, vel vrinam citare non queunt. Allium verò tria

nimirum hæc facit, vt & vrina augeatur, & ſpiritus excitetur, iſque deorſum nō ſurſum. quæ quidem ſitus veſicæ teſticulorúmque ideo ſentit, quod & in vicino eſt, & ſpiritui opportunior habetur, vt tentigo abundè declarat. Conſtat igitur vt excrementum allij omnium maximè huiuſcemodi ad veſicā poſsit vnà cum ſpiritu deuenire, quòd permiſcens ſeſe odorem plenè vrinę cōmittat.

7 Quam ob cauſam ora hominum qui nihil ederint, ſed ieiunarint, grauius olent, (ꝙ ieiunam graueolentiam appellant) eorum autem qui aliquid ederint non olent, cùm tamen eorum magis olere debeant? An quòd ventre inani, minúsque agitato aer factus calidior, ſpiritum excrementáque pituitoſa ſua immobilitate putrefacere poteſt: calidiorem autem effici argumentum eſt, quòd vel ſitim parere ieiuniū ſolet. At vbi ederimus, odor ciborum grauem illam olentiam offuſcat, vt maior minorem: calor enim ciborū calorem præcedentem illum exuperat, ita vt nihil affici poſsit.

8 Cur alæ omnium maximè partium noſtri corporis malè olent? Vtrum ꝙ omniū minimè reſpirare poſſunt: malus autē odor locis huiuſmodi cōtrahi maximè ſolet, quoniam putredo quiete interioris qualitatis cōſiſtit. An ideo ꝙ immobiles inexercitatæq;

ha

habentur.

9 Cur homines qui virus redolent hirci, fœdius oleant cùm se odorificè vnguentarint? An hoc in multis accidere solet, velut cùm acido dulce commistum est, dulcius totum exultat: tum etiam omnes postquam sudarunt, grauius olent: vnguentum autem concalfaciendi vim habet, itaque sudorem potest prouocare.

10 Cur hominum incuruorum gibborúmque halitus grauior ac fœdior est? An quòd locus pulmoni accommodatus, conclusus deflexúque à sua proceritate est: itaque spiritum transmittere expeditè nequit, sed euenit vt vapor ac spiritus amplius interclusus putrescat.

11 Cur vnguentorum magna pars sudori permista malè olet, aliqua verò suauior redditur, aut nihil deterior? An quæ motu tra ctatúque commutari solent, hæc deteriora redduntur: quæ autem eadem persistere pos sunt, hæc suauius redolent. At sunt quæ resistere queunt, quomodo etiã florum, quibus odores cõficimus: alij contusi vel cõcalfacti, vel excitati exolescũt, vt violæ albæ: alij sibi similes, vt rosæ. Et vnguẽtorũ igitur quę ex floribus huiusmodi sunt, cõmutari vtiq; pos sunt: quæ non sunt, nequeunt: vnde rosaceum cõmutari minimè nouimus. Et quidẽ

quò sudores fœdius olent, eò grauius vnguẽtum quoq; redolere videtur, quoniam rei sibi cõtrariæ se permiscet: vt mel cum sale nõ magis, sed minus dulce sentimus.

12 Cur omnia plenius olent cùm mouentur? An quòd aera implent, itaque odor citius ad sensum reducitur.

EORVM QVAE AD REGIOnum habitus pertinent, *sectio decimaquarta, cuius quæstiones* XVI.

1 CVR efferis & moribus & aspectib⁹ sunt, qui in nimio vel æstu vel frigore colunt? An eadem causa est: optima enim temperies non corporis solum, verumetiam intelligentiæ hominis prodest: excessus autẽ omnes dimouent, & vt corporis, ita etiã mentis temperamentum peruertunt.

2 Cur frumentum in Ponto frigori expositum diu reseruari integrũ potest? An propterea quia humor alienus vnà cum calore euanescit, vt in vuis fieri nouimus: alia enĩ frigore, alia calore exhalant.

3 Cur potius in frigidissimis terris ardores febrium fiant? An quòd frigus calorem intus circumobsistit: cuius rei contrarium æstiuo tempore agitur: partes nanque internæ frigidiores redduntur: ardor autem febris est: ergo partibus refrigeratis exterioribus,

bus,caloris copia interiores redundant.

4 Cur blęsis pedibus Aethiopes sunt & Aegyptij? An quemadmodũ ligna, ita etiã corpora animantium deprauari à calore solent: quòd etiam pili declarant, quos illi crispiores quàm cęteri gerunt: crispitudo nãq; veluti pilorum blæsitas est.

5 Cur temporibus austrinis initus fœminam potius generant? An quòd largior humor tardius crassescit: austrinis autem humor temperamenti facit, vt semen reddatur humidius.

6 Cur locis palustribus vlcera capitis curari celeriter possunt, crurium autem tardè? An quòd humor est grauis, quia terrenus est: omne autem graue tendit deorsum: ergo vlcera superiora concoctioni sunt opportuniora, quoniam humor delapsus ad ima est: inferiora autem ipsa multo excremento, putrefactáque facili redundant.

7 Cur qui loca edita apertáque colunt, tardius senescunt: qui autem caua & palustria ocyus? An senectus quædam putredo est: putret autem quod quiescit: nullo modo aut minus ita afficitur quod mouetur, vt aqua profluens & conclusa: igitur vt locis editis aer vndique afflante spiritu agitatur, ita cauis manet immotus. Ad hæc locis apertis purus, ac diuersus asiduè propter agitationem

aer habetur, paluſtribus impurus,, idémq; ſemper emarceſcit.

8 Cur timidi ſunt qui loca feruida incolunt,fortes qui gelida? An quòd natura cõtrà,quàm loca & tempora ſe habet, quoniã ſi ſe ſimilem ageret, citò periret. Sunt autẽ fortes,qui calida ſunt natura: timidi qui ex angues refrigeratíque ſunt. Fit igitur, vt qui loca inhabitant calida,refrigerẽtur, qui frigida concaleſcant: vtrique tamen corpore magno adoleſcunt,eò quòd qui frigida colunt,inſito calore abundant:qui calida,calore loci refouentur: quippe cũ in calidis & à calore incrementũ ſequatur:frigus aũt vim aſtringendi cõſtipãdique habeat. Cùm igitur alteri principium inter ſe vehemens augendi obtineant, alteri nullo extremo frigore impediantur, meritò vtrique augeri poſſunt plenius. Homines noſtræ regionis augeri ideò minus poſſunt, quòd & principiũ illud in ſe imbecillius continent, & frigore aliquantiſper conſtipantur.

9 Cur diutius viuunt qui locis calidis ſuã degunt ætatem? An quia natura ſunt ſicciore: firmius autem diuturniúſque, quod ſiccius eſt: mors autem putredo quædam eſt. An quòd mors caloris interioris refrigeratio eſt. Refrigerari autem omnia ſolent ambientis aeris qualitate, qui vt locis calidis calet,

calet,sic frigidis friget: itaque interiorem calorem ocyus magísq; corrumpit.

10 Quam ob causam qui calida loca habitant, viuere diutius possint? An quòd humorem calorémque amplius seruant, quarum rerum interitus mors est.

11 Cur locis palustribus effici somnolentiores solemus? An quòd magis in his ipsis refrigeramur: refrigeratio autem cùm requies quædam sit, somnum nobis conciliat, qui inter quiescendum solet accidere.

12 Cur qui in nauibus degunt, quauis in aqua, coloratiores tamen sunt, quam qui in paludibus? An loca commodè aspirata coloris præbere hilaritatem possunt. Pallidos autem humor efficit cùm putrescit, quod euenire immobilitatis causa solet: quãobrem subpallidi sunt, qui loca palustria colunt.

13 Cur locis hybernis æstus fieri vehementiores quàm tepidis soleant? Vtrum propter nimium aeris humorem. Enimuerò caloris opera eiusdem aqua reddi potest calidior quàm aer: ergo aer quoq; humidior acrius, quàm tepidus ille recalescere potest. An nõ calidior aer locis huiuscemodi est, sed esse ob vehementiam qualitatis contrariæ videtur, quomodo sol cùm è nube illuxit, calidior esse ob contactum vmbræ videtur.

Qua

14 Qua de causa qui meridiem versus habitant, nigris oculis potius nascuntur? An quòd vt oculi cæsij caloris interioris exuperantia redduntur, sic eiusdem absentia nigri efficiuntur, vt Empedocli etiam placet. Ergo quemadmodum qui aquilonem versus positi sunt, oculis cæsijs ideò nascuntur quòd calor interior effluere à frigore exteriori vetatur: ita qui ad meridiem vergunt, continent quidem suum humorem propter aeris circunfusi teporem obuium, sed calorem continere non queunt, quòd nihil extrinsecus est quod obsepiat atque arceat. Itaque humor qui relinquitur, nigrescit: lucis enim absentia omnia obfuscari, opacarique solent. An reliqui corporis colorem oculorum color imitatur: itaque qui aquilonem versus inhabitant, vt ipsi albo corpore sunt, sic oculos quoq; cæsios habent: hic etenim color propè album est: & qui ad meridiem sunt, vt ipsi nigri, ita etiam oculos nigros sortiuntur.

15 Cur locis calidis homines sapientiores sunt quàm frigidis? Vtrum eadem de causa, qua etiam senes quàm iuuenes sapientiores: etenim qui sedes frigidas habent, frigore loci obsistente, longè calidiores quàm sua sint natura, redduntur: itaq, vinolentis admodum similes esse videntur, nec ingenio valent,

lent,quo prospiciant,rerúmque rationes inquirãt,sed fortes, fidentes, sperántésq; sunt. Contrà qui loca calida habitãt, sobrij propterea sunt, quia possunt satis refrigerari. Fit autem quaque in re, vt qui metuunt magis, quàm qui confidunt, velint inquirere: itaq; magis valeant inuenire. An quòd antiquius genus hoc hominum est, cæteri enim eleuuie perierunt, ita vt tanquam iuuenes sint ad senes, qui loca habitãt frigida, ad eos qui calida colunt.

16 Cur timidi, qui loca habitant calida: fortes, qui frigida? An quòd natura contrà quàm loca & tempora se habet: quoniam si se similem ageret, periret breui. Fortes autem sunt, qui natura calida constant: timidi qui frigidi sunt. Accidit ergo vt qui calida colunt, refrigerari nimirum possint. Cùm enim solutum rarúmq; corpus eorum sit, calor foras profluere potest: qui autem in frigidis sedent, sua concalescunt natura, quod à frigore exteriori caro densetur, cuius densitate calor colligi intus potest.

EORVM QVAE AD RES MAthematicas pertinent, & ad cœlestia, Sectio decimaquinta, cuius quæstiones XII.

1 CVR linea de angulo ducta in angulũ, sola ex oĩbus quæ figuras rectis constantes lineis bipartito secant, diameter

vocitata est? An quod diameter, vt nomen designat, duas in partes figuram æquè dimetiendo digerit, nihilo destruens quod subiacet mensurandũ. Ergo quæ per cõmissuras, hoc est, angulos diuidit, appellanda diameter est, quoniam hæc figuram non destruat, sed diuidat: quomodo faciunt, qui vasa militaria partiuntur. At quæ per lineas secat, figuram cõpositam destruit: angulis etenim constant, quæ rectis lineis continentur.

2 Cur diameter appellata est? Vtrum quoniam sola bipartito figurã diuidat. An quòd sola figuram secat per partes siue membra, quibus inflexa coarctatur, cùm cęterę per latera diuidant.

3 Cur homines omnes tam barbari quàm græci ad decem vsque enumerare consueuere, non ad aliquem alium numerum, vt duo, tria, quatuor, quinque, tum repetendo, vnũ quinque duo quinque, sicut vndecim, duodecim: nec verò vltra denarium numerum cessantes, inde replicare incipiunt? est enim numerus quisque, quod præcedit, ac vnum, aut duo, & deinceps quantitas aliqua: enumerant enim statuto termino denarij numeri. Haud enim fortè casúque id facere semper, omnibúsque in rebus putari debent, cùm nõ fortuna, sed naturalis res sit, quæ semper atque vbiq; effici soleat. Vtrum quòd perfectus

ctus numerus denarius ſit: continet enim omnia numerandi genera, vt par, impar, quadratum, quadrantale, longum, planum, primum compoſitum. An quòd denarius fons atque principium eſt, quippe qui ex vno, duobus, tribus, & quatuor conſtet. An quia corpora quę feruntur, numero nouenario cõtinentur. An quoniam decem proportionibus, quatuor cubales numeri conſumantur, è quibus numeris vniuerſum conſtare Pythagoreis placet. An quòd omnes homines digitis decem lege naturali creantur: itaque ſui numeri calculos quaſi adipiſcentes, hac eadem multitudine cætera quoq; enumerãt. Vna gens quædã Thracum ad quatuor numerandi ſeriem terminat, eò quòd amplius meminiſſe modo puerorum non poteſt, neq; vſum habet rerum multarum.

4 Quamobrem cùm ſol eodem cum vigore feratur, non pari tempore idem incrementum, decrementúmque vmbrarum exultet? An quòd anguli, quos radij ſub æquis circunferentiæ ſpatijs ad res conſpectas efficiunt, æquales inter ſe omnes conſiſtunt: ꝙ ſi illi æquales ſunt, eductos quoq; inde ęquales eſſe neceſſe eſt, ſcilicet quos radij faciant in triangulo, qui radio primo, & re conſpecta, & vmbra continetur. At ſi anguli æquales inter ſe ſint, radium ab re conſpecta,

&

& prolapſum longius maiorem eſſe propinquiorem neceſſe eſt: quod pro certo recipimus. Igitur totam circunferētiam in partes quaſuis æquas inter ſe digeramus. Sitque res conſpectui obuia G, cum itaque ſol in G ingruens de A, vmbram in G I aliquam reddet, radius in I prolabatur neceſſe eſt. Vbi verò ad B deuenit, radius inde proficiſcens intra G I, radium decidet, ac rurſus cùm idē ad C ſe contulerit, pari modo ſuum radium mittet: aliter efficiet profectò, vt linea recta rectam partibus duabus contingat. Cùm ergo A B circunferentia æqualis B C circunferentiæ ſit, anguli quoq; illis ſubiecti apud D, æquales inter ſe conſtant, quippe qui ad centrum ſe colligant. Qui autem in triangulo habentur, æquales illis D angulis proueniunt, vtpote qui ſe per verticem illis iungant. Ergo cùm totus angulus in æqua ſecetur, angulus D E maior, quàm E F angulo D G eſt. Pari modo vel cæteri anguli ſe habebunt, quos radij à circunferentia profecti reddiderint. Simulque etiam conſtat vmbram

bram meridie minimam esse necessariò, minimásque tum effici accessiones, quippe cùm sol meridie maximè è perpendiculo sese nobis exhibeat. Aestus quoque meridie accenditur, tum ob eam, quam modo diximus causam, tum etiam, quòd omnis spiritus cessat: tunc enim spiritus excitari solet, cùm sol aerem terræ familiarem discernit. Quòd si sol cùm medium cœlum prorepat, minus id faciat, meritò noctes mediæ, atq; meridies à spiritu silent.

5 Cur sol per quadrilatera profluens, non rectis lineis figuram describit, sed circulum format, vt in cratibus patet? An quòd aspectuum procidentia turbine agitur: turbinis autem basis in orbem se colligit: quamobrem quocunque radij solis incurrerint, nimirum circulares apparent. An quòd solis quoque figuram rectis lineis contineri necesse est: siquidem radij recti proueniunt. Cùm enim rectè in rectam incidũt figuram, rectis contentam lineis formant: quod certè in radijs accidit: ad rectam enim cratium sese trudũt, aut ad quodlibet, per quod liceat transflucere: ac ipsi recti proculdubio sunt, itaque procidere ad rectam debuerunt. Verum quia radij qui de aspectibus ad extima linearum rectarum discinduntur, imbecilli admodum sunt, idcirco anguli concerni

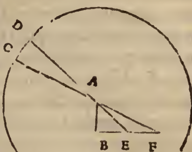
non poſſunt, ſed quantum recti in turbine ſit, hoc tantum rectam agere poteſt: reliquum non poteſt, ſed conculcati aſpectus, indiſcretique latitant: nec mirum, cùm multa videre nullo pacto poſsimus, quamuis noſtro attinguntur áſpectu, vt ea quæ tenebræ opacant: proximum eſt, cùm quadratum ſpeciem multianguli repræſentat, atque etiam circuli, ſi amplius remoueatur. Cùm enim aſpectus procidentia turbinis ſpecie figuretur, quoties figura vlterius ſepoſita eſt, aſpectus qui ſe in angulos ſpargunt, quoniam & imbecilli & pauci ſunt, rem aſſequi nequeunt: qui autem mediam in partem concurrunt, hi nimirum perſiſtere poſſunt, vtpote vniuerſi & validi. Ergo cùm figura propè poſita eſt, anguli quoque aſpici poſſunt, aucto interuallo non poſſunt. Quamobrem circularis etiam linea remota recta eſſe videtur, & luna rectis contineri die octauo videtur, ſi aſpectus non latitudinem, ſed lineam circũdantem ineant. Vt enim cùm circunferentia propè poſita eſt, quãto pars altera orbis quã altera propius ſit, aſpectus diſcernere poteſt: ita cùm procul abeſt, rectè ſentire non poteſt, ſed ex æquo partium ſitu cernere ſibi videtur: itaque rectam etiam iudicat.

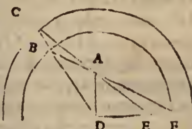
6 Cur lunam quæ in ſphæræ faciem conglo

globatur, rectam cùm semiplena est, cernimus? An quoniam eodem in plano aspectus noster versatur,& circuli ambitus,quem lunæ sol ingruens facit: quòd cùm agitur, sol recta linea videtur. Cùm enim quòd suum aspectum sphæræ admouerit, orbem videre necesse sit,luna autem sphæræ faciem gerat, eámq; sol aspiciat, orbis profectò id esse debet,quod à sole efficitur. Hîc ergo cùm è regione se nobis præbet, totus videtur:itaque plenilunium iam apparet. Cùm autem mutatur, & præterit, propter solis discessum portio eius aspici potest: itaque fit, vt luna altera parte recta videatur, cùm altera orbem colligat,quoniam hemisphærium aspectui ex aduerso positum est, quod semicirculum repræsentarit. Semper enim aspectui obuia luna est:quoties tamen sol radios admouerit suos.aspici nequit. Repletur post diē octauū de medio,quia paulatim euadens,orbē nobis exhibet propēsiorē.Cúmq; ita circulus aspectui se opponit, sectionē turbinis imitatur, curuatur in cornua iam sole dimoto. Vbi enim circunferētia solis ad puncta deuenerit vltima, per quā orbis æqua portione secari videtur,circunferentia ipsius orbis apparet. Non enim insuper ex aduerso oculis est, sed iam præterire incœpit. Quòd cùm ita agatur, ac circulus siue orbis per eadē duca-

ἐξ ἐναντίας, è regione,ex aduerso.

dit. Gnomon A B. Sol vbi C & vbi D. Radius igitur ex C proficiſcens, C F exterius procidet, quã radius D E. At vmbra B E ſole ſuperiori exiſtit: vmbra autem B F inſeriori. Ergo quò ſol ſuperior fuerit, eò minor vmbra exultabit, minimáque tũc erit, cùm ſol ſuper capita noſtra verſabitur.

9 Cur vmbræ lunę maiores, quàm ſolis ſint cùm eodem perueniant perpendiculo? An quòd ſol ſuperior quàm luna eſt: itaque radium qui de ſuperiori prodierit, inferius cadere neceſſe eſt. Gnomon A D, luna B, ſol C, lunæ radius B F. Ergo vmbra lunæ D F ſequetur. Solis radius C E. Ergo vmbram D E fore neceſſe eſt.

10 Cur deficiente ſole, ſi quis per cribrum, aut frondes veluti platani, vel alicuius ex cęteris latifolijs, aut digitis manuum inuicem perplexis inſpiciat, ſplendores ſpecie lunæ nondum completæ incernat? An quòd qué-

admodum cùm per angulatum foramen lux non angulata, ſed orbiculata, turbinatáque prodit: cuius ratio, quòd gemino directéque commucronato turbine agitur, id eſt, eo qui de ſole ad foramen deuenit, & qui de foramine ad terram: ſic etiam in ſolis defectu, figura qua radij venſuat, vt diximus, innoteſcit. Ergo cùm pars orbi ſuperiori detrahitur, quod ex aduerſo ſuper terram eluxerit, ſpeciem illam lunatam gerat neceſſe eſt: quippe cùm prout orbis defecit, ita radij profluere debeant: digitis tamen, & cribris, pro foraminũ exiguitate, res certius explicatur, quàm cùm per foramina ampliora tranſmittitur. Luna autem idem percipi non poteſt, neque deficiente, neque increſcente, neque decreſcẽte: quia eius extrema non plenè ſplendent, ſed medio potiſsimum lucet. Lunatam autem illam, minutámque faciem, medio aſtringi exiguo manifeſtum eſt.

11 Cur ſol nunquam cœlo in medio geminatur, nec ſupra ſe faciem illam oſtendit ſecundam, ſed ex lateribus tantum? An quòd tum geminari ſol poteſt, cùm ſolem verſus aſpectus refringitur. Aeris autem concreſcẽtis illa ſoliditas, cui aſpectus incurrens refringitur, neq; prope ſolem, neque procul effici poteſt: nam ſi propè ſit, reſoluetur à ſole: ſi procul, aſpectus refringi nõ poterit: cùm enim

nim longè de paruo ſpeculo remeet, imbecil lus reddetur: quamobrem aera quoq; fieri nō poteſt è regione. Quòd ſi ſuprà,& in pro pinquo inchoatur,à ſolis feruore diſſoluitur ſin procul,aſpectus minor euadet:ſed ſi in la tere, tunc nimirum ſeruari integer poterit, dūmodo ſpeculum ita diſtet, vt nec ſolis fer uore abſumi poſsit,& aſpectus vniuerſus re-currat. Nam ſi in terra ſparſus feratur,deue-nire ad ſolem non poteſt:ſub ſole etiam fieri non poteſt,quia ſi prope terrā extiterit,con ſumitur feruore:ſi autem ſuprà,cœlo in me-dio aſpectus diſtrahetur,& euaneſcet. Deni-que nec è latere quidem effici illud poteſt,cū ſol cœli vmbilicum perrepiat. Quoniam ſi aſpectus admodum feratur in terrā, exiguus ad ſpeculum veniet: itaque refractus omni-no imbecillus recedet.

12 Cur ſolis vmbræ extremum tremere vi-deatur? Haud enim quia ſol fertur, idcirco id obtremiſcit: nam fieri non poteſt, vt ſol in partes moueatur contrarias: tremorem au-tem fieri ita manifeſtū eſt. Ad hæc, mutatio vmbræ incerta eſt, quomodo etiam ſolis ip-ſius progreſsio latet. An ideò moueri videtur quod corpuſcula contenta in aere agitan-tur,quæ vulgò ramenta nominantur,conſpi cua in ſolis radijs, qui tranſmeant per fene-ſtras:hæc enim moueri ſolent etiam ſine vl-

lo ſpiritu. Ergo cùm viciſsim, modo de vmbra in lucem, modo de luce in vmbram moueantur aſsiduè, terminus quoque lucis ac vmbræ communis continuò moueri videtur. Partim enim veluti vmbram, partim lucem ſua ipſa mutatione efficiunt: itaque moueri vmbra videtur, cùm non hæc, ſed illa hũc in modum ſoleant agitari.

EORVM QVAE AD RES INanimatas pertinent, ſectio decimaſexta, cuius quæſtiones XIII.

1 CVR baſis bullarũ candida aquæ inſidit, & ſi ſoli expoſita eſt, nullam efficit vmbram? ſed reliquum quidem vmbellæ corpus vmbram facit: baſis autem ſola non facit, ſed circum à ſole vndique cingitur. Et quod longè mirabilius eſt, nec ſi lignum per aquam in ſole appoſueris, vmbra ligni continua exultabit, ſed iuxta baſim bullę à ſolis luce ſecabitur. Quòd ſi vmbra eſt quod à ſole non aſpicitur, ſequetur porrò vt moles bullæ circùm tota aſpici poſsit, quod nunquam fieri poſſe in opticis, id eſt, aſpectuum rationibus, demonſtratur: quippe cùm ne minimum quidem à maximo totum circùm aſpici poſsit.

Cur

2 Cur bullæ ſpecie hemiſphærij exurgere ſolent? An quòd tanquam de centro in aera ſurſum æqualiter circùm vndique adnituntur: quo quidem modo hemiſphærium exurgat neceſſe. Portio autem ſphæræ inferior aquæ planitie abſcinditur, in qua ſcilicet centrum ſitum eſt.

3 Cur in magnitudinibus, quæ profunditate ſunt inæquali, accidit, vt ſi partem moueas leuiorem, circunferatur quod iacitur: vt in talis fieri opplumbatis videmus, ſi quis partem leuiorem ad ſe vertens proijciat? An ꝙ fieri non poteſt, vt grauius æquè ac leuius feratur, cùm eiſdem viribus iactum eſt: ſed cùm totum quidem moueri neceſſe ſit: fieri verò non poſsit, vt æquè omni ex parte moueatur, ſequitur prorſus, vt ſi parili celeritate ferantur, eandem lineam peragant: ſin autem alterum altero feratur celerius, circulo ferri neceſſe ſit, cùm hoc ſolo in genere figuræ efficiatur, vt puncta eadem ſubalterna lineas inæquales poſsint eodem tempore permeare.

4 Cur ea quæ in terram cadunt atque reſiliunt, angulos ad planitiem reddant ſimiles vtraque ex parte puncti, quo planum tetigerint? An quòd omnia ſua natura ad rectam lineam feruntur. Quæ igitur in locum æqualem deciderant, vbi ex perpendiculo diame-

tróque sese plano impegerint, pares angulos ideo faciunt suo resultu, quod æqua diameter diuidit. Quæ autem in latera corruerunt, quoniam non perpendiculo, sed pũcto superiori locum feriant, accidit, vt repulsa à loco dicto contrariã in partem se conferant: rotunda quidem, ꝙ delapsa protinus in aduersum sui appulsus sese euoluunt, siue quiescat eorum medium, seu locum solcat permutare. Rectis verò compacta lineis, quòd perpendiculum eorum in partem priorem adductum retorquetur: vt his accidit, quibus aut pars inferior raditur, aut colei violantur: hi nanque omnes aduersam in partem retrorsúmque corruunt: quoniam eorum perpendiculum æquatur, pẽdet, atque priorem in partem expellitur: contrarium enim in his retrò deorsúmque his accidit. Cùm autem deorsum ferantur, grauiora esse fatendum est. Quòd igitur his casus idem resultantibus latus euenit, ergo in angulum rectum neutra eorum resultant, eò quòd perpendiculum pondere bipartito diuidit corpora quæ feruntur. Fieri autem non potest, vt plura perpendicula idem ad planum existant, quibus illa secentur: quòd scilicet ita accideret, si perpendiculum dum resiliunt, oriretur, vbi rem delatam planum offendit, diuidendúmque rursus secundo perpendiculo foret.

κωλύθροι colei.

φορὰ, latus, delatio.

Quoc

Quocirca primo illo perpendiculo qu o ferebatur, ſecare neceſſe eſt. Sed cùm aduerſam quidem in partem feratur, rectum verò in angulum non feratur reliquum eſt, vt acutus reddatur angulus parte altera puncti, quod plano incurrerit. Aduerſorum enim inter ſeſe angulorum terminus rectus angulus eſt.

5 Cur cylinder propulſus fertur in directũ, ſuíſque terminantibus orbibus lineas rectas deſcribit: turbo verò ſuo manente mucrone circunfertur, atque in ſuo terminante orbe orbem deſcribit? An quòd circùm vterque fertur. Verum cylinder rectas lineas plano ducit: turbo orbes deſcribit: eò quòd inæquales orbes turbinis inter ſe ſunt, ſerríque velocius poteſt, qui amplior circa idem centrum conuertitur. Qui cùm ſimul omnes poſiti in turbine orbes inæquali ferantur ſpatio, euenit vt extimi, qui voluuntur, plurimum loci & lineæ tempore eodem decurrant. Vnde fit etiam, vt circum omnes agantur: quippe cùm omnes eadem recta linea deſcribantur, quæ cùm conuertitur, non omnia ſita in ea puncta, æqualem producere lineam eodem tempore poſſunt, quum æqualem non niſi ex directo agere ſoleant. Cylindri verò, quòd omnes orbes pares inter ſe ſunt, centrúmque idem ambiunt, euenit, vt

&

& simul suis omnibus punctis planum cõ tingendo parili celeritate voluãtur, cùm nulla inæqualitate cylinder euariet, & rursus in planum simul omnes deueniant, vbi suã quisque conuersionem absoluerit. Vnde lineas quoque ductas per directum in plana, pares inter se esse necesse est. Sua nanque tactione orbes æqui, paritérque volubiles illas duxere. Atqui rectas confici patuit, quas linea eadem deferent sese in directũ peregerit. Causa hæc est, cur cylinder recto deferri tramite possit. Nihil enim refert, vtrũ qua linea prima cylinder planum tetigit, hanc firmo cylindro protrahas, an volubili circumagas. Sẽper enim vt æqua linea, similísque illis in cylindro contentis planũ attinget, siue protrahatur cylinder, siue prouoluatur.

6 Cur sectio chartarum, siue papyri, si quis æquè à basi plana rectáque dimetiẽdo absciderit, rectà euoluetur: sin autem inclinarit, contorta existet? An euenit, vt cùm orbes sectura alterius eodem in plano positi sint, declinans illa cæsura non ęquè opposita sit, sed partim plus distet, partim minus: itaque cũ euolueris, orbes quidem qui plano eodem cõtinentur, súumque initium in plano habent eodem, lineam explicabunt, quam suo ipsi cõficiunt ordine: quippe cùm ea ipsa extenta linea nõ nisi profecta ex orbibus sit, qui pla
no

no eodem continentur: itaque vel rectam eam quoque esse necesse est, quæ eodem in plano se porrigat. At obliquæ illius secturæ linea, quoniam primæ non æquè apposita est, sed partim plus distans, partim minus, vt pote cùm ipsa quoque sectura ita se habeat, hinc eodem esse in plano nequit: itaque nec recta hæc esse potest: etenim fieri nō potest, vt rectæ lineæ pars alia in alio plano collocetur.

7 Cur omnis magnitudo diuisa minor esse suo toto videatur? An quòd omnia numerũ diuisa recipiunt: quanquam magnitudinis ratione minora quàm vnum illud existunt. Magnum enim, eò quòd continuum quantúmque quoddam est, magnum dicimus: numerus verò partium omnis, omni suæ magnitudinis numero maior est. Quamobrem vt partibus diuisis maius appareat totũ, consentaneum est. Cùm enim partes totúmque idem sint, totum naturam potius magnitudinis præ se fert, vt constans & continuum. Partes verò naturam numeri magis sortiuntur.

8 Quæ in vase eueniunt, quod clepsydram vocamus, omnino quidem referri ad causam debent, quã Anaxagoras explicat. Aer enim qui in ea excipitur, causæ est ne aqua ingredi possit, fistula scilicet obturata. Non tamẽ simpli

ſimplici, abſolutáque ratione aer cauſam habere putandus eſt. Nam ſi quis eam fiſtula apprehenſa tranſuerſam immergat, humoré admitti nihil eſt quod prohibeat: quamobrem non ſatis autor ille expoſuit, quemadmodum aer cauſam daret. Ergo cauſam aera quidem tenere fatendum eſt: ſed hic ſiue impellitur, ſiue per ſe ipſe fertur, nec quicquã cogitur, ferri per directum ſolitus eſt, vt etiã cætera elementa. Itaque clepſydra tranſuersè immerſa, aer qui è directo ſitus eſt, pulſus à humore liberè effluit per ea foramina, quę demerſis in aqua foraminibus oppoſita ſunt eóque cedẽte humor ſubiens implet. At ſi erecta in aquam deſcendat, aer impotens ſeſe efferendi per arduum, quoniam conſeptę ſunt partes ſuperiores, circa prima foramina arcetur, quippe qui ſupprimi in ſe contrahíq; nõ poſsit. Argumentum verò aquam arceri poſſe ab aere immoto, ꝙ in ipſa clepſydra deprehenſum eſt: nam ſi aluum eius aqua repletam ad fiſtulam obturatam inuerteris, humor per fiſtulam in os minimè defluere poterit: quippe cùm ore patefacto non protinus, ſed paulò poſt de fiſtula profluat, vt qui non in ipſo ore fiſtulæ contineatur, ſed poſtmodum in hoc per fiſtulam veniat, poſt quàm patefactum iam eſt. Plena autem erectáque clepſydra, fiſtula patefacta protinus

nus per colum,id eſt,foramina inferiora effluit, quia illud attingit: extremam verò fiſtulam non contingit. Clepſydrã igitur humor ingredi ob prædictam cauſam nequit. Egreditur autem fiſtula patefacta, eò quòd aer contentus in fiſtula ſurſum deorſúmque agitatus,humoris contenti in clepſydra motum excitat pleniorem:cúmq; deorſum pellatur, eodémque ipſe etiam ſua natura propenſior ſit,meritò effluit vim inferens aeri, qui clepſydram extrinſecus circumfundit, excitus quidem & compar potentia aeri ſuperius impellenti,ſed renixu infirmior: quoniã per anguſtã fiſtulam influens, ille ocyus ac vehemẽtius labitur, vrgétque humorem. Cauſa verò cur obturata fiſtula humor effluere non poſsit, quòd humor dum clepſydram ſubit,aera omnẽ per vim ab ea expellit. Cuius rei indicium ſpiritus ructúſq; murmurans dant, quos ingrediente humore nimirum intus excitari ſentimus. Cùm igitur humor ſubiens vehementer aera cogit, ſeſe ad clepſydræ fiſtulam trudit, ac modo lignei cunei,aut ærei diſiectu oppreſſus,aſtrictúſq; hæret ſine vllo alio vinculo, quouſque alia vi expellatur,quo modo præruptos clauos expellimus:quod ſanè aperta fiſtula incidit ratione,quã ſuperius expoſuimus.Aut igitur ita effici poteſt,vt humor effluere nequeat,

aut

aut quòd aer exiens inflatur, emergítq; impetu violento, vt strepitus indicat: humor idcirco à spiritu sursum attrahitur, quemadmodum multis in rebus accidere certum est. Attractus autem humor, sibíq; continuus omni ex parte, constans manet, oppressus ab aere, donec pulsus ab eodē recedat. Cúmque initium ita retineatur humoris, reliquus & omnis humor vnitus, atq; continuus ex suo pendeat initio necesse est. Nec verò temerè ita agitur, quādo quidem eiusdē interest rei, & dimouere quicquam suo de loco, & idē in eo continere ad quē mouerit, idq́; diutius facere si vel potētia quod tenet, quódq; tenetur, simili inter se contendunt, vel quod tenet, potētius est, vt in re de qua agit, accidit. Spiritus enim potentior quàm aqua est.

9 Cur partes tam stirpium quàm animātium, quæ nullis instrumentarijs officijs deputata sunt: in orbē sese omnes colligāt? stirpium quidē caudex, & rami formari in orbē solent, & animantium crura, femora, pectus, lacerti ad hanc eandem speciem enituntur. Triangulum verò, aut multiangulum nullū neq; ex toto, neq; parte aliqua est. An, vt Architas autor est, quoniā in motu naturali æqua proportio inest, moueri nanq; proportione omnia cēset. Hanc autem solam in sese ęqualiter solui atq; reuerti, vt orbes, rotun

tundáque afformare possit cùm constiterit.

10 Cur extrema formari in orbem soleāt? An quòd natura res optimas, & pulcherrimas creat, quo ad fieri potest. Figura autem ea pulcherrima est, quæ eadem vndique est, sibiq; ipsa simillima constat.

11 Cur si circulus proijciatur, primam ligneam rectam ducet, deinde cochleam siue clauiculam aget dum decidat? An principio rectam ideo agit, quòd ęqualiter ab aere hinc inde dirigitur. Cùm igitur pari momēto vtroque de latere pergat lineam quoque effici talem necesse est, quæ locum ęqualiter hinc atque inde possit diuidere: talis autem recta est. At vbi in partem alterutram vergere ob inæqualitatem circunfusi aeris cœpit, non amplius æqualem illam parte interiore exterioréque ducit, sed circularem, necessitate scilicet aeris diuersi & incompositi.

12 Cur in magnitudinibus quæ profundo sunt inæquali accidit, vt si partem moueris leuiorem, circunferatur quòd iacitur? quéad modū in talis fieri opplūbatis videmus, quoties quis partem leuiorē ad se vertēs proijciat. An quòd fieri non potest, vt quod grauius est, æquè cum leuiori feratur, cùm proiectum eisdem à viribus est: quòd commoueri necesse sit, & tamē fieri nō possit, vt ęquè

omni ex parte directóq; tramite moueatur, circunferri necesse est, dum se introuertit: quemadmodum si quid medio eius immobile suo pondere penitus esset, alterum profectò extremum vltra in partem moueretur priorem, alterum intra ad eum tenderet qui dimisit. Sed quoniam, cùm totum moueri posit, pondus suo medio gerit, illud idem sequatur necesse est.

13 Quamobrem corpora quæ ferũtur, vbi alicui occurrerunt, resilire partem in cõtrariam solent, quàm suapte natura ferri cogãtur, nec nisi ad similes angulos resultare soleant? An quòd non solum eo feruntur impetu, quo pro sua parte ipsa ferri aptissima sunt, verumetiam illo, qui à mittente proficiscitur. Suus igitur cessat cuique impetus, cùm suum ad locũ peruenerint: omnia nãq; requiescere solent, vbi eam in sedem sese cõtulerunt, quã suapte natura desiderant. Sed externo illo quem habent impetu, necessitas oritur amplius mouendi: quòd cùm in partẽ priorem effici nequeat, quia re prohibetur obiecta, vel in latus, vel in rectùm agi necesse est. Omnia autem in angulos resiliunt similes, quoniam eodem ferri cogantur, quò motus ducat, quem is dedit qui miserit: eò autem vt angulo vel acuto vel recto ferantur, omnino incidit. Cùm ergo quòd retorserit

ſerit vetet, quo minus directè motus agatur, pariter & rem quæ fertur, & eius impetum nimirum prohibere poteſt. Vt igitur in ſpeculis extremum lineæ rectæ quò ſe aſpectus coniecerit idem refringitur: ita in ijs quæ feruntur, fieri ex aduerſo ſolet, quippe cum angulo tanto retorqueantur, quanto vertex cõſtiterit. Ita enim intelligendum eſt, vt trãſferri ſimul & angulus & delatio debeat: quo facto in angulos reſultare ſimiles, eſſe neceſſe palàm eſt.

EORVM QVAE AD RES animatas pertinent, sectio decimaseptima, cuius quæstiones III.

1 CVR homines qui corpore cõſtant immodico, maiores tunc eſſe videntur, cùm appoſiti modicis inſpiciuntur? An quòd res modica vnũ eſt, & moderatio vnũ quàm maximè. Vnum autem quod eſt, id indicium eſſe poſtulat, indiuiduum autem minus: res verò immodica, multa pro ſui diſcriminis ratione oſtendit. Quamobrem vt cùm per ſeſe magnitudines inſpiciũtur quales nam ſint, latere facilius poſſunt: ita cum collatæ in propinquo ſpectantur, latere non poſſunt. Ergo vnum eſſe apparet quod indiuiduum eſt, ſpectatúsque eius vnus modici ratione exultat: immodicum

porrò, vt quod plura sit, suspectionem plurium suggerit. Et maius propterea esse videtur, quod vnum cùm sit, plura esse v deatur. Naturam enim & magnitudinis habet propter continentiam, & numeri propter partium inæqualitatem: itaque cùm vtrūq; obtineat incrementum, meritò maius tum esse apparet, cùm spectatur ad id quod simplex est atque vnum.

2 Cur animantia omnia, & ea quorum stirpes terra continentur, crescere potius in longitudinem soleant? An quòd ter longitudo augẽt, bis latitudo, semel ꝓfunditas. Lõgitudo eñ principiò fit, primoq́; principio existit, itaq; primò sola, secundò cũ latitudine: tertiò cum profunditate augetur. Latitudo autem bis, videlicet per se, & vnà cum latitudine crescit.

3 Quonam modo prius & posterius capi debeant? Vtrum quemadmodum qui tempore Troiano vixerunt nobis priores sunt, & his ipsis priores qui superiores: atque ad hunc modum in infinitum, vt qui superiores sunt, ijdem priores habeantur. An si ꝙ initium, & medium, & finis sint vniuersi, & cùm quis senescens ad finem peruenerit, rursus ad initium reuertatur, prioráq; sint quæ propius ab initio absunt, quid vetat nos ab initio minus distare? at si minus distamus es

se

se quoque priores possumus, vt si cœli, syderisq; cuiusque delatio quædam agitur circularis. Qui non etiam rerum caducarum ortus sit talis atque interitus, vt eadem rursus oriantur ac pereant? veluti etiam vulgò dicitur, circulum res esse humanas. Igitur homines numero quidem eosdem semper esse censere, furor est: specie verò seruari eosdē, probari melius potest. Itaque vel priores nos esse possumus, talémque aliquis statuet seriem, vt eodem sit repetendum, vnde ortus extiterit, cogitandúmque ordinem continuum, ac semper eodem constantem tenore. Homines enim idcirco perire Alcmæon inquit, quòd suum initium fini coniungere non possunt. Scitè perhercle si quis non arctius recenseat, sed formula quadam eius verba accipiat. An si circulus sit, circulus autem vnà & principio & fine careat, priores neque nos illis, neque illi nobis esse propinquitate initij possunt.

EORVM QVAE AD LITERARUM studia pertinent, sectio decimaoctaua, cuius quæstiones x.

1 CVR alios si legere cœperint somnus occupat, etiam nolentes: alios vigilare volētes liber susceptus reddere peruigiles potest? An in quibus motus spiritales sunt, scilicet ob frigiditatē vel naturę vel

materiæ melancholicæ, qua excrementũ spiritale crudum causa frigiditatis consistit, his cum intelligentia mouetur, insistensq́; alicui intelligere nequit, repellitur motus alter qui refrigerandi vim habet: itaq; potius dormire incipiunt. At vbi aliqua in re suã intelligentiam firmarunt, quod lectio facere solet, nimirùm à motu spiritali illo mouẽtur, cùm nihil sit quòd eum repellat: itaque dormire non possunt. Quorum autem secũdum naturam habitus est, eorum virtus intelligendi cùm aliqua in re consistit, nec variè se dispergit, cætera quoque sita eo in loco hærent, quorum requies somnus est. Vbi autem mens constiterit, & quasi fatigata succubuerit, caput aggrauat, vtpote quæ sita in eo sit, somnumq́; inducit: at cùm secundum naturam animus noster agitatur, nullo tum somno premitur: tum enim maximè viuit: vigilãtia autem quàm somnus causa potius est, cur viuere valeamus.

2 Cur contentiosa disputatio ingenia exercere possit? An quòd in eo disputandi genere accidit, vt crebrò quis aut vincat, aut vincatur: protinus ergo contentiosus hinc homo redditur, quando vel vincendo per lætitiam magis magisq́; adducitur, vt in contendendo perseueret: vel victus enititur, vt quod amisit recuperet. Quòd idem vel in

cæte

cæteris certandi generibus euenit. Quãobrẽ ſæpè inter pugnandum, quanquam quis inferior eſt, tamen ceſſare minimè patitur.

3 Cur homines in orãdo exemplis & fabulis potius gaudent quàm commentis? An gaudent, quia & diſcunt, & celeriter diſcunt: atqui per exempla & fabulas facilius diſcitur. Sunt enim quæ explorata habeantur, & particularia ſint. Ratio autem commentãdi demonſtratio ex vniuerſalibus eſt, quę minus quàm partes nouimus: ad hæc ijs credere magis ſolemus, quæ plurium teſtimonio confirmantur. Exempla autem & fabellæ teſtimoniorum ſpeciem gerunt: fides autem perfacilis eſt, quam teſtimonium fecerit: additur, quod veriſimile quiſque libentius diſcit: exemplum autem & fabellæ rem non niſi ſimilem docent.

4 Cur oratorem, Imperatorem, & mercatorem callidum appellare ſolemus: tibicinem, hyſtrionem, hoc appellare nomine nõ ſolemus? An quòd horum facultas ſine cupiditate eſt: nititur enim tantũmodo ad oblectationem: illorum autem conatus omnis ad plus acquirendum ſibi contendit: bonus enim orator, & imperator, & mercator eſt, qui plus ſibi acquirere poteſt: calliditas autem in acquirendo maximè ſita eſt. *δεινός*, *calliditas vehemen tia.*

5 Cur hominẽ philoſophũ differre ab ora-

tore putemus? An quòd alter quidnam iustitia sit cogitat, alter qui iniustus sit aliquid spectat: & alter qualis nam tyrānicus tenor sit, alter tyrannum quempiam esse animaduertit.

6 Cur in ijs studijs quæ aliqui sibi delegerint, quanquam interdum prauis, libentius tamē quàm in honestioribus versantur? verbi gratia, præstigiatorem aut mimum, aut tibicinem se potius esse quàm astronomum, aut oratorem velit, qui hæc sibi delegerit? An volunt quidem nonnulli res honestissimas tractare, sed quoniam minus sibi confidunt posse efficere, ideò non ita agunt. An quòd rem in qua sese quisq; posse præstare arbitratur, eam deligit sibi: quàm autem deligit, eidem operam dat, illi obsequens partem diei maximam, vt se ipse vincat, seque sit præstantior. Quinetiam quæ principio aliqui sibi delegerint, quibúsq; insueuerint, in ijs ne iudicare quidem possunt, quidnam melius sit: animus enim eorum corruptus iā est propter prauas delectationes.

7 Cur alios si legere cœperint somnus occupat, vel nolentes: alios vigilare volentes liber susceptus reddere peruigiles potest? An in quibus motus sunt spiritales, ob frigiditatē vel naturæ vel humoris, multipliciq; humore excrementum spiritale causa frigi-

dita

ditatis consistit, ijs cùm intelligentia mouetur, insistensq́; alicui intelligere nequit, expellitur motus alter: itaque potius dormire incipiunt, cùm non multum sua intelligentia mutentur: motus enim spiritalis ille superatur & vincitur. At vbi aliqua in re suã intelligentiam firmarint, quod lectio facere solet, nimirum à motu illo spiritali mouentur, cùm nihil sit quod illum repellat: itaque dormire non possunt. Quorum autem habitus secundum naturam est, eorum virtus intelligendi cùm aliqua in re vnã consistit, nec variè se dispergit. Cætera quoque sita eodem in loco hærent, quorum requies somnus est: vbi enim pars vna, quæ potissima sit, institerit, cæteræ quoq; partes insistere solent, perinde ac in copijs quæ versæ in fugam fuerint, agitur. Natura enim sursum effertur quod leue est: deorsum autem defertur quod graue est. Cùm igitur anima secũdum naturã mouetur, non dormit: ita enim se habet: at vbi constiterit, & quasi fatigata succubuerit, mens immutat̃, & vapores crassiores sursum sese efferentes ad caput, faciũt somnum. Lectio verò prohibere somnum videri sanè põt: quòd non ꝓpterea est, quia tantisper intelligimus (anima enim tũc magis definitur) sed quia mutatur, & ideo insomnia euenit: nam intellectiones illæ vigi-

les sunt, quibus anima quærat & dubitet, nõ illæ quibus assiduè contempletur: cùm illæ faciant indefinitionẽ, hæ non faciant.

8 Cur in disputationibus contentio sit, nugatio nunquam incidat? An quòd apparẽs syllogismus, id est, ratiocinatio est: ratiocinatio autẽ in paucis continetur: quinetiam si prolixius agatur, interposito tempore paralogismus, id est, peruersa ratiocinatio interea deprehendetur, & reuocare quod dederit aduersariuspoterit.

9 Quamobrẽm libentius eas historias audimus, quæ rem vnam exponunt, quàm quæ plures? An quòd rebus magis attendimus notioribus, easq̃, libentius audimus. Notius autem est quod definitum: v̂num itaque finitum est, plura autem infinito participant.

10 Cur nos rerum narratio oblectat, quæ nec nimium veteres sunt, nec admodum nouæ? An quòd rebus diffidere procul absentibus solemus: qbus verò diffidimus, nunquã ijs oblectamur: at quæ noua admodum sunt, adhuc quasi sentimus: itaque de his cùm audimus, minimè oblectari possumus.

Eorum

EORVM QVAE AD CONcentum pertinent, sectio decimanona cuius quæstiones LI.

1 CVR tã in laborando quàm in fruẽdo solatio tibiam adhibere solemus? An vt laborantes minus angamur, fruentes magis oblectemur.

2 Cur idem voce eadem, longius sentiri cũ alijs cantans aut vociferans, quàm solus potest? An quia viribus vniuersis agere quippiam, vel premere, vel impellere, non tantuplum est, quantus singularum numerus est: sed quemadmodum linea bipedalis non duplum, sed quadruplum quiddam describit, sic composita omnia plus valent, quàm eadem diuisa. Ergo cùm vniuerso agitur ore, vocis potentia constans, vnáque redditur, simúlq; aera propellit, vt prodire multiplex valeat: quippe cùm vox quæ à multis proficiscitur, multiplex sit, quàm quæ à singulis.

	Nete
Tetrachordium.	*Paranete*
	Parhypate
	Hypate.

3 Cur maximè in cantando parhypaten, vox rumpi non minus soleat quàm in nete supremisque, quanquam cum interuallo ampliori? An quòd eius cantus & perdifficilis est, & cantandi primordium obtinet. Difficilis autem propter intentionẽ pressurámque vocis est, quibus in rebus nimirum

mirum vrget:corrumpi autem quæque maximè solent, quoties labore acrius opprimuntur.

4 Sed cur hac difficilè, hypathe facilè cantatur, cùm nō nisi diesi discrepāt? An ꝙ hypate remissior est, atque etiā leuius à constitutione ascenditur: hæc eadem causa est, quamobrem ad vnam cantari videantur, quæ ad hāc paranetéque cantantur: agendum est enim cum intentione, conditionéque aptissima moribus pro voluntate & instituto. At consonātia, vt existat, quænam causa sit.

5 Cur suauius cantilenam quam nouimus audire solemus, quàm eam quā ignoramus? Vtrum quia cùm quòd cātatur agnoscimus, tunc melius patet, quia veluti calcem quod spectat assequitur: id autem contēplatu suaue est. An quòd discere lætabile est: cuius ratio est vel in capienda doctrina, vel in vtenda, agnoscendáque versatur: addo etiam quòd res solita suauior, quàm insolita auribus accidit.

6 Cur immutatio & varietas in cantando tragicū sit? An ratione inæqualitatis hoc euenit: afficit nanque tristitia, quod inæquale est, accommodatúrque magnitudini calamitatis, aut mœroris: contrà quod inæquale atque continens est, minus id flebile auribus accidit.

Cur

Hepta chordum.	*Nete*
	Paranete
	Paramese
	Mese
	Lichanos
	Parhypate
	Hypate.

7 Cur veteres cùm septem fidibus concentus disponerent, hypaten, non neten relinquebãt? An falsò id dicitur: earum enim vtranque seruarunt, sed tritẽ adimere solebãt? An non, sed quia grauior sonum potest acutioris, idcirco neten reliquerunt: ergo hypate magis antiphonum quàm nete reddebat: nam vt acutum vim desiderat pleniorem, sic graue exprimi facilius potest.

8 Cur grauis sonum valeat acutè? An quia maius quod graue est: quippe tum vt graue obtuso, sic acutum acuto angulo simile habeatur.

9 Cur solitarias cantilenas suauius audire solemus, si ad tibiam, aut ad lyram vnam cã tantur, cùm tamen ad fides, canticúmque idẽ modo vtroque peragatur. Nam si idem ita amplius fit, plus ad plures tibias, atque etiã suauius esse oportet. An quoniam euidentius in assequendo quod spectatur est, cùm ad vnam vel lyram vel tibiam cantatur: ad plures verò suauitas seruari non potest, cùm cantilena offuscetur, totáq; penè deleatur.

10 Cur si vox hominis suauior est, non eius qui sine sermone cantat, suauior prouenit,

verbi

τρῖζειν - terere-tâtis, seu lasciuêca nentis. verbi gratia teretantis, sed tibia lyráue suauius sonat? An ne illa quidem, quæ vocabulis articulata emittitur, æquè suauis est, nisi per simulationem formetur. Cæterùm opere ipso efficitur, vt gratior sit: vox enim hominis suauior constat. Oris autem instrumẽta pùlsandi vim obtinent pleniorem, quamobrem suauius cantatur quàm teretatur.

11 Cur vox aut sonus desinens acutior sit? An quia minor, vt quæ facta imbecillior sit.

12 Quamobrem quæ grauior è fidibus est, huic semper actus modulandi committitur? Nam si proxima quoque à media pulsanda, sit media tãtum, nihilominus reddi medium potest. At si media subiungenda est, per proximam à media idem reddi non potest. An quia magnum, quod graue est, itaque validũ esse necesse est: & inest profectò in magno ꝙ paruum est: & quidem duæ nete in hypate efficiuntur, si intercipiatur.

13 Cur in consonantia diapason graue quidem acuti antiphonum accipi potest, grauis verò acutum non potest? An maximè quòd in vtroque modulus vtriusq; contentus est: sed si minus, certè in graui acutum est, maius enim hoc est.

14 Cur antiphonum diapason consonãtiæ ita latitat, vt vnisonum esse videatur, velut in punico, aut atrepo? quæ nanque posita

in

In acutis sunt, non vnisona, sed ex proportione sibi diapason concinentia respondent. An modus proportionis facit, vt sonus quasi idem esse appareat: proportio enim in sonis æqualitas est: ęquale autem omne ad vnitatem referendum est. Hoc idem in fistulis etiam euenit, vt falli aures possint.

15 Cur genus cantilenæ, quod lex appellatum est, non per antistrophos olim agebatur, quum tamen cæteris chorearum canticis antistrophi vsus non deesset? An quòd olim leges à magistris certandique peritis agebantur, qui quum iam egregiè simulare valentérque pertendere possent, cantum & prolixum & varium conficiebant: itaque vt verba, ita etiam moduli numeríque variè subinde simulationem insequebantur: imitari nanque modulamine potius quàm vocabulis necesse est. Quamobrem dithyrambi etiam postea quàm simulari cœperunt, antistrophis amplius non vtuntur, quanquam plurimum antè vterentur: cuius rei causa est, quòd olim homines liberi atque ingenui ad choream adire solebant: itaque multos esse, qui fungi cantu certatorio possent, erat difficile: quapropter illis in more fuerat, vt modulos enarmonios cantarent. Vnus enim crebrò cantilenam mutare, variámque contexere facilius potest, quàm

ἐναρμονίους, concinnos.

multi

multi:& qui certat,facilius quàm qui mores conseruat: quocirca simplicius illi modulari debuerant.Antistrophus autem simplex est, quippe qui numerus sit, vnitatéque mensuretur. Hæc eadem causa est,cur in scena nullus, in chorea plurimus antistrophi vsus sit. Histrio nanq; simul & certator & simulator est:chorus autem minus imitatur.

16 Qua de causa dissonantium copulatio, quod antiphonum nominamus,suauior, quã consonum est?An quòd expresius ita consonantia percipi potest, quã cùm voce consona addita cantatur:alteram enim vocem idẽ sonare necesse est; itaque duas ad vnam resonare,quæ tertiam offuscare facilè posint.

17 Cur sola diapason consonantia cantetur?hanc enim magadare,nec vllã aliam consueuerunt.An quòd hæc sola ex fidibus inter sese obsonis constat: atqui in obsonis etiam si alteram canis,idétidem efficis.Voces enim ambarum vnà quodam modo illa continet. Ergo in hoc consonandi genere cùm vel vnà canitur, consonantia tota perfici potest: & cùm ambæ,aut cùm altera canitur, altera tibia sonatur, vna quasi de duabus exultat. Atque ita efficitur,vt sola hæc cantilenã patiatur, eò scilicet quòd obsona vocem obtinent nerui eiusdem.

μαγαδίζειν, magadare, vel forsan magadissare pro magadide, vti quid magadis. Vide apud Cœliũ

18 Sed cur solis obsonis datum hoc est?An quòd

quòd folæ pari interuallo diftant à media: itaque medietas fimilitudinem quandã fono rum efficit, vt fenfus aurium ambas, & eandé & extremas effe dijudicare videatur.

19 Cur in diapente & diateffaron confonantijs nunquam antiphonis cantatur? An quòd non eandem confonandi ratio in ijs eft, quæ in diapafon concinentia: quippe cùm in illa grauis eundem ad proportionem modum obtineat, quem acuta acuminis: itaque fit, vt & eadem quafi & diuerfa vox oriatur: at verò in diapente atque diateffaron concinentijs non ita eft: quamobrem fonus vocis oppofitæ perpendi non poteft, quoniam idem non eft.

20 Cur fi quis cæteris omnibus neruis concinnatis, medio verò inconcinno pulfet inftrumentum, non folum cùm ad medij fonũ deuenerit, fed etiam cæteris modulandi partibus anget aures, modúmque incompofitũ difsipatúmque eliciet: fed fi lichanon, aut quem fonum alium mouerit, tum difcrimen duntaxat apparebit, cùm eum pulfarit, qué mouerit? An ratione hoc euenit optimã, quã doquidem omnia egregia modulandi genera medio neruo fæpe vtuntur, omnéfq; probi fidicines crebrò ad medium veniunt, & fi difceflerint, mox redeunt eodem, nec vllum alium toties repetunt. Ergo quemadmodum *Lichanõ fonum ex mufices arte deprehendis.*

eadem

ademptis ex oratione quibusdam coniũctio nibus, vt τε & τοι, oratio minus græca relin quitur: alijs verò quibusdam detractis, nihi- lo insuauior accidit, eò quòd alijs sæpe in di cendo vti necesse est, alijs minimè: sic etiam medius veluti coniunctio est sonorum, maxi méque elegantiorum: quoniam eius sonus as sumi sæpissimè soleat.

21 Qua de causa qui grauius cãtant si abso nãt, deprehendi facilius possunt, quã qui can tant acutius? nec verò secus in numeris acci- dit: euidẽtiores enim qui peccãt in grauiori. Vtrum ꝙ plus temporis graue obtinet, plus autẽ plenius à sensu aurium percipi potest. An ꝙ in tempore ampliori agitur, hinc etiã plus sensus adhibetur: velox autem & acutũ, facilè suam ob velocitatem latescit.

22 Quam ob causam multi cùm cãtant me lius numeros seruant quàm pauci? An quòd multi melius vnũ suúmque ducem aspiciũt, tardiúsque incipiunt: itaq; facilius assequi idem possunt, quippe cùm in accelerãdo eue niat vt plus erroris committatur.

23 Cur nete duplo acutior est hypate? An primum, quòd cùm neruus parte sui dimidia pulsatur, & totus diapason concinentia exul- tat: quòd vel in fistulis æquè perspicere li- cet: vox enim quæ per medium foramẽ emer git, diapason resonat, cùm ea quæ per totam

fistul

fistulam promitur. Quinetiam in cæteris duplo interuallo capi diapason cōsonantia nouimus: nam & qui tibias perforant, ita dispo nere solent: & qui fistulas aptè concinnant, extrema tantum cera marginant foraminis principalis: neten verò ad dimidium implēt. Et in triquetris nerui, quorum alter longitudine dupla, alter subdupla est, æquè intenti diapason consonantiam reddunt. Genus autem concinendi quod diapente nominatur, sesquialtera constat: quod verò diatessaron vocamus, interuallo sesquitertio continetur.

Octachordum.	Nete	
	Paranete	
	Trite	
	Paramese	
	Mese	
	Lichanos	
	Parhypate	
	Hypate	

24 Cur si quis neten pulsatam apprehenderit, hypate sola resonare videbitur? An quòd tinnitus, qui ex hac perficisci solet, sono illius maximè conciliatur & cōgruit, vtpote qui cōsonus sit. Ergo quia suo consimili concrescit, solus apparet: cæteri verò incerti suam ob exiguitatem occultantur.

25 Cur neruum medium in concentibus appellamus, cùm inter octo nullū medium sit? An quòd olim cōcentus septem neruis cōstabant, septem autem medium obtinent.

26 Cur ī acutū magna ex parte vox aberrare

consueuit? Vtrum quòd facilius acutum quã graue cantatur. An quòd acutum graui deterius est: peccare autem non aliud est, quàm rem agere deteriorem.

27 Cur inter omnia quæ sensum patiuntur solum id mores obtinet, quod obuiam auribus esse potest? Nam & si quid sine sermone modulamur, mores tamen præ se ipsa modulatio fert, quos non color, non odor, non sapor gerere potest. An quòd motũ solum hoc obtinet, non dico quem strepitus reddit (talis enim vel cæteris adest, quippe cùm etiam color nostrum mouere aspectum possit) sed eum intelligi volo, quem genus id strepitus subsequentem sentimus: hic enim similitudinem gerit, tum in numeris, tum in sonorum ordine acutorum & grauium, non in mistione, quod esse in cæteris sensibilibus non potest. Atqui motum eiusmodi sibi actio vendicat, quæ morum index proculdubi[illegible] est.

28 Cur leges pleræq; cãtilenæ [illegible] pellẽtur? An quòd homines prius quàm literas scirẽt, leges cantabant, ne eas obliuioni mandarẽt: quòd etiam nostra ætate Agathyrsis in morem est. Ergo primas quoque posteriorum cantilenarum eodem appellauerunt nomine quo omnes superiores vocabantur.

29 Cur numeri musici & modi qui voces sunt, moribus similes sese exhibent: sapores

verò

verò aut colores,aut odóres,nullam eiuſmodi ſimilitudinem gerũt? An quòd numeri muſici & moduli motibus continentur,quo modo etiam actiones. At omnis efficientia moralis res eſt,moréſque condere poteſt. Sapores verò aut colores hoc idem æquè conficere non queunt.

30 Cur neque ſubdorium, neque ſubphrygium genus in tragœdijs choricũ habeatur? An quoniam antiſtropho carẽt, vtpote quæ ſcenica ſint, imitationíq; accommodata.

31 Cur Phrynicus,cæteríq; eius ætatis muſici,modulandi potius ſcientiam exercebãt? An ꝙ tum in tragœdijs carminis vſus moda laminum longè amplior erat.

32 Cur diapaſon conſonantiam dicimus non ratione numeri diaocto, vt diateſſaron, vt diapente? An quòd priſcis nõ pluribus vti neruis quàm ſeptem fuit in morem: deinde Terpander tertia exempta neten adiunxit, ac eius temporibus diapaſon hæc appellata eſt conſonantia,non diaocto, quippe quæ ſeptem,non octo conſtaret.

33 Quamobrem aptius de acuto in graue canitur,quàm de graui in acutum? Vtrũ quòd ita fit,vt à ſuo inchoetur principio. Neruus enim qui medius & dux eſt,acutiſsimus primi tetrachordi habetur: illo autem modo nõ à principio,ſed à fine exordiretur. An quòd

graue generosius sonantiúsq; ab acuto oriri potest.

34 Cur bis diapente, aut bis diatessaron consonantia cõponi non potest, bis autẽ diapason potest? An quòd non bis diapẽte, neq; bis diatessaron instrui potest, sed diatessarõ ac diapente proportiones aptè in vnam diapason continentiam copulantur.

35 Cur diapason cõsonantia omnium pulcherrima est? An quòd integris terminis huius proportiones continentur, cæterarum autem non integris. Cùm enim nete dupla ad hypaten sit, quocunque in genere nete duo tenuerit, hypate vnum habebit: & vbi hypate duo, nete quatuor resonabit, ac ita deinceps. At verò eadem nete mediæ sesquialtera est: proportio nanque sesquialtera, qua consonantia diapente concluditur, non integris numeris posita est: maior enim minorem intra se cõtinet totum, & partem eius dimidiam: quamobrem non integri cum integris comparantur, sed partes supersunt. Consonantia quoque diatessaron proportione sesquitertia continetur, quæ terminis constat, quorum maior minorem intra se totum continet, & insuper tertiam eius partem. An quod ex ambabus consistit perfectissima est. Et quoniam modulandi mensuram hęc tenet, meritò omnium elegan

tiſsima conſtat.

36 Cur ſi neruus medius ex ſuo intentionis modo dimotus ſit, cæteri quoq; omnes ſonos incompoſitos reddent: ſed ſi integrè illo manente aliquis ex cæteris ſit dimotus, ſolus hic aberrabit qui modo ſuo caruerit? An quod ratio concinendi neruis omnibus apta intẽtione continetur, quæ non niſi per habitudinem quandam ad medium accommodanda omnibus eſt, ordóque ratione illius diſponi ſingulis debet: ergo ſublata continendi concinendíque cauſa, concentus æquè cuſtodiri præterea non poteſt. Cùm tamen neruo medio ſibi conſtante vnus ex cæteris aliquis diſcreparit, meritò illius pars dũtaxat deeſt: cæteri nanq; omnes modum ſuæ concinentiæ ſeruant integrum.

37 Quare cùm vocis acumen effici momẽto poſsit exiguo, grauitas autem non niſi magno proueniat? Vt enim graue ob multitudinem graue eſt, ita acutũ ob velocitatẽ acutum exiſtit. Cur inquam, ſi ita eſt, maius negotium canticum cecinisse acutum, quàm graue ſit? & quidem pauci reperiuntur, qui ſuperna cantare valeant. Leges quoq; acutæ & arduæ, difficilè idcirco cantantur, quia intentæ vehementius ſunt, quanquã minus negotij ſit mouiſſe quod exiguũ, quàm quod multũ eſt. Itaq; vel in aere hoc idẽ accidere

oporteret. An vocem è natura mittere acutam,non idem est quòd acutum cantare: sed mittunt quidem acutam vocem omnia quæ natura sunt imbecilla, eò scilicet quòd aeris parum, non multum ciere possunt: parum autem aeris velociter fertur. Vnde hectici, id est,qui consumpto corporis habitu emarcuerint,acutam proferunt vocem. At verò acutum,nisi viribus valeant,cantare nō possunt. Cuius certè indicium, quod velociter ferri solet,quod vehementer fertur. Ita bonarum virium index acutum est, cùm superna cantare admodum difficilè fit: grauia autem locum tenent inferiorem.

38 Cur numeris,modulis,canticis denique omnibus concinendi generibus oblectari omnes consueuere? An quòd motibus naturalibus oblectari datum à natura omnibus est. Indicium, quòd pueri adeò nuper æditi his ipsis moueri oblectaríque possunt: modis tamen adiectitijs canticorum vt delectemur, efficere assuescendi ratio potest. Sed enim numeri propterea mulcent, quia ratum ordinatúmque computandi numerum habent, mouéntq; nos pro sua æquabili serie ordinatè. Motus enim familiarior naturæ est ordinatus,quàm inordinatus: itaq; secundū naturam hic magis esse probatur. Argumentū q̄ cùm ordinatè & laboramus & bibimus & co-

medi

medimus, naturam viréſq; noſtras & ſeruamus & augemus. Contrà, inordinatè cùm agimus, deprauamus naturam, atque de ſuo ſtatu dimouemus: morbos enim naturalis ordinis corporum eſſe motiones nullum dubium eſt. Conſonantia verò demulcere ideo poteſt, quòd miſtio ſiue temperatio contrariorum eſt iunctorum aptè inter ſeſe, portionémque inuicem cuſtodientium. Portio igitur ordo eſt, quem modo natura ſuauem eſſe propoſuimus. Et temperatum quoque omne ſuauius quàm intemperatum eſt, præſertim ſi cùm ſenſibile ſit, pariter vim habeat vtriuſq; extremi, quemadmodum cõſonantia ex portionibus temperatur. Et proportio ipſa amborum extremorum potentiam æquè in conſonantia tenet.

39 Cur ſuauius antiphonum æquiſono eſt? An quòd obſonum quoq; conſonum diapaſon eſt, quippe cùm ex adoleſcẽtibus viriſq; cõſiſtat, qui ita diſtant inter ſe tonis, vt nete & hypate. At omnis conſonantia ſono ſimplici ſuauior eſt. Cur autem ita, dictum iam eſt: atq; omnium ſuauiſsimè diapaſon perſonat: æquiſonum autem illud ſimplici contineri ſono conſpectum eſt.

40 Cur ſola in diapaſon conſonantia magadari ſolitum eſt? An quia vt pedes carminum portionem, aut paris ad par, aut dupli *Forſan legendũ, magadiſſari.*

q 5 ad

ad ſubduplum], aut aliquam aliam inter ſe obtinent: ita ſoni quibus conſonantia continetur, motus portionem inter ſe aliquam ſeruant, & rationem clauſulæ. Cæterarum igitur conſonantiarum alterius termini imperfecti ſunt, cùm finiant ad partem: quamobrem fieri non poteſt, vt pari ſint facultate. Cúmque diſpares ſint, diſcrimen auribus accidit, quo modo in choreis, cùm ad finem deuentum eſt, differentia ex ampliore voce aliquorum exultat. Adde quòd hypate accidit, vt exitum ſoni circuitalis habeat cum nete: vltimus enim à nete ictus aeris factus, hypate eſt: quòd cùm finiant in idem, quamuis non idem fecerint, euenit vt opus abſolui vnum communéque poſsit, non ſecus ac illis accidit, qui ſub poſtremam cantilenam pulſent. Nam etſi cætera operis non adhibita tibia peregerunt, tamen quòd in idem deſierint, eo ipſo fine magis delectant, quàm diſcrimine agunt, quo ante finem diſcreparint. Cùm igitur in diapaſon conſonantia ex diuerſis, quod commune exultet ſuauiſsimum ſit, magadare autem ex contrarijs vocibus conſiſtat, hinc magadare conſonantia diapaſon conſueuerunt.

41 Cur ſuauius cantum audimus quę ſcimus, quàm quę ignoramus? Vtrum quoniã cùm cantilenam agnoſcimus, melius patet,

qui veluti calcem quod ſpectant aſſequitur. Hoc autem contemplationem facit ſuauiorem. An incidit, vt auditor vnà cum eo afficiatur, qui notam illam exprimit cantilenā, quippe qui aliquid ſuccinat, ſociúmq; ſeſe præbeat cantanti. Solet autem quiſq; hilari ſecuróq; animo cantare, niſi aliqua coactus neceſsitate id faciat.

42 Cur non bis diapente, aut bis diateſſaron reddi conſonantia poteſt, vt bis diapaſon coaptari ſolet? An quòd diapente conſonantia poſita in proportione ſeſquialtera eſt: diateſſaron verò in ſeſquitertia. Quòd ſi tres ſeſquialteri, aut ſeſquitertij numeri ordine diſponantur, extremi nullam inuicem portionem habebunt. Neq; enim ſuper particulares, neq; multiplices eſſe poterunt. At diapaſon concinentia, quoniam duplari proportione conſiſtit, hac geminata quadruplā inuicem proportionem extremi tenebunt: itaq; cùm conſonantia ſonorum inuicē proportionem obtinētium ſit, proportionémq; inuicem ſoni habeant, quibus diapaſon interuallum continetur: penitus verò careant qui diateſſaron, aut diapente habitudine copulātur: idcirco ſoni bis diapaſon eſſe cōſoni poſſunt, cæteri non poſſunt, ob eam quam reddidimus cauſam.

43 Cur ſi q̄s neten cū pulſauerit apprehē dat,

dat, sola hypate subsonare videatur? An quia nete cùm desinit elanguescitque, in hypaten transit. Indicium quòd post hypaten protinus neten canere aptissimè licet: etenim quasi neten præ se ipsa ferat, similitudo ex ea petitur. Cùm autē echo quoq; ipsa cantus quidam esse probetur (est enim vocis nete iam desinentis tactio) tinnitúsq; ipse sono respō deat hypate, meritò ob suam affinitatē nete mouere hypaten posse videtur. Nete enim, vbi se moueat apprehensa certò nouimus, at hypaten cùm videamus in apprehensam, & tamen eius sonum percipiamus, ipsam sonare credimus: quod in multis accidere solet, in quibus scilicet neq; sensu, neq; cogitatione perpendere veritatē possumus. Ad hæc si nete ictu intentè accidat vt iugum moueatur, nihil sanè mirum fuerit: eius autē motu neruos omnes cōmoueri, sonúmq; reddere aliquem probabile est. Sonus igitur nete alienus ab cæteris est, & cùm desinit & cùm incipit: cum hypate verò cùm desinit, idem existit. Quòd si eius propriæ motioni adiunctus ipse totus esse illius videatur, absurdū haud quicquam haberi debet. Amplior autē quàm sonus reliquorum neruorum promiscuus hic exultat: quoniam illi quidem à nete quasi impulsi, submissè vel lentè, & leniter ac molliter sonant. Nete autem ipsa fidium omniū

vehementiſsima ſua tota potentia ſonum reddit. Itaque ſecundaria eiuſdem actio meritò ſuperior eſſe quàm cæterarum poteſt, præſertim cùm leuiſsimo motu ipſa moueatur.

44 Cur ſuauius cantilenam audimus cùm ad tibiam, quàm cùm ad lyram cantatur? An omne ſuaue quod miſtum cum ſuauiori eſt, ſuauius redditur. Atqui tibia quàm lyra ſuauior eſt: ergo cantilena quoque miſta cum tibia quàm lyra ſuauior fit, quoniam quod miſtum eſt, non miſto eſt ſuauius, modò quis ſenſum amborum percipiat. Vinum enim aceto mulſo ſuauius eſt, quoniam quæ natura permiſcet, longè amplius temperantur, quàm quæ à nobis miſcentur. Vinum quippe ex acido ac dulci ſapore miſtum eſt. Probari hoc idem poteſt vel malis punicis, quæ vinolenta appellamus. Ergo cantilena & tibia miſceri ſibimet admodum ſuam ob ſimilitudinem poſſunt: ſpiritu nanq; vtraq; conficitur. Sonus autem lyræ, quoniam non ſpiritu fit, aut minus ſenſibili quàm tibiarũ, minus voci immiſcere ſe poteſt: ꝙ cùm ad ſenſum diſcrimen pariant, non immeritò minus demulcent: quomodo dictum de ſaporibus eſt. Adde ꝙ tibia ſonitu, cognationéq; ſua errores multos cantilenæ occultat. Sonus lyræ cùm tenuis, vocíque commiſceri minus

multi:& qui certat,facilius quàm qui mores conſeruat: quocirca ſimplicius illi modulari debuerant. Antiſtrophus autem ſimplex eſt, quippe qui numerus ſit, vnitatéque menſuretur. Hæc eadem cauſa eſt,cur in ſcena nullus, in chorea plurimus antiſtrophi vſus ſit. Hiſtrio nanq; ſimul & certator & ſimulator eſt:chorus autem minus imitatur.

16 Qua de cauſa diſſonantium copulatio, quod antiphonum nominamus,ſuauior, quã conſonum eſt? An quòd expreſsius ita conſonantia percipi poteſt, quã cùm voce conſona addita cantatur:alteram enim vocem idẽ ſonare neceſſe eſt; itaque duas ad vnam reſonare,quæ tertiam offuſcare facilè poſsint.

17 Cur ſola diapaſon conſonantia cantetur? hanc enim magadare,nec vllã aliam conſueuerunt. An quòd hæc ſola ex fidibus inter ſeſe obſonis conſtat: atqui in obſonis etiam ſi alteram canis,idẽtidem efficis. Voces enim ambarum vnà quodam modo illa continet. Ergo in hoc conſonandi genere cùm vel vnà canitur, conſonantia tota perfici poteſt: & cùm ambæ,aut cùm altera canitur, altera tibia ſonatur, vna quaſi de duabus exultat. Atque ita efficitur,vt ſola hæc cantilenã patiatur, eò ſcilicet quòd obſona vocem obtinent nerui eiuſdem.

μαγαδίζειν, magadare, vel forſan magadiſſare ergo pro magadide, vti quid magadis. Vide apud Cæliũ

18 Sed cur ſolis obſonis datum hoc eſt? An quòd

quòd solæ pari interuallo distant à media: itaque medietas similitudinem quandã sonorum efficit, vt sensus aurium ambas, & eandẽ & extremas esse dijudicare videatur.

19 Cur in diapente & diatessaron consonantijs nunquam antiphonis cantatur? An quòd non eandem consonandi ratio in ijs est, quæ in diapason concinentia: quippe cùm in illa grauis eundem ad proportionem modum obtineat, quem acuta acuminis: itaque fit, vt & eadem quasi & diuersa vox oriatur: at verò in diapente atque diatessaron concinentijs non ita est: quamobrem sonus vocis oppositæ perpendi non potest, quoniam idem non est.

20 Cur si quis cæteris omnibus neruis concinnatis, medio verò inconcinno pulset instrumentum, non solum cùm ad medij sonũ deuenerit, sed etiam cæteris modulandi partibus anget aures, modúmque incompositũ dissipatúmque eliciet: sed si lichanon, aut quem sonum alium mouerit, tum discrimen duntaxat apparebit, cùm eum pulsarit, quẽ mouerit? An ratione hoc euenit optima, quã doquidem omnia egregia modulandi genera medio neruo sæpe vtuntur, omnésq; probi fidicines crebrò ad medium veniunt, & si discesserint, mox redeunt eodem, nec vllum alium toties repetunt. Ergo quemadmodum

Lichanõ sonum ex musices arte deprehendis.

ademptis ex oratione quibusdam coniūctionibus, vt τε & τοι, oratio minus græca relinquitur: alijs verò quibusdam detractis, nihilo insuauior accidit, eò quòd alijs sæpe in dicendo vti necesse est, alijs minimè: sic etiam medius veluti coniunctio est sonorum, maximéque elegantiorum: quoniam eius sonus assumi sæpissimè soleat.

21 Qua de causa qui grauius cātant si absonāt, deprehendi facilius possunt, quā qui cantant acutius? nec verò secus in numeris accidit: euidētiores enim qui peccāt in grauiori. Vtrum quòd plus temporis graue obtinet, plus autē plenius à sensu aurium percipi potest. An quòd in tempore ampliori agitur, hinc etiā plus sensus adhibetur: velox autem & acutū, facilè suam ob velocitatem latescit.

22 Quam ob causam multi cùm cātant melius numeros seruant quàm pauci? An quòd multi melius vnū suúmque ducem aspiciūt, tardiúsque incipiunt: itaq; facilius assequi idem possunt, quippe cùm in accelerādo eueniat vt plus erroris committatur.

23 Cur nete duplo acutior est hypate? An primum, quòd cùm neruus parte sui dimidia pulsatur, & totus diapason concinentia exultat: quòd vel in fistulis æquè perspicere licet: vox enim quæ per medium foramē emergit, diapason resonat, cùm ea quæ per totam fistul

fistulam promititur. Quinetiam in cæteris du plo interuallo capi diapason cōsonantia no uimus: nam & qui tibias perforant, ita dispo nere solent: & qui fistulas aptè concinnant, extrema tantum cera marginant foraminis principalis: neten verò ad dimidium implér. Et in triquetris nerui, quorum alter longitu dine dupla, alter subdupla est, æquè intenti diapason consonantiam reddunt. Genus autem concinendi quod diapente nominatur, sesquialtera constat: quod verò diatessaron vocamus, interuallo sesquitertio continetur.

24 Cur si quis neten pulsatam apprehenderit, hypate sola resonare videbitur? An quòd tinnitus, qui ex hac proficisci solet, sono illius maximè conciliatur & cōgruit, vtpote qui cōsonus sit. Ergo quia suo consimili concrescit, solus apparet: cæteri verò incerti suam ob exiguitatem occultantur.

Octachordum: Nete, Paranete, Trite, Paramese, Mese, Lichanos, Parhypate, Hypate.

25 Cur neruum medium in concentibus appellamus, cùm inter octo nullū medium sit? An quòd olim cōcentus septem neruis cōstabant, septem autem medium obtinent.

26 Cur in acutū magna ex parte vox aberrare

consueuit? Vtrum quòd facilius acutum quã graue cantatur. An quòd acutum graui deterius est: peccare autem non aliud est, quàm rem agere deteriorem.

27 Cur inter omnia quæ sensum patiuntur solum id mores obtinet, quod obuiam auribus esse potest? Nam & si quid sine sermone modulamur, mores tamen præ se ipsa modulatio fert, quos non color, non odor, non sapor gerere potest. An quòd motũ solum hoc obtinet, non dico quem strepitus reddit (talis enim vel cæteris adest, quippe cùm etiam color nostrum mouere aspectum possit) sed eum intelligi volo, quem genus id strepitus subsequentem sentimus: hic enim similitudinem gerit, tum in numeris, tum in sonorum ordine acutorum & grauium, non in mistione, quod esse in cæteris sensibilibus non potest. Atqui motum eiusmodi sibi actio vendicat, quæ morum index proculdubi[illegible] st.

28 Cur leges pleræq; cãtilenæ [illegible] pellẽtur? An quòd homines prius quàm literas sciret. leges cantabant, ne eas obliuioni mandarẽt: quòd etiam nostra ætate Agathyrsis in morem est. Ergo primas quoque posteriorum cantilenarum eodem appellauerunt nomine quo omnes superiores vocabantur.

29 Cur numeri musici & modi qui voces sunt, moribus similes sese exhibent: sapores

verò aut colores,aut odores,nullam eiuſmodi ſimilitudinem gerũt? An quòd numeri muſici & moduli motibus continentur,quo modo etiam actiones. At omnis efficientia moralis res eſt,moréſque condere poteſt. Sapores verò aut colores hoc idem æquè conficere non queunt.

30 Cur neque ſubdorium, neque ſubphrygium genus in tragœdijs choricũ habeatur? An quoniam antiſtropho caret, vtpote quæ ſcenica ſint, imitationiq; accommodata.

31 Cur Phrynicus,cæteriq; eius ætatis muſici,modulandi potius ſcientiam exercebãt? An ꝙ tum in tragœdijs carminis vſus modalaminum longè amplior erat.

32 Cur diapaſon conſonantiam dicimus non ratione numeri diaocto, vt diateſſaron, vt diapente? An quòd priſcis nõ pluribus vti neruis quàm ſeptem fuit in morem: deinde Terpander tertia exempta neten adiunxit, ac eius temporibus diapaſon hæc appellata eſt conſonantia,non diaocto, quippe quæ ſeptem,non octo conſtaret.

33 Quamobrem aptius de acuto in graue canitur,quàm de graui in acutum? Vtrũ quòd ita fit,vt à ſuo inchoetur principio. Neruus enim qui medius & dux eſt,acutiſsimus primi tetrachordi habetur: illo autem modo nõ à principio,ſed à fine exordiretur. An quòd

graue generosius sonantiúsq; ab acuto oriri potest.

34 Cur bis diapente, aut bis diatessaron consonantia cōponi non potest, bis autē diapason potest? An quòd non bis diapēte, neq; bis diatessaron instrui potest, sed diatessarō ac diapente proportiones aptè in vnam diapason continentiam copulantur.

35 Cur diapason cōsonantia omnium pulcherrima est? An quòd integris terminis huius proportiones continentur, cæterarum autem non integris. Cùm enim nete dupla ad hypaten sit, quocunque in genere nete duo tenuerit, hypate vnum habebit: & vbi hypate duo, nete quatuor resonabit, ac ita deinceps. At verò eadem nete mediæ sesquialtera est: proportio nanque sesquialtera, qua consonantia diapente concluditur, non integris numeris posita est: maior enim minorem intra se cōtinet totum, & partem eius dimidiam: quamobrem non integri cum integris comparantur, sed partes supersunt. Consonantia quoque diatessaron proportione sesquitertia continetur, quæ terminis constat, quorum maior minorem intra se totum continet, & insuper tertiam eius partem. An quod ex ambabus consistit perfectissima est. Et quoniam modulandi mensuram hęc tenēt, meritò omnium elegan-

tissi

tiſsima conſtat.

36 Cur ſi neruus medius ex ſuo intentionis modo dimotus ſit.cæteri quoq; omnes ſonos incompoſitos reddent:ſed ſi integrè illo manente aliquis ex cæteris ſit dimotus,ſolus hic aberrabit qui modo ſuo caruerit? An ꝙ ratio concinendi neruis omnibus apta intẽtione continetur,quæ non niſi per habitudinem quandam ad medium accommodanda omnibus eſt,ordóque ratione illius diſponi ſingulis debet: ergo ſublata continendi concinendíque cauſa, concentus æquè cuſtodiri præterea non poteſt. Cùm tamen neruo medio ſibi conſtante vnus ex cæteris aliquis diſcreparit,meritò illius pars dũtaxat deeſt: cæteri nanq; omnes modum ſuæ concinentiæ ſeruant integrum.

37 Quare cùm vocis acumen effici momẽto poſsit exiguo,grauitas autem non niſi magno proueniat? Vt enim graue ob multitudinem graue eſt,ita acutũ ob velocitatẽ acutum exiſtit. Cur inquam, ſi ita eſt, maius negotium canticum cecinisſe acutum, quàm graue ſit?& quidem pauci reperiuntur, qui ſuperna cantare valeant.Leges quoq; acutæ & arduæ,difficilè idcirco cantantur,quia intentæ vehementius ſunt, quanquã minus negotij ſit mouiſſe quod exiguũ, quàm quod multũ eſt.Itaq; vel in aere hoc idẽ accidere

oporteret. An vocem è natura mittere acutam, non idem est quòd acutum cantare: sed mittunt quidem acutam vocem omnia quæ natura sunt imbecilla, eò scilicet quòd aeris parum, non multum ciere possunt: parum autem aeris velociter fertur. Vnde hectici, id est, qui consumpto corporis habitu emarcuerint, acutam proferunt vocem. At verò acutum, nisi viribus valeant, cantare nō possunt. Cuius certè indicium, quod velociter ferri solet, quod vehementer fertur. Ita bonarum virium index acutum est, cùm superna cantare admodum difficilè sit: grauia autem locum tenent inferiorem.

38 Cur numeris, modulis, canticis denique omnibus concinendi generibus oblectari omnes consueuere? An quòd motibus naturalibus oblectari datum à natura omnibus est. Indicium, quòd pueri adeò nuper æditi his ipsis moueri oblectaríque possunt: modis tamen adiectitijs canticorum vt delectemur, efficere assuescendi ratio potest. Sed enim numeri propterea mulcent, quia ratum ordinatúmque computandi numerum habent, mouéntq; nos pro sua æquabili serie ordinatè. Motus enim familiarior naturæ est ordinatus, quàm inordinatus: itaq; secundū naturam hic magis esse probatur. Argumentū ꝙ sũm ordinatè & laboramus & bibimus & co-

medi

medimus, naturam vireſq; noſtras & ſeruamus & augemus. Contrà, inordinatè cùm agimus, deprauamus naturam, atque de ſuo ſtatu dimouemus: morbos enim naturalis ordinis corporum eſſe motiones nullum dubium eſt. Conſonantia verò demulcere ideo poteſt, quòd miſtio ſiue temperatio contrariorum eſt iunctorum aptè inter ſeſe, portio némque inuicem cuſtodientium. Portio igitur ordo eſt, quem modo natura ſuauem eſſe propoſuimus. Et temperatum quoque omne ſuauius quàm intemperatum eſt, præſertim ſi cùm ſenſibile ſit, pariter vim habeat vtriuſq; extremi, quemadmodum cōſonantia ex portionibus temperatur. Et proportio ipſa amborum extremorum potentiam æquè in conſonantia tenet.

39 Cur ſuauius antiphonum æquiſono eſt? An quòd obſonum quoq; conſonum diapaſon eſt, quippe cùm ex adoleſcētibus viriſq; cōſiſtat, qui ita diſtant inter ſe tonis, vt nete & hypate. At omnis conſonantia ſono ſimplici ſuauior eſt. Cur autem ita, dictum iam eſt: atq; omnium ſuauiſsimè diapaſon perſonat: æquiſonum autem illud ſimplici contineri ſono conſpectum eſt.

40 Cur ſola in diapaſon conſonantia magadari ſolitum eſt? An quia vt pedes carminum portionem, aut paris ad par, aut dupli

Forſan legendū, magadiſſari.

qui veluti calcem quod ſpectant aſſequitur. Hoc autem contemplationem facit ſuauiorem. An incidit, vt auditor vnà cum eo afficiatur, qui notam illam exprimit cantilenã, quippe qui aliquid ſuccinat, ſociúmq; ſeſe præbeat cantanti. Solet autem quiſq; hilari ſecuróq; animo cantare, niſi aliqua coactus neceſsitate id faciat.

42 Cur non bis diapente, aut bis diateſſaron reddi conſonantia poteſt, vt bis diapaſon coaptari ſolet? An quòd diapente conſonantia poſita in proportione ſeſquialtera eſt: diateſſaron verò in ſeſquitertia. Quòd ſi tres ſeſquialteri, aut ſeſquitertij numeri ordine diſponantur, extremi nullam inuicem portionem habebunt. Neq; enim ſuper particulares, neq; multiplices eſſe poterunt. At diapaſon concinentia, quoniam duplari proportione conſiſtit, hac geminata quadruplã inuicem proportionem extremi tenebunt: itaq; cùm conſonantia ſonorum inuicé proportionem obtinériuin ſit, proportionémq; inuicem ſoni habeant, quibus diapaſon interuallum continetur: penitus verò careant qui diateſſaron, aut diapente habitudine copulãtur: idcirco ſoni bis diapaſon eſſe cõſoni poſſunt, cæteri non poſſunt, ob eam quam reddidimus cauſam.

43 Cur ſi qs neten cũ pulſauerit apprehédat,

vehementiſsima ſua tota potentia ſonum reddit. Itaque ſecundaria eiuſdem actio meritò ſuperior eſſe quàm cæterarum poteſt, præſertim cùm leuiſsimo motu ipſa moueatur.

44 Cur ſuauius cantilenam audimus cùm ad tibiam, quàm cùm ad lyram cantatur? An omne ſuaue quod miſtum cum ſuauiori eſt, ſuauius redditur. Atqui tibia quàm lyra ſuauior eſt: ergo cantilena quoque miſta cum tibia quàm lyra ſuauior fit, quoniam quod miſtum eſt, non miſto eſt ſuauius, modò quis ſenſum amborum percipiat. Vinum enim aceto mulſo ſuauius eſt, quoniam quæ natura permiſcet, longè amplius temperantur, quàm quæ à nobis miſcentur. Vinum quippe ex acido ac dulci ſapore miſtum eſt. Probari hoc idem poteſt vel malis punicis, quæ vinolenta appellamus. Ergo cantilena & tibia miſceri ſibimet admodum ſuam ob ſimilitudinem poſſunt: ſpiritu nanq; vtraq; conficitur. Sonus autem lyræ, quoniam non ſpiritu fit, aut minus ſenſibili quàm tibiarũ, minus voci immiſcere ſe poteſt: ꝙ cùm ad ſenſum diſcrimen pariant, non immeritò minus demulcent: quomodo dictum de ſaporibus eſt. Adde ꝙ tibia ſonitu, cognationéq; ſua errores multos cantilenæ occultat. Sonus lyræ cùm tenuis, vocique commiſceri minus

idoneus sit, ipse per sese patens, suúmq; genus syncerum custodiens, omnes cantilenæ errores posita quasi regula patefacit. Cùm verò multa perperàm in cantando agantur, quod promiscuum ex erratis, rectéque actis prouenit, deterius esse necesse est.

45 Cur neruum mediũ inter septem vocamus, cùm inter octo nullum medium sit? An quòd olim concentus neruis septem constabat, quorum medium est. Eorum item quæ inter extrema continentur, solum medium principiũ quoddã est: quod enim in medio situm est: eorũ quæ in aliquo interuallo ad vtrunq; vergunt, extremũ hoc principiũ & medium est. Cùm autẽ extrema concentus nete & hypate sint, hisq; interiaceãt reliqui soni, quorũ medius nominatus, solus principium alterius tetrachordi est, iure medij nomen habuerat: principiũ enim idem est duntaxat patuit, quod medium est eorum quæ inter aliqua clauduntur extrema.

46 Cur melius multi cùm cantant, seruare numeros possint quàm pauci? An quòd multi magis vnum ducem q; respiciũt, tardiúsq; incipiũt: itaq; facilius assequi idem possunt: plus enim erroris solet committi in celeritate. Accidit autem, vt suo duci multi quàm pauci sint attẽtiores. Segregans verò sese, nemo eorũ exuperata multitudine clarere potue

fuerit, quanquã inter paucos facilius procul dubio poterit. Quamobrẽ inter sese ipsi per se potius quàm cum principe certant.

47 Cur vox in partem acutam cantus magna ex parte degenerat? An quòd acutum facilius quàm graue cantatur. Acutum igitur crebrius cantant: dúmq; id faciunt errorem crebrius committunt.

48 Cur veteres cùm neruis septem cõcentus disponerent, hypaten non neten reliquerunt? An non hypaten, sed eam quæ parameſe nostra tempestate vocatur, toníq; interuallũ reliquerunt. Vltima verò densi in acutum pro media vsi sunt, quamobrem mediã quoq; eam appellarunt. An quòd superioris tetrachordi finis principium erat inferioris, & medium tono proportionem extremorum tenebat.

49 Cur tragœdiarum choris neq; subdorio, neq; subphrygio cãtandi genere vti mos est? An quòd modulum præstare concẽtus hi nequeunt, quo certè choris magnopere opus est. Mores verò subphrygium obtinet vsui rerum deputatos. Quamobrem in Geryone excursus & arma eo ipso concentu aguntur. Subdorium verò magnificum, constans, grauéque est: quocirca omnium maximè concentuum citharæ accommodandum. Sed hæc ambo vt choris minimè congruunt, sic

ſic ſcenis eſſe familiariora probãtur: etenim ſcena heroum facta dictáque ſimulat. Veterum autem ſolos duces fuiſſe heroas conſtat: populi homines ſunt, quibus chori conſiſtunt. Quapropter choro competunt mores, moduliíque tranquilli & flebiles: hæc enim humana potius ſunt, quæ minus cæteri concentus præſtare queunt, miniméque ipſe ſubphrygius: hic enim animos lymphatis ſimiles reddit, cogítque debacchari. At verò mixolydius nimirum illa præſtare poteſt: itaque eo ipſo affici poſſumus. Sunt autem patibiliores qui inualidiores, quàm qui validiores ſunt: quamobrem id genus choro tribuim': ſubdorio verò atq; ſubphrygio agimus, quod choro non conuenit. Eſt enim chorus cliens quidam curatórq; ocioſus: quippe qui beneuolentiam duntaxat his exhibeat, quibus adeſt.

50 Cur ſono grauiori mollior modulatio contineatur? An quòd modulus ſua quidem natura mollis eſt & quietus, ſed admiſti numeri ratione aſperior redditur, & mouētior. Cùm igitur grauis ſonus mollis quietuſq; ſit, acutus contrà mouens & irritans, prorſus eorum quoq; qui eundem modulum habent, mollior eſſe debet, qui grauior eodem modulo continetur. Modulum nanq; mollem eſſe eorum dictum iam eſt.

Cur

31 Cur parium similiúmque doliorum, si alterum inane, alterum dimidiatum sit, echo diapason consonantia resultabit? An quòd echo dupla dimidiati ad inanis existit. Quid enim in istis potius quàm in fistulis res euariet: motum nanque eundem acutiorem putamus, quem velociorem. Amplioribus verò aer tardius occurrit, vt duplis duplo, & cæteris ad proportionem. Vtris quoq; duplus diapason ad subduplum consonat.

EORVM QVAE AD STIRpium genus, & oleracea pertinent, sectio vicesima, cuius quæstiones XXXVI.

1 CVR aquam salsam apium recipit, porrum recusat? An quòd alterius radix imbecilla, alterius valida est. Impatibilius autem quod validius.

2 Cur in prouerbio est, Menthã belli tempore neque edito, neq; serito? An quia mentha refrigerare corpora potest, vt corruptione constat seminis genitalis; id autem ipsum aduersum omnino est ad fortitudinem, atq; animositatem, quamuis genere sit idem.

3 Cur aliqua fructu vacent, cùm florem habeant, vt cucumer, cucurbita, malus punica? An his fructus non deest, sed ipsa pro fructibus habentur, quibus flos insidet. Fru-

ctus enim id est, quod florem gerit. Cucumeri autem florem inhærere perspicuum est.

4 Cur eorum quæ terra gignit, alia cocta, alia cruda sunt cibo idonea? An quibus succus esculentus non protinus est, ijs decoctis dulcior redditur à calore: quibus autem sapor vel protinus gratus consistit, hæc etiam cruda esitantur.

5 Cur alia elixa, alia assa melius edi possint? An quòd humidiora non eatenus humectari, ficciora non amplius exiccari oportet: elixa autē humidiora molliorăq; omnia reddūtur: quæ verò minus humida sunt, hæc igne confecta ficciora prorsus euadunt.

6 Cur alia esculenta, alia inesculenta experiamur? An causæ succus est. Quod enim & ignis expers succum continet immitem, & igne confectum, nihilo minus redditur, hoc cibo ineptum penitus est: quod autem succo esculento quidem, sed vehemētiusculo constat, hoc pro condimento recipimus: quód enim exiguo corpore vim magnam obtinet, id naturam condire potest ampliorum esculentorum.

7 Quam ob causam stirpium aliæ ad semen vsque viuere tantūmodo possint, deinde cùm semen tulerunt exarescant, vt genus herbæ, & quæ olera nominamus: aliæ nō, sed sæpius fructificare solitæ sint. Ipsarū etiam

viuen

uiuentium ad femen vfque ferendum, cùm magna pars annua fit, genus apij, quod ab equo hippofelinum appellatum eft, quafi equapium dixeris, anno poftero fructum af fert, cúmque attulit, exarefcit: cur ita? An omnia eatenus vigent ætate, quatenus femine quoq; valeant: nam & homines ad annũ tricefimum vfque proficiunt, aut copia aut crafsitudine. Vbi autem femen ferre non amplius poffunt, modo ftirpium obarefcunt atque fenefcunt: quanquam alia ocyus, alia ferius occidunt, idq; portione. Sed quam ob caufam alijs longum vitæ fpatium, alijs breue datum eft, porrò alterius intereft difputationis declarare: fed cũ omnibus finis ac terminus fit perfectio feminis, quibus vita breui tempore continetur, hæc femel aut certè non fæpe. Quæ autem effe longæua natura voluit, hæc fæpe fructificare neceffe eft. Quamobrem quæ imbecillima funt, ferre non plus valeãt quàm femel, tum exarefcãt neceffe eft: ac eorum ipforum alia anno primo fimul & femen reddere, & vitam explere naturæ ratio fancit: alia poftero, vt equapiũ. Quæ verò prævalida furgunt, hæc annis plu fculis pòft fructificare incipiunt, diúque vitam agere poffunt, fructificaréque fæpius, vt arbores.

8 Cur fi quis apiũ radice tenus circũfodiat,

partíque imæ panicum vndiq, ingerat, dein de terram accumulet, itaque irriget, radices mira magnitudine adolescent? An quòd natura panici fungosa & calida pabulum attrahit, conceptúmque non sursum transmitti patitur. Sed inter radicem contentum calore sibi indito concoquit, vt radicis amplissimum sequi incrementum necesse sit.

9 Cur si quis cucumeres, aut cucurbitas ꝓtinus paruulas condiderit in terram, maiores multò efficiet? An ꝙ spiritus & sol exiccando incrementum impediunt, molemq́ue tum minorem, tum crispiorem reddũt: quẽadmodum & arbores, quæ loca vento soliq́; exposita tenent, quæq́; in cauis manent & riguis: alteræ enim magnæ fungosæq́, fiunt, alteræ paruæ & spissæ. Ast verò inter terram occulta, quoniam contrà afficiantur, contrà euadant necesse est. Quinetiam quæ vasis includim⁹, vt cucumeres in ferulis cauis aut tegulis, & mala punica, aut quæuis mala in ollis, ampla redduntur & fungosa: cõtrà quę detecta sunt, parua, solidáque augescunt nullo ambiente operculo, quòd alimoniam faciat largiorem: id enim obiectũ facit, ne pabulum aut euanescat, aut arescat.

10 Cur plantarum acrium semina acriora sunt quàm radices & folia? An quòd semine omnia oriuntur, inq́; cæteras omnes par-

tes ex eo veluti fonte quodam (vt quidam aiunt) & sapores & odores deriuari necesse est:nam etiam odores omnium vnà cum seminibus esse suaues incipiunt. Quòd si acritudo cæteris ex semine proficisci solita est, semen ipsum maximè esse tale ratio exigit.

11 Cur tenues radiculæ acriores sunt? An quòd ampliores illæ spatio temporis longiori plenius concoctæ mitescunt.

12 Cur capparis locis ꝓuenire cultis haud facilè potest? multi nanque tentarunt & radice translata, & semine sparso, cùm apud nonnullos commodior capparis sit quàm rosa,sed tamen efficere nihil potuerunt. Quid ergo causæ sit,vt cultis nesciat hospitari, inculta & auia persequatur, & maximè sepulchris adhæreat? Igitur de hoc cæterisq́; generis eiusdem accepisse illud oportet, quòd non omnia eadem ex materia consistere solent,aut augeri:sed sunt quæ ex aliorum corruptione & principio consistant, & post augeatur, vt pedunculi, & pili corrupto alimẽto, aut qua labe alia corporis prodeunt. Ergo vt in corpore nonnulla excremento proueniunt alimenti,quod certè cruditas est, & vbi naturæ vires superare non queunt,abscedunt quidem in vesicam & aluum, quæ in promptu maximè sunt: aliqua verò animal producunt, itaq; in senectute & morbis hæc

augentur:sic in terra alia concocto alimento & consistunt & augentur, alia excrementis aduersaque concretione oriuntur. Culturæ autem officij est, vt concoquat reddatque efficax alimentum, quo genus mite vrbanúmque fructuum consistit. Quæ igitur mitigatione, informationéque huiuscemodi creantur, hæc vrbani vocabulo significamus, eò quòd solertia hominis educata quasi eruditaque meliora euadant. Quæ autem cura adhibita mitescere nequeunt, aut etiam aduerso habitu loci sui generis prodeunt, hæc syluestria sunt & rustica, cultísque viuere nolunt. Cultus enim dum ea melioribus instituere moribus contendit, deprauat atque peruertit: quippe cùm à sua natura desciscere nequeant, quæ orta sunt ex corruptione: quo in genere capparis quoq; profectò est.

13 Cur si quis radicularum folia tempore hyberno, cùm maximè vigent, absciderit, & terram pedibus complanarit conculcaritq;, vt imbrem nullum admittere possit, radiculæ ipsæ per æstatem amplitudine mira increscent? An propterea quia ne corrumpantur, causa conculcandi soliditas est, quæ humorem putrefacere prohibet: alimentum verò quod aliter ad germen sursum transmitteretur, radix sibi ipsa totum dispensat: itaque vel amplior fiat necesse est, vel suo de la

ῥαφανί-δων, radicularũ.

tere

tere radices alias mittat geminans modo ceparum: has enim multiplices effici nouimus, si quis annuas non euellat, sed tempore hyberno relinquat. At cùm vim istam procreādi, vt lateri ceparum natura dedit, sic radicularum negarit, necesse profectò est ipsas illas crassescere nimiam ob copiam alimenti.

14 Cur si quis cucurbitas aut cucumeres apud puteum sitos in ipsum dimiserit puteum tempestiuos, benéque operuerit, virides per annum totum seruabit? An quòd vapor aquæ refrigerans efficit ne assiccentur, seruátque virides & vegetiores: & obturatio illa & spiritus satis alere possunt, quæ iam in plenum creuerunt: permanendi verò facultas propterea datur, quòd relictis radicibus suppetit alimentum. Nam si quis cùm fructificarunt, detractis sarmentis, præcisáque planta terram aggerarit, conculcaritq; circum radices, cucumeres faciet præcoques vtpote cùm radix valeat conseruari. Haud enim cucumer annuam sortitur naturam, sed viuere vlterius potest. Ferent autem isti fructuum maturius, quàm qui semine prodierunt: quoniam radix bona pars scilicet operis præcōdita iam naturæ habetur, quòd illis seminatis prius confici necesse est. Terræ autē aggregatio & constipatio, tepore inducit, quo radix & seruari, & germē mittere

celerius queat. Vnde etiam fit,vt si quis per hyemem cucumeris semen in quallis situm aqua irriget tepida, & modo soli exponat, modo collocet apud ignem, præcoques admodum cucumeres faciat,si tẽpore congruo ad ipsum cùm quallis in terram demittet.

ἐν ταλαρί-κοις, in quallis, seu callathulis.

15 Cur non meridie,sed mane noctúue irrigare consueuerunt? Vtrum ne solis feruor humorem absumat: an quòd si aqua calida sit,necabit quæ irrigantur.

16 Cur omne odoratum genus tam seminum quàm stirpium mouere vrinã potest? An quia calidum est,concoctúque facilè: cuius sanè generis sunt,quæ vrinam ciere valent. Calor nanque interior citò extenuat, nec aliqua corpulentia odor cõtinetur. Nã & ea quæ minimè odorata sunt,vt allia, caloris sui ratione vim mouendi vrinam habent,vel potius colliquandi. Seminum autẽ genus omne odoratum,calidum esse proculdubio nouimus; odoris enim natura calore aliquo omnino creatur. At verò quæ malè olent, haudquaquam apta cõcoctioni sunt. Esse autem non calida solum, sed etiam concoctu facilia debẽt,quæ sint prouocatura vrinam, vt scilicet vnà descendendo humores extenuent.

17 Cur ocyus olus excaulescat,quòd semine vetustiori, vt trimo aut bimo prodierit, quàm

quàm quod nouo? An quòd sicut in animantium genere semen id celerius affert quod vi get: ita etiam seminum, quæ vetusta admodum sunt, vim suam omnē exhalarunt: quæ recentissima, imbecilliora propterea sunt, quòd excrementum adhuc procreationi minime conueniens continent: quæ media tempore, hæc humore inutili omni exacto, validissima esse probantur. Celerius igit semē ꝓfundunt. Id autē ipsum non nisi excaulescere est: quippe cū semen ex caule ꝓueniat.

18 Quam ob causam ruta insita in ficum pulcherrima plurimáque proueniat? inseritur verò inter corticem, limoq; obducto fouetur. An quòd rutæ radix fomentum tepo remque desiderat: itaque cinere quoq; circundata iuuatur: ficus autem calida est, ꝙ eius succus omnium acerrimus docet, & fumus quem multum emittit. Habet igitur calorem atque humorem talem, qualem etiam cinis. Quamobrem si ille iuuare possit, ficus porrò copiam ac vigorem eò magis prę stabit, quò humor cineris quidem non perpetuè affluit: fici verò irrequieto confluuio manat, vtpote cùm arboris succus consumi ex toto non possit.

19 Cur stirpium nonnullæ caulem semper edant inanem? An illis, quarum natura imbecillior est, has rarum inanémque emitte-

re caulem necesse est.

20 Cur in terra Attica fructus cæteri dulcissimi fiunt, thymum verò acerrimum est, cùm id etiam ipsum fructus quidē existat? An quòd ager ille tenuis siccúsque est: quāobrem non multum humoris cōtinent, quæ in eo nascuntur. Ergo quæ dulcia sua constant natura, hæc ob humoris contenti mediocritatem, vbi sol partem consumpsit maximam, facilè reliqua cōcoquuntur: etenim multum concoqui negotium magnum est, mediocre expeditus cōfici potest. Vnde fit, vt fructus, qui lege suæ naturæ dulces creantur, dulciores euadant: qui sicci è natura, miniméque dulces proueniūt, suam ob inopiā tantum humoris retinent, quantum suo conueniat generi, quod dulce nequaquam est. Sol autem quantum dulcissimum sit & leuissimum, eximit. Itaque acerrimi relinquuntur, qui humore superuacuo carēt, quē fructus cæteri obtinent.

21 Cur pulegium & lirium, & cepe, suspensa florent solstitij tempore? An inest crudū in his alimentum, quod vt hyeme concoqui ex frigore nequit, sic solstitio ex calore concoquens auget. Vtrum quia influxu carent assiduo, breui marcescunt. Etenim quę nullum alendi initium, nullum influxum assiduum habent, intereunt exiccantúrque.

Qua

Qua de causa accidit apud Scytas, vt frumentum diu in terra maneat, propter copiam niuis: & vbi emerſerit, celeriter creſcat.

22 Cur cepe vnum tam acriter mordere oculos poteſt? vnde nomen quoq; à Græcis crommyon impoſitum putant, perinde qua ſi pupillam comprimi cogeret. Origanus verò nihil huiuſcemodi facit, nec aliud quippiam ex cæteris, quanquam acre: neq; enim naſturtium, quod mordacius eſt, oblatum oculis efficit æquè vt lachrymæ profluunt: at cepe & cùm oculis admouetur, & cùm comeditur, lachrymas mouet. An quòd acrium genus diſcrimine euariat numeroſo, quo ſua cuique vis conſiſtit, ratáque habetur. Naſturtium ergo, quia calidius eſt, reſiccare quod colliquauerit, amplius poteſt: nam extrudere lachrymam cùm editur poteſt: admotum tamen ád oculos, nil propterea mouet, quia nullum mittit vaporem: eſt enim id & ſiccius & calidius. Origanus, cæteráq; id genus calida ſunt leniter & ſicca: q͞d lachrymas autem moueat, mordax id eſſe debet, & humidum & lentum. Quas ob res oleum quoque lachrymam excutit, quamuis leniter mordeat: ſubiens enim irreptansq́; ſuam ob lentitiam atque tenuitatem dolorem mouet, ac proinde humorem tabificat.

At

At cepe vim eiusmodi ſanè habet, vt quòd & humore & vapore ſit calido, tenui & lento: itaque oculis admotum, eo quòd vapor eiuſmodi eſt, humórq; tenuis commeat, lachrymas mouet: cúmq; editur, itidem tranſmiſſa reſpiratione facere poteſt. Allium calidum quidem eſt & acre, & humoris aliquid continens: ſed lentum non eſt: itaq; lachrymam mouere non poteſt.

23 Quam ob cauſam myrta colliſa in manu dulciora ſentimus quàm integra? An quẽ admodum racemorum acini vindemiati dul ciores ſunt quàm non vindemiati. Etenim muſto quod natura ſuaue eſt, excerpti acini quaſi condiuntur: quippe qui vel extrinſecus muſtum refudent, at qui in racemo cohæ rent, vtique inconditiores conſtant. Ergo myrta quoq; natura dulcia, intúſq; ſuam dul cedinem acinorum in modum vuæ continẽtia, vbi manu compreſſa conflictatáq; ſunt, diffuſa inteſtina dulcedine, parte quoq; exteriore inopplentur: itaq; dulciora non immeritò ſentiuntur.

24 Cur myrta enucleatiora ſunt quæ minora, & palmulæ nucleo penè vacãt quæ mi nutæ adoleuerunt, & vuarum acini, qui paſſim conſtiterunt, exigui vinacea vel nulla cõ tinent, vel pauciora minoráq;? An quia minus perfecta ſunt quæ minora: idcirco ſemẽ

con

cõtinent indiſcretum,cui perinde vt fini nucleus deputatus eſt: quamobrem & minora ſunt,vtpote ſurculi quidem agnati exteriores,partúſq; imperfecti,& minus dulcia,quã quæ iuſtum continent nucleum: ſunt enim minus concocta. Concoctio autem non niſi perfectio eſt.

25 Quam ob cauſam fructuũ alij partem radici proximam habent amariorem, vt cucumeres:alij poſtremam ſuperiorẽ,vt glandes? An ꝙ alijs pars iſta radici proxima crudo veſcitur alimento,quoniam eſcæ confluuium per radicẽ frequentat:alijs quia ſicci è natura ſunt,poſtrema pars ſucco dulci concoctóq; inde abſumpto iam plenius ſiccatur amareſcitq; modo ſalis. Redditur enim vnũquodque amarum, cùm amplius exiccatur: vt oliuæ, vt glandes inueteratæ efficiuntur amaræ.

26 Cur aliqua germinare non terra contenta,ſed abſciſſa aut euulſa, vel recondita poſsint,vt caules liliorum,vt allia, vt cepæ? An ꝙ omnes alimentũ intra ſe cõtinent,nec certo definitóq; loco omnes oriuntur. Creſcere autem vnumquodq; poteſt, non eo ꝙ in ſe continet alimentum, ſed quòd decoctũ iam & digeſtum illud pabulum eſt. Continent igitur vel antehac alimentum,ſed augeri tum duntaxat incipiunt, cùm tempus ad

ad id adest, cuius opera res illa effici potest; velut etiam oua crocodilorum tempus tutè operiri sibi commodum nouimus: incrementum tamen continuari non licet, quoniam aliud non suppetat alimentum.

27 Cur allia & cepe quò ficciora ferãtur, eò meliora possint euadere: cætera autem deteriora? An quòd omnia istiusmodi maximè plena humoris conficiuntur: itaq; terræ cõmissa ficciora temperamento commodo germinare incipient. Adde quòd minus putrẽt, cùm ficciora feruntur.

28 Cur allia & cepæ solæ ex plantis recõditæ germinare possint? An quòd humore alimentóque sunt refertæ. Copia igitur alimenti est, quæ germen efficere queat: idque constat argumento tum squillarum, tum etiam bulborum, qui idem facere possunt. Crescere autem quoq; solet, cùm tempus venerit.

29 Quam ob causam quæ aqua frigida irrigamus, dulciora, quàm quæ tepida euadant? An quòd sic interclusum calidum salsius est, vt calidius, quod salsius: dulce autem ita contrarium, vt frigidum est, & alimento oleribus humor est, vnde saporum genera oriuntur.

30 Cur allia cùm excaulescunt, plenius quàm recens ædita olent? An quòd recentia

hu

humoris multum adhuc extranei continent, quò fit vt vim suā integrā habere nequeāt. Cùm autem decocta iam sunt, secreto humo re illo inutili, tum suum odorem syncerè adipiscūtur, qui scilicet acer est. Quinetiam cæteri nuper æditi fructus dilutiores sunt & cepas recentiores ob eam causam minus acres sentimus.

31 Cur fructus myrtorum non conditarū magis quàm folia defluant, conditarū autem reseruatarúmq; alga, vt fit, folia defluāt, fru ctus adhæreant? An ita euenit non conditis: quoniam natura sancitū est, vt fructus peracta decoctione flaccescant ac decidant: quæ quidem decoctio repositis agi nō potest, sed eatenus tantū efficitur, vt algæ vapor prohibeat, ne humor fructus immutetur: folia cōtrà, cùm siccent, decidunt. Algæ autem, vt salsa exiccandi vim habent. Ergo non idē folijs accidit arbori adhærentibus, & conditis, modo quo dictum est.

32 Quam ob causam cucumeres, cognomento pepones, optimi palustribus planis, id est, humidis fieri soleant, vt apud Orchomenum, & in Aegypto: aquarum etenim vberem terram esse Aegyptū putamus. Cur ergo cucumeres qui humidi sunt, & ob id hortenses ac rigui minimè laudati, locis palustribus quæ madida sunt, egregiè fiant?

Vtrum

Vtrum quòd ob terræ duritiam altius cogũtur descendere. Solum nanq; limosum ac planum maximè indurescit: qui autẽ altiùs innituntur, meliores euadunt. An quòd terrã siccam esse oportet, quoniam cucumeres naturâ humidi sũt: ita enim sequetur, vt per retractum in medium veniant. Palustris verò si plana altáq; sit, alimentum nec exiguũ præbet propter soli altitudinem, locúmque ipsum: neque nimium, quoniam solum resiccari necesse est.

33 Quam ob causam ruta & nonnulla pigmẽta odora sudorum faciant fœditatẽ? An quorum in odore grauitas est atq; acritudo, ea cum excrementitijs mista humoribus deprauare odores possunt.

34 Qua de causa rutã fascinationis remedium esse aiunt? An propterea, quia tum effascinari se credunt, cùm aut voraciter edunt, aut incommoditatum aliquarum tenentur suspicione, aut cibum habent suspectum quẽ capiunt: itaq; cùm de mensa eadem quid priuatè sibi assumunt, participem intuentem quempiam faciunt, affantúrq; cùm impertiant, ne me fascines: ergo cibum cum perturbatione sument, nec quid bibent aut edẽt sine turbatione & flatu, qui vnà hauriatur & ingeratur. Quamobrem flatu ipso vel cũ extrudendus effertur, cibus quoque vnà elatus

tus eijcitur, vel cùm interclusus per humorem tenetur, tormina mouētur & cruciatus. Igitur ruta præsitata vi sua & potestate cal factoria, vas quod recipit cibos, elaxat, & reliquum corpus itidem afficit: ex quo fit, vt flatus ille interclusus, transmitti atque secedere possit.

35 Quænam causa sit, vt origanus musto iniecta vinū dulce efficiat? duas enim in amphorā iniecisse heminas satis est. An quòd tollit quātū in musto est, aquabundū & feculentū sua siccitate in seipsa recipiēs, quibus scilicet saporē confici austerū censemus: argumēto quòd vina, si quid aquæ habeāt, sibi illatū, minus mollia redduntur: atq; & si diutius stare in fece sinantur, itidē fiet: & cùm vinum dulce molimur, vuas multum temporis soli exponimus, vt sol quantum sit dilutum auferat, & reliquum decoquat: hoc autem idem facere vel origanus potest, quippe quæ sit & sicca & calida.

36 Cur nigræ myrti fronde sunt frequentiore quàm albæ? An quòd nigræ generis sunt syluestrioris, cuius indicium, quòd locis rusticis istæ proueniunt, miniméq; ex cultu mutantur: humida autem omnia fronde crebriore conduntur. Quòd enim minus suos fructus decoquere possunt, idcirco ad frondem alimentum se vertit.

EORVM QVAE AD FARINAM & MASSAM; *cæteráque id genus pertinent, sectio uicesimaprima cuius quæstiones* XXVI.

1 CVR ptisana & farina triticea oleo instillato reddi posśint candidiora, cùm rursum oleum sit? An quòd spumare solet, dum cum humore miscetur, quod nõ nisi albescere est. Mistio verò versatu agitatúque fit, & cum corpulentis humor committi melius potest: quod sanè in ijs accidit, quæ aqua decoquit, atque ita candidiora efficiuntur.

2 Cur cibus triticeus maximè corporibus nostris competentior atque vescentior est, quàm ordeaceus? An quòd hic mediocrem habet lentitiam, quàm cibus habeat, oportet, quippe qui adhærere conglutinarique corpori debeat: quæ res non nisi lentore effici potest. Ordeum verò rigidius est: itaque massa eius longè pertrita validius alit, quàm parum attrectata.

3 Cur farinæ triticeæ primum, ordeaceæ vltimum candidius est? An alterum vt durius circunfrangitur, idque agitur, cùm plurimum temporis molitur: alterum vt mollius atque tenuius, quamprimum exprimitur: candidius autem in vtrisque quòd interius est.

Cur

4 Cur panes frigidi albiores cernuntur quàm calidi? An eadem quodammodo causa est, cur inueteratum quoq; oleum candidius fit quàm recés? causa nanq; nigroris humor est: hic autem in illis vtrisq; vt recentibus vberius continetur, sic tépore prouectis parcius in superficie residet, propter euaporationem. Euaporatur prorsus oleum vel tempore vel sole: panis autem calore inde egrediente per refrigerationem: humor itaq; frigidis iam euanuit, calidis adhuc inest.

5 Cur panes non saliti plus ponderent quàm saliti, modò cætera omnia pari habeãtur mensura? Contrarium nanq; verisimilius dixeris cùm sal adijciatur, & grauior sit quàm aqua. An quia sal exiccare potest, ex quo incorrupta seruantur, quæ confecta sale reponimus. Absumitur enim à sale, resiccatúrq; humor, qui ex calore putrescit: & in pane igitur humor à sale cõsumitur, extráq; afflatur: quocirca panes pridie facti leuiores quàm calidi sunt, vtpote frigidiores, contrà ijs qui sale vacant, humor largior insidens efficit grauiores.

6 Cur panes frigidi humefacti, si inuicem tangant non cohæreant, calidi cohæreant? An quòd frigidi lentorem suum cum vapore vnà emiserunt, quo exacto conglutinari non amplius queunt: humor enim quò

maducere rigidus est. Calidi contrà lentoris aliquid continent: ex quo fit, vt cùm madefactis vapor emigrat, calor ob suam tenuitatem respiretur & euanescat. Glutinosum autem illud cum calore egrediens, séque cum humore permiscens, facit vt inter se panes cohæreant.

7 Cur farinæ triticeæ primùm, ordeaceæ vltimùm candidius prodeat? An ꝙ ordeũ vt rigidius, protinus obfrangi diffundíq; aptũ est, quod maximè fit cùm diu contunditur. Triticum mollius est, atq; ob eam rem parte exteriore leuiter diducta, interior, quæ cãdidior est expressa, primũ cõtunditur: est autem in vtrisq; candidius, quod interius est.

8 Cur massa ordeacea, quò plenius tractetur teratúrq;, eò minus aluum subducere læuigaréq; potest: triticea cõtrà quò plenius, eò magis? An quòd triticea maiorem in modum contrita minuitur: lentũ etenim quodque affici ita solet: tum ignis humorem panis vndique eximit, itaque rigidiusculum humore sublato relinquit. Deniq; quanto plenius contrectatur & teritur, tanto frigidior redditur: partes enim singulas deminui adeò agitatas, extenuaríq; necesse est. Rigidius autem omne cõcoqui facilius potest. Ordeacea contrà quò amplius pressatur & teritur, eò lentior & tenacior humore imbibito euadit.

Tenax autem omne ac lentum diuidi ſanè haud facilè poteſt: qua quidem diuidendi facultate fit, vt ægrè concoquatur: quod enim concoctionem recepturum eſt, digeri in minima debet.

9 Cur maſſa ordei contrita minor, tritici amplior reddi poteſt? An quòd ordei farina maſſata contritáque compeſcitur atque conſidet, ſcilicet glutinamento humoris, quia rara & craſsiuſcula eſt: triticea quoniam ſpiſſa admodum eſt, colleuatur atque extollitur: ſpiſſa etenim omnia ſubacta pertritáque incaleſcũt, & incaleſcẽdo inflantur ac extolluntur: quomodo etiam caro perfricata extollitur.

10 Sed cur maſſa triticea in igne amplior quàm ordeacea reddatur? An quòd humorem triticea continet indiſcretum, qui cùm calfactus egredi nequeat, ſcilicet ex pertritionis cõpreſſu, mox ſpiritus de eo concalfacto humore naſcitur: largior autem humor largiorem pariat ſpiritum neceſſe eſt.

11 Quam ob cauſam cùm mel tenacius quã aqua ſit, farina mulſo ſubacta rigidior reddatur, vbi decocta eſt, quàm aqua ſubacta? An ꝙ aqua feruore ignis cogitur atq; conſiſtit: mel cõtrahit quidem, ſed non ſine aſsiccatione: itaque rem facit rigidiorem: cauſa nanq; rigoris in ſiccitate eſt.

12 Cur biscoctus panis refrigeratus minus duritiem præ se ferat? An quod triticum dulcem quendam ac lentum succum in se continet, qui veluti anima eius est: indicium quòd, cùm siccet, omnino exinanitur: cùm autem vaporis aliquid sentit, mox erūpit & coalescit. Ergo cùm humor hic in farina quoque tritici insit, maximeq; in ea quæ purissima est, efficitur, vt in massa ex ea ipsa farina confecta idem seruetur: argumentum quòd decocta in pultem redditur lentior. Vbi igitur panis primò igni commissus est, portio rigidi & leuis cum humore euaporatur, & quantum in farina furfureum maximè est, totum deuritur: mox pane educto cùm denuò massa retritatur pressatúrque, pars farinæ tenuissima & humoris lentissima, quæ solæ supersunt, miscentur amplius sibi, tum quia tales amplius euaserūt, túmque propter ignitionem: fit enim mistura eorum tincturæ consimilis, vt massa pòst trita similis farinæ illi elixæ efficiatur, quippe quæ pertrita iam prima, relictáque parte farinæ tenuissima, & humoris lentissima, glutinosa & exsiccabilis redditur, vbi ignē præsensit: nā & disiungi facilè quod lentum est nequit, & humorē nullum per seipsum emittit quod spissum est. Hac igitur cadē re panis quoq; biscoctus ob causas prædictas efficitur, itaq; minus durescit, cū semper

per inter se humiditatem contineat.
13 Cur nonnullis de genere cibi, tum humidi, tum sicci, multum temporis sine fastidio vti posſimus, vt cibo quem triticea ex farina ordeaceaue conficimus, & vinis austeris, & aqua: alijs verò quamuis suauioribus, non tamen sine fastidio toties vti posſimus? An quòd eorum quæ in cibo asſumimus alia validius alunt, suntque ad inundandum aptiora: itaque vel vbi cibo priore consumpto vacui sumus, inest præterea facultas multa in corpore, quæ vt ad priorem corporis confectionem decocta est, sic ad finem, & ad succedentem coquendi vicem cruda animaduertitur. Cuius sanè generis pars plurima suauiũ est: quæ enim pinguia & dulcia & opima sũt, ea nobis gustu suauisſima sunt, eadémq; omnia validè nutriunt, & decoqui posſunt, solentque inundare quocunq; inter se ipsa discrimine distent. Vnde efficitur, si quis sese impleuerit, vt facultas eorum diutius immoretur, nec breui sensus deficiat: non enim solum pleno ventriculo satietas oritur, sed digesta quoque alimonia cæteras in partes identidem vsu euenit. An non id solum ipsum causæ est, verumetiam quòd nonnulla perquàm modicè naturæ vsui sunt, nobisque familiarisſimè conueniunt. Hæc enim omnia quia secundum naturam sunt,

idcirco melius à corpore quàm dulcia recipiuntur, vt quæ præter naturæ rationem facilè respuuntur. Alia verò alijs temperationibus congruunt: vt mel apibus secundum naturam sic suppetit, vt eo vesci tantummodo possint, quanquam viribus sunt imbecillis. Itaque relinquendum quidem est quantum absumatur, sed id ex proportione ad vires hominis. Quæ igitur è suauibus ita sese habent, ea quoniam naturæ minus propria conueniunt, suauia quidem sentiuntur, sed parum temporis moram faciunt, & fastidiũ pariunt. Quæ autem secundùm naturam pro cibo de putata homini sunt, ea semper appetimus: itaque fit ratione naturæ, vt vsu quoque eorum assiduo minus quàm suauium fastidiri possimus.

14 Cur eadem ex assuescentibus suauia, & admodum crebrò vtentibus insuauia sentiantur, cùm tamen assuescere, sit sæpe & crebrò quicquam facere? An quia consuetudo habitum rei cuiuspiam capientem in nobis efficit, non satietatem. Frequens autem vsio desiderium explet: ꝙ & ipsum quasi causa quædam est. Habitus ergo cùm exercitantur, augentur, atque proficiunt. Conceptacula verò infarcta nihilo ampliora redduntur. Quãobrem consuetudo cùm exercitatio sit, auget habitum illum capientem. Quod autem vsu

crebro

crebro in cibo aſſumitur,infarcit quidem ex pletque deſideriũ,quo expleto,non amplius eſcam recipimus: ſed augere illud idem non poteſt,ob eam ſcilicet rem quam modò de in farctione retulimus. Ad hæc,nõ ideò ſuauius conſuetudo eſt,quia ſemper delectet: nã res etiã ſolitæ moleſtæ ſunt,ſi vſu quis agit crebriori,ſed eo certè ſuauius agitur, quoniam operis principium libẽter adimus, & diutius rem facere eandem aſſueti,quàm non aſſueti valemus. Qua igitur re moleſtum hoc eſt, quanquam ſuaue ſit, hac eadem cætera quoque ſuauia efficere poſſunt: vtraque enim cũ crebrò vel fiunt,vel pro cibo ſumũtur,tædio nos certè afficiunt: cujus ſanè cauſa eſt,quòd nos vires ſiue virtutes vel recipientes vel agentes, nõ infinitas,ſed finitas habemus: quę vbi quidem ſibi quod modicè competat obtinuerint (id enim eſt, quod continuè amplificari ſentiatur) alteræ ſatis explentur,alteræ agere nequeunt.

15 Cur panes, vt parum triti,ſic nimium triti rumpantur? An quòd parum triti, quoniam partibus minus connexis inter ſeſe cõtinentur,idcirco rumpi facilè queunt: tritatio enim partes copulat & coniungit: ergo ſuo ipſi diſcrimine ad diruptionem paratiores reguntur. Adde quòd multum humoris & impromiſcuum continent qui minus tritu-

ram pressurámque recepere: at quos nimiũ tritos igni mandauimus, ij sicci admodum sunt, quoniam humoris parum immodica agitatio tritandi reliquerit, idque decoctis totum exactum est. Igitur rumpi vtrosque necessum est, quoniam humoris multum educitur: multum enim, vt absolutè in his continetur, quos parum tritaueris: sic reliqui comparatione in ijs est, quos immodicè agitaris.

16 Cur massa triticea candidior pertrita efficiatur, ordeacea nigrior? Vtrum quòd per summa ordeacea nimium assiccatur: calor autem humori permistus, candorem gignit. An quia cùm calfacta est, humorem ad seipsam trahit, vt quæ partibus maiusculis constet.

17 Quam ob causam farina aqua subacta melius cocat quàm oleo subacta, quòd tenacius est, quanquam glutinatius quod lentius est: oleum autem lentius quàm aqua? An quòd aqua tenuior est, vt vsquequaque subire molliréque valeat. Cohæret item & cõprimitur inter se melius farina aqua subacta, quanquam etiam sine contritu comprimi queat.

18 Cur massa tota leuior sit, quàm seorsum humor & farina? Vtrum quia cùm miscentur, spiritus intercluditur. An quia pars aquę

à calore farinæ indito euaporatur: itaq; minus id redditur, quod ex vtroq; mistum constiterit. Aer autem aquæ tametsi miscetur, nihilo tamen leuiorem facit: nam ipse quoque aer cum aere pondus auget.

19 Quam ob causam lac vinúmque dulce quoties cum farina ordei bibitur, dulcius sentitur? Vtrum quòd ad non dulce dulciora istæc esse videntur: farina enim dulcis non est: aliter quia humor dulcis mistus cum farina diutius immoratur. An propterea quia farina quæ dulcedinem in se habet, aliquandiu immoratur: itaque diutius sensio habetur.

20 Cur eadem potio minus mera appareat si farina ordei inspersa bibatur? Vtrum quòd diuersa sibi miscentur, & temperantur. An quoniam farina humori obducta in sese retrahens abolet qualitatem.

21 Cur alica plus aquæ recipiat, quàm triticum, vnde cōfecta est? An propterea, quòd alica farina quodammodo est: farina autem plus aquæ imbibit: moles enim amplior eius quàm tritici est. Presśius nanque & constipatius triticum est, At quod amplius est, plus id capere potest. An non solum ea ipsa de causa ita fit, sed etiam calore, quem intra se continet & farina & alica, efficitur, vt bibacius hauriant: quod enim calidum est,

est,humorem id & efficacius ad se trahit, & expeditius in vaporem consumit.

22 Cur farina tritici massata pertritáq; lōgè amplior reddatur,quàm ordei, scilicet ex proportione? An quòd altera multum humoris sibi admittit, altera parum. Sed qua de causa plus admittat? Cōgruens enim potius dixeris,vt ordeacea bibatior sit: quippe cùm ordeum tostum, triticum non tostum sit. An propterea ita fit, quia trituram plenioré triticea patitur: cuius causa est, quòd partibus minutioribus constat. Fit igitur quasi vt quantuplo partibus contineri potest minoribus,tantuplo humorem sibi largiorem admittat, quippe quæ ipsum humorem pro glutine sibi capiat, vt Empedocles quoque suis in Persicis diuerticulo quodam ait: Munus vbi larga cæteris coniunxerit vnda,multúmque humoris proinde absumere queat.

23 Cur etiam igni mādata massa tritici amplius augeatur,quàm ordei? An quòd humorem in se continet indiscretum, qui recalescens extrudi nequeat: hic ergo cùm in spiritum transeat,nec sese promere pariter, atq; ex massa ordei possit,videlicet propter tritici spissitudinem (spissius enim est quod partibus constat minutioribus) idcirco extollit, molémque agit ampliorem. Ad hęc plus ista

humo

humoris continet, quo recalescente spiritus prouenire solitus est. Ex quaq; re autem plu ri plus proficiscatur necessum est.

24 Cur pistorum, cæterorúmque officio fungentium frumentario, qui ordeum attractant imbecilli efficiantur, & destillationibus infestentur: qui autem triticum, corpore sint bene habito? An quòd facilius triticum concoqui, quàm ordeum potest, atque ea re delibamenta inde manantia esse faciliora necesse est.

25 Cur panis tostus durior, tepefactus humidior reddi aliquantisper posit? An quoniam cùm torrefit humor extruditur, itaque panis relinquitur durior. Leniter autem cũ recalescit, humor consistens ab igne diffundi tur, humidiórque proinde existit.

26 Cur farina tritici resiccata minus consti petur, quàm ordei? An quòd intercapedine vacant, quæ ex partibus constant minutissimis: & plura quæ grauiora sunt, compressa suopte pondere tantundem occupant, quantum pauciora. Sed farina ordei crassiuscula est, itaque siccata compesci, atque in minus contrahi potest, vt quod minus est suo compressu, plus illud constipet in seipsum, capessátque: triticea porrò particulis minutissimis iam constat. Itaque non ideo resiccatur, vt partes reddantur minores, sed vt leuiores effici

efficiantur, minúsque constipentur suo compressu,& nutu: natura enim grauior farina triticea, quàm ordeacea est.

EORVM QVAE AD FRVctus arborum pertinent, sectio vicesima secunda, cuius quæstiones XIIII.

1 QVam ob causam poma nō ita prius vt pôst esitata in repletionis mole respondeāt? An quoniā cæteris esculentis genus pomorum longè grauius est: quod argumento ficuum constat, quæ nouissimè esitatæ, vltimæ tamen euomuntur. Poma igitur antè ingesta suo pondere in imum delapsa, spatij amplitudinem relinquunt superius, vt cibum sequentem admitti facilè liceat. At si è contrario sumantur, vsu eueniet, vt quoniam deorsum ferri expeditè non queant, innatent, & partem totam ferè occupent inanem.

2 Quamobrem cùm dulcia nobis similiora quā acria sint, ocyus à dulcibus impleamur? Congruum enim vt contrà eueniant, quandoquidem à similibus minus satiari consentaneum est. An quoniam non æquè præmaturæ conceptaculum ex quo hausimus,& corpus quod vescitur, impletur: sed venter quidem repletus aliquando est, vt eorum qui sitiunt:

tiunt:sitis autem nihilominus superest. Non enim ea de causa sitis cessat. quia venter plenus humoris est, sed quia membra corporis omnia humorem commodum sibi attraxerint:quod vbi illa satis suum desiderium expleuerunt,tunc sitire cessamus: ita etiam fames, nec aliter tolli potest.

3 Cur ocyus à dulcibus,quàm acribus satiemur?An quia ocyus dulce, quàm acre appetere desistimus:sed an perinde,vt venter impletur, nos quoque dulcibus satiari posimus,confessum non est. Cùm igitur desiderium celerius his ipsis expleri posit. docendum est.Alimenti desiderium,siue cupiditas, vt simpliciter loquar,indigentia est,cùm cibum vel nullum, vel pauculum habemus. Quòd cùm acria nõ validè nutricare queãt, sed parum alimoniæ, multum habeant excrementi, meritò amplius hæc appetimus, parúmque eorum cupiditatem explemus,quoniam alimento item indigemus.quo ipsa careãt. An dulcia tota ipsa cibus idonei sunt, atque ex paruis quibusdam eiusmodi escam corpus capit vberiorem.Quòd cùm se abundè refersit,nihil edere præterea potest: Plus enim tolerare non potest:atque ita efficitur, vt ocyus à dulcibus satiemur.

4 Cur fructus arborum,& carnes, & cætera id genus,vtribus vehemẽter inflatis cõtenta

valeant

valeant incorrupta edurare:nec minus quæ diligentissimè pîcata,obturatáque circũundiq; fuerint? An quoniam corrumpi omnia solent cùm mouentur:quæ autẽ plena sunt, immota persistunt. Haud enim fieri potest, vt motus sine inani spatio agatur. At qui isthæc,quæ ita inclusa sunt, plena vndique: constat ergo incorrupta seruari ratione.

5 Cur vinum post pomum putre epotum amarum sentiatur? An amarorem putredo habet. Itaque quod de pomo per summa insidet,linguæ humori qui bibitur permistũ, diffusúmq;,amaram efficit potionẽ. Ipsum autem pomum per se esitatũ, minus deprehendi propterea potest, quia saporis id genus multa attingat,inq; exigua discernatur.

6 Cur edenda bellaria sint,vsusque secundarum mensarum adijci debeat? An vt satis bibamus. Non enim sitis gratia solum, quæ per mensam primam nos teneat,bibendum, sed etiam post hausisse aliquid iuuat.

7 Cur nuces tostæ refrigeratæ deteriores redduntur, & panis quoque,& glandes, & multa id genus alia, rursusque calfacta eadẽ meliora euadant? An propterea quòd refrigeratis succus concrescit,& constat: tepefactis rursus dilabitur. Suauitas autem non nisi per succum percipi potest.

8 Cur fructuum esitationem, vt ficuum,

cæterorumque generis eiusdem, vel vinum merum, vel aquam superbibere debeamus, quæ quidem aduersa inter se sunt? An quia genus pomorum, & calidum & humidū causa suæ generationis est: habet enim tū ignis copiam, tum humoris: itaque fructus pomi veluti feruorem intus per ignē excitat, quo modo mustum foris efferuet, vi tamen hebetiore: humor autem nimius cruditatem committit. Aqua igitur suo frigore feruorem illum frangit, atque extinguit: & vinum suo calore idem plerunque efficere potest, quippe quod perinde atq; ignis igni multus paucos vires subtrahat: amplius tamen humoris copiam suo calore emollit, & concoquit, suoque pondere innatantem illum feruorē vincit ac reprimit.

9 Quamob causam caricæ bifidæ tantum dulcissimæ sint, nec multifidæ: aut omnino infissæ dulcedinem præstent? An quod ex multifidis respirauit, euaporauitq; cum humore pars dulcedinis plurima. In ijs autē q infissæ cogerint, humoris diluti copia est, quod nihil ferè inde exactum fuerit. At quæ fissæ quidem, sed tamen fissura multiplici sunt, immunes vtroque isto incommodo caruerunt.

10 Cur si ficus in furno siccantur, duriores efficiuntur, quàm si exemptæ foris refrige-

rentur? An quoniam in furno humor totus ex nimio calore euaporatur, foris aer circunfundens humorem contrahi, emanaréque prohibet: ita enim vt leuiter euaporetur potius accidit. Sunt autem quæ siccent dura, quæ hument mollia.

11 Cur ab acerbis vinum, aut aqua epota dulcior sentiatur: exempli gratia, si quis glãdes, aut myrta, aut tale quid ori mãdauerit? An meritò ita fiat, quemadmodum vel in cæteris agitur: omnia nanque plenius eadem apud sua contraria innotescunt. Contrariorum autem sapores oppositi fermè inter se sunt. An vt res in ijs est, quæ colore inficimus: ita enim lingua acerbis cõficitur illis, meatúsque suos patefieri patitur, vt dulce subire amplius possit. Res enim quasque inficiendas humoribus quibusdam acerbis antè immergimus, vt inde affectæ infici colore plenius atque ineluibilius possint.

12 Cur dulcia, minus dulcia sentiantur calida, quàm refrigerata? Vtrum propterea quòd simul sensus duo existunt, id est, calidi, & dulcis: itaq; calidi sensus, reliquum depellit, atque obfuscat. An quòd etiam succus dulcis calidus est, itaque ignis igni adijcitur: ergo calor est qui impediat. An quòd ignis vires omnium minuit, quia vim obtinet commutandi: calida igitur propiora mutatio

tationi sunt, refrigerata resident, sibiq; iterum constant.

13 Cur paleæ fructus duros atque inconcoctos emolliunt, in maturitatémque adducunt: mites autem & concoctos non putrefaciunt? An quòd palea calida, & attrahés est. Suo igitur calore concoquit. & per vim illam attrahendi saniem omnem seuocat, atque imputridos seruat.

14 Qua de causa ficus cùm molles, dulcésque sint, dentes offendant? An quia gingiuis sua lentitate adhærent, seque præmolles inter dentes insinuant, & putredinem per suum calorem citò conficiunt. Forsitan & ob granorum suorum duritiam dentes celeriter effatigant, cùm manducentur, conficiunturque.

EORVM QVAE AD MARE salsámque omnem aquam pertinent, sectio uicesimatertia, cuius quæstiones XLI.

1 CVR fluctus præalti pelagi sufrangi non soleant, sed parui tantum & breuis? An quia parum humoris cùm fertur, discerni à spiritu facilius potest, quàm multum.

2 Cur nauigia onustiora in portu, quàm in alto esse videntur? Celerius etiã de alto in

terram veniunt, quàm de terra in altum pro uehuntur. An quòd plus aquæ quàm minus reniti validius potest: pauca enim oppressa onere cedit, vt demergi necesse sit: multa è contrario repellit, ac sustinet. Vis enim ea est aquæ, vt sursum versus compellat inferius: ergo vt in portu maris parū, sic multum in alto est. Itaque plus oneris conuehi in portu videbitur, etiā mouebitur ægrius, quia magis immergitur, & aqua minus reniti potest. At verò in alto res contrà vsu euenit.

3 Cur fluctus interdum prius eueniant, quàm venti? An quoniam primo spiritus ortu maris pars prima impulsa, partem sibi continuam ipsa compellit, itidemque deinceps vice pari, serieque agitatur perpetua. Quamobrem cùm mare ipsum continuum sit, efficitur, vt quasi vnus ictus continuus ex his omnibus exultet, idq; fieri vno in tempore possit. Itaque euenit vt prima & vltima pars simul moueantur: quod aeri nunquam accidit: quia corpore vno cōtinuo hic esse non potest, eò quòd multiplici vndiq; repulsu retorquetur atque conquatitur, vt primus validissimúsque mouendi impetus refringatur, impediatúrque. Quod mari accidere propterea nequit, quia grauius aere, motúque difficilius est.

Quā

4 Quam ob causam cùm aliquid in mare vndabundũ & æstuans iactum est, vt anchora, vnda residet, & quiescit? An quòd mare pōderi cedit, quòd defertur. quo cùm aer delabatur: qui cùm per directum in imum defertur, atque attrahitur, secum eodem id trahit, quod mare de latere concitat: æstus autẽ maris nō desuper tendit ad ima, sed per summa versatur, quo sedato tranquillitas oritur. Ad hæc, cùm mare in ea spatia coit, quæ ponderi descendenti cesserint, vertiginẽ mouet, quæ non nisi circulo agitatur: at cùm linea recta circulum per punctum attingat, fluctúsque ad lineam rectam obliquè ferantur, fieri potest vt fluctus ipsi per punctum horas vertiginis attingant, nec prædictam ob causam tantum, sed etiam quòd ipsa vertigo accedens, suo impetu circũ vndiq; illos depellit. Quòd cùm itaque fluctibus pars ea vertiginosa careat, meritò vnda iacta anchora residet, tranquillatúrque. Adde quòd aer, qui cum pondere illo delapso descendit, mox sese referens, vndámque sursum compellãs, bullas excitat: quippe cùm bulla humore cō sistat, qui de imis ad supera pulsus ab aere efferatur. Omnis autem bulla lenis, serenáq; est. Indiciũ verò quòd vnda, quã pondus in imũ corruit, submissa in cauũ paulò post resurgit, & mari circundãti æquiparat.

5 Cur interdum nauigia, dũ cursum agũt, in mari quieto repentè absorbentur, totáq; ita pereunt, vt ne naufragium quidem fluitans vsquã appareat? An cùm locus cauernósus terræ subditę mari dirumpitur, simul in mare nauigia introrũpuntur, introrsúmque spiritus impetu trahuntur: cúmque impulsu pari circunundique agitentur, deorsum ferantur necesse est. Hoc idem apud Messanam quoque in freto fluctu reciproco euenit. Fiũt enĩ eo ipso vertigines quę in imũ obsorbent, tum ob eam quam diximus causam, tum etiam quòd mare illud præaltum est, terráque ad longinquum vsque subhiat cauernosa. Vertigines igit eousq; ꝑ vim ductitant: itaque efficitur, vt inibi fragmenta nulla valeant fluitare. Fluxus autem ille fieri solet, cum flatu desistente priore, mari itẽ fluẽte, flatus aduersus primo occurrit, maximéque cùm auster. Cùm enim vnde inuicẽ cursitant, inflicta pretereunt mutuò, quo scilicet modo in fluminibus fieri nouimus: atq; ita mare in gyrũ vertitur, quæ vertigo, aut vertex vocata est. Fertur autem vnda in anfractum initio motus valido desuper irruente. Igitur cùm vndas vrgere in latus non liceat (impulsu nanque repellũtur mutuo) compelli prorsus in imum necessarium est. Quamobrem id quoque deferri eodem vnà cogi

cogitur, quòd vertigo prehéderit: eadémq; caufa eft, cur etiam nauigia refimentur, repandáque deferantur, cùm denoràtur à vertigine. Iam enim aliqua erecta ex toto defcendiffe memoriæ proditum eft.

6 Cur mare Ponti candidius, quàm Aegæi eft? Vtrum propter vifus refractionem factam de mari in aerem. Eft enim aer Ponti craffus, & albidus: itaque fit vt etiã maris pars fumma talis effe videatur. Aegæi verò quoniam à longinquis vfque purus & liquidus eft, cœruleus cernitur: quocirca mare quoque aeri renitens, colorẽm eundẽ repræfentat. An quòd lacus omnes, quã mare candidiores funt. Pontus autem in lacus fpeciẽ propemodum tranfit, eò quòd multi in eum fluuij effluunt: nec verò mari folũ candidior lacus eft, verũetiam fluuijs. Vnde pictores flumina pallida, mare cœruleum, lacum candidum pingere non ineptè confueuerũt. An quia per aquam bibi idoneam vifus penetrare facilè poteft, aerem verfus reflectitur: è mari autem nec furfum reflecti poteft, quoniam leuis aqua non eft, & deorfum progrediens fatigatur, itaque fit vt mare nigrum effe videatur. Atqui mari quod lacum fimulat, pars dulcis per fumma innatat: falfa verò in imo eft. Quamobrem ob id penetrare afpectus nequit, fed ad lucem reflectitur:

ctitur, albedinem per summa ostendit.

7 Cur mare minus quàm aqua bibi idonea, frigidum est, omnésque salsi humores non vt dulces frigidi sunt? Vtrum quòd mare spissius & corpulentius est: tale autẽ quod que minus refrigerari potest: sicut etiã amplius incalescere aptum est, quippe quòd calorẽ seruare suã ob densitatẽ melius possit. An quia mare pinguius est, quocirca flãmã æquè extinguere atque cæteræ aquæ nõ potest: calidius autem quod pinguius est. An quoniam multum terræ in se continet, propterea siccius est: quod autem siccius, idem calidius est.

8 Qua de causa qui mari se lauerint, ocyus resiccentur, cùm mare grauius sit quàm aqua dulcis? An quia crassius & terrosius est: ergo cùm parum humoris habeat, meritò siccari potest celerius.

9 Cur perflante aquilone mare perspectius atque trãslucidius sit quàm austro? An quia mare cùm serenum est, colorem trahere sibi assolet: inest enim aliquid pinguius in succo salso: indicium, quod die tepidiore oleosum quiddam secerni uidemus. Ergo tranquillo tepidioriq; mari succus iste sua leuitate per summa penditur, quod aquilone fieri minus potest causa frigoris. Est autem aqua trans-
[illegible] luci
[illegible]

lucidior quàm oleum, id enim colore obducitur. Aqua verò expers coloris visu obuia, apertionem sui præstat suspectionem.

10 Cur fluctus ventum præ se omnes ferant? An quia flatus futuri indices sunt: flatus enim impulsus aeris est. An quia vice ꝓ pellendi successiua consistunt. Propellit autem flatus nondum continuus, sed exoriens. Primus igitur quasi emarcuit, mox autem hunc alter propellit factáque altera densitate elanguescit: quare cùm hoc propulsum iã adest, propellens quoque illud venturũ esse palàm fit: facit enim idipsum cùm incipit.

11 Cur fluctus ante quàm flatus erumpit? An quia non simul flatus desistit, & mare vndabundum sedatur: sed mare postea, ideo fieri potest, vt qui mouerit spiritus, ante occidat quàm sensu obuius sit: itaque nõ fluctus spiritu prior est, sed ille latet, hic patet. An flatus non vndique simul spiret, sed primũ vnde exortus sit: simul autem spirat & mare sibi proximum agitat, quod exitum subinde proximum mouet: atque ita fieri potest, vt fluctus flatum possit anteire. Motus enim ille velocior à mari, non à flatu principium ducit.

12 Cur in mari melius quàm fluuijs natare possumus? An quòd qui natat sedulò aquæ adnitendo natat: adniti autem firmius

ad id possumus: quod corpulenti^9est: at aqua marina fluuiali corpulentior est: crassior enim, & ad renitendum validior.

13 Cur mare deuri potest, aqua nō potest? An & aqua deuritur: sed mare minus ignem extinguit, quoniam pinguius est. Cuius rei indicium oleum facit, quod ex sale depromi potest. An etiam meatus maris minus congruant igni, vt qui crassiores sint, & eo magis quòd salis ratio non deest, Vt igitur quod siccum est, minus extinguere, quàm quod humidum potest, ita etiam quod amplius siccum est, idem ex ratione vrentius esse debet, & alterum magis altero: quò enim siccius, eò calidius est: mari autem istæc ambo inesse plenius palàm est.

14 Quam ob causam demersi in mare plus temporis valeant tolerare, quàm in fluuio? An quia fluuialis humor tenuior, subiés igitur copiosius strangulat.

15 Cur mare perspectius & dilucidius est quàm aqua potu idonea, cū crassius sit? dulcis enim salsa tenuior est. An tenuitas causa non est cur mare dilucidius sit, sed directi meatus id faciūt, quos tū plurimos, tum amplissimos cōtinet: ergo illa potu idonea spissa ex tenuitate suarū partiū est, salsa amplio rib. interstitijs inanit. An quia mare purius & syncerius est: terra em̄ nulla in eo perma

net:

net: arena suo pondere delapsa, in imum sub sidet. At humor dulcis mistus cum terra est, quæ interueniens facit vt citò perturbetur.

16 Quam ob causam inane aura frigida de mari non spirat, de fluminibus spirat? An quoniam mare locis patulis spatiosisque dilatatur, flumina angustissimis concluduntur. Aura igit maris p multa vastaque spatia dispalata redditur imbecillis: fluminum autem vniuersa extinguitur, itaque amplius valet, & frigidiuscula meritò occurrere potest. An caufa non in eo est, sed vt flumina sua natura frigida sunt, sic mare nec frigidum neque calidum est: aura autem omnisque respiratio, humore vel calescente vel frigescente excuti solet. Vtrum enim ex his fuerit, humor acrescit, quo acrescente, acr qui inde ortus spirat, aura est: qui si à frigidis proficiscitur, frigidus meritò spirat: si à valde calidis, citò refrigeratur. Fluuios igitur frigidos comperire omnes possumus: mare autem neque frigidum, neq; calidum valde est: itaque nec frigidũ esse id potest quod ex eo respirat, cùm scilicet mare frigidum ipsum non sit, nec citò refrigeratur, quia calidum valde non est.

17 Cur fluctus altioris pelagi tardius desistant, quàm breuioris? An quia res omnis serius ex motione multa, quã pauca requescit:

æstus

æstus autem magni pelagi amplior quàm parui est, ergo nihil temerè agitur, si tardius quietatur.

18 Cur aqua salsa frigida bibi non potest, calida refrigerataue postquam calfacta est, melius potest? An propterea, ꝙ de contrario in contrarium res quæq; mutari solita est. A qua autem salsa dulci opposita est, & cùm calescit, portio salsi decoquitur, cùm refrige ratur, in imum defertur & subsidet.

19 Cur aquæ positę prope mare, dulces magna ex parte, nõ salsæ comperiantur? An quia percolatæ potu aptiores reddũtur: percolari autẽ id melius potest, quod mari propius situm est.

20 Cur aqua salsa profluere nequeat? An quia stabile quod graue est. Salsa autem aqua grauis est, quapropter calidæ tantummodo ex salsis profluere possunt; habent enim sibi leuitatem quæ pondus salsuginis superat: calidum nanq; leuius est. Adde quòd aquæ profluentes per terram nimirum percolari queunt: itaq; quantum crassius & grauius est, id assiduè magis magisq; defertur & subsidet, quantum leuius atque syncerius id seuocatur & profluit. Vt enim salsum graue, ita dulce leue est: atq; ita efficitur vt sint dulces, quæ profluunt. Hæc eadem causa est, & cur aqua salsa cùm mouetur mutatúrque

[illegible]. dul

dulcior fiat: leuior enim per motum atq; syn cerior redditur.

21 Cur si quis in Affrica propter mare in foderit, aquam principio dulcem, post breui salsam eandem comperiet, cùm cæteris in locis minus idipsum eueniat? An prima loci illius aqua concocta sub terra est, quæ cùm diutius manserit, salsior à mari transmisso efficitur, vt quæ nuper constiterit: cæteris autem locis aqua vel nulla est, vel plurima nulla prohibente siccitate est.

22 Cur sal eliquari ocyus aqua salsa quã dulci possit? An quòd eliquari non aliud est, nisi ab humore caloréue subeunte resolui & dirimi ita vt liquidũ sit: eliquare autem nequeunt quæ vel subire omninò non possunt, vel quæ ita subeunt vt tangere nequeant. Vix illa verò eliquãt quæ facilè transmeãt: contrà celerrimè dirimunt, quæ per vim se intrudunt. Subire autem nequeunt, quæ amplius admodùm partibus constant, quippe quæ meatus rei subeundæ excedant, contrà quæ minutioribus cōstant, transeunt sine tactione. Atqui vt dulcis aqua tenuior, ita salsa cassior est: ergo altera sua tenuitate facilè penetrans vix liquefacit, altera subit quidem, sed minus propter suarum partium magnitudinem: itaq; cogere & proinde dirimere celerius potest.

23 Cur aqua minus candeat si moueatur? quod vel maris æstu inspici potest. Vnde Homerus, flatu oriente, inquit, & flatu nigrescit pontus eodem. An duabus de causis: nam si ex propinquo contuimur, causa est, quòd visio magis transmeat aqua manente quàm mouente: eripitur nanque trames omnis directus cùm mouetur. Candidum autem id esse videtur, quod perspectum atq; perlucidum est: per qđ enim visus trãsire nequeat, id atrum esse affirmant: quamobrem aerem quoq; nigrum è longinquo, candidum ex propinquo videmus: & maris vt quod propè adest, candidum: ita qđ procul, cœruleum & nigrum: sed si è longinquo spectatur, causa est motus quidam, quo aspectus mouetur, cùm se ad elongatiora deducit. Quinetiam cùm aqua quiescit, aspectus vniuersus in lucem reflectitur: quod fieri nequit, cùm illa mouetur.

24 Cur fluctus præalti pelagi nequeãt superfringi, quemadmodum parui? An quoniam aqua parua distrahi ab aere magis potest quàm multa, propterea percussa facili⁹ frangitur. Atqui in alto multa, in breui pauca est, quæ in fluctus compellitur.

25 Cur loca austrum versum spectantia aquas continent salsiores? An propterea ꝙ mare in terram sub austro interrumpit, dulces

çes cum ſalſis miſcentur.

26 Cur aqua ſalſa vino dulci magis quàm auſtero ſupernatat? Vtrum quòd dulce plus terræ continet, ſicuti vua paſſa. An quia grauius & lentius dulce eſt, itaq; minus miſcetur, immiſtumq; reſidet atq; innatat.

27 Sed cur omnino poſsit innatare cùm terrena ſit, namq; delatio huius deorſum eſt. Vtrum propter calorem modo ſalis: excremento namq; per ſumma erumpenti res ſimilis eſt. An alia cauſa ſit: nam ſi non propterea ita fiet, vel dulci innatare minus incredibile erit: calidiſsimum enim eſt.

28 Cur fluctus antè interdũ veniant, quàm venti? An ea de cauſa, qua etiam poſtea deſiſtũt. Primus etenim flatus prius quaſi langueſcit quàm fluctus ille impulſus: deuenit autem in terram, non ea vnda quæ prima impulſa eſt, ſed id vice pari ſubinde impellitur, quod proximum deinceps exceperit.

29 Cur littora fluctuoſiora ſolida ſæpe efficiantur, adeò vt planè pauimentata videãtur: & vt ſolida ſunt, quæ frequentia fluctuũ concalluerunt, ita pars remotior ſoluta ſit admodum & cedens? An propterea quòd fluctus arenam non minutiſsimam, ſed maiuſculam procul eijcit, vt & manus non quod minimum eſt, id maximè longè iacere

po

potest. Tum etiam cùm permulta & varia promiscuè conquatiantur versenturq;, pars minimorum interlapsa spissat, atque consolidat: mox fluctus residentis motio nihil propterea protrudit, sed opprimit, pauimentátque: ergo quòd exigua procul exilire non queunt, incidit vt ex paruulis moles coagmentetur, quæ quoniam motu frequenti agitatum est: continua redditur, arena scilicet interlapsante prætenui, dum compages contentione perpetua consistat, cùm fluctu vltimo pauimentatur, & humor leniter, sensimq; irrorans conglutinet. At pars seposità oræ arida, disgregatur & finditur: lapillis etiam constat maiusculis, minúsq; cõplanata est.

30 Cur superius mare salsius & calidius sit quàm inferius: & puteis quoq; potu idoneis pars superna salsior sit quàm ima? quanquã esse è contrario debuit: grauius enim quod salsum est. An quia sol & aer partem humorum leuissimam assiduè detrahunt: dulcissimum autem quod leuissimum est; potissimúmque de propioribus locis hauriunt. Et maris igitur & aquarum dulcium summa, vis solis exercet, itaque salsius id esse necesse est, quod his residuum extat, vnde humor dulcis exactus est, quàm vnde nihil vel minus abijt: propterea calidior quoque pars eadem

su

superior est: salsum enim quàm dulce calidius est. Quapropter quibusdam ex ijs qui à disciplina Heracliti sunt, placet, vt dulci ex aqua siccata, concretáque, lapides terráque crcentur: mare autem fit, vnde sol exhalationes eliciat.

31 Cur maris pars terræ proxima dulcior est? An quia frequentius mouetur: salsus autem humor cùm mouetur dulcior redditur. An quoniam aqua in profundo salsior est: minus autem alta, quæ proximè terram est: Quamobrem quæ statim à terra præcipiti altitudine descendit, salsa est: nec dulcedinis tantundem reddere potest, cuius rei causa est, quòd salsa suo pondere in imum potius deferatur.

32 Cur mare solum omnium aquarũ deuri potest? Non enim pluuia, non fluuialis, non aliqua potu idonea. Vtrum quia multum continet terræ, quod salis argumento ipsius constat? An quoniam pinguiusculum est, quod oleum demonstrat, quod in sale resudetur.

33 Cur lacus arenam vel nullam faciat, vel minus quàm mare, & fluuius? An quia saxa in mari consistunt, & terra deusta maximè est, arena autem saxum in parua minimaq; perfractum est, quod ictu fluctuũ frangitur. At in lacũ saxa non æquè consistũt pu

ra fynceráq;,neq; frangi itidem poffunt, eò quòd fluctus non pari modo excitantur. Sed in fluuijs cōfici arenam potius dixerim, quoniam terram hi detrahunt,faxáq; fuo fractu perfrangunt.

34 Quam ob caufam cùm lacus vel diminutus vel exiccatus eft, frumentum in campo acrius gelu deuritur? Vtrum quòd humor lacus aerem fuo vapore tepefacit,vt minus atque imbecillius congelafcat,quàm locis paluftribus & cauis. An de terra,vt vulgò dicitur,frigus incipiat, & fubeat fenfim. Lacu igitur abfumpto,frigus per terræ fpatia ampliora plenus inuadens gelu inftringit,deurítque amplius. Locis autem cauis atque paluftribus frigora de imis afpirant, quòd etiam vulgò creditur:& quāquam terra caleat tempore hyberno, tamen quia humida eft,calor per fumma infidens, refrigeratur & perit.Humor enim nec adeò procul eft vt refrigerari caloris interioris beneficio nequeat:nec adeò paucus, vt nihil madeat: madet enim terra vbertim.Fit igitur eo ipfo congelafcente,vt quafi fuper glaciem & ambuletur & habitetur.

35 Cur mare fimul falfum & amarum eft? An plures effe in mari fapores nil prohibeat quippe cùm genus falfum amaro coniungi, efféq; fimul latifsimè pateat.

Cur

36 Cur lapides & testæ in mari rotunda reddantur? An quia extrema compari ademptu circunfracta, in rotundam se colligunt speciem: hæc enim sola simili extremo clauditur, mare autem quoquo versus agitando pariter circũm vndique frangit, atque obtundit.

37 Quamobrem nonnusquam si quis circa mare infodiat, aqua dulcis principio emanet, pòst verò salsa efficiatur? An propterea q̃ mare ipsum dulcẽ illum humorẽ sub terra transmittit percolatq́; meritò principio dulcis est: leuior enim dulcis, quàm salsus est, itaque prior occurrit: & mare dulcis aliquid humoris in se habet, quod terræ permistum facilius innatare potest. Salsum verò, quoniã & grauius est, & aptius, ad secandum in imum defertur. Siue igitur ita est, siue per venas ex continente in mare dulcis profluat humor, non immeritò per maris summa extare posit, quã se cum eo committat: ergo meatibus, postea patefactis humor salsus copiæ suæ ratione vincendo, salsugine totam afficit aquam. Accidit enim, vt superis obseptis meatibus, confluuium salsi humoris iter aliud faciat, contráq; patefactis totum istuc perferatur, quomodo in corporis venis fieri nouimus.

38 Cur mare, cùm grauius quã aqua pota-

idonea ſit, clarius atq; perſpectius eſt? Vtrũ quia pinguius eſt: nam ſi oleum affuſum effi cere poteſt, vt melius per aquam incernere ſit, meritò cùm ipſum mare in ſe pingui⁹ ali quid habeat perſpectius & dilucidius fit: ipſum enim oleum aqua leuius eſt, quamuis non perſpectius. An mare nõ perſpectius eſt ſed eſſe tale videtur: quippe cùm aqua dulcis, aut fontis, aut fluminis ſit, fons ſuam aquam non ſine terra emittit, vt puriſsima eſſe nequeat, flumen tùm terram, tum fecem detrahat. Cauſa igitur hæc ſit, cur dulcia minus perlucida appareant.

39 Qua de cauſa qui mari natant, ventre ſalubriter euacuantur? haud enim quia laborant: nam qui curriculo eunt, vehementius elaborant, ſed tamen non ita euacuantur. An non omnis labor id faciat, ſed ſolus qui nullam dat cauſam tabeſcendi inteſtinorum: maris autem mora vel omnino edaciorem, & ventris inanitate aduſtiorem hominem reddi videmus: eſt etenim vapor maris calidus & ſiccus.

40 Cur lacus Pæſa, qui potu idoneus eſt, lauat ſimul & purgat veſtimenta? humor enim dulcis lauare poteſt, amarus purgare atq; abſtergere, quæ quidẽ haberi ſimul non poſſunt. An null⁹ humor veſtimẽta ſuo amarore poſsit purgare, ſed lentore tantũmodo:

quam

quamobrem trunculi, & quæcunque mucosa, vim absterſoriam obtinent. Igitur & amara quæ fermè lenteſcunt, purgare queunt, cętera nequeunt. In hoc autem lacu accidit, vt nitroſæ virtutis amarum totum deuſtum ſit, pingue & lentum remaneat. Hoc igitur abſtergit & purgat, lauat autem ſuo dulci humore.

41 Cur maris vndabundi quod deſiſtit, albicat: quod prouoluitur, nigricat? An quia quod minus cernimus, nigrius id eſſe videtur: minus autem cernimus quod mouetur, quàm quod quieſcit. An quoniã cãdet, quod trãſpicitur: nigreſcit, quod aſpectu peruium non eſt: minus autem id tranſpicitur, quod mouetur.

EORVM QVAE AD Aquas calidas pertinent, Sectio uiceſimaquarta cuius quæſtiones XIX.

1 CVR aqua perfuſi calida, minus calorem percipimus, cùm perunҫti oleo ſumus? An propter corporis leuitatem facilè aqua dilabitur, minúſque immoratur, quàm vt calor ſubire valeat.

2 Cur puteorum aquæ tepidæ à meridie æſtate reddantur? An quia tunc frigiditate aëris iã ſuperata, calor plenè inualuerit: antè autem frigor calore ſoluitur & ceſſat. Nõ

enim simul alter cessat, alter inualescit, sed spatio temporis.

3 Cur aqua interdum facta calidior, quàm flamma, ligna deurere nequeat, flãma queat? An quia flamma prætenuis est, spiritúsque ex ea proficiscens partibus tenuissimis constat: aqua profectò crassiuscula est, itaq; subire non potest. At verò flamma, carbonúmque ignitamentum suam ob tenuitatem facilè subeunt, atque resoluunt.

4 Cur aqua feruens liquefacere nequeat, venter queat? Vtrum ventris calor sua tenuitate subire potest, aqua sua crassitudine nequit. An quòd cætera quóque liquefieri humor prohibet. Nulla enim res est, quæ inter humorem dilabi, & tabescere possit. At in vẽtre humore in vesicam secluso, facultas resoluendi acquiritur.

5 Cur fundus vasorum non vrit, quæ aquã feruentissimam continent, sed plerique fundo sustinentes deportant: aqua verò ipsa exempta vrere potest? An eò quòd calor in fundum vasis contractus, extingui ab aqua potest. Quò fit etiam, vt eliquari res nequeat, eliquabilis si quid humoris admittatur.

6 Cur aqua non perinde hyberno tempore vt æstiuo efferueat, non solum pari concalfacta igni, sed etiam pleniori, & tantundem, calens,

lens,atque etiam vehemētius? An propterea quòd aquæ efferuentia bullarum elatio est: aqua igitur ipsa non minus hyeme,quàm æstate calefieri potest:sed bullas efferri frigus ambientis aeris prohibet, itaque minores, pauciorésque consistunt:at æstate contrà o-mnino est. Ille autem efferuendi æstus non nisi frequentia, magnitudinéque spumæ exultat.

7 Cur calida aqua rugare potest,ignis qui tam calidus est,non potest?An quia ignis spiritum agit,vt tumefacere valeat: circùm enim cutis obtenditur:ruga autem cutis,contractiuncula est.

8 Cur fundi vasorum,quibus calfacimus aquam,tandiu calidiores sunt, dum aqua ipsa frigidiuscula est?An quoniā aqua adhuc frigida calor concludatur circùm, obsistátque intus,cùm ei exitus omnis denegetur. At verò aqua concalfacta,quòd nihil præterea calor arcetur,sed liberè respiret,diminuatúrq; fundus frigidior redditur, non secus ac balneæ:has enim hyeme quàm æstate calidiores experimur, quoniam calor hyberno potius quàm æstiuo tempore, aeris circumfundētis frigore intercluditur.

9 Cur aqua feruens nunquam expassat:fresum omne, atque lenticula solida expassantur? quanquam his leuior aqua est: leuius

autem procul proijci facilius potest. Quinetiam argentum cum decoquitur, idem hoc facit. Itaque qui in officinis argentarijs desecandi funguntur officio, argēti reliquias colligunt lucro. An quia expaſlationem calor agit euaporando, cogendóque ea quæ ſuo naturali impetu obſtant. Aqua igitur quoniam leuis & prætenuis eſt, nihil per vim reijcit: itaque nimius calor colligi non poteſt, ſed ante quàm contrahatur, reprimitur omne, atque excutitur, quod ſubinde acceſsit. At verò quæ corpulentiora ſunt, vt polenta, vt argentum, hæc vt per ſui corporis grauitatem arcent, repellúntque, ita vi per renixum erumpunt, vt calor quà vicerit, exiliat vehemens. Facit enim corpulentiæ ſpiſſitas ne tranſeat, ſed arceatur, dum ictu caloris ſuperfluentis extruſus ſit atque eiaculatus. Fit ergo ictus nō impulſus, vtpote cùm calor inferius ſurſum verſus efferatur celeriter.

ἐκπαςλά ζει, more bullarum exilit.

10 Qua de cauſa quæ parum temporis calido in humore maduerē, tumēt: quæ multum, hæc collabuntur & rugant? An quoniam calor, vt ex concretis humorem elicit, ita ex humore ſpiritum creat, denſáque omnia laxat. Principiò igitur cōcreta tepefaciēs, facit humidiora, cùm ſpiritum ex humidis ducēs diffundit, & tumefacit. Cúmq; amplius calfacit

partē summā elaxat, vt vapor inde respiret: humórque exiccatus facit, vt moles concidat: qua collapsâ, cutis omnium summa rugatur: quò autem magis cōtractione inæquali flaccescunt, eò rugosa multiplici asperitate efficiuntur.

11 Cur aquis calidis potius quàm frigidis lapides concrescant atque coagmententur? Vtrum ꝙ lapis defectu humoris consistit, caloréque potius quàm frigore humor deficit, & lapidescit calore? vt etiam Empedocles, Lapides, inquit, & saxa feruentium aquarum opera conficit. An non solum calor elapidat, sed frigor etiam humorem nimio gelu absumendo indurat, facitque lapidem. Quod nimium frigus ita agit, simpliciter quoque ita agi posse certum est.

12 Cur si inter aquam pedem quis teneat calidam, pede quiescente aquam minus calidam sentiat, mouente calidiorem? An idem ꝙ vel in toto corpore accidat. Si quis enim curriculo it, aerem qui subinde obuiā fuerit sentit frigidiorem, eoque magis, quo cursum agit prolixiorem.

13 Cur amplius in sole res calidæ, quàm in vmbra refrigerantur? Vtrum quia minor calor à maiori absumitur. An ꝙ in vmbra frigor circunfundens, calorē interiorem reprimit, nec effluere finit: quod idem moribun-

dis aqua offusa frigida aduehit, quippe quæ calorem concludat & arceat, ne foras se promat. Deniq; per hyemem omnibus accidit, calidiorem suam esse partẽ interiorem. At in sole vi nulla arcente calor effluit, atq; ocyus euanescit.

14 Cur aqua minus salubris balneo sit, quã sol tepefecerit? Vtrum quia corpori adhuc insidens refrigeratur, horroremque mouet. An est etiam istud: veruntamen & si quis ea sæpe vtatur, valetudini fiat obnoxius. Res enim calida, omnino vim coquendi, siccandíque obtinet: frigida compescere, atque cõtrahere potest. Itaq; vtraq; aliquid boni affert: quapropter aqua & frigida & calida ex igne balneum præstat commodum. At quæ sub sole tepuerit, ob sui caloris imbecillitatem, prębere illorum neutrum habet, sed humificat tãtum perinde ac luna.

15 Cur aqua sole calfacta parum salubris sit? An quia rigorem aduehit, vbi refrigeratum est.

16 Cur aqua Magnesiæ & Artanæ feruidæ satis sint potu idoneæ? An quoniam aquæ copia dulcis ad profluentem calida sese applicat, eo tum modo, vt salsugo tollatur, & calor eduret.

17 Cur aquæ Magnesiæ feruidę feruere quidem aliquando desierunt, salsæ tamen nihilo esse

esse desierunt? An quòd aquæ copia frigidæ aliunde fusa in fontes feruidos calorem omnem extinxit. Itaque terra tametsi salsa persistere potuit, calida tamē esse propter aquæ adiunctæ copiam non potuit. Proximum igitur id accidit aquæ quam per cinerem transmissam colamus: hæc enim transmissa per calidum cinerem, nec ipsa suum frigorem amittit, & cinerem frigidum reddit: salsa tamen, amaráque per cinerem est. Sed cùm aqua quæ frigida accesserat, alienigena esset calor vernaculus terræ frigorem illum pauciorem euincere vice versa potuit: atque ita suum calorem aquæ receperunt.

18 Cur aquæ feruidæ salsæ magna ex parte proueniant? An quòd pleræque omnes per terram aluminosam percolantur: quod odore earum constat: exustorum autem omnium cinis salsus est, sulfúrque redolet: quapropter feruida omnia modo fulminis vrūt, & quidem plura fulminis tactu calida extiterunt.

19 Cur calidæ balneæ sacræ habeantur? An propterea quòd sulfure atq; fulmine, rebus ingenuè sacris proueniant.

Eor

EORVM QVAE AD AEREM pertinent, sectio vicesimaquinta, cuius quæstiones XXII.

1 CVR mẽbra corporis nostri in vtribus obtenta inflatis doleant? Vtrum propter pressuram aeris. Vt enim extrinsecus vtrem prementi aer non cedit, sed repellit: sic etiam quæ intus tenentur, aer comprimit, atque affligat. An quia per vim aer retinetur, stipatúrque, foras versus suapte natura vndiq; impetens: nimirum ad id corpus enititur, quod medium continet.

2 Cur paludibus iuxta fluuios positis fieri soleant, qui bomugi appellantur, quos tauros numinis religiosos fabulæ narrant? est id sanè fremitus mugitui tauri adeò similis, vt qui voces audiunt, non secus afficiantur, quã si taurum senserint mugientem. An cùm aut fluuij in paludes se fundunt, aut paludes restagnant, & vel à mari offensæ retorquẽtur, vel flatum vniuersum emittunt, tum fremitus ille excitatur. Causa verò quòd terræ cauernæ infodiuntur, in quas aqua interrumpens, quoniam fluctus in eiusmodi redundatione mouetur, aerẽ per angustias, ceu si quis in amphoram inanem strepitum per osculũ mouerit, mugimento similis sonus exultabit mugitus etenim bobus per idipsum figuræ genus

genus profertur. Multas autem, mirásque voces informare figuræ cauernarũ variæ possunt: nam & amphoræ fundum si quis detracto operculo vicissim modo intus attrahens, modo extra depellens perterat, sonum per intercapedinem tam ingenuũ reddet, vt belluæ pertimescant, & fugiant, quod pomariorum custodes emolliri consueuere.

3 Cur aer cùm aquam tangit, nõ humescit? nihil enim de cæteris est, quod si tetigerit humidum non reddatur. An ita eorum extima coeunt, vt simul sine vllo interstitio sint, nec plano diuerso distinguantur. Igitur cætera quoniam grauiora sunt, subsidunt, itaque humorem sibi admittunt. Aer vt leuior nihilo inferius vergit, quàm extremum limitet. Tangit ergo, quia nihil interiacet: remanet expers humoris, quia semper super aquam extat.

4 Cur nocte media & meridie maximè cœlum soleat tranquillari? An quia venti tranquillitas aeris statio & requies est, qui tum constare maximè assolet, cùm aut vincit, aut vincitur: etenim quandiu pugnat, mouetur atque inquietatur. Vincit autem maximè nocte dimidiata, vincitur meridie: vt enim medio noctis sol remotissimus, sic meridie proximus est. Ad hæc, flatus vel ortu solis, vel obitu incipit, cessat qui ortu cœperit, cùm

vi

victus est: qui vespera, cùm parta victoria desinit. Itaque fit vt alij meridie, alij noctis medio cessent.

5 Cur prima luce & iam mane frigus sit amplius quàm nocte; cùm sol à nobis propius absit? An quoniam cùm dies instat, ros cadit, atque pruina, quæ frigida sunt: ergo inspersis locis omnibus frigido humore, meritò acrius refrigeratur.

6 Cur in Ponto intentius & æstus & frigora fiant? An aer regionis illius sua crassitudine nec hyeme tepescere, nec æstate refrigerari potest. An propter varium solis cursum: recedit enim per hyemem, accedit per æstatem.

7 Cur noctu potius quàm interdiu serenum sit? An quòd & flatus & perturbationis causa solis vis est. Istæc enim motu accito quodam oriuntur. Calor igitur causæ est, ob eámque rem quum is adest, quiescunt omnia, & sole abeunte magis quàm veniente, & quòd dici solet: Nauibus hyberno ventos dat terra secundos, Tunc mare fert sæuos: calidi sed mensibus anni,
Terra dabit sæuos, Ponti feret vnda secundos. hoc sibi vult, quòd vbi motus maximus est, ibi minimè quicquam vel seruari, vel consistere potest: æquabili nanque statu, viribúsque efficacioribus esse

id

id debet quod consistendum, conseruandúmque sit. Mare autem hybernis temporibus, terra æstiuis sæuire illum in modum solita est.

8 Quam ob causam humor pleno contentus in dolio, diffusus in vtres, non solum cum vtribus recipi ab eodem dolio possit, sed etiam locum relinquere, quo etiam plus humoris capiatur? An quoniam aer in humore inest, qui dum in dolio est, excerni propter dolij magnitudinem non potest: fit enim vt exprimi de maiori vel humor, vel spiritus difficilius possit: quemadmodum etiam de spongijs amplioribus minus exprimitur. At cùm in parua digeritur, extrudi iam de vtribus expeditius potest. Itaque dolium, & vtres, & humorem etiam alium capit, magísque in vino id accidit, quia plus in vino aeris inest, quàm in aqua. Huic sanè proximum, cineris & aquæ tantundem simul vas idem capere posse, quãtum plurimum vtriusque seorsum infusi capiat. Cineris enim complura caua & inania esse videntur, quibus aqua sese insinuat, vt quæ tenuior sit: & constipat verò, spissátque arctissimè, quoniam particulatim constipatio agitur. Densantur enim adductantúrq; omnia plenius, cùm paulatim constipãtur, quã cũ vniuersa:

quòd

quòd cùm ita fiat, cinis collabitur, & subsidet, simúlque humorem in se per cauorum suorum opportunitatem admittit. At si cinis qui in aquam immittitur, calidus est, aquam dirimit, vertitque in aerem. Idem illud agetur etiam, si primùm aqua infundatur, pòst cinis inijciatur: vnde aquam etiam ipsa caua quædam & hiantia in se cõtinere putaueris. An non aqua cinerem sibi admittat, sed cinis aquam. Quod enim tenuius est, subire id posse congruum est. Constat item experimento: cùm enim cinis inspergitur, eodem reliqua aqua confluit, quo loco inspersum est. Cuius contrarium certè fieri debuit, si aqua cineris esset capiens. An si prius aqua vas ex toto impleuerit, nihil præterea capiet, sed addito quolibet effundetur. Sin autem vbi semel aliquid aquæ infusum est, cinis descenderit, iam tunc quod dixi eueniet: quippe cùm cinis sit ipse, qui capere valeat. Hæc eadem ratio est, cur foueæ terram exemptã recipere nequeant. Locus enim ab aere occupari videtur: itaque fieri non posse, vt tantundem recipiatur.

9 Cur aer, qui luce crassior est, solida valeat permeare, lux ipsa non valeat? An quia lux per directum tantummodo fertur, ob eámq; rem oculus, qui transpicere per rara non

non posſit, vt per pumicem, quia meatus euariant, per vitrum facilè posſit, quia meatus poſiti è directo ſunt. At aer impedimento nullo arcetur, quoniam quà tranſit, tendere è directo non ſoleat.

10 Cur aer per aquæ tactionem frigidus reddi poſsit, humidus non poſsit, etiã ſi quis in aqua vehementer inflarit, vt fluctus inde moueatur, & inundetur. Frigidum autem reddi conſtat, eò quòd qui ex aquis aſpirat, refrigerat? An frigidus eſſe, calidúsue naturæ ſuæ habilitate poteſt, vt rei tactu immutetur, quam tetigit: humidus eſſe idcirco non poteſt, quia leuior eſt, neque ima humoris vnquam ſua ipſe petit natura, ſed ſumma ſemper planúmque attingit: & ſi deorſum cogatur, humor quoque feretur inferius, ita vt nunquam in profundum ſeſe ire patiatur.

11 Cur aer bullis contentus, aut de imis aquæ aſcendens, haud vnquã madidus emergat? An quia humor non inſidet, ſed dilabitur: qui tamen cõtinet bullas, vel minor eſt, quàm humefacere valeat.

12 Cur aer madere non poſsit, aqua autem queat, quippe quæ etiam tranſlata in aerem madeat? An eadem cauſa ſit, qua & lapis madere nequeat. Haud enim madendi omnibus vis data eſt: ſed ijs tantum quæ len

ta sunt & humida.

13 Cur vtres inflati valeant fluitare? An propterea, quod aer sursum effertur. Vtres enim vt inanes deorsum feruntur: sic inflati suprà ideò resident, quod ab aere sustinentur. Sed si aer eleuet, atque prohibeat quò minus deorsum ferantur, cur inflati grauiores efficiantur? & qui fieri potest, vt cũ grauior sit, emineat: cùm leuior, deferatur?

14 Cur aer non sursum feratur? Nam si ex motu caloris spiritus excitari debeat, ignísque sublimia petere natus sit, spiritus eodẽ currere debuit. Siquidem mouens illud sursum versus impellit, quódque mouetur, eodem ferri aptissimum est. Hunc enim trami te ferri obliquo latissimè patet.

15 Cur aurora frigidior, quàm vespera est? An quoniam altera noctis medio propior est, altera meridiei. Est autem, vt dici medium calidissimum, quia soli proximum est: sic noctis medium frigidissimum, quia remotissimum.

16 Cur temporis feruidi noctes molestiores, quàm dies sunt? An quia flatus omnes tunc consilescunt: anniuersarij nanque illi & præuij minus nocte, quàm interdiu spirant.

17 Cur incorrupta durare possint, quæ vtribus continentur inflatis, aut vasis bene oper

opertis? An quia putrent omnia, cùm mouentur: immotáque omnia sunt, quæ plena: istæc autem plena.

18 Quam ob causam aere sudo apertóque frigus fit acrius, quàm nubilo, cũ stellæ sint calidæ, & cœlum? An quia nihil tunc est qđ vaporem arcere, cōtinereque valeat, sed diffundatur necesse est: at cœlo nubilo arcetur & aquilone magis quàm austro, eadem illa de causa: auster enim nubes colligit, aquilo dispellit: & quidem aquilone magis, quàm austro euaporari videmus, & hyeme potius quàm æstate, aut propter dissimilitudinem, aut quia vapor non nisi refrigerato humore calido depromi potest.

19 Cur minus, quàm plus aeris calidius sit, cùm angusta omnia sint calidiora? An quia magis mouetur, qui pluris est: motus autem frigorem accipere potest: cuius indicium, quod calida cùm mouentur, refrigerantur.

20 Cur aqua & terra putreant, aer & ignis non putreant? An quoniam omne quod putret calidissimum fiat necesse est: igne autem calidius nihil est. An quia refrigerari prius oportet quod putredinem cōcepturum est: ignis autem calidissimus semper est, aer verò igne refertus est; nihil autē putret, cùm

calidum eſt, ſed refrigeretur antè oportet, quàm putreat. At aqua & terra viciſsim modo calida; modo frigida effici poſſunt.

21 Cur cœlum nubilum tepidius ſit, quàm apertum, & placidum? Vtrum vt veteres autores dixerunt, quia ſtellæ frigidæ ſint. An id abſurdum admodum eſt, ſed quia cœlo ſereno vapor extringi melius poteſt: indicium, quòd vento ſilente ros & pruina conſiſtunt. Cùm igitur ſerenum eſt, calor difflatur, quo humor eruitur, atque effertur, itaque aer frigidior fit: qua de cauſa humor à calore demiſſus irrorat: aſt cùm nubilũ eſt, arcetur, & cõſtat, quocirca nec ros, nec pruina contrahi poteſt, cùm nubilum eſt: ergo calor ad terram remanens, facit vt tepor amplior eſſe poſsit.

22 Cur altis ædibus aer ſoleat ventilari, reciprocariq́;, præſertim cùm tẽpus quietum eſt? An quòd aer prælaxo quodã cõtextu, & hiatu lento eſt: ergo cùm hic extrinſecus introire incœperit, cedit & cõtrahitur aer, quẽ domus continet: quo collapſo adductoq́; inanior redditur, qui foris eſt, & ſpatia multò laxiora capeſcit: quæ in ſpatia aer domeſticus relabitur, fertúrque expeditè eodem, quoniam & ipſe pendeat, & natura inanis reniti nequeat: quòd cùm per multa eius mem

bra

bra eueniat, proximus hunc aer sectatur adductus propulsione primoris. Tum eo largè foras iam profluente, locus internus inanis redditur & vacuus, externus contrà repletur, spissescitque: ac deinde in hunc modum reciproco fluxu actitatur.

EORVN QVAE AD VENTOS *pertinent, Sectio uicesimasexta, cuius quæstiones* LXIIII.

1 CVR ventus cæcias solus ex omniũ ventorum numero, nubes ducere ad se possit? Vtrum quòd ventus aduersus re flat eodem tempore. An quoniam de locis eminétioribus spirat: sunt enim partes, quæ ad solem orientem vergunt eminentiores, quàm quæ ad occasum: indicium maris occidui magnitudo facit, & latitudo. Quòd cùm desuper in aduersum spiret, lineam sua dilatione ista terram versus conuexam agit, regionemque inuadens, vt dixi occiduam, nubésque per lineæ suæ figuram contrahés, ad se suo inde reflexu eas vocat, atque impellit: quod solus hic propterea facit, quia cæteris loca vel æditiora sunt, vel submissiora, quæ versus, vt aut de imo, aut è directo flatus feratur deuexus, terram versus necessum sit, ita vt ad postremum reflexus effi-

ci nullus queat, eò quòd flatus non ad terram subditam aeris amplitudini finem protrahendi faciat, nec vbi aer cogi in nubes possit. Subsolanus ac cæteri minus caui, quoniam humidi non sunt, nubes non cogunt: itaque vel nullatenus, vel minus idipsum facere possunt.

2 Cur aquilones anniuersarij fiant, austri non fiant? An austri quoque fieri possunt, sed continui, quia initium austri longè à nobis est, aquilonis in vicino est, quippe cùm sub aquilone habitemus. Item aquilones anniuersarij tranquillo aere spirant, quippe qui per æstatem moueri soleant: austri verè oriuntur, cùm aer minus quiescit: addo etiam quòd auster humidus est, humidò autem superior locus alienus. Quamobrem humores qui eo in loco consistunt, citò resoluuntur, & euanescunt: & cùm humores erratici vagabundique sint, accidit vt aer quoque eodem ducatur, quò humores ipsi variè dilabantur. Qui cùm non loco eodem agitetur, efficitur porrò vt flatus diuersi oriantur: flatus enim non nisi motus aeris est.

3 Cur auster post pruinam spirare soleat? An quia pruina nisi facta decoctione haud vnquam consistere potest: mutatio autem post cōcoctionem purgationémque fieri in

con

contrarium solet: aquiloni autem contrarius auster est. Hæc eadem causa est, cur post niuem auster spiret: omnino enim & nix, & grando, & imber, & omnis id genus purgatio concoctionis indicium est. Vnde fit etiam, vt post imbres, cæterásque eiusdem generis tempestates, flatus desistant & consternentur.

4 Cur procellæ, hoc est venti, qui excussi nubibus sæuiunt, imbre superueniente peyus cessant? An quoniam aqua expressa ventres nubium consident, vnde flatus origo est.

5 Cur non ijdem venti imbrem vbique afferant? An quia non ijdem montibus vbique occurrunt, sed alijs partes aliæ sunt obiectæ. Nubes enim ibi magis consistunt, vbi ventus vix quasi loca ardua superans depellere præterea nequit: cùm autem consistant, premuntur, rumpuntur, imbrémque demittunt.

6 Quam ob causam cœlum purum & placidum, serenum indicat, tempus turbulentum hyemem prænunciat? An propterea, quòd hyems aëre consistente, spissescentéque fieri solet; ergo cùm sol euincit, discernit, illustratque aerem: cùm euincitur, nubibus, obfuscat atq; incrassat. Quòd si cō stitū

καθαρὰ αἴθρας, cœlum purū vel serenū
purum.i. occasus purus.
χειμερινὴ hyemem, tempesta tes.

ſtitutio valida, hyems continuò luce prima erumpit: ſed ſi imbecillior ſit, nec tamen ex toto ſuccumbens, occaſum verſus depellitur, quod conſiſtit, ac inibi manet, eò quòd aer terræ proximus hyeme inſtante craſsiſſimus eſt: & mox reliquus quoque conſiſtit, quoniam initium, firmamentúmque obtinet ſtabilitatis, quòd ſuſcipere, atque colligere poſsit, quantum ſubinde acceſſerit. Vt enim in acie conuerſa in fugam vno reſiſtente, cæteri quoque omnes inſiſtunt: ſic in aeris ratione fieri ſolitum eſt. Quamobrē citò, imò repente interdum fit, vt cœlum nubilū reddatur. Cùm igitur occaſus eſt perturbatus, conſtitutionem minimè victam eſſe à ſole diu pugnante firmiſsimè indicatur: itaque plus item poſſe conſiſtere cōſentaneum eſt. Et quidem minus timendum, cū hyeme præ greſſa, quàm cùm poſt ſerenum id accidit: quippe cùm illa ratione veluti reliquias quaſdam reſtare, ac initium conſiſtendi oriri videatur.

7 Quid eſt q̄d flat⁹ moueat tropæos, id eſt, quos verſarios aut reciprocos appellamus? An eadē ratio eſt, qua curipi mari reciprocā te agitant: nā & mare, & aer eaten⁹ ferūt quatenus profluere licet. Deinde cùm obice quadam amplius prograſſandi licentia his tollitur, qui terra pergunt ob eam ſcilicet rem,

quòd

quòd suæ motionis, delationisque primordia parum habeant valida, tunc reciprocantur, & redeunt.

8 Cur ijdem illi tropæi de mari spirare soleant? Vtrum quia mare vicinum est. An quia tropæus apogeæ, id est, flatui abterrano contrarius est. Versarius enim tanquã reuersio abterranei est: quippe cùm abterraneus flatus ex terra in mare profluens sit, cuius reciprocatio versarius est: itaque de mari terram versus spirare necessum est. An venire inde putandum quoniam aer collectus in mari est, qui illo fluxerat. Sed ratio cur nec in terram consistat, & reflectatur, cũ profluit, quòd mare in cauo est. Aer autem modo aquę ad id fluit, quod cauissimum est.

9 Cur dici solet, Tertia lux nunquam nocturno aquilone laborat? An quòd flatus septentrionis imbecilli sunt, cùm nocte spirare incipiunt: argumentum enim non multũ aëris esse motum, quòd eo tempore spirare exorsus est, quo caloris exiguum est: exiguũ nanque caloris, exiguum aeris mouet: atqui flatus minimi omnes intra triduum finiuntur: ergo nec is diuturnior esse debet.

10 Cur aquilo crebrius quàm auster spirat? An quoniam aquilo parti orbis terrarum habitatæ vicinus est, idcirco latere nõ potest. Simul enim ex sui temporis breui-

tate & spirat, & adest: at auster quia è lōgin quo admodum, nisi vehemens sit, venire nō potest.

11 Cur auster minus hybernis noctibus quàm diebus spirat? An est quidem sol noctis etiam tempore australi regioni propinquus, & noctes ibi tepidiores quā dies aquilonem versus: itaque aeris multū mouetur, & nihil minus quàm interdiu. Sed calor dierum vehementior omnem absumēdo humorem, efficit vt minus spiretur.

12 Cur auster canicula oriente moueatur, idq; lege naturæ certissima fieri soleat? An propterea, quòd regio inferior orbis sole scilicet remoto minus calida est: itaq; vapor inde largè emigrat, & multi profectò austri spirarent, nisi anniuersarij prohiberent.

13 An omnibus astris tum orientibus, tum occidentibus, aer soleat commūtari, sed canè præcipuè? quod quidem flatibus latissimè constat, qui eius ortu, & post ortum sequuntur. Quòd cùm æstus tunc vigeant, spiritus calidissimos per idem tempus oriri cōgruū est. Auster autem calidus est, & cùm ex contrarijs in contrarium maximè commutari solitum sit, ortúmque canis prauij nuncupati antecedant, qui aquilones sunt, meritò post, cū auster spirat: quādoquidē assignari necesse est, idque austris fieri orietibus: huic

autem verbo cũ aſsignari dicimus, ſubiecta notio eſt aerẽ inſigniter cõmutari: & quidẽ mutari flatuum omnia genera in ventos aduerſos, aut dextros ſolent. Quòd cùm aquilo non tranſeat in latus dextrum, reliquum eſt vt in aduerſum, hoc eſt, vt in auſtrum tranſeat. Quinetiam dies poſt brumam quintuſdecimus, auſtrum prę ſe fert, eò quòd bruma initium quoddam eſt, mouetúrq; à ſole is potiſsimũ aer qui brumæ vicinus eſt: ſolem autem tunc ad auſtrum vergere certum eſt: Vt igitur cùm ortum perreptat, flatus excitat ſubſolanus: ita cùm meridiẽ adit, auſtros euocat: nec tamen ſtatim à bruma id facit, quoniam breuiſsimas tunc agit diſtantias, ſed quintodecimo, quia tempus id modicè ſe habeat ad primam diſceſſus ſenſionem. Totum enim id tempus pars conſpicua eſt.

14 Quid de cauſa orionis exortu dies maximè varient, flatúſque importuni moueantur? An quoniam in mutatione varia maximè omnia ſunt, quæ non vno certóque tempore, motúue deſcribuntur: atqui oritur orion ineunte autumno, occidit hyeme: ergò quia non vno tempore conſtat, ſed alio incipit, alio ceſſat, flatus etiam inconſtantes eſſe neceſſe eſt, vtpote cùm ancipiti conditione proueniant, quos ſibi tempus vtrunque ſortitum

titum eſt. Et quidem difficilem eſſe orionem & cùm oritur, & cùm occidit, ex temporis varietate rectè affirmat: turbulentum enim, atque inæquabilem eſſe neceſſum eſt.

15 Cur aquilo nocte exorſus die tertia ceſſat? Vtrum quia ex paruo, imbecilliq́ue initio prodit: tertius autem dies decretorius eſt. An quoniam vniuerſus modo ἐκνεφιῶν, id eſt, procellarum, & nubibus excuſſorum flatuum funditur, idcirco compendio ceſſat.

16 Cur plurimi aquilones ſpirât? An quoniam pars orbis terræ habitata ſeptentrionibus ſubdita, eſt eminentior, & extra ſolſtitiũ poſita, & niuis plena, quæ nix montibus nõnullis nunquam deeſt. Cùm igitur concreti humores tabeſcunt, flatus magna ex parte oriuntur: is autem aquilo eſt, qui à ſeptentrionibus mittitur.

17 Cur auſtri hyeme, atq; ineunte vere, atq; autumno ceſſante ſpirare ſoleant, vndabundiq; ſint, & contortuoſi, atq; Africæ non minus frigidi, quàm regioni noſtrati aquilones? An propterea, quòd ſolè propinquo ſpiritum moueri neceſſe eſt: ſol autem per hyemem auſtrum verſus perfertur, & ineunte vere, deſinenteq; autumno iam calfacere incipit: æſtate contrà ſeptentriones petit, & loca relinquit meridiana. Calidus autem pro-

propterea eſt, quia ſpiritus aer Africæ miſcetur, qui calidus eſt: hinc etiã in mare corrumpens ingentes excitat fluctus, facitq; auſtralem æſtatem.

18 Cur auſter fœtidi halitus cauſæ ſit? An quoniam humida & calida corpora reddit, quæ maximè putredini opportuna ſunt.

19 Cur auſter profectus ex mari commodus ijs ſit, quorum ſtirpes terra cõtinentur? Nam & Thriaſio cãpo terræ Atticæ auſter de mari occurrit. An quoniam refrigeratus accedit, rubigo autem per humorem calidum alienúmq; conſiſtere ſolet.

20 Cur ventus magna ex parte ante lunę defectus excitetur initio noctis, cũ defectus medio incipit noctis, medio verò cùm mane? An quoniam calor lunæ propterea hebetatur, quia curſus iam proximè eſt, quòd defectus exultet. Remiſſo itaque calore, quo retentus aer quieſcit, rurſum moueri, ac ſpiritus reddi incipit.

21 Cur auſter non incipiens, ſed deſinens imbrem afferat? Vtrum quòd aerem cogit è longinquo, quo coacto aqua exprimitur: cogitur autem poſtea, quàm cœptum eſt. An quoniam incipiente calidus adhuc aer eſt, quippe qui profectus à calido ſit: proceſſu autem temporis refrigeratus, in aquam melius conſiſtere poteſt.

Quam

22 Quam ob causam cùm minor auster est, nubes nullas obducit: maior, nubilus, & diuturnior est? Vtrum, vt quidam aiunt, initij causa ita accidat. Nam si ex minori profi ciscantur, liquidus, sudúsq; est: si ex ampliori, nubilus & crassus. An quia minor cùm incipit est, itaq; non multum aeris compellere potest, sed ad postremum amplificari cõsueuit. Vnde illud prouerbium, Cùm cessat boreas, cúmque auster surgere cœpit.
23 Cur tempore hyberno flatus parte veniunt exortiua, æstiuo occidua? An vbi sol amplius non euincit, aer liberè profluit; cùm igitur nobis occidit, nubes relinquit, quibus fauonij prodeunt: cúmq; incolis inferioris hemisphærij oritur, spiritum illis parte exor tiua producit; contrà cùm parti inferiori oc cidit, fauonios illis, subsolanos nobis consectante aere facit. Vnde fit, vt si quem alium vẽtum occupauerit, augeat, eò scilicet, quòd nonnihil adiunxerit.
24 Cur afflante fauonio canes vestigia minus valeant comperire? An quia plurimum hic ventus confundit, quoniam ventorum omnium continentissimus est, maximéque terram attingit.
25 Quam ob causam cùm stellæ prosiliũt, venti indicium datur? An propterea quòd à flatu feruntur, priúsq; ibi quàm apud nos
 fla

flatus excurrit. Quo fit etiam vt vnde stellę feruntur, huc flatus accedat.

26 Cur nubes maximas fauonius agit? An quia de alto spirat, regionéq; maritima nubes per ampla spatia colligit ampliores.

27 Cur venti ad postremum vehementissimè spirant? An quia vbi vniuersi efflarunt, caloris parum relinquitur.

28 Cur si circa æquinoctium africus spirauit, aqua fiat necesse sit? An quo loco orbis sol fuerit, inde soleat spiritus excitari: itaq; pro solis discursu vicissitudo spirituũ agat. Quòd cùm æquinoctiũ hyemis atq; æstatis confinium sit, dum sol nobis conspectũ æquinoctium agit, aut iustum transgressus limitem regioni se dedit hybernæ, accidit vt venti partis illius vernaculi spirent, quorũ primus africus est natura humidus: & cùm sol partẽ orbis terrarum hybernam perlustrat, flatúsque regionis eiusdem mouet, euenit vt, hyems suis fungatur muneribus: cuius generis imber est. Ad hæc cùm æquinoctium, tanquam paribus examinatis viribus hyemis atque æstatis, constet, si alterutris quicquam additum sit, obitus momentum exultabit conspicuum, vt in æquilibrio pondus, lanci adiunctum alteri efficit. Quòd cùm africus hyberni ordinis sit, naturáq; humidus, æquinoctio additus, hyemẽ imbrémque

me

meritò affert: imber enim hyems est flatibus familiarissima.

29 Cur auster atq; eurus, cùm flatibus sibi obiectis calidiores sint, alter aquilone, alter fauonio, aquæ fertiliores sint? quanquam frigor est, qui humorem ex aere depromat: haud enim ꝙ aquilo nubes hinc pellit, idcirco aqua non prouenit. Nam & fauonius & eurus nubes abigit, quippe qui ex altero pari modo proueniat: quinetiã cæteri omnes vnde spirant, inde depellunt. Vtrum quia frigor amplius introrsum circũobsistit, cùm calor extrorsum amplius vrget. An etiã regio facit vnde spirant, vt sereni illustrésque veniant. Eurus nanq; ex ortu, fauonius ex occasu aduentat. Quinetiam ratio sit, ꝙ aer præcalfactus celerrimè ac plenissimè refrigeratur, quomodo etiam aqua: igitur euri aer de ortu calidus, austri de meridie fertur: cúmq; frigidissimum locum adiere, compendio cõcrescunt, atque in aquam consistunt: magísque eurus aquam agit, quoniam aerem de solis parte nec minus calidum ducit. Auster aquam mittit, cùm cessat: quoniam aer qui primus ex mari accedit, frigidus est: vltimus autem tepidus ex terra occurrit. An nõ id solum causa sit, sed etiam, quòd ad postremum auster crescit. Vnde illud prouerbium. Cúmque auster surgere cœpit. Atqui fri

frigidiores qui vehementius spirant: igitur meritò in nubes aerem postea cogit. An ea ipsa ratio sit, cur pòst, quàm principio, fertilior aquæ occurrat.

30 Cur venti siccāt, cū frigidi sint? An quoniam qui frigidissimi sunt, vaporē eliciunt.

31 Sed cur amplius siccent, quàm sol? An quia vaporem non solū euocant, verumetiā abducūt, sol autem relinquit: itaq; vt magis humificat, sic minus asiccat.

32 Cur vnus ventorum cæcias nubes ad se vocat? quòd etiam prouerbium illud declarat: Vt cæcias nubes, sic ille opes trahens. Cęteri nanq; vnde spirant, inde tantūmodo expellunt. Vtrum ventus aduersus eodem in tēpore spirans, id facit. An si hoc esset, haud vnquam latere potuisset: etenim spiritus hic suapte natura circulari linea fertur: ergo cęteri per terram vagantur, hic cœlum versus suæ lineæ cauum erigens non ad terram resupinans, suam originem repetit: itaque nubes facilè ad se ducit.

33 Cur fauonius serenus, ac iucundissimus ventorum omnium est? & qualem Homerus flare per campos Elysios carmine illo dixit: Sed zephyri assiduè spirant, auræque salubres. An primum, quòd aeris temperiem plenè obtinet: neq; enim calidus est, vt qui de meridie, ortúque spirant: neque frigidus,

vt qui do septentrionibus eueniunt: sed medium frigidorũ, & calidorum flatuum tenet. Quòd cũ vtriusq; vicinó sit particeps vtrarunq; virium euadit: itaq; temperatissimus est, & vere maximè spirat. Ad hæc flatus omnes transire, vel in sibi aduersos, vel in dextros consueuerunt; itaq; cùm post aquilonem fauonius spiret (dexter enim hic est) efficitur adeò tanquam mitis ad immitem, & simul vbi destitit hyems, serenum magna ex parte subsequi solitum est. atqui flatus hybernus aquilo est. Subsolanus quamuis inter calidos & frigidos situs, minus qualitatis corũ particeps est: hic enim cùm spirat, flatus vergentes ad austrum motitat quidem (istuc enim transferre assolet) sed misceri tamen cũ his minimè patitur. At verò fauonius & mouetur ab austro, & ipse cùm spirat mouet aquilonem: huc enim vsq; progrediens, vicissitudo spirituum finem sui circuitus facit. Quòd cùm vnus facit, alterius finẽ, alterius initium secum habeat, meritò suauius & est, & esse videtur.

34 Cur fauonius horis postmeridianis spirare, non manc soleat? An quòd sol magna ex parte vel oriens, vel occidens, auror spirituũ est: quoties enim aerem humidum tepefaciẽdo percoquit, atq; discernit, in spiritum sanè illum extenuat, quòd si tantisper acciderit,

vt aer spirantiusculus sit, magis magísque à sole vertetur in spiritum. Quoties igitur sol in exortu est, pcul à fauonio abest: hic enim ab occasu se promit: & cùm iam occidere proximus est, aer omnino extenuat° discretúsq; fluit: at dum cõfecto meridie pergat ad postmeridianum, tantisper ad aerem tepefaciendum discernendúmq; modicè admodum habet. Subsolanus quoq; ob eam rem manè spirare incipit: aerem enim qui supra terram sublimis impendens nocte humefactus, solo sui ponderis ratione appropinquarit, sol manè discernens proximum sibi excitat primũ: qui autem ex sole oriente spirat, subsolanus hic appellatus est.

35 Cur sole se attolente spiritus & sternũtur & augentur? An quia spiritus vel aeris, vel redundantis humoris commotio est: que vt cùm parua est, compendio à sole consumitur: itaq; nullus spiritus inde existit: ita cùm magna est, solis exortu amplior redditur: sol enim autor & parens motuum est.

36 Cur fauonius horis postmeridianis spirare soleat? An quòd spiritus omnes sole humorem diffundante prouenjunt: humor enim qui antehac concrescebat, tabescit, cùm vis caloris in propinquo est; itaque spiritum mouet: atqui fauonius de occasu spirat. Rectè igitur postmeridianis exoritur: tunc

enim ſol eius ad locum accedit.

37 Cur aquilo & auſter ſæpiſsimè ſpirãt? An quia contrarium à ſuo cõtrario è directo ſcilicet oppugnatũ minimè edurare poteſt, ſed ex latere potius aduerſam vim tolerat: auſter verò & aquilo ex curſus ſolis lateribꝰ ſpirant, cæteri aduerſi potius occurrunt.

38 Vtrum ſpiritus fonte quodã emergat, quemadmodũ aqua, ſupra quem fontẽ effer ri nequeat, an non? & vtrũ vno ex puncto, an ex loco profluat ampliori? Sunt certè nõ nulla in aere, quæ vel in aqua accidere pari ratione videmus: quippe cùm aqua per prona ocyus fluat, quàm cũ in planis atq; æqua lib. ſtagnat: hoc enim & ſpiritus faciũt: nam locis editis atq; excelſis aer aſsiduè mouetur cauis è contrario ſæpè quieſcit, & cõſileſcit. Ad hæc, ſuper excelſiſsimos montes ſpiritus nulli excitãtur, vt ſuper Athon, ac reliquos generis eiuſdẽ: indicium, ꝙ quæ reliquerint, qui anno ſuperiori ſacrificarunt, poſteriori incorrupta comperire affirmant. Cõſtat igi tur ſpiritus quoq; prolationẽ veluti ex fon te quodam actitari, ſuper quem nihil præter ea efferre ſe poteſt. Vnde fit, vt locis excelſis, quod modo diximus, accidat: quòd idem datum etiam aquæ putauerim. Nec enim aqua vehementem, nec ſpiritum rapidum locis ex celſis fieri nouimus.

39 Cur auſtro ſpirante cœruleum mare fiat aquilone obſcurius atriúſque? An propterea quòd aquilo minus mare perturbat. Omne autem quod tranquillius eſt, atrum eſſe videtur.

40 Quã ob cauſam auſtri cùm leuiter ſpirant, nequeant nubilare: cùm intentè, nimirum queant? An quoniam cùm leuiter frequentiam nubium agere nequeant. Itaq; breue ſit, quod obduci nubibus poſsit: at verò vbi excreuerunt, multas depellunt: itaque amplius obnubilare videntur.

41 Cur aquilo vt magnus incipit, ita paruus deſiſtat: auſter contrà, vt paruus incipit, ita magnus ceſſare ſoleat? An quia nobis aquilo in vicino eſt, auſter longè abeſt. Alter igitur vbi primum exortus eſt, nos occupat: alter ſuo diſperſo principio, vtpote diu pertracto, exiguus ad nos primùm deuenit: at finem alterius ſentimus, alterius minimè. Itaque meritò alter imbecillus cùm ceſſat, eſt, (omnium nanque finis imbecillus eſt) alter validus. Finem enim iſtius, nihil præterea ſentimus.

42 Cur verſarij, qua mare ſinuatur, reflare ſoleant: qua porrecta panſáque maria ſunt, reflare non poſsint? An quoniam flatus in ſinum interrumpens nihil diſtrahitur, imò magna parte vniuerſus perfertur: at in diſpa

latis porrectisque abterranei, & protinus magis distrahuntur, & inter profluendum hac eadem re patiuntur: quoniam nihil obsistit quò minus multas in partes propagant. Versarius enim nō nisi reflexus abterraneus est.

43 Cur dici solet, Cùm cessat boreas, cúmque auster surgere cœpit? An quoniam boreas, quod nos ei subditi sumus, párisque habitata terræ vergit ad septentriones, intentus protinus accidit: quippe qui statim cùm ortus est, adest: auster, quòd ex longinquo ad nos deuenit, non primùm, sed pòst intentior est.

44 Cur spirantibus austris homines grauiores, inualidioresque sese redduntur? An propterea quod humor corporis flatus eius calore tabescens, multus ex pauco redundat, atque humor grauis leui ex spiritu consistit: quas ob res vires hominis debilitari necesse est.

45 Cur spirantibus aquilonibus cibi auidiores sumus, quàm austris? An propterea quod aquilones frigidiores sunt.

46 Cur auster oris terræ Aegypti non afflat, nec interius iter diei ac noctis: super Memphim verò vel iter diei ac noctis ingenuus spirat: nec verò occasum versus iter duum dierum, totidémque noctium adit: exortum autem versus africi incitantur? An quoniam

terra

terra Aegyptus caua secundũ partes suas interiores est, superiores semotioresq́; eminẽtior: hinc enim auster, vt caua intacta supergredi sic excipi ab eminentioribus potest.

47 Cur auster paruus oritur, magnus desistit, aquilo contrà? Vnde prouerbium illud, Secundæ nauigationi delegatũ est, Cùm cessat boreas, cúmque auster surgere cœpit. An quòd ad septentriones potius, quàm ad meridiem positi sumus: aquilo autem ex septentrionibus spirat, auster ex meridie, meritò alter statim cum ortus est, vehemens proxima sibi loca inuadit, post deinde suam vehementiam in loca transfert remotiora: alter è contrario homines meridie incolas inter initia vrget, pòst vbi præterijt, ingenuus ad nos venit.

48 Cur dici soleat, Fit glacialis hyems boream si duxerit auster? An quòd auster talis est, vt nubes largè, & aquam colligat. Cùm igitur boreas tali temporis conditioni superuenit, gelu indurat, hyemémque efficit. Vnde celebre illud est: Offendente lutum borea, mox terra gelascit. Lutum enim, & omnino aquam ab austro vel maximè, vel sæpissimè fieri palàm est.

49 Cur post austrũ citò aquilo spirat, post aquilonem non citò auster? An quoniam alteri ex propinquo, alteri ex longinquo venien

dum eſt, quippe cùm ſedes noſtra aquilonē verſus poſita ſit.

50 Cur flatus frigidi veniuut, cùm caloris commotione oriantur? An motionem à calore profectam calidam eſſe neceſſum non ſit, niſi modo quodam prodierit. Nam ſi vniuerſa interrumpit, calida eſt: ſin per anguſtum, paulatímq; extringitur, nec ipſa calida prouenit: & aer, qui inde commotus eſt, talem efficit motum, qualis ipſe præfuerit: quomodo etiam eodem de corpore modo calidum, modo frigidum poſſe ſpirari inquiunt. Sed id verum nequaquam eſt. Semper enim quod exit, calidum eſt: cuius indicium, quòd tale propius admouenti percipitur: ſed intereſt, quo prodierit modo. Nam ſi multò poſt hiãte ore emiſimus, calidũ idcirco videtur, quoniam ſentire id poſſumus: ſed ſi per anguſtũ extrudamus, calidius profectò extrictum aerem ſibi proximum impellit, atque ille ſibi continuum. Sed quòd aer frigidus eſt, motio eius quoque frigida profluit. Nunquid igitur in flatuum quoque ratione hoc idem eueniat, ſitque per anguſtum prima eorum motio, cùm aere priore prolato ſubinde alius affluat? Quapropter hyeme frigidi, æſtate calidi oriuntur, eò ſcilicet quòd talis eorum tẽporum aer præeſt: nec enim à ſe ipſum aerẽ moueri, neque à calore conuictum eo motu

profer

proferri constat, non solum quòd calore ampliori contento spiritus calfaciunt, verum quòd sursum etiam efferuntur. Ignis enim natura huiuscemodi est: frigidũ contrà deorsum ferri aptissimum est. Spiritus autẽ meritò in latus se vertunt. Cùm enim alterum sursum, alterum deorsum versus nitatur, & neutrum alterum superet, nec fieri posit vt maneat, obliquè perferri necesse est.

51 Cur austri frigidi in Africa sint, vt apud nos aquilones? Primum, quia vt nobis aquilonum origo, sic Africæ austrorum propior est. Nam si, vt dictum est, flatus per angustũ extrudi soleant, propioribus certè frigidiores occurrent, propter vehementiam sui motus, quam diffundi, hebetarique necesse est, cùm se longius protrahit: qua de causa aquilones frigidi apud nos sunt: colimus enim propius, imò iuxta ipsos septentriones.

52 Cur austri sicci, & aquæ omnino expertes, febres contrahant? An quoniam humorẽ calidum alienum in corporibus creant, quippe qui natura humidi, & calidi sint: quæ quidem qualitates febrificæ sunt: febris enim earum consistit exuperantia. Quoties igitur per solis ardorem omni viduati humore spirant, habitu planè huiuscemodi sunt: at cùm vnà veniunt cum aqua, refrigerari nimirum aquæ ipsius beneficio possunt.

53. Cur flatus anniuersarij eódem tempore atque modo afflare semper soleant: & cur desinente die desinunt, noctúque non spirant? An id quidem ipsum, quoniam nix liquefieri cessat à sole, cùm vesperascit, totámq; noctem manet indomita: omnino autem spirandi tempus tunc est, cùm sol vincere, atque resoluere glaciem ad aquilonem positam cœpit: cùm igitur incipit, præuij appellati spirant: cùm iam amplius resolutum est, anniuersarij.

54. Cur fauonius ventorum omnium lenissimus, & frigidissimus est, duobúsque temporibus maximè spirat, vere ac autumno, cúmque vesperascit, potissimúmque terram attingit? An lenis, quia ex mari, campísque planissimis spirat, frigidus tametsi minus quàm aquilo est: quoniam aqua inflata non niue spirat: cæteris tamen frigidior est, quia vel post hyemem sole adeò nuper reuigente vel autumno, cùm sol amplius non viget, spirare incipit: vicinus hic maximè terræ afflat quod è directo, nulláq; aduersante vi ex mari ad terram transit: haud enim vt per terrã materia obsistẽte arcetur, sed liberè quoquo uersus vagatur, quoniam humorẽ perreptat, & æquabili quoq; discursu hac eadem de causa profluit. Non enim ex montibus, neque niue per vim tabescente, sed tanquam per

fauces expeditè profunditur: pars quippe ad aquilonem, aut ad austrum vergens, montosa est: occasum versus nullus mons, nulla terra est, sed mare Atlanticum spatiatur: itaque efficitur, vt terræ proximus, atque sibi æqualis permanet. Spirat, cùm vespera propè est loci ipsius ratione: tunc enim sol proximè ad locum accedit, vnde fauonius oritur. Noctu quiescit, quoniam tunc solis motio deest.

55. Cur euro spirante omnia maiora videantur? An quoniam eo flatu aer obscurior, caliginosissimúsque reddatur.

56. Cur tempore hyberno flatus de ortu spirare mane, æstiuo de occasu post meridiem consueuit? An propterea quod flatus qui nobis æstiuo veniunt, hyberno his spirant, qui oppositum terræ hemisphærium tenet. Nobis autem hyberno mane, atque de ortu spiritus veniunt, quod præhumidus noctis aer discernitur, mouetur'q; mane à sole: atque is primus, qui proximè solem est: quod etiam ante suum exortum sol agere potest, ex quo auræ spirare non minus ante solis exortum solent. Ergo cùm sol humores ad se attrahat, moueatq; ante suum ortũ aëra, qui per hyemẽ humidus apud nos est, cõstat vel ad se posse attrahere, cũ inferius hemisphęriũ inspicit ... idque

idq́; post meridiem ibi efficere, quòd tempus nobis antelucanum est. Quamobrem accidit vt aer qui ante ortum hinc à sole attrahitur, fauonius inferis sit, aspirétque horis postmeridianis: itaque flatus hyemis nostræ exortiuus nobis, postmeridianus illis est: & nostræ æstatis nobis postmeridianus, illis exortiuus accedit: æstas enim apud illos est, cùm apud nos hyems: nostrúmque postmeridianum, illis antelucanũ est, quo illis auras exortiuas, nobis fauonios aspirare prædicta euenit ratione. Nihil de ortu per æstatem spirare solet, eò quòd sol ad aera sedis nostrę ficciorem exoritur: parum enim temporis absfuit. Fauonij post meridiem nulli per hyemẽ aspirant, quòd exortiui eodem tẽpore nulli inferiori hemisphærio flare ob eam quam modo diximus causam possunt: sol enim humores inde ad se attrahens, nobis fauonios præstat.

57 Cur fauonius illustris, serenus, atq; gratissimus ventorum omnium est? An quia medium calidorum & frigidorum flatuum tenet, vicinúsque illis oriens particeps qualitatum generis vtriusque euadit, temperatúsq; proinde accedit. Subsolanus quamuis inter eosdem positus sit, minus tamen communem se exhibet: hic enim mouet quidem cùm spirat flatus, qui austrũ versus spectant: eò nãq; trãsire solitus est, sed misceri his nescit. At

verò fauonius & mouetur ab auſtris, & ſpirans ipſe agitat aquilones. Iſtuc enim vltimus ſpirādi circuitus ducitur: vnde cùm idē in ſe alterorum finem, alterorum initium cō tineat, iure gratiſsimus & eſt, & eſſe videtur.

58 Cur venti alij locis alijs imbrem afferant? verbi cauſa, helleſpontias terræ atticæ, inſuliſque vicinis: aquilo Helleſponto, atque Cyrenæ, auſter Lesbo. An vbi frequentia nubium, inibi imbrem obuenire neceſſe eſt: ibi enim frequentia cogitur, vbi aſsidere nubes, accerſiq́ue eſt: itaque montibus magis, quàm planis pluit: ergo apud Helleſpontum aquilo multas deſuper nubes compellit: quòd idem ad Atticam, inſuláſque vicinas helleſpontias, quaſi iam conditam nactus materiem efficit: quippe cùm copia larga cō geſta ab aquilone ſit. Lesbo eurus atque auſter nubes affatim ex alto adducunt, atque in hūc modū vel de cæteris cogitare par eſt.

59 Cur dici ſolet, Nauibus hyberno ventos dat terra ſecundos, Tunc mare fert ſæuos: calidi ſub menſibus anni Terra dabit ſæuos, ponti feret vnda ſecundos. An quoniam mare per hyemem calidius eſt: itaque ſi quid in eo conſtitit, initio conſtitiſſe valìdiori certum eſt: nam ſi inualidum eſſet, facilè maris tepore abſumeretur. At per æſtatē mare frigidū eſt, ſpiritúſq; maritimi omnes

frig

EORVM QVAE AD METVM & *fortitudinem pertinent, sectio uicesimaseptima cuius quæstiones XI.*

1 CVR tremunt, qui metuant? An propter refrigerationem: deficit enim calor, atque contrahitur, ex qua aluus quoque plerisq; ob timorem effundi solitus est.

2 Cur metuẽtes nõnulli sitiunt, vt qui sunt tormenta adituri? Cùm enim per timorẽ refrigerentur, sitire minimè debeant. An non eodem loco refrigerentur, & caleant, sed refrigerentur per summa corporis, vnde calor discedit: caleãt per intima, caloris scilicet introrsum contracti efficientia: cuius rei indicium alui quoque solutio facit. Sitis autem parte quadam interiore siccata, solet accidere: nec aliter agi videtur, quàm in ijs quos epiala exercet, qui simul & frigent, & sitiũt. Nec enim illis pars eadem corporis inalgescit, & concalescit.

3 Cur homines cùm excãdescunt, calore scilicet introrsum collecto, feruidi furibundiq; redduntur: cùm metuunt, contrà efficiuntur? An non eundem in locum calor se colligat, sed homini irascenti cor calore circunfusum efferuet, ex quo fidibundus, rubicundus, spirabundus efficitur, cùm calor sursum versus se efferat, metuenti sanguis & calor in imum

perfugiunt: vnde fit etiã vt aluus fundatur. Nam & cordis compulsio non similis agitur sed metuenti; vtpote ex caloris inopia frequens ac feriens est: irascenti è contrario, vtpote cùm calor collectus sit copiosior. Quãobrem efferuescere animo, excitari, perturbari, cæteráque id genus verba non ineptè, sed accommodatè dicuntur. Nunquid igitur sitis ea de causa obueniat: nam & siccum expuere, & linguam hærere, & reliqua huius spiritus elatio facit, & sanguis. Sitim quoq; excalescente corpore nasci certum est: sed quemadmodum pars eadem corporis, qua sitis lacessit, resiccari vtrique metuenti & irascenti possit. Metum enim sitim posse afferre constat militum argumento, qui superati fugam rapuerint: nunquam enim tam grauiter sitibundos sese fuisse fatentur. Et verò qui in dicẽdo conturbantur, sitire vehementer consueuerunt: itaque eluunt, & nonnihil subsorbent, vt Ptarmenon histrio facit. An hosce conturbatos non sitis, sed siccitas pulso sanguine teneat: vnde etiã accidit vt pallescant: indicium verò, quòd non multũ ebibunt, sed interdum desorbuisse tantum satis est: at qui se in fugam verterunt, laborant, itaque sitiunt: & quibus tormenta instant, eadem ipsa efficiendi ratio est. Nec mirum quicquam id est: fit enim in re bellica, vt nõ-

nulli etiam viri fortes, ac strenui, vbi structa acie hostes sunt petituri, obtremiscant, non perterriti, sed fidentes, qui etiam sua corpora verberare lata ferula, aut suis manibus assolent, vt vndique vorsum pari calore inferueant: quidam enim inæqualis ac tumultuarius motus in eorum corporibus per acumen, & nimium impetum caloris oriri fermè animaduertitur.

4 Cur homines fortes magna ex parte vinosi sunt? An quia fortes calidi sunt: calor autem in pectore conditus est. Ibidem enim metum quoque refrigeratione quadam effici nouimus, vt cor fortibus caloris copia fultum persistat, timidis refrigeratum insiliat. Ergo qui sanguinolentum habent pulmonē, calidum hunc modo vinolentorum gerunt, ita vt rei aduersæ suspicione refrigerari nō queant. Atqui ita se habent, bibendi auidi esse consueuerunt: nam & bibēdi cupiditas mēbri eius calore oritur, vt aliàs dictum est: & cupiditas ipsa, non nisi rei vim sedandi habētis desideratio est. Vinum autem, etsi natura calidum est, sitim tamen amplius quàm aqua extinguere potest, maximéque id genus hominum: quam ob causam dictū aliàs est, ex quo & qui spirandi difficultate laborant, aut insania vexantur, vinum admodū cupiunt: quanquam alteris ex instrictione

alte

alteris ex perturbatione pulmo efferueat, Cum igitur magna ex parte homines eosdē sitibundos ac fortes esse obueniat. vini autem auidi, qui sitibūdi, talésque gestiunt, naturas vicisim inter se consectari necesse est: vnde fit etiam, vt vinolenti, quàm sobrij fortiores sint.

5 Cur fortitudinem maximè honore prosequuntur respublicæ, quæ tamen virtutum præcipua non est? An quia semper vel ipsę bellum alijs inferunt, vel ab alijs sibi illatū patiuntur: hæc autem virtus perutilis vtrãq; in partem est: honorant verò non quę optima sunt, sed quæ optima sibi existiment.

6 Cur voce, & manibus, & labro inferiori tremant, qui metuunt? An quoniam hic affectus caloris defectio ex locis superioribus est, ex quo vt palleant accidit. Quòd igitur calor pectus deserit, vox obtremit: id enim refrigeratur, quod vocem mouet, & manus quoque pari ratione sunt, sed quæ optima, vtpote quæ ex pectore pendeant. Inferius tamen non superius labrum quatitur, quia superius eò pendet, quò suapte natura vergit. Inferius sursum caloris beneficio stabilitur, atque quiescit, quo sublato inalgescit, & tremit: & verò in excandescendo imum labrum eadem de causa laxatur, & pēdet: quod latè in pueris patet: calor

etenim in cordis sedem conferre se cõsueuit.

7 Cur homines metuentes tremunt, maximéque vocem,& manus,& imum labrum? An vocem, quia calor hinc deficit, quo in loco vox posita est: labrũ verò & manus, quoniam partes istæ nobiliores sunt, minímeq; sanguinolentæ, bilé quoque ijdem deijciũt, & testiculos contrahunt: deijciunt, quia calor descendens diffundit,& liquefacit: cõtrahunt, quia metus inuectus extrinsecus est, vt fugam in aduersum agi oporteat.

8 Cur homines metuentes,& algent, & sitiunt, quæ quidem affectiones aduersę inter se sunt? An algent refrigerati, sitiunt calfacti. Calor enim in metuendo superiora deserit loca, quod facie, aluóque constat: facies enim pallet, aluus interdum funditur: ergo quòd calor locis superioribus deficit, algor oritur: quòd humor deficit, sitis exultat.

9 Quam ob causam, cùm & metus & dolor quædam sit ægritudo, qui dolét clamãt, qui metuunt silent? An qui dolent, suum retinent spiritum: itaque is vniuersus erumpens, cum clamore emittitur: metuentibus corpus refrigeratur, calórque ima petit, qui spiritum mouet. Quò igitur hic se contulerit, ibidem spiritum potissimum excitabit: quapropter venter eorum qui metuunt, obcrepare solitus est. Vox aut spiritus sursum

ver

verſus clatus eſt, partibus qbuſdã veluti in ſtramẽtis conficiendus abſoluẽdúſq;. Cauſa verò cur homines dolentes ſuum retineãt ſpiritum, eſt, quòd omnes inditis à natura nobis præſidijs, aliquo detrimento affecti, ſine vlla cogitatione vti ſolemus, vt etiam cęteræ omnes animantes: aliæ nanque cornibus, aliæ dentibus, aliæ vnguibus repugnãt, ſeſeq́ue defendunt: atqui ad dolores vel omnes certè, vel plurimos calor adiuuat, quẽ profectò is auget, qui ſuum cohibet. Calfacit enim doloris incitabula, contracto introrſus calore per ſpiritum, atque excoquit.

10 Cur metuentibus alui fundantur, libidóque vrinæ laceſſat? An quia calor inſitus nobis quaſi animans eſt: hic ergo rẽ quã cunque timuerit, defugit: quòd cùm extrinſecus, tum conturbandi, tum cæterorum metuendi generum ratio inuehatur, atque in ima de ſuperis defluat, & è ſummis ad intima ſeſe penetret, efficitur vt alui, veſicæq́; fundantur, facileſque reddantur. Nam & † anethum, & abſinthium, & quæcũque vrinam moueant, eadem calida eſſe manifeſtũ eſt. Quinetiam medicamenta aluo accommodata calorifica eſſe nouimus, & partim eorum ſoluendi vim tantum obtinent, partim vel aliter tabefacere queunt, vt allium vrinæ tabificum eſt. Hoc igitur idem quòd ea

† *alij anisum.*

ipsa calor quoq; efficere potest, qui de summis in hæc loca sese cogit & contrahit.

11 Cur homines metuentes suos testiculos contrahunt? Contrarium enim, vt remittantur & flacceant, congruũ dixeris, cùm calor metuentium in eum locum se colligat. An metuentes omnes ferè similes frigentibus sint. Cùm igitur calor summa corporis deseruit, retrahẽdum sanè est: quamobrẽ ventris quoque murmur citatur, cùm timor vehemens detinet. Cutem quoque algentium summam videmus contrahi, vtpote cũ calor inde destituerit omnis, ex quo subsequi horror consueuit. Scortum ergo sursum conuellitur, atque eo contracto, vnà testiculi contrahuntur: quod melius in coitu venereo patet. Metus enim excernit, multisque conturbatis, aut perterritis, genituræ mouetur profluuium.

EORVM QVAE AD TEMPERANTIÃ & intemperãtiã, & continẽtiam & incontinentiam pertinent, sectio vicesimaoctaua, cuius quæstiones VIII.

1 CVR aliqui ægrotent, vbi vitam luxuriosam viuere assueti, agere luxuriosè cessarunt? vt Dionysius tyrãnus, quòd in

in vrbis suæ obsessione aliquantum temporis à potu solito destitit, tabe protinus interea laborauit. An consuetudo res magna cuique sit. Iam enim in naturæ habitum ferme absoluitur. Ergo vt pisces inter aerem, aut homo in aqua degens malè habeant necesse est: ita qui morem mutarint solitum, ægrè atque molestè ex consuetis discedunt: & eodem rediisse sibi saluberrimum habent: perinde quasi ad suæ naturæ statum redierint. Tabescunt item alimento carentes, quo antehac copioso suauissimóque vti solebant. Quòd enim cibo solito non vescuntur, perinde afficiuntur, ac si nullum penitus capiant. Quinetiam materia excrescēs atque inutilis mista cum alimoniæ copia, hebetascit, exolescitque: immista autem ipsa innatat, fertúrque in oculos, aut in pulmonem. Quapropter cibo deinde ingesto solito temperatur, dilutáque & innoxia redditur. Redundat præterea vacans illa materia homini immoderatè, luxurioséque viuēti, vbi luxuriari aliquantisper desijt, eò quòd multā in se materiam continet indigestam, vitæ scilicet superioris congeriem, qua tabescente, calore genuino ac intimo efficitur, vt fluenta vberius veluti copia niuis liquefacta moueantur.

2 Cur duorum tantummodo sensuum ra-

dum est, quippe cùm sedes nostra aquilonẽ versus posita sit.

50 Cur flatus frigidi veniunt, cùm caloris commotione oriantur? An motionem à calore profectam calidam esse necessum non sit, nisi modo quodam prodierit. Nam si vniuersa interrumpit, calida est: sin per angustum, paulatímq; extringitur, nec ipsa calida prouenit: & aer, qui inde commotus est, talem efficit motum, qualis ipse præfuerit: quomodo etiam eodem de corpore modo calidum, modo frigidum posse spirari inquiunt. Sed id verum nequaquam est. Semper enim quod exit, calidum est: cuius indicium, quòd tale propius admouenti percipitur: sed interest, quo prodierit modo. Nam si multò post hiãte ore emisimus, calidũ idcirco videtur, quoniam sentire id possumus: sed si per angustũ extrudamus, calidius profectò extrictum aerem sibi proximum impellit, atque ille sibi continuum. Sed quòd aer frigidus est, motio eius quoque frigida profluit. Nunquid igitur in flatuum quoque ratione hoc idem eueniat, sitque per angustum prima eorum motio, cùm aere priore prolato subinde alius affluat? Quapropter hyeme frigidi, æstate calidi oriuntur, eò scilicet quòd talis eorum tẽporum aer præest: nec enim à se ipsum aerẽ moueri, neque à calore conuictum, eo motu

profer

proferri constat, non solum quòd calore ampliori contento spiritus calfaciunt, verum quòd sursum etiam efferuntur. Ignis enim natura huiuscemodi est: frigidú contrà deorsum ferri aptissimum est. Spiritus autẽ meritò in latus se vertunt. Cùm enim alterum sursum, alterum deorsum versus nitatur, & neutrum alterum superet, nec fieri possit vt maneat, obliquè perferri necesse est.

51 Cur austri frigidi in Africa sint, vt apud nos aquilones? Primum, quia vt nobis aquilonum origo, sic Africæ austrorum propior est. Nam si, vt dictum est, flatus per angustũ extrudi soleant, propioribus certè frigidiores occurrent, propter vehementiam sui motus, quam diffundi, hebetarique necesse est, cùm se longius protrahit: qua de causa aquilones frigidi apud nos sunt: colimus enim propius, imò iuxta ipsos septentriones.

52 Cur austri sicci, & aquæ omnino expertes, febres contrahant? An quoniam humorẽ calidum alienum in corporibus creant, quippe qui natura humidi, & calidi sint: quæ quidem qualitates febrificæ sunt: febris enim earum consistit exuperantia. Quoties igitur per solis ardorem omni viduati humore spirant, habitu planè huiuscemodi sunt: at cùm vnà veniunt cum aqua, refrigerari nimirum aquæ ipsius beneficio possunt.

53 Cur flatus anniuersarij eódem tempore atque modo afflare semper soleant: & cur de finente die desinunt, noctúque non spirant? An id quidem ipsum, quoniam nix liquefieri cessat à sole, cùm vesperascit, totámq; noctem manet indomita: omnino autem spirandi tempus tunc est, cùm sol vincere, atque resoluere glaciem ad aquilonem positam cœpit: cùm igitur incipit, præuij appellati spirant: cùm iam amplius resolutum est, anniuersarij.

54 Cur fauonius ventorum omnium lenissimus, & frigidissimus est, duobúsque temporibus maximè spirat, vere ac autumno, cúmque vesperascit, potissimúmque terram attingit? An lenis, quia ex mari, campísque planissimis spirat, frigidus tametsi minus quàm aquilo est, quoniam aqua inflata non niue spirat: cæteris tamen frigidior est, quia vel post hyemem sole adeò nuper reuigente vel autumno, cùm sol amplius non viget, spirare incipit: vicinus hic maximè terræ afflat quod è directo, nullaq; aduersante vi ex mari ad terram transit: haud enim vt per terrã materia obsistẽte arcetur, sed liberè quoquo uersus vagatur, quoniam humorẽ perreptat, & æquabili quoq; discursu hac eadem de causa profluit. Non enim ex montibus, neque niue per vim tabescente, sed tanquam per

fauces expeditè profunditur: pars quippe ad aquilonem, aut ad austrum vergens, montosa est: occasum versus nullus mons, nulla terra est, sed mare Atlanticum spatiatur: itaque efficitur, vt terræ proximus, atque sibi æqualis, permanet. Spirat, cùm vespera propè est loci ipsius ratione: tunc enim sol proximè ad locum accedit, vnde fauonius oritur. Noctu quiescit, quoniam tunc solis motio deest.

55. Cur euro spirante omnia maiora videantur? An quoniam eo flatu aer obscurior, caliginosissimúsque redditur.

56. Cur tempore hyberno flatus de ortu spirare mane, æstiuo de occasu post meridiem consueuit? An propterea quod flatus qui nobis æstiuo veniunt, hyberno his spirant, qui oppositum terræ hemisphærium tenent. Nobis autem hyberno mane, atque de ortu spiritus veniunt, quod præhumidus noctis aer discernitur, mouetúrq; mane à sole: atque is primus, qui proximè solem est: quod etiam ante suum exortum sol agere potest, ex quo auræ spirare non minus ante solis exortum solent. Ergo cùm sol humores ad se attrahat, moueatq; ante suum ortũ aëra, qui per hyemẽ humidus apud nos est, cõstat vel ad se posse attrahere, cũ inferius hemisphæriũ inspicit idque

idq; post meridiem ibi efficere, quod tempus nobis antelucanum est. Quamobrem accidit vt aer qui ante ortum hinc à sole attrahitur, fauonius inferis sit, aspirétque horis postmeridianis: itaque flatus hyemis nostræ exortiuus nobis, postmeridianus illis est: & nostræ æstatis nobis postmeridianus, illis exortiuus accedit: æstas enim apud illos est, cùm apud nos hyems: nostrúmque postmeridianum, illis antelucanũ est, quo illis auras exortiuas, nobis fauonios aspirare prædicta euenit ratione. Nihil de ortu per æstatem spirare solet, eò quòd sol ad aera sedis nostrę sicciorem exoritur: parum enim temporis abfuit. Fauonij post meridiem nulli per hyemẽ aspirant, quòd exortiui eodem tẽpore nulli inferiori hemisphærio flare ob eam quam modo diximus causam possunt: sol enim humores inde ad se attrahens, nobis fauonios præstat.

57 Cur fauonius illustris, serenus, atq; gratissimus ventorum omnium est? An quia medium calidorum & frigidorum flatuum tenet, vicinúsque illis oriens particeps qualitatum generis vtriusque euadit, temperatúsq; proinde accedit. Subsolanus quamuis inter eosdem positus sit, minus tamen communem se exhibet: hic enim mouet quidem cùm spirat flatus, qui austrũ versus spectant: eò nãq; trãsire solitus est, sed misceri his nescit. At

ve

verò fauonius & mouetur ab austris, & spirans ipse agitat aquilones. Istuc enim vltimus spirādi circuitus ducitur: vnde cùm idē in se alterorum finem, alterorum initium cō tineat, iure gratissimus & est, & esse videtur.

58 Cur venti alij locis alijs imbrem afferant? verbi causa, hellespontias terræ atticæ, insulísque vicinis: aquilo Hellesponto, atque Cyrenæ, auster Lesbo. An vbi frequentia nubium, inibi imbrem obuenire necesse est: ibi enim frequentia cogitur, vbi assidere nubes, accersíque est: itaque montibus magis, quàm planis pluit: ergo apud Hellespontum aquilo multas desuper nubes compellit: quòd idem ad Atticam, insulásque vicinas hellespontias, quasi iam conditam nactus materiem efficit: quippe cùm copia larga cō gesta ab aquilone sit. Lesbo eurus atque auster nubes affatim ex alto adducunt, atque in hūc modū vel de cæteris cogitare par est.

59 Cur dici solet, Nauibus hyberno ventos dat terra secundos, Tunc mare fert sæuos: calidi sub mensibus anni Terra dabit sæuos, ponti feret vnda secundos. An quoniam mare per hyemem calidius est: itaque si quid in eo constitit, initio constitisse validiori certum est: nam si inualidum esset, facilè maris tepore absumeretur. At per æstatē mare frigidū est, spiritúsq; maritimi omnes

frigent. Terra è contrario tunc calida est: quare si quid ex terra tunc fertur, primordio id constituit ampliori. Nam si exiguũ imbecillúmque esset, facilè solueretur, & euanesceret.

60 Cur apud Archadiam, qui locus excelsus est, flatus nihilò frigidiores, quàm cæteris locis sentiantur: & cùm flatus silet, cœlúmque nubilum est, frigor perinde, atq; in planis palustribus oriatur? An quòd Archadia non dissimilis palustribus est? aquarũm enim cõfluentium nullos in mare exitus habet. Quapropter fauces, hiatúsque præcipites ea in terra numero ampliori sunt. Cùm igitur ventus spirat, vaporem ortum ex terra frigidum auertit, & reijcit: flatus autem ipsi frigidi propterea esse nequeunt, quia ex mari deueniunt. Spiritu tamen silescente, vapor de aqua stagnante, liberè ascendit, atque refrigerat.

61 Cur si ventus manè incœperit, durare amplius possit? An quoniam sole oriente impetus fit vehementissimus, idcirco protrahi longius potest. Indiciũ quòd constitutio facta præualida est.

62 Cur aquilo interdiu spirat ingenuus, noctu desistit? An quòd imbre gignitur congelatio, cùm solis calore respirandum est: ergo sternitur noctu, quia sol abest, qui gignen-

di

di cauſa eſt.

63 Cur flatus futuri indicium datur, cùm per aerem multæ feruntur araneæ? Vtrum quòd aranea ſuo fungitur opere, cùm cœlum ſerenum eſt: feruntur autem fila, quoniam refrigeratus aer in terram corruit: refrigeratio verò hyemis primordium eſt, itaque indicium fit illa aranearum perlatio. An quòd poſt imbres atq; hyemes araneæ vniuerſim feruntur: opus enim ſuum araneus tunc exequitur, cùm cœlum ſerenum eſt, & occulit ſe impatiens frigoris, cùm hyems viget, tractúſq; à flatu nimium, eruit filũ: poſt imbrem autem flatus magnus parte oriri ſolitum eſt.

64 Cur locis frigidis aquilo per hyemem vehemens ſpirat, & vt proximè nubilus, ſic tranſuorſum liquidus fertur, atque illuſtris? An ratione qua frigidus, eadem etiam vehemens fit. Quòd tamẽ è propinquo frigidior eſt, occupat, priúſq; nubes gelu indurat, quã repellat: quæ induratę põdere ſuo obſiſtunt, & manent. Tranſuorſum autem vehementia ſua potius quàm frigore agit.

EORVM QVAE AD METVM & fortitudinem pertinent, sectio uicesimaseptima cuius quæstiones XI.

1 CVR tremunt, qui metuant? An propter refrigerationem: deficit enim calor, atque contrahitur, ex qua aluus quoque plerisq; ob timorem effundi solitus est.

2 Cur metuētes nōnulli sitiunt, vt qui sunt tormenta adituri? Cùm enim per timorē refrigerentur, sitire minimè debeant. An non eodem loco refrigerentur, & caleant, sed refrigerentur per summa corporis, vnde calor discedit: caleāt per intima, caloris scilicet introrsum contracti efficientia: cuius rei indicium alui quoque solutio facit. Sitis autem parte quadam interiore siccata, solet accidere: nec aliter agi videtur, quàm in ijs quos epiala exercet, qui simul & frigent, & sitiūt. Nec enim illis pars eadem corporis inalgescit, & concalescit.

3 Cur homines cùm excādescunt, calore scilicet introrsum collecto, feruidi furibundiq; redduntur: cùm metuunt, contrà efficiuntur? An non eundem in locum calor se colligat, sed homini irascenti cor calore circunfusum efferuet, ex quo fidibundus, rubicundus, spirabundus efficitur, cùm calor sursum versus se efferat, metuenti sanguis & calor in imum

persu

perfugiunt: vnde fit etiã vt aluus fundatur. Nam & cordis compulsio non similis agitur sed metuenti, vtpote ex caloris inopia frequens ac feriens est: irascenti è contrario, vtpote cùm calor collectus sit copiosior. Quãobrem efferuescere animo, excitari, perturbari, cæteráque id genus verba non ineptè, sed accommodatè dicuntur. Nunquid igitur sitis ea de causa obueniat: nam & siccum expuere, & linguam hærere, & reliqua huius spiritus elatio facit, & sanguis. Sitim quoq; excalescente corpore nasci certum est: sed quemadmodum pars eadem corporis, qua sitis lacessit, resiccari vtrique metuenti & irascenti possit. Metum enim sitim posse afferre constat militum argumento, qui superati fugam rapuerint: nunquam enim tam grauiter sitibundos sese fuisse fatentur. Et verò qui in dicẽdo conturbantur, sitire vehementer consueuerunt: itaque eluunt, & nonnihil subsorbent, vt Ptarmenon histrio facit. An hosce conturbatos non sitis, sed siccitas pulso sanguine teneat: vnde etiã accidit vt pallescant: indicium verò, quòd non multũ ebibũt, sed interdum desorbuisse tantum satis est: at qui se in fugam verterunt, laborant, itaque sitiunt: & quibus tormenta instant, eadem ipsa efficiendi ratio est. Nec mirum quicquam id est: fit enim in re bellica, vt nõ-

z nul

nulli etiam viri fortes, ac strenui, vbi structa acie hostes sunt petituri, obtremiscant, non perterriti, sed fidentes, qui etiam sua corpora verberare lata ferula, aut suis manibus assolent, vt vndique vorsum pari calore inferueant: quidam enim inæqualis ac tumultuarius motus in eorum corporibus per acumen, & nimium impetum caloris oriri fermè animaduertitur.

4 Cur homines fortes magna ex parte vinosi sunt? An quia fortes calidi sunt: calor autem in pectore conditus est. Ibidem enim metum quoque refrigeratione quadam effici nouimus, vt cor fortibus caloris copia fultum persistat, timidis refrigeratum insiliat. Ergo qui sanguinolentum habent pulmonē, calidum hunc modo vinolentorum gerunt, ita vt rei aduersæ suspicione refrigerari nō queant. Atqui ita se habent, bibendi auidi esse consueuerunt: nam & bibēdi cupiditas mēbri eius calore oritur, vt aliàs dictum est: & cupiditas ipsa, non nisi rei vim sedandi habētis desideratio est. Vinum autem, etsi natura calidum est, sitim tamen amplius quàm aqua extinguere potest, maximéque id genus hominum: quam ob causam dictū aliàs est, ex quo & qui spirandi difficultate laborant, aut insania vexantur, vinum admodū cupiunt: quanquam alteris ex instrictione

alte

alteris ex perturbatione pulmo efferueat, Cùm igitur magna ex parte homines eosdē sitibundos ac fortes esse obueniat. vini autem auidi, qui sitibūdi, talésque gestiunt, naturas vicissim inter se consectari necesse est: vnde fit etiam, vt vinolenti, quàm sobrij fortiores sint.

5 Cur fortitudinem maximè honore prosequuntur respublicæ, quæ tamen virtutum præcipua non est? An quia semper vel ipsæ bellum alijs inferunt, vel ab alijs sibi illatū patiuntur: hæc autem virtus perutilis vtrāq; in partem est: honorant verò non quę optima sunt, sed quæ optima sibi existiment.

6 Cur voce, & manibus, & labro inferiori tremant, qui metuunt? An quoniam hic affectus caloris defectio ex locis superioribus est, ex quo vt palleant accidit. Quòd igitur calor pectus deserit, vox obtremit: id enim refrigeratur, quod vocem mouet, & manus quoque pari ratione sunt, sed quæ optima, vtpote quæ ex pectore pendeant. Inferius tamen non superius labrum quatitur, quia superius eò pendet, quò suapte natura vergit. Inferius sursum caloris beneficio stabilitur, atque quiescit, quo sublato inalgescit, & tremit: & verò in excandescendo imum labrum eadem de causa laxatur, & pēdet: quod latè in pueris patet: calor

z 2 etenim

etenim in cordis sedem conferre se cõsueuit.

7 Cur homines metuentes tremunt, maximéque vocem,& manus,& imum labrum? An vocem,quia calor hinc deficit, quo in loco vox posita est: labrũ verò & manus,quoniam partes istæ nobiliores sunt, minimèq; sanguinolentæ, bilē quoque ijdem deijciũt, & testiculos contrahunt: deijciunt, quia calor descendens diffundit,& liquefacit:cõtrahunt,quia metus inuectus extrinsecus est,vt fugam in aduersum agi oporteat.

8 Cur homines metuentes,& algent, & sitiunt, quæ quidem affectiones aduersę inter se sunt? An algent refrigerati,sitiunt calfacti. Calor enim in metuendo superiora deserit loca,quod facie,aluóque constat:facies enim pallet, aluus interdum funditur: ergo quòd calor locis superioribus deficit, algor oritur:quòd humor deficit,sitis exultat.

9 Quam ob causam, cùm & metus & dolor quædam sit ægritudo, qui dolēt clamãt, qui metuunt silent? An qui dolent,suum retinent spiritum : itaque is vniuersus erumpens , cum clamore emittitur : metuentibus corpus refrigeratur, calórque ima petit, qui spiritum mouet. Quò igitur hic se contulerit, ibidem spiritum potissimum excitabit: quapropter venter eorum qui metuunt,obcrepare solitus est. Vox aut spiritus sursum

vex

versus elatus est, partibus quibusdã veluti in
stramẽtis conficiendus absoluẽdúsq;. Cau-
sa verò cur homines dolentes suum retineãt
spiritum, est, quòd omnes inditis à natura
nobis præsidijs, aliquo detrimento affecti, si
ne vlla cogitatione vti solemus, vt etiam cę
teræ omnes animantes: aliæ nanque corni-
bus, aliæ dentibus, aliæ vnguibus repugnãt,
seséque defendunt: atqui ad dolores vel o-
mnes certè, vel plurimos calor adiuuat, quẽ
profectò is auget, qui suum cohibet. Cal-
facit enim doloris incitabula, contracto in-
trorsus calore per spiritum, atque excoquit.
10 Cur metuentibus alui fundantur, libi-
doque vrinæ lacessat? An quia calor insi-
tus nobis quasi animans est: hic ergo rẽ quã
cunque timuerit, defugit: quòd cùm extrin-
secus, tum conturbandi, tum cæterorum me
tuendi generum ratio inuehatur, atque in
ima de superis defluat, & è summis ad inti-
ma sese penetret, efficitur vt alui, vesicæq;
fundantur, facilésque reddantur. Nam &
† anethum, & absinthium, & quæcũque vri † alij a-
nam moueant, eadem calida esse manifestũ nisum.
est. Quinetiam medicamenta aluo accom-
modata calorifica esse nouimus, & partim eo
rum soluendi vim tantum obtinent, partim
vel aliter tabefacere queunt, vt allium vri-
næ tabificum est. Hoc igitur idem quòd ea

z 3 ipsa

ipsa calor quoq; efficere potest, qui de summis in hæc loca sese cogit & contrahit.

11 Cur homines metuentes suos testiculos contrahunt? Contrarium enim, vt remittantur & flacceant, congruũ dixeris, cùm calor metuentium in eum locum se colligat. An metuentes omnes ferè similes frigentibus sint. Cùm igitur calor summa corporis deseruit, retrahẽdum sanè est: quamobrẽ ventris quoque murmur citatur, cùm timor vehemens detinet. Cutem quoque algentium summam videmus contrahi, vtpote cũ calor inde destituerit omnis, ex quo subsequi horror consueuit. Scortum ergo sursum conuellitur, atque eo contracto, vnà testiculi contrahuntur : quod melius in coitu venereo patet. Metus enim excernit, multisque conturbatis, aut perterritis, genituræ mouetur profluuium.

EORVM QVAE AD TEMPErantiã & intemperãtiã, & continẽtiam & incontinentiam pertinent, Sectio vicesimaoctaua, cuius quæstiones VIII.

1 CVR aliqui ægrotent, vbi vitam luxuriosam viuere assueti, agere luxuriosè cessarunt? vt Dionysius tyrãnus, quòd

in

in vrbis suæ obsessione aliquantum temporis à potu solito destitit, tabe protinus interea laborauit. An consuetudo res magna cuique sit. Iam enim in naturæ habitum ferme absoluitur. Ergo vt pisces inter aerem, aut homo in aqua degens malè habeant necesse est: ita qui morem mutarint solitum, ægrè atque molestè ex consuetis discedunt: & eodem rediisse sibi saluberrimum habent: perinde quasi ad suæ naturæ statum redierint. Tabescunt item alimento carentes, quo antehac copioso suauissimóque vti solebant. Quòd enim cibo solito non vescuntur, perinde afficiuntur, ac si nullum penitus capiant. Quinetiam materia excrescẽs atque inutilis mista cum alimoniæ copia, hebetascit, exolescitque: immista autem ipsa innatat, fertúrque in oculos, aut in pulmonem. Quapropter cibo deinde ingesto solito temperatur, dilutáque & innoxia redditur. Redundat præterea vacans illa materia homini immoderatè, luxurioséque viuẽti, vbi luxuriari aliquantisper desijt, eò quòd multã in se materiam continet indigestam, vitæ scilicet superioris congeriem, qua tabescente, calore genuino ac intimo efficitur, vt fluenta vberius veluti copia niuis liquefacta moueantur.

2 Cur duorum tantummodo sensuum ra-

tione homines incõtinentes vocamus.id eſt, tactus, & guſtus? An propter voluptates, quæ pariter nobis, ac cæteris animantibus omnibus per hoſce ſenſus adminiſtrantur. Quòd igitur communes eas cum beſtijs habemus ſpernimus,& ſolas omnium, aut maximè vitio, probróque damus. Itaque hominem eis addictum vituperamus, etiam incontinentem,atque intemperantem appellamus, quoniam à teterrimo voluptatum genere ducatur.

3 Cur homines incontinentes,ratione tantum cupiditatis dicimus, cùm etiam in iraſcendo incontinentia ſit? An quia incontinens eſt,qui contra rationem aliquid agit,& incontinentia eſt aſſuetudo rationi contraria. Sunt autem cupiditates ferè omnes cõtra rationem, iræ verò cum ratione, non tamen ita cum ratione,vt ratio iubeat, ſed innectam contumeliam,cauſámue ſignificet.

4 Cur continentiam & temperantiam in iuuenibus, atque ditibus maximè recenſemus:iuſtitiam verò in pauperibus? An quia ſi quis re abſtinet,cuius maximè indiget,laudabilior eſt,quàm ſi è contrario:pauper igitur facultatibus indiget, iuuenis & diues fruitione.

5 Cur minus ſitim quàm famem tolerare poſsimus? Vtrum quia ſitis res magis anxia

eſt:

est:cuius indicium,quòd suauius sitientes bibimus,quàm esurientes comedimus:tristius autem quod suauiori aduersum est An quia color, quo viuimus,humidum magis, quàm siccum desiderat. An quia sitis rerum duarũ libido est ,potionis inquam, & cibi: fames vnius cibi tantummodo est.

6 Cur minus sitim, quàm famem patiamur? An quia siti amplius contristamur, quàm fame : cuius indicium voluptas sanè facit, quam inter bibendum capimus vehementiorem. Tum etiam qui sitit, res duas desiderat,cibum atque refrigerationẽ:isthæc enim ambo potio exhibet. Atqui esurit, alterius tantum appetens est.

7 Cur incontinentes eos appellare solemus,qui voluptate contrectandi, aut gustandi exuberarunt? Nam qui immodicè re vtũtur venerea, & qui luxu delectantur ciborũ, incontinentes vocamus. Ciborum tamen non eadem ratio est,sed partim linguã,partim gulam sua mouent suauitate : vnde Philoxenus gruis collum à dijs immortalibus sibi dari optabat. At verò qui in videndo,audiendoue modum excedunt,non eodem vocabulo significamus. An quoniam voluptates sensibus hiice accommodatas,communes cum cæteris animantibus habemus: ergò vt communes spernimus, notamus, solasque

omnium, aut maximè probro damus: atque hominem his deditum reprehendimus, & incontinentem, intemperantémque appellamus, quòd victus à teterrimo voluptatũ genere ducitur. Sed cùm sentiẽdi genera quinque sint, cætera animalia duobus tantum, quæ modò dixi, voluptatem sibi acquirunt, cæteris vel nihil omnino delectãtur, vel per accidens ita afficiuntur. Quòd enim videt aut olfacit, tantisper gaudet, quoad gustus, tactúsque officio fruiscatur. Cùm genus id ipsum concupiscendi expleuit, illorum quoque suauitas desijt, vt etiam nobis fallamenti odor cùm indigemus, suauis est: vbi satiati, repletique sumus amplius suauis non est. Rosæ autem odor semper suauis est.

8 Cur minus risum retinere possimus, cũ amicos nostros, familiarésque videmus? An volubilius, quod clatius, atque suspẽsius sit: Atqui beneuolentia fermè huiusmodi est, ergo meritò tunc ad surridendum mouemur.

EORVM QVAE AD IVSTItiam pertinent, Sectio vicesimanona, cuius quæstiones XVII.

1 QVAM ob causam cùm maior iniuria sit offensa, quæ maius in bonum accepta est, honórque maius sit bonũ,

maior iniuria pecuniæ æstimetur, quàm honoris: & homines iniusti potius in re pecuniaria esse videantur? An quia multitudini pecuniæ honori anteponuntur, omnibúsque communes maximè habentur: honor autem paucis, ⁊aróque vsu contingit.

2 Cur depositum denegare iniquius sit, quàm mutuum? An quòd amico iniuriam facere turpe est. Depositum igitur qui negat, amico iniuriam facit: nullus enim quicquam deponit, nisi credens, confidénsq; At is cui debetur, amicus non est: non enim mutuat, sed dat, qui amicus est. An quia maior iniuria committitur. Pręter damnum enim fides negligitur: cuius gratia quamuis nil aliud cogat, abstinendum ab iniuria est. Ad hæc, non par pari reddere vitio datur: hic igitur rem suam credidit tanquam amico, ille denegat tanquam inimico. At qui mutuauit, non dedit vt amico. Item qui deposuit, custodiendi, reddendique gratia dedit: qui mutuauit, fructus etiam sui gratia dedit: minus autẽ ægrè ferimus iacturã, si quæstũ, emolumentúmq; nobis petimus, vt piscatores factam iacturã retium æquo animo ferunt: periculum enim exploratum sibi habebant. Addo etiam, quòd qui suum deponunt, hominum vitãtes

per

perfidiam,fortunáq; laborantes,aduerſa plerunq; id faciunt:qui verò mutuãt, pecunijs abundant,fortunatéq; degunt. Iniquius autem eſt iniuriam homini infortunato,quàm fortunato intuliſſe.

3 Quamobrem in foris nonnullis familiæ potius,quàm teſtamenti ratione ſententiam fieri ſolitum ſit?An propterea quòd de familia ementiri non licet,ſed vera fateri neceſſe eſt. Teſtaméta autem multa iam falſa eſſe redargui potuerunt.

4 Cur paupertas apud homines bonos potius eſſe,quàm apud prauos ſoleat? An quia omnibus odio habetur,atque expellitur, ad probos perfugit, rata maximè apud eos ſalutem,permanendíque locum ſe poſſe aſſequi:è contrario,ſi ad prauos venerit, nunquam eos fortuna iſta fore contentos, ſed vel furta,vel latrocinia adituros: quibus rebus futurum, vt ipſa amplius apud illos manere nequeat. An quia homines probos optimè ſe vſuros exiſtimat,nec ſibi petulanter contumelioſéque quippiam facturos. Itaque vt nos pecuniarum depoſita tutè hominibus bonis credimus, ſic etiam hæc ſibi diſpenſat, & ſtatuit. An libenter ſe ad viros optimos cõfert,quia fœmina eſt,inopſque proinde & virium,& conſilij,vt eiuſmodi hominibus commendatam ſe eſſe magnopere

pere velit, atque desideret. An quia mala est, nunquam se malis iungere velit. Nam si ita maluerit, omnino malum irremediabile ipsa reddetur.

5 Cur non quemadmodum amplificantur iniuriæ in pecunijs, ita cæteris etiam in rebus valeant augeri? verbi causa, qui leue aliquid dixerit, non propterea rem quoque reticendam aperiet, neque qui vnum prodiderit, vel totam rempublicā prodere propterea velit: sicut qui obolū abstulerit, etiam talentum auferet. An quia sunt, quæ parcius quidem per impotentiam, sed volūtate amplius iniquè committantur.

6 Cur depositum etiam paruum denegare turpius est, quàm debitum magnum? An qui depositum negat, hominem fraudat, à quo bonus ipse existimatus est. An quoniam qui hoc facit, illud etiam facere velit.

7 Cur homo qui adeò eruditione præditus est, animātium omniū iniustissimus sit? An quia ingenio cogitationéq; plurimum valet. Voluptates igitur, & felicitatem rimatur maximè, atq; perpensat, quæ nisi cum iniuria nemo assequi potest.

8 Cur diuitiæ magna ex parte ab hominibus prauis potius, quàm bonis habeantur? An quia fortuna cæca est, discernere sibi atq; seligere quod melius non potest.

Cur

9 Cur iustius habitum est hominibus vita functis opem ferre, quàm viuis? An quia viui sibi præsidio esse possunt, illi defuncti nihil præterea possunt.

10 Quam ob causam qui moram cum homine sano traxerit, nihilo reddi integriori corpore posit: neq; qui cum robustiori, aut pulchriori versatur: quicquam in eiusmodi habitus proficiat: iusto autem & temperato & bono qui se iunxerit, melior in his ipsis bonis animi euadet? An quoniam bona corporis animo imitari non possumus, bona animi possumus: est autem quisque bonus virtute animi, sanus virtute corporis. Assuescit igitur exemplo melioris rectè modò lętari, modò contristari: quòd is assuescere nequit, qui cum sano est: haud enim quisquam sanus in eo est, vt lætetur, quibus rebus lętandum: tristetur, quibus tristandum sit: nihil enim ex his sanitatem creare potest.

11 Cur mulierem interfecisse iniquius sit, quàm virum? quanquã naturæ ratione, mas fœmina præstantior est. An quia mulier imbecillior est, minusq; proinde facere iniuriã potest. Item eniti aduersus id quod longè infirmius est, nihil virile, imò stolidum, atque iniquissimum est.

12 Quam ob causam reo dexter apud iudi

cem locus datur? An vt ratio compenſandi habeatur. Cùm igitur res faciat accuſatorem ſuperiorem reo, ſtatus conceditur melior, vt ſe aduerſario poſsit æquare. Tum etiā reus magna ex parte cauere conſueuit, quòd melius facere ita poſsit, ſi locum dextrum obtineat.

13 Cur ſi ſuffragia pari numero accuſatori & reo fuerint, reum vincere ſancitum eſt? An quia quum agitur cauſa, tunc primùm ea audit reus, atque reſpondere, teſtéſque adhibere debet, aut aliquid facere aliud, vnde ſibi præſidium eruere poſsit: facilè autem nemini eſt diuinare quæ ſibi præmolienda præparandáque ſint, vt teſtes, aut aliquam fidem aliam, qua ſe innocentem oſtendere valeat. At verò accuſator, & antequam in iudicium vocet, rem diſponere, atque ſtatuere poteſt, prout ſibi libitum eſt, & cùm iam acceſsiuit, fictis veri quibuſdam ſimilibus agere: quibus rebus cùm legum autor minui partes rei videret, fauendum cenſuit ei, quoties ſententiæ iudicum pares inter ſe fiant. Quinetiam hoc in iis maximè intelligere licet, quos metus tei tuerit. Multa enim prætermittunt, quæ vel dictu, vel factu ſibi neceſſaria ſtatuerunt. Atqui reus periculo ſemper ferè vtitur grauiori, vt amplius metuat: ergo ſi ea prætermittere

co

cogitur,quibus posſit ſuam augere defenſionem,dubium nullũ eſt, quin niſi prętermitteret, vincere aduerſarium poſſet: quando illis prætermiſsis,potuit tamen ſui iuris prę ſidio æquiparare. Ad hæc, noſtrum vnuſquiſque nocentem potius velit liberare,quã innocentem condemnare: vt ſi de aſſertione libertatis,aut homicidij agitur,reum liberare potius velimus nocentem,quàm condemnare innocentem:cùm enim quis ambigit,errorem ſuſcipere debet leuiorẽ. Nam etſi iniquum etiam eſt liberum aſſeruiſſe, qui ſeruus eſt: longè tamen iniquius ſeruum ſanxiſſe, qui liber eſt. Item quemadmodum ſi Q. inuehit crimen C. litigat, non protinus rem criminanti reſtituendam cenſemus,ſed poſsidenti tenendàm vſquequo iudicatum ſit: ita etiam de pluribus par eſſe putamus,cùm ſcilicet iudicum aſſerentium iniuriam, & negantium parem numerum eſſe conſtat. Vt enim in principio cùm alter criminatur, alter inficias it, legum autorem non criminanti fauere, ſed reum iubere dominum rei eſſe tantiſper debere, dum accuſator ſuperet, oportere exiſtimamus: itidem cùm pari ſuffragiorum iudicatur examine, reum ſuorum compotem eſſe cenſemus,cùm ſententijs paribus nihil exuperantiæ legum autor accuſatori reliquerit.

Ma

Magnis item delictis, magna supplicia statuta sunt. Itaque si iudices iniusta sententia hominem capite damnarint, post suum errorem emandare nullam temporis facultatem nancilcentur: sed si minus integrè liberarint, si hoc ita cautè tutéque fecerint, vt nihil præterea delinquere ille vellet, quid quæso errauerint iudices, quòd hominem vsque eò emandatum liberarint? Sed si posthac etiam delictum idem commiserit, morte tum vtriusque delicti causa mulctandum lex pręcepit. Item hominis est profectò iniquioris ea committere, quæ crimini assignari iniquè minus consentaneum est. Iniuria enim vel per iram, per metum, per libidinem, per multas alias huiusmodi causas aduehi potest, non tantummodo ex consulto: crimen autem ex consulto magna ex parte iniustè obijcitur: quamobrem cùm sententiæ accusatorem iniuste agere, pariter & reum deliquisse affirment, improbúsq; habitus sit qui iniustè accusat, victoriam lex iure optimo reo impertit. Item nos etiā ipsis nostris cum familiaribus ita agimus, vt cū eos deliquisse aliquid suspicamur, & tamē nihil certi habem⁹, sed pariter culpa vacare existimamus, nō protinus ad plectendū veniamus: atque si nihilo rem amplius percensere possimus, culpa eos omnino absoluimus. Item gra

uiorem his facit iniuriam, qui ex consulto, quàm qui non ex consulto iniuriatur. Atqui planus, atq; calumnians semper ex consulto lacessit: qui autem iniustè aliquid fecit, aut per necessitatem, aut per imprudentiam, aut prout aliter sors tulerit, delinquit, cúmq; pares sententiæ sint, accusator iam ex consulto iniuriam facere dimidio iudicatur sententiarum: reum autem facere quidem iniuriam reliquo sententiarum dimidio asseritur, sed facere tamen ex consulto non constat: ergo cũ grauiorem accusator quàm reus facere iniuriam iudicetur, meritò legum autor eum vincere censuit, qui iniuriam fecit leuiorem. Addo etiam quòd semper iniustior est qui se latere non putat, & tamen facit iniuriã, quam qui se latere existimat. At qui iniustè crimẽ cuiquam obijcit, cum quidem ipsum quem suis vexat calumnijs, haud vnquam latere se posse arbitratur. Cæteri qui iniuriam faciunt, latere sese plerique omnes eum existimant, in quem iniuriam animaduerterunt: ergo iudicari iniustiores accusatores debent, quàm rei.

14 Quam ob causam qui ex balneis furatus est, aut ex palæstra, aut ex foro, aut ex aliquo eiusmodi loco, morte mulctatur: qui autem ex domo priuata, furti precium duplum exoluit? An quia in domibus rem custodire

me

melius possumus: nam & paries firmus, & clauis est, & familiaribus res domesticæ curæ omnibus sunt, vt tutò seruentur. At in balneis, cæterísque publicis locis facilis cuique facinoris perpetratio est: nil enim ad custodiam satis qui sua posuerit, habet, præter oculos. Itaque facultas datur furandi, etiã si aspectum paulisper diuerterit. Quamobrẽ legum autor ratus sua ipsos custodire satis non posse, legem adhibuit minitantem acerrimè, vitam futuram nemini, qui furtum publicis locis commiserit. Item in domo penes dominum ipsum est, quem velit recipere, & cui minus credát, cauere. At ei qui in balneis quicquam posuit, prohibere neminẽ licet, nec ingredi, nec ingressum vestem suã ibi deponere, vnde surrepturus sit, sed prout libitum est, eodem in loco surrepturi & amissuri amicula promiscuè iacent. Quapropter legũ autor hominis rebus, qui sua sponte furem suam in domum exceperit, sibique errauerit, non magnis admodum supplicijs censuit consulendum, ijs verò qui communẽ balnearum aditũ conuersationémq; habeant necesse est, supplicium furti grauissimum præsidio statuit. Item qui locis, quorum aditus omnibus patet, furtum committunt, omnibus patent eo animo esse, vt & vitæ seruati ne sui quidem commodi gratia

probi esse vnquam videri velint, vtpote qui frustra se probos apud eos emendantur, qui rem norunt. Iam ergo palàm suam nequitiam, prauitatémq; exercere incipiēt. Atqui vni tantum palàm fuerint, dissuadere vel pecunia, vel re aliqua conantur, ne facinus patefaciat: quocirca non tota vita hi praui perseuerent. Itaq; legum conditor damna his leuiora præscripsit. Item ea potissimum delicta dedecus reipublicæ afferunt, quæ in conuentibus, collegijsq; publicis committūtur, vt è contrario honorem comparant summū ea maximè, quæ integrè publicè aguntur. Ita enim fit, vt ciues & sibi, & cæteris conspicui sint virtutem præ se ferre & colere. At qui eiusmodi furtis, non solum priuatim, qui suum amisit, detrimento afficitur, verumetiā tota respublica conuitijs lacessitur, & maledictis. Igitur damnis meritò grauioribus is punitur, qui locis publicis, quàm qui priuatis in ædibus furtum egit. Item qui ex domo priuata rem suam amiserit, sine vlla cōtumeliosa affectione domi manens, suum perferat casum. At qui in balneis, aut alio id genus loco amisere, ægrè inde nudi discedūt, & plerique omnes irridentur: quod longè molestius, quàm rei iactura est. Qua de causa legumlator damna his statuit grauiora. Quinetiam alia complura simili ratione

leges

leges præcipiunt: vt qui homini magiſtratu prædito maledixerit, grauiter mulctari: qui priuato, nullo affici detrimento; & rectè qui dem: ſic enim non tantum in magiſtratum deliquiſſe, qui maledixit, iudicatur, ſed in rempublicam etiam contumelioſè egiſſe. Pari ſanè ratione, & qui in portu furatus eſt, nō ſolum priuatim offendiſſe, verumetiam reipublicæ dedecus aduexiſſe putatur. Hæc eadem vel in cæteris reddenda ratio eſt, vbi aliquis ſit publicus conuentus & compitum.

15 Cur ſi iudicum ſententiæ pares aduerſarijs fiant, reum vincere ſolitum eſt? An quòd reus nullo ab aduerſario detrimento affectus ſit, ſed ſuffragijs paribus victor euaſerit.

16 Cur ſuper furto damnum capitale ſtatutum eſt: ſuper contumelia, quæ grauior iactura eſt, æſtimatur quòd pati ſuo corpore, aut quantum ſoluere debeat, qui deliquerit? An propterea, quòd agere contumelioſè, humana quædam affectio eſt, omnéſque homines plus minúſue eius participes ſumus: at furari nulla neceſsitate humana cogimur. Adde quòd qui furtum cōmiſerit, idem agere quoq; maluerit contumelioſè.

EORVM QVAE AD PRVdentiam, & mentem, & sapientiam pertinent, sectio tricesima, cuius quæstiones XIII.

1. CVR homines qui ingenuo claruerũt vel in studijs philosophiæ, vel in republica administranda, vel in carmine pangendo, vel in artibus exercendis melancholicos omnes fuisse videamus? & alios ita, vt etiam vitijs atræ bilis infestarentur, ceu inter heroas de Hercule fertur: hic enim ea ipsa fuisse natura putatur, & morbum comitialẽ sacrum ab illo, & Herculeum prisci nominauere. Puerorum quoque motio mentis idem hoc explicat, & eruptio vlcerum quæ mortẽ interdum antecedit. Id enim plerisque atra bile cõsistit. Et Lysandro Lacedæmonio pro ximè ante obitum genus id vlcerum emersit. Adde Aiacem, & Bellerophontem, quorum alter penitus ad insaniam prorupit, alter loca persequebatur deserta. Vnde illud Homeri, Ast hic quando etiam grauior dijs omnibus errat, In campos solus latos, inq́ue auia rura, Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitãs. Quinetiam plerosque alios ex heroum ordine morbo eodem laborasse compertum est. Annis verò posterioribus Empedoclem, Socratem, Platonem, & alios complures viros insignes hoc fuisse habitu nouim

καὶ ἡ περὶ τοὺς παῖδας ἔκστασις, id est in pueros quoq; motio mentis.

nouimus, atque etiam partem ordinis poetarum ampliorem. Nam & multos id genus hominum morbi ob eiuſmodi habitum corporis exercent, & aliqui ſuapte natura in eos ipſos affectus perſpicuè vergunt: omnes tamē ferè, vt dictum iam eſt, natura huiuſmodi extitere. Ergo cauſam primū exemplo haud ſanè incommodo vini capiemus. Vinum enim immodicum tales maximè homines reddere videtur, quales melancholicos eſſe affirmamus: moréſque varios id condit, cùm bibitur, vt iracundos, humanos, miſericordes, audaces: quorum nihil mel, aut aqua, aut lac, aut eiuſmodi aliquid efficere poteſt. Intelligi planè, quàm varios reddat homines licet, ſi quis potantes ipſum animaduertat, vt gradatim euariat. Vbi enim vinum hominem frigentem, taciturnúmque à ſobrietate accepit, paulò liberaliori poculo refouet, excitátque ad verba, tum largiori potu verborum vberem, eloquentem fidentémq; reddit: poſthac proceſſu potandi ampliori, audacem, propenſúmque facit ad agendum: deinde plenius amplificato, in contumeliam, & petulantiam vertit: mox ad inſaniam propemodum accēdit: poſtremo nimio ex potu reſoluit, ſtultúmque agit in modū eorum, qui à pueris morbo laborant comitiali, aut etiā eorum, qui vitijs atræ bilis maiorē in mo-

dum continentur. Igitur vt homo idem inter bibendum moribus immutatur varijs, vinique mensura quadam idem crebrò à se discrepat, ita sunt qui singulis morum generibus adeò inualuerint, vt aliorsum nequeant commutari: qualis enim vinolentus hic est, talis quisquam alius factus à natura est, scilicet alius loquax, alius mēte commodus, alius lachrymabundus: nam tales vinum quoque informat. Ex quo illud Homeri, Me victum Baccho lachrymas effundere dicunt. Quippe misericordes interdum redduntur, & aliàs efferi, aliàs taciturni. Sunt enim qui rursus taceant, & maximè qui ex melancholicis mēte fermè summota, cogitabundi esse soliti sunt. Quinetiam ad amandum propensiores vinum facere idoneum est: indicium, quòd sæpè qui potat, vel osculari eos adducitur, quibus nemo sobrius dare osculum velit, vel quia deformes sunt, vel quia ætate prouecti: vinum tamen non longo hæc auget tempore sed breui. Natura sanè, dum vita eduret, assiduis incrementis amplificat. Alij nanque audaces, & temerarij, alij taciturni, alij misericordes, alij timidi per naturam & instituuntur, & augentur: quas ob res eandem esse causam constat, qua vel vinum, vel natura mores cuique inseminare possit, & augere: confici nanque indies vi caloris omnia solent: habitui

bitui igitur, naturæq́ue atræ bilis flatus ciere datum est. Quocirca vitia corporis, quæ flatum præ se ferunt, iliúmque dolores, atræ bili medici tribuunt: & vinum verè flatus mouere nimirum potest: quãobrem similem ambo istæ sortiuntur naturam, atra bilis, & vinum. Constat vinum eam habere vim è spuma quam excitat. Oleum enim quamuis calidum, nihil spumat: vinum largè, ampliúsque nigrum, quàm albũ, quia calidius, & corpulentius est: vnde fit, vt cupiditatem veneris accendere vinum possit. Quare non ineptè Venerem iunctam Baccho autumant. Et melancholici quoque magna ex parte libidine affluentius concitantur: concubitus enim flatus copia agitur, cuius indicium, quòd penis ex paruo citissimè in molẽ augescit insignem: nisi enim flatus, non ita extumescere potest: atque etiam prius, quàm tempus promendi seminis sit, voluptas quædam gestiẽs pueris adhuc oritur, cùm iam pubi propinqui, testiculos per libidinem pruriunt: quod scilicet ob idipsum fit, quia flatus per meatus transit, quà postea humor perfertur. Et seminis quoque in concumbendo profusionem eiectionémque, à spiritu impellente fieri perspicuum est: igitur vel in esculentorum, potulentorum ordine meritò ea libidinem mouent, quæ locum genitalem flatu implẽt. Ex

quo fit etiam, vt vinum atri coloris talem hominem reddat, qualis melancholicus flatu lentus est: quod latè in nonnullis patescit: sunt enim magna ex parte duri venísque tumidi, quibus atra bilis redundat. Cuius sanè causa est non sanguinis, sed flatus copia. Sed cur non omnibus melancholicis, aut fuscis, colore inuecta duritas est, sed ijs tantum, quibus vitium amplius inualuerit, alia ratio est. Nunc de eo, quod principiò explicare maluimus, agendum est. Humoris id genus, quam atram bilem vocamus, protinus sese constantiæ, naturæq́; vniuersi corporis intermiscet, confunditque. Temperamentum enim omne calidi & frigidi est: quippe cũ ex his duobus natura & seruetur, & constet: quamobrẽ atra etiam bilis, & calidissima, & frigidissima reddi potest. Pati nanque istæc ambo eadem aptissima suapte natura est: vt etiam aqua, tametsi frigida est, tamen si satis concalfacta est, velut quæ feruet, calidior, quàm flamma ipsa sentitur: & lapis quoque, & ferrum ignita, carbone calidiora euadunt, quæ quidem natura frigida esse nullum dubium est. Sed de his dictũ planius est, vbi de ignis natura & opera docuimus. Atra autem bilis non per summa, sed natura penitus frigida omnino ita se habet, vt dictũ iam est. Si modum excedit, hominem facit attonitum, aut

obtorp

obtorpētem, aut anxium, aut formidoloſum: ſed ſi admodum incaleſcit, ſecuritatem animi, cantilenáſque parit, & mentis alienationem & vlcerum eruptionem, & alia pleraq; generis eiuſdem. Parti igitur hominum maximè victu quotidiano redundans, mores nihilo immutat, ſed morbum melancholicum tantūmodo creat: at quibus habitu natura tali conſtiterit, mox his multa & varia morum genera exoriuntur, prout ſcilicet alius aliam habitus intemperiem ſortitus eſt. Exēpli gratia, in quibus multa & frigida bilis eſt atra, hi ſtolidi ſunt, & ignaui: in quibus permulta & calida, ij perciti, & ingenioſi, amaſij, propēſi ad omnem excandeſcentiam, & cupiditatem, nonnulli etiam loquaciores. Multi etiā propterea quod ille calor ſedi mentis in vicino eſt, morbis veſaniæ implicantur, aut inſtinctu lymphatico inferueſcunt, ex quo ſibyllæ efficiuntur, & bacchæ, & omnes qui diuino ſpiraculo inſtigari creduntur, quum ſcilicet id non morbo, ſed naturali intemperie accidit. Maracus ciuis ſyracuſanus, poeta etiam præſtantior erat, dum mente alienaretur: at quibus minus ille calor remiſſus ad mediocritatem ſit, ij prorſus melancholici quidem, ſed longè prudentiores: & quanquam aliqua in parte minus excedant, multis tamen in rebus cæteris ſunt omnibus

præſt

præstantiores, alij in studijs literarum, alij in artibus, alij in republica. Magnum etiam ad subeunda pericula discrimen hic habitus affert: quippe cùm multi metu variè moueantur, ob eam scilicet rem, quòd ita à se ipsi differunt, prout incidit, vt vices eius habitus gererent, habitus enim melancholicus, vt morbos varios creat, ita etiam ipse inæquabilis est, quippe qui aliàs frigidus in modum aquæ aliàs calidus sit. Quamobrem cùm formidolosum quicquam denunciatùm est, si habitus iusto frigidior sit, timidum reddet: iam enim metui aditum patefacit, & metus ipse refrigerat, vt ex ijs constat, qui metu perculsi obtremiscunt. Sed si amplius caleat, metus inuectus ad mediocritatem reducet, temperabit, intrepidúmque proinde hominem seruabit. Quinetiam cùm sponte molestijs animus tabescit, quod frequenter vsu euenit, ratio perquam similis est. Fit enim sępenumerò, vt angamur, & animo succumbamus: sed cur ita nullam reddere causam habemus: aliàs contrà, vt securitate animi gestiamus: sed quamobrem, minimè constat. Affectus igitur tam isti, quàm illi superius explicati, paulisper quidem consistere in omnibus solent: omnes enim aliquid illius materiæ facultatisque sibi intermistum proculdubio cōtinēt: sed quibus altè, amplitérq; cōstiterint,
ij

ij iā morū qualitate quadā noteſcūt,& nominātur: vt enim ſpecie inter ſe diſtāt,nō quia faciem habēt,ſed quia faciē talem, id eſt,alij pulchram,alij turpem, & qui nihil ſuperuacui gerunt,ij ſtata ſunt forma: ſic etiam qui leuiter habitu illo conſtant:ij medium tenēt qui plenè,ij iam diſsimiles multitudini euadunt. Nam ſi omnino merus bilis atræ habitus ſit,melancholicos admodū eſſe neceſſum eſt:ſin autem quendam in modum temperetur,egregij,ſingularéſque inſtituuntur:hi tamen ſi parum ſuæ valetudini conſulunt, facile in vitia bilis atræ labuntur, alij parte alia ſui corporis:alij nanque in morbum comitialé incidunt,alij attoniti fiunt,alij vehemētiſsimè anxij, aut formidoloſi reddūtur,alij maioré in modū ſibi cōfidūt,& ſperāt:quod etiā Archelao regi Macedoniæ vſu eueniſſe accepimus. Cauſam verò tam variæ poteſtatis ipſe habitus dat,ſcilicet prout frigidus,calidúſue conſtiterit. Nam ſi vltra modum frigidus ſit,moleſtiæ, anxietatéſque ſponte ſine vlla ratione naſcentur, ex quo mortem laqueo ſibi conſciſcunt, maximè quidē iuniores,interdum tamen & ſeniores. Multi etiam vinolenti ſeſe interimunt. Nonnulli verò ex melancholicis vbi abundè potarunt, dolent, & animo vehementer ſuccumbunt: calor etenim naturalis à calore vini extin-

guitur

præſtantiores, alij in ſtudijs literarum, alij in artibus, alij in republica. Magnum etiam ad ſubeunda pericula diſcrimen hic habitus affert: quippe cùm multi metu variè moueantur, ob eam ſcilicet rem, quòd ita à ſe ipſi differunt, prout incidit, vt vices eius habitus gererent, habitus enim melancholicus, vt morbos varios creat, ita etiam ipſe inæquabilis eſt, quippe qui aliàs frigidus in modum aquæ aliàs calidus ſit. Quamobrem cùm formidoloſum quicquam denunciatum eſt, ſi habitus iuſto frigidior ſit, timidum reddet: iam enim metui aditum patefacit, & metus ipſe refrigerat, vt ex iis conſtat, qui metu perculſi obtremiſcunt. Sed ſi amplius caleat, metus inuectus ad mediocritatem reducet, temperabit, intrepidúmque proinde hominem ſeruabit. Quinetiam cùm ſponte moleſtijs animus tabeſcit, quod frequenter vſu euenit, ratio perquam ſimilis eſt. Fit enim ſępenumerò, vt angamur, & animo ſuccumbamus: ſed cur ita nullam reddere cauſam habemus: aliàs contrà, vt ſecuritate animi geſtiamus: ſed quamobrem, minimè conſtat. Affectus igitur tam iſti, quàm illi ſuperius explicati, pauliſper quidem conſiſtere in omnibus ſolent: omnes enim aliquid illius materiæ facultatiſque ſibi intermiſtum proculdubio cõtinét: ſed quibus altè, ampliterq; cõſtiterint,
ij

ij iā morūqualitate quadā notescūt,& nominātur: vt enim specie inter se distāt,nō quia faciem habēt,sed quia faciē talem, id est,alij pulchram,alij turpem, & qui nihil superuacui gerunt,ij ſtata sunt forma: sic etiam qui leuiter habitu illo constant:ij medium tenēt qui plenè,ij iam dissimiles multitudini euadunt. Nam si omnino merus bilis atræ habitus sit,melancholicos admodū esse necessum est:sin autem quendam in modum temperetur,egregij,singularésque instituuntur:hi tamen si parum suæ valetudini consulunt, facile in vitia bilis atræ labuntur, alij parte alia sui corporis:alij nanque in morbum comitialē incidunt,alij attoniti fiunt,alij vehemētissimè anxij, aut formidolosi reddūtur,alij maiorē in modū sibi cōfidūt,& sperāt:quod etiā Archelao regi Macedoniæ vsu euenisse accepimus. Causam verò tam variæ potestatis ipse habitus dat,scilicet prout frigidus,calidúsue constiterit. Nam si vltra modum frigidus sit,molestiæ, anxietatésque sponte sine vlla ratione nascentur, ex quo mortem laqueo sibi consciscunt, maximè quidē iuniores,interdum tamen & seniores. Multi etiam vinolenti sese interimunt. Nonnulli verò ex melancholicis vbi abundè potarunt, dolent, & animo vehementer succumbunt: calor etenim naturalis à calore vini extinguitur

guitur: calor autem qui eam continet sedem qua speramus, & sapimus, facit vt securo animo simus: qua de causa, omnes ad vinolentiã vsque prompto animo bibimus. Omnes animi spe bona vini copia afficit, quemadmodum iuuentus adulescẽtulos. Senectus enim parum sperare potest, iuuẽtus spe plena est. Non desunt quos angor inter potandum eadem illa de causa comprehendat, qua etiam post potum nonnullos occupat. Quibus igitur calore natiuo emarcescente oritur ægritudo, ij sibi laqueum potius petunt: quare iuuenes potius quàm senes laqueo se interimunt: alteris enim calor per æstatem marcescit, quod naturæ agitur ordine: alteris per vim ipsius affectus, quod cõtra naturam est. Quibus autem calor extinctus subitò est, ij repentè se interficiunt, vt omnes mirentur, eò quòd nullum indicium præcesserit. Cùm igitur atrabilis perfriget, (vt dictum est) varias animi molestias, anxietatésque gignit: calidior autem cùm est, securitatem & letitiam præstat: quocirca pueri lætiores, senes tristiores esse consueuerunt: alteri enim calidi, alteri frigidi sunt, quippe cũ non nisi refrigeratio quædam sit ipsa senectus. Accidit verò vt calor subitò causis quoque externis extinguatur, quemadmodum quæ præter suam naturam candent, ceu carbones

bones aqua superinfusa extinguuntur: vnde fit etiam, vt sedata ebrietate nonnulli seipsos enecent. Calor enim ex vino adiectus est, quo extincto vsu euenit illa perniciosa affectio. Et post coitum quoque venereum animo plerique omnes succumbūt, redduntúrque tristiores: qui tamen copiam excrementi suo cum semine effuderint, ij lætiores, hilarioréſque euadunt: quippe qui sic excremento & flatu, atque calore nimio leuentur: cæteros tristiores, demiſsioréſque ſæpe venus reliquit, eò quòd parti necessariæ aliquo subtracto refrigerantur: quòd humoris eius paucitate qui effluxerit, patet. Summam igitur rationum colligamus. Homines melancholici varij, inæqualéſque propterea sunt, quia vis atræ bilis varia, & inæqualis est: quippe quæ vehementer, tum frigida, tum calida reddi eadem poſsit: & quoniam vim eandem morum obtinet instituendorum (mores enim calidum condit & frigidum, omnium maximè quæ nostro in corpore habentur) idcirco nos morum qualitate afficit quadã, informátq;, vt vinum, quod prout plus, minúsue corpori intermistum, infusumque est, varios reddit: flatuosum autem vtrunque est, & vinũ & atra bilis: cúmq; ratio sit, vt portio quoque aliqua tẽperata illius inæquabilis ordinis habeatur, flatúsque modo quodam acquiratur

ipse

integrè, habitúsque respondere calidior frigidiorque posśint ob exuperantiam qualitatis, hinc efficitur porrò vt melancholici omnes non per morbum, sed per naturã sint ingenio singulari.

2 Cur per aliquas scientias habitum nos habere censeamus, per aliquas non? An habitum non nisi per eas tantum adipisci putamur, quibus vim inueniendi acquirimus: inuentio enim ex habitu est.

3 Cur omnium animantium homo prudẽtiśsimus est? Vtrum quia capite minimo est, scilicet ad sui corporis proportionem. An quia variè minimo est: ob id eũ ipsum, capitis quoque minutio accidit, & inter homines ipsos qui minori sunt capite, prudentiores nascuntur, quàm qui sunt grandiori.

4 Cur seniores amplius mente valeamus, iuniores ocyus discimus? Quia natura parens & autor omnium, instrumenta nobis duo inseruit, quorum opera instrumentis extraneis vti valeremus: manum inquam corpori dedit, animo mentem. Est enim mens quoque rebus à natura nobis impertitis annumeranda, vicem sanè gerens instrumenti. Cæteræ omnes scientiæ, artésque nostra opera sunt: mentem ipsam opus esse naturę fatendum est. Vt igitur manu non iam inde ab ortu naturæ vti poſſumus, sed cùm eã

natu

natura absoluit, perfecitque (procedente nanque ætate, manus suum opus maximè efficere potest) ita etiam mens quæ res naturalis est, non protinus, sed in senectute maximè nobis contingit, atque tunc potissimũ consummatur, atque absoluitur, nisi detrimento aliquo lacera, læsaque sit, quemadmodum cætera quoque opera naturæ: mens verò posterior, quàm manuum facultas accedit: quoniam instrumenta etiam mentis posteriora sunt, quàm manuum instrumenta: est enim mentis instrumentum scientia: mẽti nanque vtilis scientia est, vt tibicini tibia. Manuum instrumenta, res pleræque naturales sunt: natura autem ipsa, eiusq; res omnes priores sunt quàm scientia. Quorum autẽ instrumenta priora sunt, facultates quoque eorundem prius contingere congruum est: his enim crebrò vtentes, conficere habitum solemus: & ista sic reciprocãtur, vt quam vicem hæc inter se gerunt, quorum instrumenta sunt, eandem instrumenta quoque ipsa inter se habeant, vicissimque quàm instrumẽta inter se, eandem illa quorum sunt instrumenta. Mens igitur ea de causa nobis senioribus potius contingit: discimus autẽ ocyus iuniores, quia rem fermè nullam tenemus: cùm enim res plerasq; scimus, nõ æquè præterea capere alias possumus: quomodo etiã

meminisse melius ea valemus, quę mane primum percipimus: deinde procedente die memoria hebetamur, quoniam multa iam perceptauimus.

5 Cur homini potius, quàm cuiquam ex cæteris animantibus credendum est? Vtrum vt Plato Neocli respondit, quia homo solus omnium animantium nouit enumerare. An quia solus deos veneratur, & colit. An quia omnium maximè vim obtinet imitãdi: hinc enim discere tam multa & varia potest.

6 Cur nihil in eo delectamur, quòd triangulum duobus rectis pares angulos internos vel habere spectamus, vel habiturum speramus: neque in aliquo generis eiusdem, nisi fortè in speculatione ipsa delectandum sit? hæc tamẽ æquo modo iucunda sanè sit, etiã si tribus rectis, aut etiam pluribus pares angulos habeat: sed nimirũ tũc delectari est, cũ aut ludis Olympiæ nos vicisse meminimus aut apud Salamina nauali pugna hostes superasse, aut tale quid futurũ speramus, nõ cũ his ipsis contraria expectamus. An in rebus istiusmodi delectemur, quòd vel fuerũt, vel sunt consilio nostro, aut omnino humano, & opera. Quæ autem natura lege incommutabili ita esse voluerat, hæc suæ tantummodo rationis contemplatu nos alliciunt, & oblectant: sed cùm rerum gestarum

per

perquam aduersa ratio sit, efficitur porrò vt quæ inde profecta sint, in parte lætabilia, in parte tristia veniat. Omnia autem lætitiæ, tristitiæue ratione, aut vitamus, aut prosequimur.

7 Cur medicus ad sanitatem vsque tantummodo suam operam præstat? Primum enim corpus extenuat, dehinc siccat, tum sanitatem inducit, posthac nil vlterius agit. Vtrum quòd fieri non potest, vt ex sanitate aliud quicquam efficiatur? An si quid fieri possit, ad aliam spectet scientiam, afferrique; præterea ex sanitate aliquid licebit? Ergo si è nimis fieri, vel ex contrarijs, vel ex medijs soleant, constat vt illud ægrotet quod vel siccius, vel humidius, vel tale aliquod est: igitur ex nimis frigido in minus frigidum, & postremò in iustam vicem caloris, vel siccitatis, vel humoris medicus adducit, transferens sese ex contrarijs, aut medijs, dum ad eum deueniat habitum qui sanitati accommodatus est: ex quo quidem nihil esse natura fert, nisi quid medium. Ergo aliquid præterea facere potest: vt enim eatenus venit, sic rursum abire potest. Sed ars non istuc proficitur: semper enim quod melius est, id artis ratio & spectat & facit: itaque; nec vlla alia, nec ipsa medendi ratio de sanitate quicquam aliud faciet: cùm vel nihil effici necesse sit, vel rei destinandæ contrarium: quandoquidem eadem est

ſcientia contrariorum. Itaque vel in ædificandi ratione nihil eſt quòd contrarium faciat. Nec verò vlla ars alia eſt, quæ ex hoc quicquam faciat, niſi veluti ex parte quemadmodum ſuendi ratio ex proſciſſo calceum reddit: fieri nanque bifariam aliquid ex aliquo ita poteſt, vt vel cùm illud cõponitur, vel cùm hoc deſtruitur, conſiſtat.

8 Cur hominem philoſophum differre ab oratore putamus? An quia philoſophus in rerum ſpeciminibus agitandis, exquirendiſque ſuum ſtudium poſuit: orator his rebus verſatur, quæ conſortes illorum ſpeciminũ ſunt: verbi cauſa, alter quid iniuſtitia ſit nouit, alter quis iniuſtus eſt: & alter quid tenor tyrannidis ſit, cognitum habet, alter qualis ipſe tyrannus ſit.

9 Cur genus id hominum, qnod Dionyſiacos technitas, id eſt, artifices bacchanales, aut hiſtriones appellamus, improbis eſſe moribus magna ex parte cõſueuerunt? An quia minimè ſeſe ſtudio ſapientiæ dedunt, eò ſcilicet, quòd in artibus neceſſarijs magnã ætatis ſuæ partem conſumunt, vitámque plurimum traducunt incontinẽtem, partim etiã cum inopia, quòd quidem vtrunque vitia & gignit & auget.

10 Cur veteres præmia certaminibus corporum poſuerunt, ſapientię nullus quicquã

ſtatu

ſtatuerit? An quia iudices, quod ad ingenium attinet, vel præſtãtiores, vel nihilo deteriores nimirum eſſe ijs debent, qui inter ſe ſe certant. Quòd ſi homines ſapientia excellentiores certare deberent, præponereturque præmium, arbitris ſanè ſibi careret: at verò in certaminibus gymnicis, quiſq; ſuo tantũ aſpectu iudicare integrè poteſt. Item autor ille præmiorum tale ſuis hominibus certamen proponere noluit, vnde inimicitiæ, ſeditionésque maximæ exorirentur: homines enim cũ in re ſui corporis aliquã improbantur, non moleſtè omnino ferunt, neque ijs infeſti redduntur, qui ita iudicarint: at ſi ſtolidiores iudicati ſunt, iudicibus admodum ipſis ſuccenſent, ægréque vehementiſsimè ferunt: quæ quidem res ſeditioſa, & ſtolida eſt: ad hæc, præmium præſtantius eſſe ſuo certamine decet: itáque certaminum gymnicorum præmium optatius & præſtantius, quàm ipſa cõcertatio: eſt prudẽtia verò quodnam præmium præſtãtius eſſe poſsit?

11 Cur homo maximè aliud intelligat, aliud faciat? An quia contrariorum eadem ſcientia eſt. An quia mentis officium plura contingit, appetitus in vnũ tantummodò profluit: át qui homo mente magna ex parte viuit, & ratione: beſtiæ appetitu, ira, cupiditatéque ducuntur.

12 Cur nonnulli pecunias acquirere, non impendere consueuerunt? Vtrum quòd suis moribus viuunt? an oblectamine, quod in re positum est, alliciuntur?

13 Quam ob causam qui grauiter & suauissimè dormiunt, nihil somniant? An quia & sensus, & intelligentia hominis tunc suo fungi officio potest, cùm animus tranquillatur, & requiescit: qua quidem requie, vel ipsa sciendi ratio constare videtur, quippe quæ animum sistat, atque ex temeraria agitatione in tranquillitatem adducat: cùm enim animus mouetur, vagatúrque, fieri non potest vt aliquid vel sentiatur, vel intelligatur: ex quo fit etiam, vt amentes sint pueri, & ebrij, & insani: facit etenim calor nimius in his est, vt motu plurimo, vehementissimóque inquietentur, quo motu desistente, prudentiores esse incipiunt: cùm enim vis illa intelligendi sedata est, facilius sistitur, rerúmque rationibus adsistit. Et quidem qui inter dormiendum somniāt, nō alia de causa videre sibi illa videntur, quàm intelligentia constante, requiescéteque: quod quidem somno contingit leuiori: iactatur enim animus noster maximè in somnis, calore scilicet, qui vndique in partem se colligit interiorem: atque ita efficitur, vt plurima vehementissimáque illa obstante iactatio

ctatione, nullum interuenire somnium possit. Nec putandum vt animus tunc conquiescat, & per se maxime sit; cùm nullum somnium trahitur, vt multitudinis opinio est. Sed contrà omnino incidit, vt qui in motu plurimo est, nec paulisper quiescit, hic intelligere nequeat. Plurimus autem motus cùm suauissimè quis obdormiscit, meritò propterea est, quòd tunc maximè larga caloris copia in partem contrahitur interiorem. Animum verò concitatum non solum inter vigilandum, sed ne per quietem quidem intelligere posse, argumentum illud etiã est, quòd in somnis, quos cibo ingesto primos agimus, nulla facultas videndi somnij datur; cùm maximè accidit, vt animus propter cibum ingestum concitetur: somnium verò ipsum occurrit, cùm cogitantibus nobis, & ante oculos rem ponentibus, somnus accedit. Quapropter ea maximè somniamus quae agimus, aut acturi sumus, aut volumus: de his enim maximè cogitationes, imaginationesque obtinuimus. Et qui instructi virtutibus sunt, meliora somnia vident, quod etiã vigilãtes meliora animaduertũt: qui deterius, vel animo vel corpore sunt affecti, deteriora concipiunt, quippe cùm etiã affectio corporis faciat ad somnij visionem: hominis

enim morbo laborantis, proposita quoque animi vitiosa sunt, atque etiam propter corporis perturbationem animus quiescere nequit. Melancholici idcirco in somnis crebrò excitari consueuerunt, quòd calore largiore vrgẽte, animus moueri æquò amplius cogitur: quòd cùm motus vehementior sit, meritò dormire minimè possunt.

EORVM QVAE AD OCVLOS PERTINENT, Sectio tricesima prima, cuius quæstiones XXX.

1 CVR oculo pfricato sternutare cessamus? An ob eam rem humoris respiratio moueatur. Lachrymam enim oculus perfricatus emittit: sternutamentum humoris copia excitatur. An quia plus caloris minus corrumpit, absumitque. Oculus autem perfricatus plus caloris sibi acquirit, quàm nares contineant: quamobrem etiam si quis nasum perfricuerit, ipsum sternutamentum desistet.

2 Cur vno oculo exquisitius cernitur, quã duobus? An quia plures motus duobus, quã vno excitantur: quemadmodum oculis peruersis multiplicem agitari motum certum est. Ergo duorum vnus motus nõ est, vnius vnus & simplex est: itaq; efficitur, vt exquisitius vno, quàm duobus cernatur.

Cur

3 Cur homines irati oculis maximè erubeſcunt, pudefacti auribus? An quoniã oculi refrigerantur eorum quos puduit. Pudor enim in oculis eſt: nec reſpicere valent quos pudor tenet: & timor quoq; refrigeratio loci eiuſdem eſt: calor autem in partem trãſit aduerſam, quæ poſterior eſt: aures verò ſatis ex aduerſo poſitæ ſunt: itaq; pudore maximè erubeſcunt. Iratis porrò præſidium in eam partem tanquam violatam tranſmittitur, quæ & ſenſu, & motu facilior eſt: nam & in metuendo calor eam ipſam maximè deſerit.

4 Cur altero oculo apprehenſo, alter conſtantius cernat? An quia oculorum initiã ex eodem dependent. Cùm igitur alter mouetur, commune quoque illud mouetur initium, quo mouente, alter etiam oculus moueatur neceſſe eſt: quamobrem altero apprehenſo, vis illa communis tota alterum mouebit: itaque plenius contendere poterit.

5 Quam ob cauſam qui cæci ab ortu naturæ ſunt, calui nunquã efficiantur? An quia humor cùm redundat in capite, oculos vehementer infeſtat: qua de cauſa quibus fluctiones oculos vrgent, venas temporum ferro candente medici tangunt, quo humoris foramina obcæcentur, atque ſpiſſeſcant, & caput quoque diſſecta cute obſcalpere conſueuere.

Cùm igitur humor excrescens, vacánsque in capite, oculis detrimento sit, fieri potest, vt minus humoris in caluaria ob id ipsum consistat, quia magna parte lapsus in oculos est: & cum excrementis humorum, materiáque inutili capillus proueniat (quæ quidem in capite cæcorum ab ortu naturæ largè redundant) meritò nunquam isti calui efficiuntur.

61. Cur homines qui oculis promineutioribus sunt, magis à fumo infestantur? An quia fumus citissimè oculis protendentibus incursat.

7. Quam ob causam vtrumque aspectum simul diuertere dextro, sinistróque versus, & ad nares demittere, atq; etiam alterum dextrorsus, sinistrorsúsque deducere possimus: vtrunque verò seorsum, alterum sinistrorsus, alterum dextrorsus simul distrahere nunquam possumus? Quinetiam deorsum, sursúmque haudquaquam ita conuertere licet: quamuis facultas simul dimittendi in idem detur, vt dictum est. An propterea, quòd quanquam duplex aspectus sit, ex eadem tamen origine, æquo modo nexus, aptúsque dependet. Vbi autem ita est, quoties alterũ extremum mouetur, reliquum consequatur eodẽ necesse sit: alterius enim extremi principium, extremum reliquum est. Quòd si

res vna singulae eodem in tempore nunquã in partes diuersas moueri queat, nec aspectus ita moueri poterit: quippe positum ita cõmittatur, vt extrema in partes moueantur aduersas; siquidem alter sursum, alter deorsum mouebitur, initiumque sequi vtrunque necesse sit, quod impossibile est. Oculorum verò limitas euenit, quia globi continentur principio, quo & sursum, & deorsum, & latera versus subito sese vertere possint. Cũ igitur ita positi sunt, vt sibi inuicem similiter respondeant, atque medium teneant, mouendi se sursum, deorsum, latusque versus, eandem quae in puncto sibi pupillam habeãt, situm suum integerrimo constant, præcipuéque mobiles circumaguntur: at qui eodem in puncto pupillas cõtinent, limi quidem nõ sunt. Discrepare quoque inter se possunt, & alijs parte alba retracta, nigræ nonnihil occul-tur modo non vnum quid permutaturi sunt; alijs in angulum exteriorem nigra conuellitur, vt furiosis; alijs in interiorem nares versus incumbit, vt tragicis laruis, hominibusque acerbis, seuerisque; sunt enim contenti graui, cogitabundoque. Quoties verò situ dissimili globi positi sunt, sed puncto eodem radij profluunt, aut situs similis est, sed punctum non idem, limis oculis hominem esse necesse est: itaque hic suspi-

cit,

cit,& oculos cõtrahit: globum enim eundẽ in habitum collocare conatur, atq; alterum firmum continet, alterum agitat. Haud enim fieri poteſt, quin limus ſit qui non eodem de puncto radios depromat, quippe qui dimotũ cõtuendi principium habeat, perinde ac ille, cui res vna geminari oculo ſuppreſſo videtur. Ergo ſi oculus ſurſum dimotus eſt, terminus inſpiciendi, deorſum eſt: ſed ſi oculus lapſus, deorſum eſt, terminus ſurſum habetur. Oculo tamen vno ſitu ſuo dimoto moueri quidem res viſa ſurſum, deorſumue ob idipſum videtur, quia pupilla ita ſe mouet: ſed geminari haud vnquam videri poteſt, niſi duplex conſpectus ſit, peruertatúrque ratio videndi: ita fit vt ſtrabonibus res eadem geminari videatur. Cauſam ſitus habet, eò ſcilicet, quòd oculus non ſuo medio nexus, locatúſq; eſt.

8. Quamobrem qui cognomen luſcioſi habuerunt, literas minutas ſcribere conſueuerunt? Mirum enim vt qui obtuſis ſunt oculis, rem faciant, quam eorum facere intereſt, qui acumine valeant oculorum. Vtrum quia proximè poſita magna eſſe videntur: illi autem oculis proximè admotis ſcribere ſolent. An quia contractis palpebris ſcribant: fit enim per imbecillitatem, vt ſi laxatis, diductíſq; oculis ſcribant, aſpectus diſtra-

ctus

ctus, passúsq; hebetescat: si adductis & conniuentibus, vniuersum depromptus acutius videat. Quod tamen angulum informat exiguum, efficit necessariò, vt exiguæ literæ scribantur.

9 Cur nõnulli post lippitudinem, acútius videant? An quia purificati oculi sunt: fit enim sæpé, vt exterior dẽsitas pupillæ aciem arceat, quæ lachryma emissa laxatur, atque resoluitur: quamobrem prosunt interdum quæ mordent, lachrymam euocant, vt cepe: obsunt quæ tantummodo asiccant, vt origanum.

10 Cur vno videre oculo impatibilius sit? An quia minus animo, qui ita cernit afficitur: quò fit, vt minus affectionis cõtrahatur.

11 Cur distracta conspectuum societate, res vna geminari videatur? An propterea quòd oculi vtriusque radius non ad punctũ idem deuenit: ergo quod bis noster animus inspexit, inde geminum se inspexisse existimat? Proximum euenit, cùm digitos mutatis vicibus implicamus, itaque aliquid tangimus: duo nanque sentimus, eò quòd vnum bis tangimus.

12 Cur sensus dextri nihilo sinistris præstantiores sint, cùm in cæteris omnibus dextra sinistris commodiora habeamus? Vtrum ex consuetudine ita fiat. Statim enim cùm

nati

nati sumus, vtrunq; sensum exercere incipimus. Pars autem dextra exercitatione insuescere, inq; frugem euadere meliorem videtur: efficere itaq; vtrinq; dextri per consuetudinem possunt. An quia sentire affici est? Pars autem dextra præstantior propterea est, quod efficacior: & affici peruicacior, quã sinistra est.

13 Cur in cæteris dextra suis sinistris præstantiora sunt, sensus nullus dexter suo sinistro interest? An quia parte sentiendi vtraque pariter vti à primo natali die consueuimus. Adde tamen quòd ratio sentiendi affectio quædam est: dextrarum autem partium differentia in efficiendo, non patiendo sita est.

14 Cur exercitatio corporis incommoda oculorum acumini est? An quia exercitatio sanguinem efficiat sicciorem, sicut etiã reliquum corpus. Siccitas autem totam cutem indurat; ergo vel eam quã pupilla integitur: quapropter homines natu iam grandes obtusius vident: oculi nanq; senum tunica durá, simulq; rugosa teguntur: itaq; vis illa conspiciendi cooperitur, & delitescit.

15 Cur homines luscij cognominati, qui obtusè vident, literas scribere minutissimas posint, cùm rem minutam perspicere illi valeant, qui acumine oculorum præstant? An

quia

quia conspectu sunt imbecilli, palpebras con trahant in angustum. Cum enim radiis pro fluit vniuersus, acutius explorare potest: cõtra laxo diductóq; oculo diffunditur, ob eámque rem hebetascit. Ergo imbecillitas facit, vt palpebras contrahant in angustum: quod cum ex angusto inspiciant, exiguam magnitudinem videant, quantáq; vident, tanta perscribant necesse est.

16 Sed cur ijdem illi contractis palpebris videant? An propter sui conspectus imbecillitatem? Vt enim manum rebus se positis admouent, sic palpebras iuxta positis perinde quasi manum adijciunt: quod sanè faciunt, vt radius per locum sese depromens angustiorem, congestior profluat, ne protinus ex patulo proficiscens distrahatur: videt autem is acutius, qui frequentior collectiórq; prodierit.

17 Cur non res vna geminari videtur, cùm in latus oculum vertimus? An quia conspiciendi primordium eadem item in linea situm est: tunc enim res geminari videtur, cùm illud mutatum sursum deorsúmue est: in latus verò nil refert, nisi vnà etiam sursum moueat.

18 Cur in ratione videndi tãtum fieri pos sit, vt res vna geminari videatur, si quodammodo inuicem oculi lpceatur: in cæteris

sen

ſentiendi generibus fieri idētidem nequeat? An etiam in ratione tangendi, cùm digitos mutatis vicibus implicauimus, fit vt res vna duæ ſentiatur: in cæteris hoc idem fieri nequit, quia cætera membra, quibus ſenſio adminiſtratur, neque foras verſus deducta, neque bina tam inter ſe apta, colligatáque ſuo funguntur officio: fit ita in ratione videndi eadem de cauſa, qua in tangendo perplexis, vt dictum eſt, digitis. Tactus enim viſum æmulatur & ſequitur.

19 Cur oculus ſiniſter nihilo imbecillior eſt, ſed æquo modo atque dexter videre poteſt, cùm reliquæ corporis partes omnes ſiniſtræ inualidiores, quàm dextræ ſint? An quia pars dextra in eo diſcrepat à ſiniſtra, quòd efficacior eſt, non in eo, quòd affici aptior. Videndi autem vires non vt afficerent, ſed vt afficerentur comparatum à natura eſt.

20 Quam ob cauſam cùm cæteras intuimur res, conſpectus noſter fatiſcit, atque deterior redditur: cùm ad virides, & herbeſcentes inſpicimus, vt olera, cæteráque his ſimilia, recreatur, meliórque euadit? An conſpectum in alba, nigráue intendere minimè poſſumus, propterea quòd vtrunque id genus coloris videndi viribus officit: colores autem illi, quibus oculi acquieſcunt, medium albi,

nigri

nigriue obtinent: itaque aſpectus cùm mediocri lenique obuio afficiatur,nihil debilitatur,imò verò corroboratur, atque reficitur. Et forſan quemadmodum cùm corpora noſtra vehementer laborant, deterius habent, cùm mediocriter,optimè afficiuntur: ita etiam oculi,cùm ad res ſolidas contendunt,laborant,laſſanturque;cùm ad humidas, molléſq;, quòd nil ſibi obſtat,paſsim oberrant, & licentia perliqueſcunt: cùm ad virides, quòd iſtæ vt ſolidæ mediocriter ſunt, ita ſatis humoris continent,neque vllo detrimento afficiuntur, & ad immorandum in hiſce amplius innituntur, eò quòd coloris huiuſmodi habitus modicè ſe conſpectui offert.

21 Cur cætera melius vtroq; oculo cernimus, rectam verſuum virgulam vni literis admouẽtes inſpicimus exquiſitius? An quia radij oculi vtriuſque non ſine perturbatione in idem concidunt, vt autores conſpiciendi rationum affirmant:itaque cùm vno inſpicimus, ad rectum conſpectum tanquam regulam melius quod rectum eſt deprehendere, iudicaréque habemus.

22 Cur fumus oculos potius infeſtat? An quia infirmiſsimi ſunt:infirmiſsima nanque omnia quæ corpori interſerta occuluntur:indicium,quòd acetum, & quódque acre carnẽ nón exteriorem, ſed interiorem demordet.

C An

An quia laxiores, refertique, meatibus sunt. Conspectus enim per quosdam meatus protruduntur, & excidunt: itaq; quod his mordacissimum est, cæteris corporis partibus obuium subire densiora non potest, sed percepta, & decidit; æquo modo & cepe, & quæcunq; talia oculos mordent. Oleum omniũ maximè humorum id facit, quia tenuissimũ est, ob eamq; rem meatibus se expeditè insinuat: acetum reliquis partibus corporis pro medicamento est.

23 Cur oculus solus omnium membrorũ non rigeat, cùm infirmissimus sit? An quia opimus est, nec carnis quicquam in se continet. Quod autem tale est, securum manere à frigore potest. Haud enim audiendi sunt illi, qui propterea rigere oculos negant, quia vis illa conspiciendi ignis est; non enim talis in oculo ignis est, vt calfacere valeat.

24 Cur lachrymæ quas mœrendo emittimus, calidæ sunt: quas oculis laborando, frigidæ? An quia frigidum quod incoctum, crudúmq; est: calidum, quod concoctum. Languorem autem omnem ex cruditate profici- sci, nullum dubium est. Quòd cùm lachryma cruda eorum sit, qui valetudine oculorũ laborant, non immeritò frigida est; hinc medici sudorem frigidum, argumentum grauis esse morbi existimant: calidum contrà decreto-

rium

rium esse, & salutarem. Cùm enim vacās materia multa est, satis à calore interiori concoqui minimè potest; itaqꝫ frigidam esse necesse est: cùm pauca est, plenè à calore victa concoquitur: morbos autem copia vacantis materiæ confici certum est.

25 Quare cùm partes corporis nostri dextræ mobiliores sint, oculus sinister expeditius quàm dexter cōtrahitur? An propterea, q̃ omnia sinistra dextris humidiora sunt, humidiora autē contrahi plenius possunt. An dexter amplius efficere possit: sinister vel esse, ut humidior obsequentior sit.

26 Quam ob causam, cùm & senex, & lusciosus per imbecillitatem parum oculis valeant, alter proximè admouet, si quid inspicere vult, alter procul abducit? An quia dissimilis eorum imbecillitas est. Senex enim quia videre non potest, vbi minus radij coeunt, rem videndam eò abducit, vbi visurus maximè est: procul enim coire radij solent. Lusciosus ille videre quidem rem isthic potest, sed quænā rei cōspectæ caua sint, quęque excedant, discernere nequit, itaque in his fallitur: caua quippe & excedentia splendore discerni maximè possunt: quem quoniam procul percipere, queadmodum rei obuiæ ingruat, nequeant, proximè adducunt.

27 Cur homo ſolus,aut certè maximè animantium omnium oculis deprauetur per limitatem? An quia vel ſolus,vel maxime comitiali morbo in tenera ætate laborat, cùm deprauari omnibus accidit.

28 Cur vni animantium homini tranſuerti,deprauariq; per limitatem oculi poſſint? Vtrum quòd oculos minimo interſtitio diſcretos,è directóque poſitos homo habet, per ſpici idcirco menda in eo maxime poſsit. An quia cæterorum animantium oculi vnicolores maximè ſunt? Nec deprauatio ſequeretur,ſi vno quolibet colore præditus oculus eſſet. An quia ſolus ex omnium animantium genere morbo comitiali rapitur:quod genus morbi tranſuertere oculos ſicut cętera etiam membra,poteſt. Nonnullis tamen,vt ſerò eo morbo vexari incœpere,ſic lumina ſerò deprauantur.

29 Quam ob cauſam manu præ lucerna, aut ſole obiecta melius inſpicere poſſumus? An quia lucernæ,ſoliſue lux noſtris ocurrēs luminibus reddit ſuam ob nimietatem infirmiora,quippe quæ rem etiam ſibi cognatam interimere præ ſua poſsit exuperantia:at verò manu ita arcente,nec luminum acies offici poteſt,& res viſui obuia nihilominus in luce poſita eſt:vnde fit,vt & acies plenius agat & res inſpectanda nihilominus videatur.

Cur

30 Cur manus dextra & pes dexter à suis sinistris differunt, oculus & auditus nullo discrimine distant? An quia immista, synceráque elementa súsque déque sunt. Discrimen verò situm in his est, quæ elemētorum coitu constant. Sunt autem sensus isti è synceris illis, immistísque: visus scilicet ex igne, auditus ex aere.

EORVM QVAE AD AVRES *pertinent, sectio tricesima secunda, cuius quæstiones XII.*

1 CVR aures quæ omnium maximè partium nostræ faciei exangues sunt, rubore magis afficiuntur, vbi nos pudor apprehenderit? Vtrū quòd peregrinus humor partem adire inanem aptus natus est: itaq; cùm calore per pudorem orto resoluitur, statim se in aures colligit. An quia temporibus appositæ sunt, quò versus maximè humor confluit. Cùm enim hominem pudet, calor se in faciem recipit, itaq; ruborem adducit: aures verò minimo in ea profundo extāt, naturáq; calidissimæ sunt, & coloratæ, nisi longè frigoris rigore obtorpuerunt: ideo hæc particula omnium faciei particularum coloris est optimi. Quamobrem passus dispersúsque calor, quod per summa res tenet, rubicūdas red-

Forsan legendū humor, & nō calor.

dere potest.

2 Cur vrinantibus aures, dum inter mare sunt, rumpi soleant? Vtrū quia retentus spiritus impetu cogit vehementiori. An si causam hoc haberet, idem vel in aere fieri posset. An quod non cedit, disrumpi ocyus potest, & à duriori, quā molliori facilius. Quod itaque inflatum est, minus cedit: aures verò, vt dictum iam est, spiritu retento inflantur: itaque ab aqua quæ aere durior est, obtundū tur offensæ, atque rumpuntur.

3 Cur vrinantes spongias alligare auribus consueuere? An ne mare per vim occurrens, aures rumpat: haud enim ita stipatæ impleri vt inanes, exemptis spongijs, possunt.

4 Cur sordes aurium amaræ? An quia putri sudore contrahuntur, qui salsus, amarus est.

6 Cur spongiarij suas dissecant aures & nares? An vt spiritum cōmodiùs reddant: hæc enim esse spirandi itinera videntur. Laborare quippe difficultate spirandi eos affirmant, dum foras emittere animam non possunt, leuari, quæ, cùm propellentes extrudunt. Mirum tamen si respirandi assequi facultatem refrigerationis gratia nequeant: sed esse id necessarium magis videatur. An meritò plus in retinendo laboris sit, cùm corpus ex-

tumeat, distendaturque: spiritus verò foras sponte efferri posse videtur. An intus etiam tendere ita possit? cogitandum tamen æquè videtur. Plerique verò lebete demisso, respirandi viam urinatoribus moliuntur: haud enim aqua lebes impletur, sed aera seruat ad demersum hominem usque: quippe qui erectus per vim demittatur, ut undique æquali nisu descendat: nam si quantumlibet inclinauerit, humore protinus interrumpente impleatur necesse est.

6 Cur nonnulli, cum suas inscalpunt aures, tussiunt? An quia sensus audiendi foramen cum pulmone, canalique ab asperitudine cognominato sortitur: indicium, quod his ipsis repletis obseptisque homo surdescit. Humoris itaque aliquid è frictione ista aurium liquescit, atque in canalem, quem modo diximus, per foramen illabitur, quod tussim mouere potest.

τῇ ἀρτηρίᾳ, canali &c.

7 Cur sinistra auris ocyus magna ex parte perforata consolidari, quàm dextera potest? quocirca mulieres alteram marem vocant, alteram fœminam. An quia partes sinistræ humidiores, calidioresque sint: quæ autem habitu huiuscemodi sunt, consolidari possint facilius. Vnde in plantis etiam tenellis, atque viridibus, ocyus concorporatique vnio facilius agitur. Et verò vlcera iuniorū promptius

Cùm igitur humor excrescens, vacánsque in capite, oculis detrimento sit, fieri potest, vt minus humoris in caluaria ob id ipsum consistat, quia magna parte lapsus in oculos est: & cum excrementis humorum, materiáque inutili capillus proueniat (quæ quidem in capite cæcorum ab ortu naturæ largè redundant) meritò nunquam isti calui efficiuntur.

6 Cur homines qui oculis prominentioribus sunt, magis à fumo infestantur? An quia fumus citissimè oculis procidentibus incursat.

7 Quam ob causam vtrunque aspectum simul diuertere dextro, sinistróque versus, & simul ad nares demittere, atq; etiam alterum dextrorsus, sinistrorsusque deducere possimus: vtrunque verò seorsum, alterum sinistrorsus, alterum dextrorsus simul distrahere nũquam possumus. Quinetiam deorsum, sursúmque haudquaquam ita conuertere licet, quamuis facultas simul demittendi in idem detur, vt dictum est. An propterea, quòd quanquam duplex aspectus sit, ex eadem tamen origine, æquo modo nexus, aptúsque dependet. Vbi autem ita est, quoties alterũ extremum mouetur, reliquum consequatur eodé necesse sit; alterius enim extremi principium, extremum reliquum est. Quòd si

res

res vna simul ac eodem in tempore nunquã in partes diuersas moueri queat, nec aspectus ita moueri poterit: quapropter si ita cõmittatur, vt extrema in partes moueantur aduersas, siquidem alter sursum, alter deorsum mouebitur, initium quoque sequi vtrunque necesse sit, quod impossibile est. Oculorum verò limitas euenit, quia globi continentur principio, quo & sursum, & deorsum, & latera versus subito sese vertere possint. Cũ igitur ita positi sunt, vt situ inuicem similis respondeant, atque medium teneant, mouendi sese sursum deorsum, latusque versus, eandem quę in puncto sibi pupillam habeãt, tũc situ integerrimo constant, præcipuéque mobiles circumaguntur: at qui eodem in puncto pupillas cõtinent, limi quidem nõ sunt. Discrepare quoque inter se possunt, & alijs parte alba retracta, nigræ nonnihil occultatur modo eorum qui formidaturi sunt: alijs in angulum exteriorem nigra conuellitur, vt furiosis: alijs in interiorem nares versus incumbit, vt tragicis laruis, hominibúsque acerbis seuerisque: sunt enim contenti graui, cogitabundoque. Quoties verò situ dissimili globi positi sunt, sed puncto eodem radij profluunt, aut situs similis est, sed punctum non idem, limis oculis hominem esse necesse est: itaque hic suspi-

 cit,

cit,& oculos cōtrahit: globum enim eundē in habitum collocare conatur, atq; alterum firmum continet, alterum agitat. Haud enim fieri poteſt, quin limus ſit qui non eodem de puncto radios depromat, quippe qui dimotū cōtuendi principium habeat, perinde ac ille, cui res vna geminari oculo ſuppreſſo videtur. Ergo ſi oculus ſurſum dimotus eſt, terminus inſpiciendi, deorſum eſt: ſed ſi oculus lapſus, deorſum eſt, terminus ſurſum habetur. Oculo tamen vno ſitu ſuo dimoto moueri quidem res viſa ſurſum, deorſúmue ob idipſum videtur, quia pupilla ita ſe mouet: ſed geminari haud vnquam videri poteſt, niſi duplex conſpectus ſit, peruertatúrque ratio videndi: ita fit vt ſtrabonibus res eadem geminari videatur. Cauſam ſitus habet, eò ſcilicet, quòd oculus non ſuo medio nexus, locatúſq; eſt.

8 Quamobrem qui cognomen luſcioſi habuerunt, literas minutas ſcribere conſueuerunt? Mirum enim vt qui obtuſis ſunt oculis, rem faciant, quam eorum facere intereſt, qui acumine valeant oculorum. Vtrum quia proximè poſita magna eſſe videntur: illi autem oculis proximè admotis ſcribere ſolent. An quia contractis palpebris ſcribant: fit enim per imbecillitatem, vt ſi laxatis, diductiſq; oculis ſcribant, aſpectus diſtra-

ctus

ctus, passúsq; hebetescat: si adductis & conniuentibus, vniuersum depromptus acutius videat. Quod tamen angulum informat exiguum, efficit necessariò, vt exiguæ literæ scribantur.

9 Cur nõnulli post lippitudinem, acutius videant? An quia purificati oculi sunt: fit enim sæpé, vt exterior dẽsitas pupillæ aciem arceat, quæ lachryma emissa laxatur, atque resoluitur: quamobrem prosunt interdum quæ mordent, lachrymam euocant, vt cepe: obsunt quæ tantummodo asiccant, vt origanum.

10 Cur vno videre oculo impatibilius sit? An quia minus animo, qui ita cernit afficitur: quò fit, vt minus affectionis cõtrahatur.

11 Cur distracta conspectuum societate, res vna geminari videatur? An propterea quòd oculi vtriusque radius non ad punctũ idem deuenit: ergo quod bis noster animus inspexit, inde geminum se inspexisse existimat? Proximum euenit, cùm digitos mutatis vicibus implicamus, itaque aliquid tangimus: duo nanque sentimus, eò quòd vnum bis tangimus.

12 Cur sensus dextri nihilo sinistris præstantiores sint, cùm in cæteris omnibus dextra sinistris commodiora habeamus? Vtrum ex consuetudine ita fiat. Statim enim cùm

nati

nati fumus,vtrunq; fenfum exercere incipimus. Pars autem dextra exercitatione infuefcere,inq; frugem euadere meliorem videtur: effici haud; vtrinq; dextri per confuetudinem poffunt. An quia fentire affici eft? Pars autem dextra præftantior propterea eft, quòd efficacior: & affici peruicacior, quã finiftra eft.

13 Cur in cæteris dextra fuis finiftris præftantiora funt, fenfus nullus dexter fuo finiftro intereft? An quia parte fentiendi vtraque pariter vti à primo natali die confuefcimus. Adde tamen quòd ratio fentiendi affectio quædam eft: dextrarum autem partium differentia in efficiendo, non patiendo fita eft.

14 Cur exercitatio corporis incommoda oculorum acumini eft? An quia exercitatio fanguinem efficiat ficciorem, ficut etiã reliquum corpus. Siccitas autem totam cutem indurat, ergo vel eam qua pupilla integitur: quapropter homines natu iam grandes obtufius vident: oculi namq; fenum tunica dura, fimulq; rugofa teguntur: itaq; vis illa confpiciendi cooperitur, & delitefcit.

15 Cur homines lufcij cognominati, qui obtusè vident, literas fcribere minutiffimas pofsint, cùm rem minutam perfpicere illi valeant, qui acumine oculorum præftant? An

quia

quia conſpectu ſunt imbecilli, palpebras con trahant in anguſtum. Cùm enim radius pro fluit vniuerſus, acutius explorare poteſt: cõtrà laxò diductóq; oculo diffunditur, ob eámque rem hebetaſcit. Ergo imbecillitas facit, vt palpebras contrahant in anguſtum: quòd cùm ex anguſto inſpiciant, exiguam magnitudinem videant, quantáq; vident, tanta perſcribant neceſſe eſt.

16 Sed cur iidem illi contractis palpebris videant? An propter ſui conſpectus imbecillitatem? Vt enim manum rebus ſeppoſitis admouent, ſic palpebras iuxtà poſitis perinde quaſi manum adijciunt: quod ſanè faciunt, vt radius per locum ſeſe depromens anguſtiorem, congeſtior profluat, ne protinus ex patulo proficiſcens diſtrahatur: videt autem is acutius, qui frequentior collectiórq; prodierit.

17 Cur non res vna geminari videtur, cùm in latus oculum vertimus? An quia conſpiciendi primordium eadem item in lineâ ſitum eſt: tunc enim res geminari videtur, cùm illud mutatum ſurſum deorſúmue eſt: in latus verò nil refert, niſi vnà etiam ſurſum moueat.

18 Cur in ratione videndi ratum fieri poſſit, vt res vna geminari videatur, ſi quodammodo inuicem oculi locentur: in cæteris ſen

ſentiendi generibus fieri, idētidem nequeat? An etiam in ratione tangendi, cùm digitos mutatis vicibus implicauimus, fit vt res vna duæ ſentiatur: in cæteris hoc idem fieri nequit, quia cætera membra, quibus ſenſio administratur, neque foras verſus deducta, neque bina tam inter ſe apta, colligatáque ſuo funguntur officio: fit ita in ratione videndi eadem de cauſa, qua in tangendo perplexis, vt dictum eſt, digitis. Tactus enim viſum æmulatur & ſequitur.

19 Cur oculus ſiniſter nihilo imbecillior eſt, ſed æquo modo atque dexter videre poteſt, cùm reliquæ corporis partes omnes ſiniſtræ inualidiores, quàm dextræ ſint? An quia pars dextra in eo diſcrepat à ſiniſtra, quòd efficacior eſt, non in eo, quòd affici aptior. Videndi autem vires non vt afficerent, ſed vt afficerentur comparatum à natura eſt.

20 Quam ob cauſam cùm cæteras intuimur res, conſpectus noſter fatiſcit, atque deterior redditur: cùm ad virides, & herbeſcentes inſpicimus, vt olera, cæteráque his ſimilia, recreatur, melióreque euadit? An conſpectum in alba, nigráue intendere minimè poſſumus, propterea quòd vtrunque id genus coloris videndi viribus officit: colores autem illi, quibus oculi acquieſcunt, medium albi,

nigri

nigriue obtinent: itaque aſpectus cùm mediocri lenique obuio afficiatur, nihil debilitatur, imò verò corroboratur, atque reficitur. Et forſan quemadmodum cùm corpora noſtra vehementer laborant, deterius habent, cùm mediocriter, optimè afficiuntur: ita etiam oculi, cùm ad res ſolidas contendunt, laborant, laſſanturque; cùm ad humidas, molléſq;, quòd nil ſibi obſtat, paſsim oberrant, & licentia perliqueſcunt: cùm ad virides, quòd iſtæ vt ſolidæ mediocriter ſunt, ita ſatis humoris continent, neque vllo detrimento afficiuntur, & ad immorandum in hiſce amplius innituntur, eò quòd coloris huiuſmodi habitus modicè ſe conſpectui offert.

21 Cur cætera melius vtroq; oculo cernimus, rectam verſuum virgulam vni literis admouétes inſpicimus exquiſitius? An quia radij oculi vtriuſque non ſine perturbatione in idem concidunt, vt autores conſpiciendi rationum affirmant: itaque cùm vno inſpicimus, ad rectum conſpectum tanquam regulam melius quod rectum eſt deprehendere, iudicaréque habemus.

22 Cur fumus oculos potius infeſtat? An quia infirmiſsimi ſunt: infirmiſsima nanque omnia quæ corpori interſerta occuluntur: indicium, quòd acetum, & quódque acre carné non exteriorem, ſed interiorem demordet.

An quia laxiores, refertique, meatibus sunt. Conspectus enim per quosdam meatus protruduntur, & excidunt: itaq; quod his mordacissimum est, cæteris corporis partibus obuium subire densiora non potest, sed perrepat, & decidit; æquo modo & cepe, & quæcunq; talia oculos mordent. Oleum omnium maximè humorum id facit, quia tenuissimũ est, ob eamq; rem meatibus se expeditè insinuat: acetum reliquis partibus corporis pro medicamento est.

23 Cur oculus solus omnium membrorũ non rigeat, cùm infirmissimus sit? An quia opimus est, nec carnis quicquam in se continet. Quod autem tale est, securum manere à frigore potest. Haud enim audiendi sunt illi, qui propterea rigere oculos negant, quia vis illa conspiciendi ignis est: non enim talis in oculo ignis est, vt calfacere valeat.

24 Cur lachrymæ quas mœrendo emittimus, calidæ sunt: quas oculis laborando, frigidæ? An quia frigidum quod incoctum, crudúmq; est: calidum, quod concoctum. Languorem autem omnem ex cruditate proficisci, nullum dubium est. Quòd cùm lachryma cruda eorum sit, qui valetudine oculorũ laborant, non immeritò frigida est: hinc medici sudorem frigidum, argumentum grauis esse morbi existimant: calidum contrà decretorium

rium esse, & salutarem. Cùm enim vacãs materia multa est, satis à calore interiori concoqui minimè potest; itaq; frigidam esse necesse est: cùm pauca est, plenè à calore victa cõcoquitur: morbos autem copia vacantis materiæ confici certum est.

25 Quare cùm partes corporis nostri dextræ mobiliores sint, oculus sinister expeditius quàm dexter cõtrahitur? An propterea, q; omnia sinistra dextris humidiora sunt, humidiora autẽ contrahi plenius possunt. An dexter amplius efficere possit: sinister vel exse vt humidior obsequentior sit.

26 Quam ob causam cùm & senex, & lusciosus per imbecillitatem parum oculis valeant, alter proximè admouet, si quid inspicere vult, alter procul abducit? An quia dissimilis eorum imbecillitas est. Senex enim quia videre non potest, vbi minus radij coeunt, rem videndam eò abducit, vbi visurus maximè est: procul enim coire radij solent. Lusciosus ille videre quidem rem isthic potest, sed quænã rei cõspectæ caua sint, quæque excedant, discernere nequit, itaque in his fallitur: caua quippe & excedentia splendore discerni maximè possunt: quem quoniam procul percipere, queadmodum rei obuiæ ingruat, nequeant, proximè adducunt.

C 2 Cur

27 Cur homo ſolus, aut certè maximè animantium omnium oculis deprauetur per limitatem? An quia vel ſolus, vel maxime comitiali morbo in tenera ætate laborat, cùm deprauari omnibus accidit.

28 Cur vni animantium homini tranſuerti, deprauariq; per limitatem oculi poſſint? Vtrum quòd oculos minimo interſtitio diſcretos, è directóque poſitos homo habet, per ſpici idcirco menda in eo maxime poſsit. An quia cæterorum animantium oculi vnicolores maximè ſunt? Nec deprauatio ſequeretur, ſi vno quolibet colore præditus oculus eſſet. An quia ſolus ex omnium animantium genere morbo comitiali rapitur: quod genus morbi tranſuertere oculos ſicut cętera etiam membra, poteſt. Nonnullis tamen, vt ſerò eo morbo vexari incœpere, ſic lumina ſerò deprauantur.

29 Quam ob cauſam manu præ lucerna, aut ſole obiecta melius inſpicere poſſumus? An quia lucernæ, ſolíſue lux noſtris ocurrẽs luminibus reddit ſuam ob nimietatem infirmiora, quippe quæ rem etiam ſibi cognatam interimere præ ſua poſsit exuperantia: at verò manu ita arcente, nec luminum acies offici poteſt, & res viſui obuia nihilominus in luce poſita eſt: vnde fit, vt & acies plenius agat & res inſpectanda nihilominus videatur.

Cur

30 Cur manus dextra & pes dexter à suis sinistris differunt, oculus & auditus nullo discrimine distant? An quia immista, syncerāque elementa súsque déque sunt. Discrimen verò situm in his est, quæ elemētorum coitu constant. Sunt autem sensus isti è synceris illis, immistísque: visus scilicet ex igne, auditus ex aëre.

EORVM QVAE AD AVRES PERTINENT, SECTIO TRICESIMA SECVNDA, CVIVS QVÆSTIO-NES XII.

1 CVR aures quæ omniū maximè partium nostræ faciei exangues sunt, rubore magis afficiuntur, vbi nos pudor apprehenderit? Vtrū quòd peregrinus humor partem adire inanem aptus natus est: itaq; cùm calore per pudorem orto resoluitur, statim se in aures colligit. An quia temporibus appositæ sunt, quò versus maximè humor confluit. Cùm enim hominem pudet, calor se in faciem recipit, itaq; ruborem adducit: aures verò minimo in ea profundo extāt, naturáq; calidissimæ sunt, & coloratæ, nisi longè frigoris rigore obtorpuerunt: ideo hæc particula omnium faciei particularum coloris est optimi. Quamobrem passus dispersúsque calor, quod per summa res tenet, rubicūdas reddere

Forsan legendū humor, & nō calor.

tumeat, distendaturque: spiritus verò foras sponte efferri posse videtur. An intus etiam tendere ita possit? cogitandum tamen æquè videtur. Plerique verò lebete demisso, respirandi viam vrinatoribus moliuntur: haud enim aqua lebes impletur, sed aera seruat ad demersum hominem vsque: quippe qui erectus per vim demittatur, vt vtrinque æquali nisu descendat: nam si quantumlibet inclinauit, humore protinus interrumpente implea tur necesse est.

8 Cur nonnulli, cum suas inscalpunt aures, tussiunt? An quia sensus audiendi foramen cum pulmone, canalique ab asperitudine cognominato sortitur: indicium, quod his ipsis repletis, obseptisq; homo surdescit. Humoris itaque aliquid è frictione ista aurium liquescit, atque in canalem, quem modo diximus, per foramen illabitur, quod tussim mouere potest. τῇ ἀρτηρίᾳ, canali &c.

9 Cur sinistra auris ocyus magna ex parte perforata consolidari, quàm dextera potest? quocirca mulieres alteram marem vocant, alteram fœminam. An quia partes sinistræ humidiores, calidioresque sint: quæ autem habitu huiuscemodi sunt, cōsolidari possint facilius. Vnde in plantis etiam tenellis, atq; viridibus, ocitus concorporatioque vnio facilius agitur. Et verò vlcera iuniorū propius

compaginantur, quàm seniorum. Argumentum partes sinistras esse humidiores, quòd molliores sunt, atque effœminatiores.

8 Quam ob causam pudefactis aures summę rubescant, iratis oculi? An quia pudor in oculis refrigeratio quædam cum timore est: itaq; calor iure oculos deserit: quòd cùm inde secedendum sit, locum sui capacissimũ petat necesse est, quales certò summæ sunt aures. Cæteras nanque partes longæ ossibus omnes compactæ sunt. Iratis contrà calor in oculos, totámque faciem reuocatur: sed conspectior in oculis est, videlicet albi eorum coloris ratione.

9 Cur aurium sonitus accito strepitu cesset? An quia minorem strepitus amplior pellit & eruit.

10 Cur si aqua lapsa in aurem sit, oleũ, quo humor effluat, instillamus? nullo nanque humore alio effluere potest. Vtrum, vt quoniã oleum per summa aquæ innatat, eique aqua præ lentitate adhæret, effluente oleo aqua etiam ipsa effluat. An vt per lubricam aurem labens aqua excurrat: oleum enim vtpote leue, facit vt properè labescere posit.

11 Cur minus aures vrinantibus rumpantur, si oleum sibi instillatum habentes, in mare se interrumpant? An ratio cur rumpi aures posint, antè exposita est, Oleum verò in au-

res instillatum, facit vt mare superueniens relabi facilius posit: quomodo in parte corporis exteriori perun&ta fieri nouimus. Labens autem ictum parti interiori auris nullum inuehit, itaque disrumpere non potest.

12 Quam ob causam aures cùm exangues adeò sint, pudore erubescere possint? An res quæque ferri in eum solcat locum, qui sui vacuus est. Cùm ergo sanguis efferri sursum calidus videatur, aures maximé, partémq; inanissimam adit: itaque rubore inibi afficit. Quòd idem intelligendum de genis etiã est. Adde, quod tenuissima cutis quæ distenta est, ita fit, vt rubor percipi in auribus præcipuè possit.

13 Cur nemo oscitans aurem inscalpere suã audeat? An quia membrana etiam, per quam audimus, inflatur cùm oscitamus: indicium, quòd audiendi facultas tollitur, cùm oscitamus: spiritus enim vt in os, ita etiam in aures interrumpens, membranam expellit, ac prohibet, quò minus somnus ingrediatur. Quòd cùm ita sit si sedem audiẽdi, cùm oscitamus, auriscalpio tetigerimus, plurimũ mẽbranam lædemus. Ictus enim ad objicientẽ, renitentémq; spiritum, non ad cedentem inferetur, & membranã abiunctam solidis esse certum est: quare dolor ita moueri, vulnúsq; excipi facilè potest.

EORVM QVAE AD NARES pertinent, sectio tricesimatertia, cuius quaestiones XVII.

1 CVR singultus sternutamento sedari queat, ructus nequeat? An quia nō partis eiusdem vtraque ista affectio est, sed ructus ventriculi, singultus vero refrigeratio, cruditasque spiritus, atque humoris pulmoni coniunctissimi est: sedes autem cerebri secum pulmone commune sortita est, quod quidem ratione cōstat aurium: interdum enim surditas accidit, simul & morbus ipse aurium, in pulmonis vitium transit, & nonnullis tussis statim mouetur suas scalpentibus aures, locum autem sternutandi summarium esse cum pulmone cōmunem respirantis docet, quae communis vtrique est: sternutamus itaq; loco eo ipso calfacto: calorem autem eius locus sentit inferior, cuius singultus est: calor vero vim obtinet & concoquendi, quamobrem aceto etiam, retentione quo spiritus finit singultus lenior potest: spiritus enim retentus satis concalfacit. Vnde fit etiam inter sternutandum, vt spirandi retentio idem obducta efficiat, & conuenienter quoque expirantia superiori dei loco educitur, quippe cum fieri nequeat vt quis sternutet, nisi expi-

piret: impetus itaq; spiritũ interclusum tũl pit, dispellitque; qui singultus ciere potest.

2 Cur si quis sternutaturus oculum perfricauerit, minus sternutet? An propterea quòd sternutamẽtum à quodam excitatur calore: fricatio autem calorẽ ciere potest, qui calor, quoniã locus quo sternutamus oculis in propinquo est, alterum sternuendi calorem tollit, quemadmodum minor ignis à maiori emarcescit, atque absumitur.

3 Cur bis sternuere magna ex parte solemus, nõ semel, aut sæpius? An quia binis naribus sumus: per vtranque itaque narem venula partita discurrit, quà spiritus solet permanare.

4 Quam ob causam qui solem aspexerint, sternutare magis consueuerunt? An quia sol calfaciens mouet perinde atque qui nares pẽna solicitant. Idem enim vterque agũt, quippè qui per motum calfacientes ocyus spiritũ ex humore eliciant, cuius excursio spiritus sternutatio est.

5 Cur singultus sternutamento finitur, & retentione spiritus, & aceto? An sternutamento, quia spiritus cohibetur inferior, atq; circumobsistit: quemadmodum medicina parti superiori adhibita aluus sentit ac immutatur, spiritus retentione leuiores tolluntur singultus, eò quòd exiguus spirandi impetus

si

si paulisper retinuimus, vt in tussi desistit, sic etiam in singultu reprimitur, cogitur, strangulatur. Aceto idcirco sedatur, quia humor circunstans, ac prohibens eructandi licentiã, in spiritum per vim aceti calfactoriam extenuatur. Fit enim ructus, cùm ventriculi humor recalescens inflatur, atque cõcoquitur: singultus verò, quoties spiritus vacans ab humore in loco spiritui deputato retinetur. Hinc enim dum enititur, nec erumpere potest; distentionem inducit, quæ distentio appellata singultus est. Inde fit, vt singultus vbi inalguimus, oriatur. Frigus enim humorem spiritui obductum coangit, spiritus circunuentus exilit, cuius commotio, non nisi singultus est.

6 Cur aquam nonnullis frigidam in faciem fundimus, cùm è naribus sanguis effluit? An ita calor intus se colligit, atque circumobsistit, qui sanguinem summum reddit liquidiorem.

7 Cur sternutamentum pro numine habetur, non tussis, neque grauedo? An quia de capite membrorum præcipuè omnium diuino vnde cogitatio est, suum ducit principium: An quia cæteri illi affectus ratione morbi eueniant, hic secus exultet.

8 Cur oculo perfricato sternutamenta desistunt? An quia humor sic respirat: lachrymã

quippe

quippe oculus poſt frictionem emittit: ſternutamētum autem humoris copia excitatur. An quia minor calor corrumpi ab ampliori conſumíque poteſt. Oculus autem perfricatus, plus caloris ſibi acquirit, quàm ſit quem naſus complectitur. Hinc etiam fit, vt ſi naſum quis perfricet, ipſum ſternutamentum deſiſtat.

9 Cur eruptio cæterorũ, vt flatus, vt ructus ſacra haudquaquam habetur, ſternutamenti ſacra habita eſt? Vtrum quoniam cùm tres partes principes ſint noſtri corporis, caput, thorax, & aluus, flatúſque alui expiratio ſit, ructus vētriculi, ſternutamētum capitis, quę pars ſacra præcipuè eſt, ſpiritum hinc exeuntem, vt ſacrum veneramur, & adoramus. An quia ſpiritus omnis eruptio, partes quas modò dixi, melius ſeſe habere ſignificat. Cùm enim minus ſternuere queunt, ſpiritus erumpens leuat ac mitigat. Ergo ſternutamētum quoque bene caput valere, poſſéque concoquere, indicio eſt. Cũ enim capitis calor humorem, ſpiritúmue conuincit, tunc moueri ſternutamentum ſolitum eſt. Quamobrem moribundos interdum ſternutatorio excitamus, tanquam ſi hoc affici nequeant, ſpes nulla ſalutis ſit. Perinde igitur quaſi bonæ indicium valetudinis partis optimæ, atque ſacerrimæ, ſternutamentum adorant, benéq; augur

augurantur.

10. Cur homo omnium maximè animantiũ sternutare solitus est. An quia foramina sui corporis obtinet latiora, per quæ spiritus interrumpere potest: his enim spiritu impletis, sternuimus: latiora autem esse indiciũ, quòd omnium minimè animatium homo olfactu valet: foramina quippe tenuiora sentiũt exquisitius. Quòd si latiores meatus, plus humoris, ac sæpius subeat, necesse est, quo inflatu sternutamentum moueri solet, talesq; homo maximè animantium habet, meritò sæpissimè sternutat, presertim qui naribus breuissimis est. Sic enim humor concalfactus celerius effluere conuersus in spiritum potest, Cæteris verò præ longitudine narium antè refrigeratur, quàm effluat.

11. Cur sternutaměta, quæ de medio noctis ad meridiem vsque moueantur, damnemus, quæ de meridie ad noctis medium approbemus? An quia cùm rem aliquam exordimur, tunc sternutamentum potius obseruandum sit. Itaque cùm rem agere pergimus, atq; inter initia sternuisse acciderit, amouemur, rěque inceptam prosequi temperandum censemus. Dies igitur & aurora, & de medio vsque noctis quasi initium quoddam est: itaq; ominosum tantisper sternutamentũ esse putamus, temperamúrq; sternutare, ne pergětem

tem quempiam ad egēdum reuocemus: post meridiem verò, atque mediū vsque noctis, finis veluti quidam est, temporisque illi contrarium itaque contrà tunc & existimatur, & agitur.

12 Cur senes laboriosius sternutant? Vtrū quòd his foramina per quæ spiritus permanare solet, adducta atque coniuncta sunt? An quia senes facilè eleuare nequeunt, per vim demittunt, atque concassant.

13 Cur si spiritum quis retineat, singultus desistat? An quia refrigeratio est, quæ singultum inducat: quamobrē & qui timent, & qui algent, singultiunt. Spiritus verò retentus, partem corporis calfacit interiorem.

14 Cur homines surdi è naribus magna parte loqui consueuerunt? An quia pulmo eorum vitiatus est. Surditas enim detrimentum pulmonis est: vox itaque ferri expeditè non potest: sed quemadmodum qui spirandi laborent difficultate, spiritū vniuersum suam ob imbecillitatē reddunt, sic vocē illi emittunt. Nituntur itaque naribus, etiam dum loquuntur, quà vox protrudens sese, sono per attritum rancido illo profertur: fit enim, vt verba per nares afformentur, cùm pars nasi superior, quà per palatum foramina patent, caua est: resonāt enim tintinabuli instar, ob claustri inferioris angustiam.

15 Cur sternutamentū solū non dormien

tib

tibus,sed propè dixerim semper vigilãtibus fiat? An quia fieri sternutamentum non potest:nisi à calore,qui partem meam commoueat,qua effici solet:ex quo faciem soli obijcimus,cùm sternuere placet. Dormientibus autem calor intus circumobsistit. Quamobrem imæ dormientium partes calidiores red duntur,spiritúsque abũdat: quæ quidem res causam habet,cur genitura in somnis præ libidine profluat. Meritò igitur dormientes nõ sternutamus.Cùm enim calor secedat capitis, qui eius partis humorem natus mouere aptus est,quo in aera extenuato, sternuta mentum exultat,affectionem consequentem illam obuenire non posse consentaneũ est. Crepitus tamẽ inferius, ructúsque superius dormientes magis quàm vigilantes extrudimus.Quòd enim vẽter inflari in somnis amplius solet,accidit,vt eius inflati humores lo ca sibi proxima adeant: eò nanque vel à spiritu per quietem excito compelluntur. Retinere enim potius quàm emittere potest, qui sopitus est: itaque intus calorẽ contrahit:at qui spiritũ retinet, deorsum impellat necesse est,quippe cùm imum deferri spiritũ præter suam naturam sit. Vnde fit etiam,vt per difficile sit spiritum retinere.Quinetiam cur dormiamus,hæc eadem ratio est: cùm enim vigilia motus sit,qui membra sentiendi offi-

ćlo accommodatá magis cũm vigilamus exercet, conſtat ſomnum poſſe accedere, cùm eadem illá membra quieſcunt. Cùm verò vis ignea ſit, quæ membra corporis noſtri mouere poſsit, & hæc intus ſe contrahat, circumſiſtátque, iii ſomnis caput relinquens, quod ſenſus retinet omnes, tunc maximè ſenſuum ſedes quieſcere poſsint, quæ quidem res cauſam afferat dormiendi.

16 Quám ob cauſám vbi ſternutauimus, aut minximus, membra noſtra inhorreſcere ſolent? An quia vtraque re illa venæ aeris inanes redduntur, quem calidum ante continebant. Inanes aer extrinſecus alius ſubit illo frigidior, qui antè in venis fuerat quàm ſternutaremus, aut mingeremus. quòd cùm talis ſubeat aer, meritò facit vt membra inhorreſcant.

17 Cur ſingultus ſternutamento deſiſtere poteſt? An propterea quòd ſingultus non quemadmodum ructus à ventre, qui cibi cõceptaculum eſt, ſed à pulmone proficiſcuntur, quod maximè refrigeratione, aut rigore, aut dolore, aut medicatione ſuperiore accidere ſolet: quòd enim membrum id calidum ſua natura eſt, quoties refrigeratum ſit, totum admittere ſpiritum non poteſt, ſed bullás quodammodo excitat: quamobrem retẽto etiam ſpiritu, ſingultus finitur. Sic enim

pars ista recalescere incipit, & aceto quoque hausto desistit, quoniã vis aceti calefactoria est. Cùm itaque calidum quódq; concalfactum reddetur, sedesq́; cerebri foraminibus peruia pulmoni respondeat, efficitur, vt retentio spiritus quæ sternutationi antecessit, repressusq́; desuper illatus, affectioné istam pulmonis membri calidi abigere valeant.

18 Cur homines capillo crispo & tortili magna ex parte resimiores sint? An si crispitudo sita in crassitudine est, & crassitudo nõ sine duritia cõstat, & durus sanguis calidior est, & calor materiã excrescere inutilem minus patitur, & os ex vacante materia consistit, & cartilago non nisi os est, meritò diminutio nasi consequatur. Indicium ætas adhibet puerilis: sunt enim pueri omnes naso resimato.

EORVM QVAE AD OS ET ad ea quæ in eo sunt pertinent, Sectio tricesimaquarta, cuius quæstiones. XII.

1 CVR homines qui raris dentibus sunt, vitam longè agere nequeant? An quia longè animantia viuunt, quæ dentium ordine prædita sunt numerosiore: vt mares, quàm fœminæ longius: viri nanque diutius quàm mulieres: atq; in pecudũ genere, cæterorúmque animalium perspici iden-

tidem licet. Qui itaq; raris dentibus sunt, habere quasi pauciores indicantur.

2 Cur dentes, qui longè solidiores quàm caro sunt, frigus amplius sentiant, quàm caro? An quia meatibus nituntur infixi tenuibus, quorum exiguus calor celeriter à frigore vincitur, mouétque dolorem?

3 Cur dentes frigidum amplius quàm calidum sentiant, caro è cõtrario? Vtrum propterea quòd caro mediocri, temperatóque habitu est: dentes verò perfrigidi sunt, itaq; rem frigidam sentire plenius possunt. An quoniam meatibus continentur tenuibus, quibus calor inditus exiguus est: itaque re aduersa potius patiuntur: caro quia calida est, vt nihil affici à frigido potest, ita calidũ compendio sentit. Ignis enim quasi igni adijcitur.

4 Cur lingua rerũ index pluriũ esse potest? Nam & febris ardẽtioris, & grandinũ, si quę insunt, & pecoris versicoloris varia est. An quia humoris capiens est, & super pulmone posita, vnde febriũ principium ducitur: versicolorum autem ratio referri ad humorum varietatẽ debet. Inficitur tamẽ id primũ, ꝑ quod humor primũ manat, colaturq́; cuius generis lingua est. Grandines verò lingua ꝓpterea cõtrahit, q inanis, spongiosaq́, est: quippe cũ grãdo veluti panis incõcoct⁹, cru

dusq;,parte interiore corporis nasci soleat.

5 Cur lingua amara,salsa, & acida fieri potest, dulcis non potest? An quòd naturæ corruptiones isthæc sunt. Constantiam verò ipsam, naturámque sentire nequaquam fieri potest.

6 Cur totidem coloribus lingua euariat, quot cutis? Vtrum quòd ea quoque in mébrorum numero exteriorum recipitur,quãquam in ore abdita est. Verum quia prætenui cute integitur, vel minima in ea varietas deprehendi potest. An quòd aquæ ratio est, quæ facit vt colores mutentur: lingua autem affici ex potione maximè potest.

7 Cur alitum ex ore tum calidum,tum frigidũ reddere possumus? quippe qui frigidum efflemus,calidum verò exhalemus:indicium, quòd manus ori admota exhalanti cal fieri potest. An vtroque modo aer cõmotus calidus est. Sed quoniam qui efflat, nõ vniuersum aera mouet, sed ore angustiori extringit:paucum expirat, quod multum externi aeris excitat. Itaq; calor ore pfectus, passus in eo suam ob exiguitatem delitescit: at qui exhalat, vniuersum, ob eámque rem calidiorem expirat. Est enim efflatio spiritus strictim protrusus:exhalatio verò spiritus vniuersim profusus.

8 Cur si vehementer, vniuersúmque expi-

rari

rarimus, iterum expirare nequeamus? quòd idem in respirando etiam accidit: bis enim ex ordine id facere nequimus. An quoniã alterum dilatatio, alterum contractio loci est: idcirco quadantenus non vsquequaque possunt. Constat igitur ambo vicissim fieri esse necessum: bis verò ex ordine posse neutrum.

9 Quam ob causam cũ alius locus sit, quà cibus, potúsque transeunt, alius quà spiramus, vbi grandiorem bucellã deuorauimus, strangulemur? An nihil absurdum id est: nõ modo enim si alicuius interuentu locus spirandi stipatus sit, verum etsi adductus sit extrinsecus, æquè imò magis abstrangulamur. Istæc verò proxima inter sese posita sunt, quo cibum excipimus, & quo spiramus: quare vbi iusto amplius frustum incidit, locum spirandi proximum adducit, instringitque, vt via spiritui omnis denegetur.

10 Cur homines qui virgulam suæ palmæ ductam per totam latitudinem habent, vitæ longissimæ esse possunt? An quia breuis ętatis imbecilláque sunt, quæ artuum beneficio carent. Imbecillitatis indicium ætas prima, atque tenerrima affert: vitæ autem breuis testimonium dat genus omne aquatile: quæ cùm ita sint, coarctata, cõpactaq; omnia cõtrà sese habere liquidò est: quo in genere illa

etiam ſunt,quæ cùm ex natura artubus maximè careant,articulari tamen cõtigerit:palmæ autem partem interiorem penitus carere articulo certum eſt.

11 Quam ob cauſam dum longè ſpiramus, venter trahentibus adducitur,reddẽtibus diducitur,atq; repletur? Veri enim ſimile dixeris eſſe, vt contrà eueniat. An quia cùm reſpiramus, venter adductis coſtis in imum comprimitur: idcirco diſtendi in ampliorẽ molem follium inſtar appareat.

12 Quam ob cauſam ſpirare neceſſe habeamus? An quemadmodum humor diſſolui in ſpiritum poteſt, ſic ſpiritus tranſire poteſt in ignem. Calor itaque naturalis,vbi bonam ſpiritus partem in ignem conuertit, dolorẽ admouet,atque etiam meatus diducit & ampliat. Quamobrem ignem cum ſpiritu expellere cogimur:quibus extruſis,meatus cõtrahũtur atque refrigerantur: itaque dolor iterum tentat. Rurſum igitur aerem trahimus,atq; vbi poſthac ſpirandi meatus patefecimus,vocemq́; reddidimus, ignis iterum oritur, atq; iterum præ dolore ſpiritũ reddimus, idq́; viciſsim ordine perpetuo agimus, ſicuti etiã palpebras agitare ſolemus, vt corpus oculorũ refrigeretur,aſsicceturq́;. Et verò cùm ambulamus,ingreſſui noſtro attendimus,ſcilicet ex ordine gubernandi,atq; regẽ-

di,

di, quem vis nostra intelligendi percōmodè astruit. Hunc ergo in modum spirãdi quoq; vsum exequimur: ingenio quippe trahendi aeris reddim⁹, atq; illicò rursum attrahimus.

EORVM QVAE AD TACTUM pertinent, sectio tricesimaquinta, cuius quæstiones x.

1 CVR inhorrescere magis solemus, cùm alius modo quodam nos tangit, quàm cùm nos ipsi tangimus? An quia tangendi sedes rem plenius externam: quàm suam sentit: quod enim natiuum, atq; insitū est, id sensum effugit, Quinetiam quod clanculò atq; subitò fit, terribilius certè occurrit. Metus autem refrigeratio quædam est: at verò tactus extraneus præ suo vtrunque id habet. Deniq; affici vnumquodq; ab alio vel tantundem, vel magis aptum natura est: quod etiam in titillando constat accidere.

2 Cur in alis, & pedum vestigijs titillamur? An propter cutis tenuitatē. An quia tactus earum partiū insolens est, vt etiā auris.

3 Cur non eisdem in rebus inhorrescere omnes soleamus? An quemadmodum nec in eisdem omnes delectamur, nec in eisdem angimur omnes, ita nec in eisdem omnes horrescimus. Quædam enim refrigeratio æqua omnibus ratione inuehitur. Sed alij tamen cùm vestis rumpitur, inhorrescunt: alij cùm

ſerra vel acuitur, vel trahitur: alij cùm pumex ſecatur, alij cùm lapillus mola perfrangitur.

4 Quam ob cauſam cũ æſtas calida, hyems frigidiſsima ſit corpora tactu frigidiora per æſtatem ſint, quàm per hyemem? Vtrum quoniam à ſudore refrigerari corpora poſſint, qui, vt fieri per æſtatem ſolet, ſic ab hyeme alienus eſt. An quia in contrarium tempori tum frigor, tum calor circumobſiſtit, inrúsque per æſtatem calor refugit: itaque ſudorem poteſt exprimere: per hyemem verò vis frigoris arcet, & corpus perinde quaſi terra euaporat.

5 Quænam cauſa pilos inhorreſcere faciat? An meritò cute cõtracta exurgãt, quæ contrahi tum à frigore, tum à pleriſq; alijs affectionibus poteſt.

6 Cur nemo ſeipſum valeat titillare? An ne ab alio quidem titilletur, ſi rem præſenſit, vel potius ſi ipſum videat titillantem: ergo minimè titillari quis poſsit, ſi quæ tactio affertur, non lateat. Riſus verò lapſus quidam, & fraudatio eſt, qua cùm in ſede præcordiorum quis verberatur, ridet. Haud locus quilibet eſt quo ridemus: clandeſtinum autem omne fraudulentum eſt. Qna de cauſa fit, vt illa eadem res & moueat riſum, & non moueat.

Cur

7 Cur labris maximè intitillamur? An quia membrũ, quod titillari posit, nõ longè à se de potissimũ sentiẽdi abesse debet: labra autẽ eo maximè in loco posita sunt: sed omniũ maximè locorum capitis propterea titillantur, quòd carne ex toto constant, quare mobilissima esse posint.
8 Cur si quis locum nostrarum alarũ moueat, in risum continuò labamur, si quam aliam moueat partem, nullam posit ridendi causam afferre? Et quænam ratio est, cur naribus penna tentatis sternutamentũ moueatur? An quia loca quædam venularum habemus, quibus vel refrigeratis, vel contrà affectis, venulæ ipsæ aut humectantur, aut in spiritum ex humore dissoluuntur, quemadmodum si venas ceruicis dormienti quis premat: lætitia itaque gestiens cõcalfactio quædam est: spiritum autem cùm redundarit, foras mittimus vniuersum. Sternutamẽti quoque ratio illa eadẽ est: cùm enim penna mouemus, atq; tepefacimus nares humor in spiritum soluitur, quem mox redundantem expellimus.
9 Cur sæpenumerò vsu euenit, vt ingesto cibo inhorrescamus? An quòd cibus frigidiusculus admissus, vincit principiò magis naturalem calorem, quàm vincitur.
10 Quam ob causam quòd digitis vice mu-

tata implicatis circumagitur, duo esse videantur? An quia duplici sentiendi parte attingimus. Nunquã enim fieri potest, vt lateribus digitorum exterioribus vtrisq; idem cõplectamur, & agitemus, dum manus ordinẽ suũ obtinet naturalem.

EORVM QVAE AD FACIEM PERTINENT, *Sectio tricesimasexta, cuius quæstiones* 11.

1 CVR faciẽ effigiare consueuerunt? Vtrum quòd qualesnã simus, ea ipsa corporis parte intelligi possit. An quòd ea præcipuè qui simus agnosci potest.

2 Cur faciem maximè sudare solemus, quę carnis omnino expers, atq; gracilis est? An quòd ea propensiora sunt ad sudorem, quæ humida laxaq; sunt. Caput autem tale est, quippe quòd humorẽ suum plurimum habeat, quem venæ tendentes inde declarant, & destillationes, quæ è capite venire solent. Cerebrum item humidum est, & foramina capitis permulta. Capilli profectò foraminũ multitudinẽ foras vsq; productã latissimè indicant. Sudor igitur nõ ex parte inferiore, sed ex capite oritur: quaobrem frons prima & maximè sudat. Prima enim subiecta vertici est. Humor autem deorsum, non sursum fluit.

3 Cur in facie maximè tubercula oriri solent,

lent, quos varos vocamus? An quia locus iste rarus, atq; humidus est: indiciũ pilorum eruptio, & sentiendi potentia faciunt. Tuberculorum autem genus id veluti pustula, minutúsque abscessus cuiusdam inconcocti humoris est.

EORVM QVAE AD TOTVM corpus pertinent, sectio tricesimaseptima, cuius quæstiones VI.

1 QVAM ob causam cùm corpus assiduè fluat, defluxúsq; ab excremẽtis proficiscatur, leuari non potest, nisi exudet? An quia nõ satis secerni sic potest, diutius tamen secernitur. Cùm enim ex humore mutatur in aera, plus certè oritur ex minori. Plus nanq; quod secernitur est: quare tempore ampliori secerni necesse est.

2 Sed cur ita fiat? An quia foraminibus lõgè angustioribus effluit. Pars enim humoris lenta, glutinosáq;, vt excerni permista cum liquida potest, ita cum spiritu nequit: quæ quidem res maximè infestat. Quapropter vomitus magis, quàm sudores leuare queũt: quoniam ij partem illam lentã secũ educũt, vt qui crassiores, corpulentioresq; sint. An etiam ꝙ locus, qui partem humoris lentam glutinosámq; cõtinet, semotus à carne est: ventri autẽ in propinquo manet. Aut enim in eo, aut in vicino lentũ illud contrahitur: vnde

vnde fit, vt aliter educi vix poſsit.

3 Quam ob cauſam frictiones carnem augeant? An quia vim præcipuam obtinent augendi ea, quæ noſtro in corpore calida habemus: molem quidem adipiſcitur ampliorem quod aſsiduè ipſum in motu eſt, ſurſúmque effertur, & in ſpiritum humores extenuat inteſtinos, quæ certè fieri in perfricando videmus: quare vbi vſus defuit perfricandi, corpus decreſcit, atq; minuitur. An ita fieri poſſit, vt vel per alimentum auctior caro reddatur, concalfaciendi ſcilicet beneficio. Calidū enim omne humoris detrahens eſt: alimentū autem quod in carnem digeritur, humidum eſt: plus quoq; alimenti caro ex laxitate ſibi admittit, quippe quæ laxior copioſius capere inſtar ſpongiæ poſsit. Frictio autem nimirum carnem elaxat, & ſpiritibus reddit opportuniorem, & prohibet quo minus inutiles coitiones in corpore contrahantur: quæ ſi abſunt, tabes nulla conſequitur: vitioſum enim illud ieiunium corporis, & tabes naſci ex materia ſolet, quæ inutilis congeſta eſt. Quòd ſi caro ſpiratior, laxior, atq; æquabilior ſit, molem capiat ampliorem conſentaneum eſt. Nam & alimenti capacior, & excrementorum ſecernentior redditur.

καὶ ἀτροφίαι, vitioſum illud ieiunium.

4 Quam ob cauſam vbi perfriximus, eodem à calore vehementius vrimur; atq; dolemus?

lemus? Vtrum quòd caro sua densitate calorem interrumpentem coercet: quare plumbum calidius, quàm lana est. An quia caloris transitio per vim agitur, quoniam corpus strictum à frigore constat.

5 Cur siccæ fricationes carnis soliditatem moliātur? An quia caro perfrictione recalescit, humor consumitur. Adde quòd caro perfricata densatur. Quæ autem frictionem attritúmq; pleniorem experiuntur, omnia maiorem in modum densari reddiq; solida consueuerunt: quod multis in rebus planè intelligi potest. Nam & farina & terra, & reliqua generis eiusdem, si aqua infusa trahas, humida titubabūt, & fluida: sed si plenius atteras, longiorémq; tractationem adhibeas, spissescunt, solidescunt, lantescúntq; celeriter.

6 Cur amplius frictio, quàm cursus corpus implere potest? An quia cursus carnem refrigerat, nec alimenti reddit capaciorem, sed pars in imum conuertitur, pars à naturali calore penitus extenuata, transit in spiritum: at manus carnem permulcet, laxat, capacem alimoniæ facit. Et verò exterior ista intentio premendo stipandóq; refringit interiorum impetum, obsisténsq; arctius continet, & carnem attollit.

EORVM QVAE AD COLOrem pertinent, sectio tricesimaoctaua, cuius quæstiones x.

1 CVR oleum & cera solis calore candefiunt, caro nigrescit? An illa sol propterea candefacere posit, quòd humorem nimium eximit: nigricat enim per naturam, quod præhumidum est, propter humoris terreni mistionem Carnem verò, quòd nullam inde humoris copiam detrahit, adurit, atroq; afficit colore.

2 Quam ob causam piscatores, & purpurarij, & omnino qui rem exercent marinam, ruffo sunt omnes colore? Vtrum quòd mare sua sallugine calidum, & squalidum est, tale autem quodque pilos conficere ruffos potest, vt lixiuia, vt auripigmentum. An parte exteriore calidiores, interiore frigidiores reddantur, eò quòd summa corporis vicissim modò madefiunt, modò à sole resiccantur, idq; perpetuò agitur. Itaq; pili asiccati extenuantur, & rutilantur: & omnes quidem incolæ plagæ septētrionalis ruffo sunt pilo, & tenui.

3 Qua de causa cursus, quem induti agimus, & olei sub vestem perunctio pallidulos reddat? An propterea quòd vt spiratio commoda gratum affert colorem, sic obseptio, & stran-

ſtrangulatio cõtrà afficiat neceſſe eſt. Quòd itaq; humor paſſus per ſumma corporis cũ incaluerit, refrigerari non quit, pallorem facilè trahit. Quod idem vtrunq; illud ſudor & oleum ſub amictum committit; calor enim introcluditur, atq; arcetur. Curſus verò quẽ nudo corpore agimus, colorẽ præſtat amœniorem, ſcilicet ratione contraria: delibamenta quippe excrementitia, quæ ſubſiſtunt, aer refrigerat, corpúſq; ita diſflat, euaporatúrq; commodius. Ad hæc oleum cùm tenue, atq; humidum ſit, ſubter perunctũ, meatúſq; corporis interſepiens, neq; humorem, ac ſpiritũ è corpore profluere ſinit, neq; ſpiritũ exteriorem admitti patitur. Quapropter materia vacans in corpore humida, putreſcens pallorem inducere poteſt.

4 Qua de cauſa ſpiratio commoda calorem parit amœniorem? An quia pallor putredo quędam per ſumma corporis eſt. Cùm itaq; humor ſummum obtinens corpus, calidus eſt, vt palleat accidit, niſi refrigeretur diſfletúrque.

5 Quare qui mediocriter inſudarint, ſtatim ab exercitio colore hilarantur amœno, athletæ verò pallidi longè euadunt? An quia labor mediocris colorem leuiter prouocat, & ad corporis ſumma inuitat. Nimius verò cùm ſudore, & ſpiritu extrudit, dum corpus inter

inter laborandũ rarefcit,atq; laxatur. Cùm igitur calor per fumma refidet corporis, color ille exultat,quemadmodum calfactis,aut pudefactis euenire folitum eft.Vbi verò inde euanuit,pallor continuò fuccedit. Cæteri ita què mediocriter fe exercent,athletæ prorfus vehementer laborant.

6 Quam ob caufam qui fe exercent, amplius à fole vruntur cùm fedent quàm cùm mouentur? An cùm in motu funt, aera agitant:itaq; fpiritu quafi ventilantur:cùm verò fedent,quia aer immotus eft, vim folis acriorem experiuntur.

7 Cur folis calor fummũ adurere poteft, ignis non poteft? An quia fol tenuior eft,carnem fubire amplius poteft:ignis verò etiam fi adurat,per fumma tantum colorem inducit nigrum,quas phœdas nominant:interius autem fubire minimè poteft.

8 Cur ignis hominem nigrum non reddit,fictile reddit:fol contrà hominem nigrore afficere poteft,fictile non poteft? An non eadem vterq; ratione agit, fed fol adurendo nigrificat,ignis fictile replet,obducitq; fuligine,quæ fauilla prętenui dum carbones frã guntur fimul & flagrant,contrahitur:hominem nigrum fol reddit,ignis minimè: quoniam folis calor lenis,mollifq; eft,& prę fua tenuitate cutẽ ipfam leniter per fumma adu-

rit. Quoniam itaq; carnem non attingat, dolorem nullum potest infligere: quoniã vrat, nigrorem inuehit: ignis profectò vel nihil tangit, vel intrò irrumpit: nam arbusta quoque igni atra redduntur. Verum hic non eatenus tantummodo vrit, quatenus color ater se pandit, & auget.

9 Cur homines cùm senescunt, nigriores reddantur? An quia res omnes, excepto situ, nigriores cùm putrescunt euadant: senectus autem non nisi quædam putredo est. Ad hęc cùm sanguis siccescens nigrior reddi soleat, meritò senes sunt nigriores: sanguis etenim est, qui nostra corpora colore intingere valeat naturali.

10 Quam ob causam oleum sol candefacit, carnem nigrificat? An quia olei terrenam eximit partem, quæ nigroris causa est, vt etiam vinum fortis ratione terrenę nigrum est. Carnem verò nigram propterea reddit, quoniam vrit: terrenum nanq; omne cùm vritur, nigrũ effici solitum est.

PROBLEMATVM ARISTOTELIS FINIS.

E Theo

THEODORI GAZAE THESSALONICENSIS IN PROBLEMATA ALEXANDRI APHRODISIEI, AD NICOLAUM V. PONT. MAX.

Præfatio.

NVM ægrè interim feras Pater sanctissime, si ego falsam deprehendam libri descriptionem, an libros tantum illos de Hierarchia autoris esse Dionysij Athenjensis uiri doctissimi uelis, ne quid religioni derogetur: cætera autē sint, nec ne, quorum uolumina esse inscribuntur, parum referre censeas, modò fructus ex his aliquis capiatur. Equidem ita censere te arbitror, nec uereor, ne quod hactenus per tam longū tempus crediderint homines, à me reprobari uideatur. Multa enim docti interdum per incuriam, indocti sæpe per ignorantiā improbè credūt, & quòd Thucidides autor grauissimus inquit, abditam rerum ueritatem nullo cū labore multitudo inuestigare consueuit: labitur in ea potius, quæ in promptu, & in propatulo habētur. Problemata igitur quæ tanquam Alexandri Aphrodisiei opus cōuertere me in Latinam linguā iussisti, conuerti quidē, & eò hercle libentius, quò non tantū morem me tibi gerere, uerumetiā pleraque in his quoque scitè discuti intelligebam: sed Alexandri illius hæc, uiri fœcunda sapientia

præ

præditi, & ueri atq; germani opinionum Aristotelis speculatoris, nullo pacto equidem credere possum. Nam & doctrina autoris illius cùm in plerisq; alijs, tũ in ijs quæ de animo ist hæc disserant Problemata, omnino desiderantur, & ab elocutione illius adeò longè hæc dissonant, ut facilè quisq; lectione ueterum literarum Græcarum exercitatus intelligere possit, nõ id opus ad Alexandrum Aphrodisieum, sed ad aliquem multò recentiorem autorẽ referri oportere. Doctrinæ iudex nullus te melior esse poterit. Elocutionis uerò, quoniam id per interpretationem patere sátis non possit, si meo parum confidis iudicio, sint illi arbitri uelim, qui neq; per malignitatem ementiantur, neque per ignorantiam literarum gentis Græcæ bonarum aberrent. Sed quanquã Alexandri Aphrodisiei Problemata hæc esse non putẽ, utilia tamẽ, legendaq; ita iudico, ut nec tibi conuertisse me displiceat, nec me munus hoc unquã pœniteat suscepisse. Quamobrem hæc illis Aristotelis Problematibus, quæ superiori anno cõuerti, tuoq; dedicaui nomini, adiungenda, si placet, iubebis, ut copia larga Problematũ eodem codice cõtineatur, fructumq; sic capere ex uicino liceat ampliorẽ. Nã & sermonis faciem talem nos fortamẽtis huius recẽtis, parũq; linguæ periti autoris posuimus, ut ex eadẽ officina interpretis, ex qua illa Aristotelis, hæc quoq; exisse uiderentur. Vale.

ALEXANDRI APHRO-
DISIEI IN PROBLEMATA
Prœmium.

QVAESTIONVM naturalium ratio partim certa ex se, cõspectáque est omni ambiguitate, discussioneq; abiuncta. Quis enim, modo mentis sit compos, quærat, quam ob causam natura pennas uolucrum generi largita est? cũ tam longè omnibus pateat, pennas primum fouendi gratia, perinde atque amiculum genus animantium illud induisse: deinde ornatus etiã causa eum in modũ extitisse, scilicet eadem illa ratione, qua pilis naturæ ingenio teguntur, quæ ingressu utuntur animantes, qua cortice serpẽtes, qua squamis, aut testis bestiæ incolæ aquarum. Cur item natura alijs animãtibus cornua dederit, alijs aculees, alijs ungues acutos, aut rostra, aut quid tale quis quærere debeat? Constat enim naturã his ipsis ueluti quibusdã hastis natiuis bestias suas muniuisse, quò se defendere ab his possint, quæ detrimentũ inueherent. Constat item fructuũ ac seminum genera, quæ ad ortum uitámque succedendi perpetuam natura molita est, tunicis, aut corpusculis aliquibus humidis, aridisue, aut corio uestiri, ut secura tum à frigore, tum ab æstu, tum etiam ab animantium iniuria preseruentur. In multis certè ne

ipsum

ipsum quidem tegumentum penitus esse inutile naturæ solertia passa est, sed cibo idoneum suis prouida animantibus astruxit. Stirpes iam ipsas frondibus, libro, cortice, reliquis id genus pennarum, pilorúmue uice obduxit: quippe quæ ferè norit, ut uel à nimio frigore, uel ab æstu immedico offendi, interireq; possent, nisi ita operta, conceptáque manerẽt, nonnulla etiam spinis tanquam spiculis contra animantiũ morsus armauit. Flores præterea uarios præstitit, ut exornaret, formosumq; genus stirpium liberalissimè redderet, utq; nuncios quasi statueret, qui mortalibus fructuum infantiam mox prædicerent emersuram. Hæc tã dilucida, tã certa, qui discutiẽda in mediũ affert, mẽte proculdubio uacat. At qui ambigat an calor igni insitus siti, hic tãgẽdi sensu orbatus degit. Qui quærit utrũ natura, & ratio prouida rebus oriendis, occidendisq; cõsultet, decernátque ordinem, motũ, positum, speciem, colorem, cætera generis eiusdem, hic porrò criminis teterrimi reus est, grauissimisq; pœnis obnoxius. Quæstionum igitur ratio, quod proposui, partim ex se certa, manifestáque est, partim inexplicabilis, modumq; penitus humani ingenij excedẽs; Deo duntaxat cognita immortali, qui rerum omniũ parens, atque autor est. Operis quidem solertissimi cuiusdam rationẽ artifex qui extruxit, integrè tenet: cæteri uerò qui artis sint illius ignari, ra-

tionem nullam reddere queunt, sed tantummodo rem inspectant, & demirantur. Quæstiones quas inexplicabiles dixi, huiuscemodi sunt: Quam ob causam ridere hi soleãt, quos in alis, & costis, aut plantis titillamus. Cur nonnulli cùm mutuum marmorum attritum, sectionẽue, aut ferri stridorem, limarumue sentiunt, dentibus obtorpescunt. Qui fieri potest, ut stupori dẽtibus à frigidis fructibus iniecto portulaca herba, quæ frigida est, medeatur, cùm non res similes, sed contrariæ remedio contrarijs esse debeãt. Qua de causa lapis, qui magnetis uocatus est, ferrũ solus attrahere, ramentisq; ferri iuuari ualeat: electrum, siue succinum floccos, festuculásque sibi ita coniungit, ut hærentes poßit attrahere. Vnde fit, ut leo gallum tantummodo extimescat. Quid est quòd gallina edito oue, festuca aliqua se & ouũ lustrat. Quare ueratro coturnices, cicuta sturni uescuntur, quæ toxica hominibus esse certum est. Quamobrem scammonea bilem ducat cucurbita agrestis, agaricum, ueratrum candidum, euphorbium, granum cnidium pituitam: ueratrum autem atrum, ac empithymum bilem atram. Cur aluus nõnullorum rebus astringitur, quæ aluum resoluere consueuerunt: contráque his resoluitur potius, quæ astringere possunt. Quamobrẽ alius alio cibo delectetur, eundemq; alius faciliùs, alius difficilius concoquere ualeat, cùm nulla ratio, uel caloris, uel alio

cui

cuius rei eiusmodi intelligatur. Nemo sanè uel torpedinem piscem torporem per funiculum nostro inuehere corpori, uel triglam obtentam uitium à torpedine accitum tollere ignorat. Permulta id genus licet enumerare, quæ nosci tantum experimento potuerũt: unde apud medicos abditæ illæ, delitescentesq; causæ his in rebus habentur, quarum nulla ratio reddi poterit: quocirca temerè sanè agunt, qui genus id quæstionum solutionibus mandere contendunt, nec dici improbabilius quicquam potest, quàm rationes, quas illi adducunt: quippe medicamenta, quibus purgandi uis data est, idcircò materias ducere posse inquiunt, quoniam habitu sunt calidiori: quod error est. Nam si iure calori causa daretur, calida omnia uim illam purificam sortiri utiq; oporteret: nunc uerò piper, quod longè calidius, uim non trahendi, sed concoquendi, corroborandiq; possidet: cuius etiam generis mastichen, & aloen esse nulli dubium est: itaq; reciprocari ista nequaquam censendum. Nam etsi omne quod ducere potest, calidum est, haud tamen uicissim ita consequitur, ut quod calidum est, idem etiã ducere possit. Volunt item struthiocamelum ui sui caloris ferrum concoquere, quod absurdũ penitus. Leo enim qui longè quàm struthiocamelus calidior est, ferrũ concoquere nõ potest. Nec uerò medicinæ artis autores tantum rerũ statuere proprietates coguntur, sed philosophi etiã

Causæ abditæ, idest, proprietates occultæ.

& grammatici eedem persæpe ueniunt. etenim quæ pathe, id est, affectus appellant, usuq; comprobata obseruant, non nisi uice complent proprietatum. Quærenda igitur illa sunt, quæ locum obtinent medium, hoc est, non quæ perspicua ex se sunt, uel tam occulta, ut percipi à nemine poßint, sed quæ quamuis difficilia & obscura, explicari tamen, lucemq; recipere rationum, & doctrinæ hominis, atque ingenio poßint. Solutionem autem quæstionis cuiusque petendam ex rei uel habitu, uel specie, uel actione, uel ex rei simili consensu, uel ex colore, uel ex deceptione sensus, uel ex equiuocatione, uel ex uiribus, quæ magis, minusue efficere poßint uel ex eo quòd res durior, aut solutior, aut maior, uel minor, uel ex tempore, aut ætate, aut more, uel parte essentiali, aut euentitia, uel ex rerum similium conditione, quorum exempla ex quæstionibus, tum à nobis, tum ab aliis explanatis colligi possunt. His igitur normis ac metu omne quod quæritur, probationi potest solutionique mandari. Sed cùm non solum ratione, quæ in uniuersum doceat, uerumetiam singularum rerum tractatione animus auditoris regēdus sit, hæc proponenda, soluendaq; censuimus.

Alexan

ALEXANDRI APHRODISIEI PROBLEMATVM LIber Primus, cuius quæstiones CXLVII.

1 CVR Homerus homines à canitie têporum πολιοκροτάφους cognominauit? quòd ea maximè parte capitis canities oritur, ob eam scilicet rem, quòd pars capitis prior humidior, quàm posterior, & pituitosior est: & parte priore capitis sola caluescere solemus, quòd mollis, & laxa est. Cùm itaque pilus ob naturalem siccitatem vacat alimento, facilè defluit, vt qui nō ita solidè parti innitatur priore, sicut posteriore, quæ siccior atque spissior est; Caluitium ex siccitate oriri solitum est: quamobrem quibus crispus capillus est, citius caluescunt, canescunt autē serius, vtpote qui capite sint sicciori: siccitas enim pituitosam illā materiā totā absumit Sunt ijdem præterea vigiles plus quā cæteri: somnus enim humore cōsistit. Quod quidē argumento cōstat infantiū, qui vt humidi excremētosiq; sunt, sic somniculosi esse consueuerunt. Patet idē vel ex humidis corporum affectionibus, atq; ex ijs qui vel vino sese inebriarunt, vel crebro balneo vsi sunt. Quinetiam minus excrementi mittere ijdem solent per partes, quæ secessui vacan-

tis materiæ deputatæ sunt, os inquam, nares, oculos. At qui capillo sunt promisso, & simplici, capitis humore abundant, itaque cõtra afficiuntur, quippe qui aut nunquam, aut lentius caluitium sentiant. Fieri tamẽ potest, vt vel vitio sui generis quis caluescat, sicut & articulorum dolores, & plerique alij corporis affectus de parentibus ad prolem descendere consueuerunt, vt non desint, quos morbos liceat hæreditarios appellare. Ergo vel ea ipsa de causa, vel celerius caluescere, vel excremẽtosus, somniculosúsq; esse quis potest: canos autẽ candidos esse propterea necesse est, quia pituitæ, ex qua orti sunt, calorem imitantur: nonnunquã etiam ad colorem penè auri vergunt, videlicet vbi se cum pituita bilis vitellina permiscuit.

2 Cur excremẽtis abũdare, ac vigiles esse senes consueuerunt? Excremẽtis certè abundãt quia frigidiores, atque debiliores, atq; ad concoquendum ineptiores longi temporis spatium reddidit: hinc enim excrementis foramina, meatúsque corporis redundant. Vigiles verò, quia sicciores parte corporis solida efficiuntur. Infantes prorsus, quia ex contextu foraminum, & parte solida corporis sunt humidiores, non tantum excrementosos, sed somniculosos quoque esse necesse est.

3 Cur pueri nõ canescunt, cùm humidi ex-

crementosiq; esse soleãt? Quia humidi & calidi sunt: pituita autẽ, vnde canicies, humida & frigida est: adde ꝙ puerorũ caluaria mollis saxéque est instar cutis: itaq; vacans materia & inutilis difflari potest, atque euaporari: seniorum prædura est: tempore nanque obdurescit, ac densa, solida, ossea redditur, vnde rimas in ea natura perduxit, quibus vapores excrementitij efflari, atque euanescere possent.

4 Cur mulieres & spadones canescere celeriter soleant? An mulieres, quia natura frigidæ sunt, atque ex ocij causa sic enim plus materiæ inutilis cõtrahi potest, præsertim si mẽstrua defuerunt. Spadones, quia nõ amplius semen excernunt, sed excremẽtum illud seminis genitale, quod pituitosum est, per totum corpus mistum cum sanguine digerunt.

5 Cur item careant pilis? Mulieres quidem quia frigidę sunt, foramina sui corporis spissiora habent, atq; coarctiora: vis enim frigoris contrahere, constiparéque aptissima est: itaq; exitus pilis denegatur. Spadones verò, quia iusto humidiores sunt, excrementisque admodum redundant: hæc enim ratio est, cur loca, neque præhumida, neq; præsicca, saxosaq;, herbas ædere valeant.

6 Cur pedes spadonum magna ex parte solent deprauari? Quoniam præ nimio, quem

dix

dixi, humore membra admodum madefacta, & emollita, & proinde debilitata gerũt: fit enim vt pondere superimposito corporis, crura parum ad sustinendum valida, peruertantur quo modo harundinem pōdere super annexo, flexi necesse est. Rem autem duram & siccam esse validiorem, inque suo officio stabiliorem. Humidam verò & mollem imbecillam, parúmque efficacem extare, argumento sunt ligna, pelles, funes, atque etiã homines: quippe si qui per luxũ à balneo poculo immodicè vsi sunt, imbecilliores reddãtur: sed si per frugalitatem modicè sese resiccarunt, robusti efficaciores euadunt. Vnde fit, vt spadones quidem effœminati, imbecillique sint, forsitan & vinosi: cùm enim habitu sint frigidiori, auidos esse rei contrariæ verisimile est. Vinum autem natura est calidum. Aethiopes verò, vtpote siccio res, crispi macilenti, musculosi, robustique constant.

Cur iidem vocem reddunt acutiorem?

Quoniam humor ille immodicus fauces canalem asperum cognominatum obcrassans, atque infarciens, longè reddit angustiores: & cùm spiritus per angusta se promat, vocem agat acutiorem, quàm in integris fiat hominibus, necesse est. His enim vox ampla per meatus laxitudines informatur, & ducitur. argumētũ ex tibiarũ foraminibus accipi aptissimè

ſimè poteſt. Humor autem nimius ſpadonũ vel ex eo conſtat, quod percraſſari. & mammas fœmineas explere, & genas habere tumiduiſculas, & pilis eſſe promiſsioribus, & canéſcere facilè conſuenere.

8 Cur è ſpadonibus nonnulli rem aliquantiſper veneream appetant, & amore interdũ teneantur? Quoniam ſunt, qui cùm pubeſcerent, caſtrati, colliſiúe fuerunt, itaque veluti ſemiſpadones ſunt: adde quibus iecur ferventius, & ſeminis conceptacula ampliora, hi veneris vſum ſæpe imaginantur & appetunt, agere tamen quod cupiunt, non poſſunt, quoniam coles eorũ mox emarceſcat, & lãgueat. Spiritus enim qui diutius tumefacit, deeſt: quippe cùm ſemen non adſit, vnde ſpiritus ortus per meatus ſemini attributos deferri ex parte coxarum conſueuit. Quamobrẽ fit, vt meatus illi collapſi perinde atq; in puerili ætate poſsint excæcari.

9 Cur cæteris omnibus noſtri corporis partibus, quas pili integunt, caneſcere conſueuimus alijs verò nequaquã? Quoniã locus iſte calidior eſt, quippe qui conceptaculis, tũ ſpiritus naturalis, tũ ſanguinis ſit refertus: qui etiam, quia laxior, atque ſolutior eſt; idcirco excrementa pituitæ digerere, atque diffiare aſsiduè poteſt: quod quidem argumento cõſtat ſudoris aſsidui alarum.

Cur

10. Cur nonnulli pudore affecti, alis insudare coguntur? Quia pars ista corporis laxior est. Natura quippe ab eo recedit, quod vel reuerendum, vel cauẽdum est, atque paulisper sese cum sanguine colligit, recipitque in venas, atque arterias ampliores, quæ vbi expletæ fuerunt, extillare incœperunt: quod idem etiam euenire ijs nouimus, qui affecti lætitia sunt ob eam scilicet rem, quòd elaxari, resoluíq; corpus totũ, maximéq; alias necesse est.

11 Quam ob causam pallidi qui metuerũt, efficiuntur? Quòd natura humana, vísq; interior quæ corporibus nostris cõsulit, ne quid extrinsecus capiat detrimẽti, continuò fugit, & se ad loca confert penitiora custodiæ gratia: quemadmodum nos quoq; domum eadẽ causa petere solemus: quò cùm properat, sanguinem secum trahit, quo solo vehiculo, alimentóq; vti consueuit. Sanguis autem est qui florem nostro largiri corpori potest.

Florẽ, id est, roseũ & purpureũ colorem.

12 Cur ijdẽ illi cõtremiscere consueuerunt? Quoniam vis etiam animalis per cõsensum vtique naturalem diffugiens, neruos relinquit imbecillos, qui suo robore membra sustinent, firmáq; tuentur. Hæc eadẽ ratio est, cur & aluo fundantur, & mingant incõsultè: musculi nanque, quorum interest meatus excremẽtorum claudere, debilitati retinere amplius nequeunt.

13 Quam ob causam rubescere solent qui gaudent? Quoniam natura sponte rei occurrit, quæ grata extrinsecus accessit: quemadmodum nos amicis, aut liberis obuiam vltrò festinamus. Naturam autem sanguis comitatur, quem suo colore cuti florem posse largiri, pallorémq; ob eius orbitatem oriri proposuimus.

14 Cur erubescere consueuerunt, quos puduit? Quoniam natura sua naturali quadam non arbitrali conscientia verecundatur, ac reueretur quod honorandum, colendúmq; senserit. Itaq; more pudicæ, nobilísq; puellæ cōpescitur, & se ad loca penitiora corporis recipit, atq; occulit: ꝙ cùm agitur, sanguis concitus liberalius fluitat, cutémq; suo colore pertingit. Sunt tamen qui naturam sese protegere copia sanguinis asseuerent: quomodo & manum naturali ingenio tantisper faciei admouere solemus, dum pudore afficimur.

15 Cur nonnulli à vita præ nimio metu discesserūt? Quoniam vis naturalis admodū interiorem subiens partem sanguine calorē insitum, atq; vitalem solitum de corde oriri, obruit vniuersum, atq; extinguit, qua ratione oleū quoq; multū, vniuersúmq; lucernæ infusū flammā potest extinguere: calor q̇ppe corporis ille peraptè flāmulæ lucernæ respōdet. Et verò qui dolore vexantur nimio,

eadem ipsa de causa discessere è vita: interit enim motus interior natiui caloris, quemadmodum ignis quoq; obturatus extinguitur.
16 Cur multi ebriati vino obierunt? Quoniam vini copia naturalem animalémq; vim omnem suo calore opprimit, maximéque id sentiunt, qui calorem insitum exiguum continent, atque imbecillum. Qui enim multus ac validus est, resistere amplius, ac spatio téporis copiam omnem illatam cõcoquere potest. Quemadmodum plus olei infusi flamma tolerat, quæ largior est.
17 Quam ob causam membra senum obtremunt? Quoniam nerui membrorum, & musculi vi sua mouendi priuati nón amplius ęquè partes continere, firmare, stabiliréque possunt: fit etenim tremor, cum põdus quidé membrorum corporis trahit deorsum, animę autem vis sursum eleuat, idque vicissim, atq; assiduè agitur. Hinc enim incurui senes in terram corruunt, & ne id fiat, baculis sese sustinent, & tanquam caducos parietes lignorum adminiculo cõtinent erectiores. Hæc eadem virium imbecillitas facit, vt & vrina, & alui excrementa prodeant inconsultè.
18 Quam ob rem pallescere solent, qui ægritudine succumbant? Quoniam rem tristem natura sentiens, paulatim descendit ad loca sibi penitiora cum sanguine, qui coloris

autor est: minus tamen illi, quàm qui metuunt, pallescunt.

19 Quam ob causam qui lętitia exultant, vementer resoluuntur? Quoniam vitalis vis, & insitus calor foras ad rem lætabilẽ immodicè profluens dispalatur, ac interit. Vnde fit, vt & sudent, & rubeant sanguinis aduentu: calorẽ enim natiuum, ignemq́; ipsum, vt per loci sui appetitionem sursum efferri, sic per alimẽti desideriũ ima petere necesse est. Igitur vtralibet mouẽdi ratione perempta, calor insitus interit, & vis omnis vitalis euanescit.

20 Quam ob causam qui vel anguntur, vel irascuntur, vel amant, frequẽter ampliterq́; suspirare cõsueuerunt? Quoniã qui anguntur, animũ totum ad rem quæ dolori est, cõuerterunt: qui irascuntur, rei qua cõciti fuere intendunt: qui amant, rei tantum incumbunt cuius desiderio detinentur. Itaq; animus conuersus ad id quo solicitatur, negligit, & quasi officij sui obliuiscitur, videlicet vt musculis thoracis vim mouendi suppeditet. Cor igitur cùm neq; per intentionem pectoris aerem capiat, quo ventilari, refrigerariq́; possit, neq; per remissionem seuocet, quæ sanguinis ardor fauillacea excrementa cõmisit, ne stranguletur, animam cogit, & ad desertum officiũ reuocat & hortatur, pluri-

F mam

mam musculis præstet rationem, & inspirationem, expirationemq́; ampliorẽ efficiat, vt & copiam aeris frigidi capiat,& excremẽtorum largam eijciat copiam,ita vt quod vices minutæ, crebræq́; spirandi essent facturę,hoc vna amplior respiratio subministret. Quam rem στενάζειν hoc est, suspirare veteres ab angustia corporis dixerunt: & quidem ad quoddã tempus latè suspirant, idq́; sæpius faciunt:quoniã animus quidẽ (vt dictum iam est) rem à qua excitatur, assiduè dispicit: natura verò aliquando cordis gratia cogit vim mouendi transmittere thoracis musculis ampliorem. Quòd autem in thorace respiratio est,hoc in reliquo corpore seductio spiritus per arterias habetur, ac inspirationi intentio, expirationi remissio respondet. Sphygmus autem,id est,pulsus, ipse intentio meatus,& remissio in corde, & in arteria est.

21 Cur ægrè id genus carnis concoquitur, quod insitiũ appellatũ est? Quoniã sua leuitate fluitat in vẽtriculo per cibi humidi medium,nec eius corpus attingit,quo tactu fieri cõcoctio potest:sed iuxta gulã redundat, cuius officiũ cibis nõ coquendis, sed appetẽdis delegatũ est. Quinetiã foris aquæ iniectum nõ subsidet,sed innatat:quoniã dũ carnes teruntur,spiritus admittitur præleuis,qui cor

σιτ&. insitium.

pus

pus eleuet, & in humore fluitare aptiſsimũ reddat: hinc etiam mollis, ſolutusq́; fortè ta lis ſpiritus, euadat neceſſe eſt.

22 Cur aqua perferuida grata prurientib. eſt? Quoniam cauſa cur membra pruriant pituita craſſa, & perfrigida eſt: hæc autem facit, vt cutis hebetior ſit, atq; ſtupentior.

23 Cur iidẽ balneis delectãtur calidis? Quoniã pituitã calor digerit, vngues excutiunt.

24 Cur terga amplius quàm cæteræ corporis partes pruriant? Quoniam plus pituitæ continent, vtpote quæ frigidiora ſint: quam obrem ſenes pruritus magis exercent, quia frigidiores ſint.

25 Cur homines qui breui ſunt corpore, prudẽtiores magna ex parte ſunt, quàm qui longo? Quoniam animus toto in corpore coactius & cõptius manet, ſi breue eſt: ſi longum, paſſus per longitudinem exoluitur, & hebeteſcit. Vnde Homerus Vlyſſem breuẽ, ac prudentiſsimum refert, Aiacem longum, & ſtultiſsimum prodidit.

26 Cur pleriq; ſtulti liberos prudentiſsimos procreauerunt? Quòd homines ſtultiores cùm concumbunt, totos libidini ſeſe dedunt. Itaq; animo penitus in corporis cõcreationem demerſo, aſtrictoq́; rei tantũ venereæ, ſemen vires optimas tũ rationales, tũ naturales adeptum perfluit, creatq́; proinde

hominem prudentiorem: at homines pruden tes, & docti, semper aliquid vel honesti, vel vtilis animo complectuntur, ne in ipso quidem venereo coitu omnino à rerum studio desistunt: itaq; animo remissiori profluēs se men, expers longè facultatis illius animalis incumbit. Hinc etiam deduci ratio potest, cur homines stulti, atque indocti, filios robu stos maximè procreant, prudentes & docti imbecillos.

27 Cur ferarum animantium stercus minus, quàm vrbanarum fœteat: & damarum, & aliorum quorundã excrementa paulisper aroma redoleant? Quoniam ferè cibo siccio ri, simplicioriq; vescantur, laborantq; vehe mentius. Hominum verò stercus omnium maximè animantium fœtet, quòd vario, humidoq; cibo magis cęteris vtũtur, atq; plus q̃ sit satis, importunè, prius quàm egeamus, gulæ ingerimus, atq; minus nos per laborẽ exercemus, atque minus calore abundamus. Cùm igitur cibus, vel plenè concoqui, vel sa tis difflari non queat, putrescit aliquantulũ, itaq; grauius fœtet.

28 Cur sinapi & piper, & acrium omne ge nus cuti superimpositum nostri corporis vl cerare nimirum potest: deuoratum ventrẽ vlcerare non poterit? Quoniam antè immu tatur, atq; concoquitur, quàm incipiat age-

re:

re:adde quòd eius vehementia hebetaſcit nimio ventris humore: quinetiam cutis ſuam ob denſitatem tempus ad agendum rebus ad motis acribus ſatis adhibet, & quoniam imbecilla eſt,facilè ſentit:at pars inteſtina vna & laxior,& humidior eſt.

29 Cur & præ nimio dolore, & præ nimia lætitia æquè lachrymæ excutiantur? Quoniam qui dolent,ſpiſsitudine meatuum, qui poſiti oculis ſunt,humorem quem oculi continent exprimunt: dolor enim meatus refrigerat,atq; aſtringit,at qui lætantur & geſtiunt,humorem ex laxitate meatuũ effundũt: oculi tamen quicunq; arctioribus conſtant meatibus,lachrymam,neutra de cauſa mittere conſueuere.

30 Quam ob cauſam qui dolẽt, ſumma corporis parte palleſcere conſueuere? Quoniã vires naturæ cùm ſanguine partes interiores corporis ſubeant, ſicut ſuperius dictum eſt:ſanguis autem eſt, qui ſummam corporis partem calfacere poſsit,& laxare.

31 Cur ſæpenumero euenit,vt qui mingũt etiam flatum ventris extrudant? Quoniam veſica plena vrinæ intumeſcat,& premat, atque adducat rectum inteſtinum. Itaq; vrina dum egeritur,inteſtinum illud relaxatur, & flatibus inteſtinis incluſis libertatẽ effluẽdi cõcedit. Sunt tamen qui,dum vrina ſecer

 nitur,

nitur, consensum quendã membrorum effici omnium censeant.

32 Quamobrem qui oscitantem viderint, oscitare incipiant? Quoniam natura animãtium consentiens inter se, afficiq́; mutuò aptissima est, maximéque brutorũ. Hinc vbi è grege asinorum meiere vnus adorsus est, cæteri quoque omnes identidem faciunt.

33 Cur sanum lippiens sua aduersa valitudine afficiat, sanus verò lippientem sua bona valitudine emendare non queat. Quoniam oculi humidi, molles, affectuiq́ue opportuni sint: adde ꝙ sanitas tẽperies quædã sit corporis, morbus autem intemperies: faciliusq́; modicus habitus ab immodico mutetur, vertaturq́;, quàm contrario meritò lippitudo, quæ habitus quidẽ immodicus est, sanitatem, habitum laudabilem celerius mutat: omnem mutationem autem ob naturalẽ consensum corporum fieri certum est.

34 Cur numus, aut pomum in aqua demersum amplius seipso videatur? Quoniã aqua submerso adhærens corpori, eadem afficitur qualitate, coloremq́; proinde trahit eũdem, quo fallere oculum possit, quasi corpus amplius sit, cùm vndique aqua continetur. Hac enim eadẽ ratione sol quoq; & luna, & errores omnes cùm vel exoriuntur, vel occidunt, corpore esse ampliori videntur, quippe cùm ita

ita proximum cœlum recipiat eãdem qualitatem,afformeturq; consimilius.

35 Cur quadrata è longinquò rotunda esse videantur? An quia quadrati angulos è longinquo percipere oculus nequeat,quibus detractis, rotundũ videtur quod relinquitur.

36 Quam ob causam cùm aliquid procul percutitur,ictum statim cernamus, strepitũ lentius audiamus,quanquã vnà cũ ictu strepitus oriatur? quia visum tenuiorem atque acutiorem quàm auditũ habemus. Visus igitur anticipare vtpote acutior potest, auditus vt crassior, lentius suo fungitur munere. Eadem hæc ratio est,cur in attritu cõfrictuq; nubium,ictum,quod tonitruũ appellamus, & ardorem cui nomen fulgur inditum est,non ex æquo percipiamus,sed fulgur primum videamus, pòst tonitruum audiamus: quanquam ictus vel prius tonitruum,quàm fulgur efficiat, vel vtrunq; simul cõmittat. Ergo vel hac in re visus vtpote agilior,& tenuior præcurrit, atq; anticipat: auditus: vt crassior & retardior postmodum sentit.

37 Quamobrem ex frigoris vehemẽtia partes nostri corporis cæteræ rigeant omnes,facies minimè,cùm hęc vna detecta frigori pateat? An propter consuetudinẽ,facies enim quòd semper detecta est: aeris mutationibus insueuit: iuuat autem plurimũ ad resistendũ

consuetudo, atque exercitatio.

38 Quam ob causam bilis suo cōceptaculo affectu admodum facili complexa nunquam id corrodat: vbi verò in dentem corpus solidissimum paulisper decubuit, illū corrodat atque interimat? Dixerim, quia natura, vt in illo vno corpore bilis cōtineatur, statuit: vis enim naturæ plurimū ad prohibendum ne quid officiat valet. Constat hoc etiam rebus alijs: fœtus enim decem ferè menses in vtero permanens, nullum ponderis sensum gerenti fœminæ mouet: at si quis flatus eodem ruat, tormēto protinus excitatur, & pōdus sentitur, & distentio rapit intolerabilis. Arteria item aspera spiritus vnius conceptaculum est, ita, vt si quid cibi, aut humoris in eam delapsum sit, strangulatio sequatur, & tussis subita: natura enim non cibo, sed spiritui viam hanc vni vendicauit.

39 Cur alij balneas sitibundi ingressi, extincta siti egrediantur, alij contrà? Qui habitu sunt sicciori, siti balneo humefacti absoluūtur, præsertim si non penitus tabeant siccitate. At qui humidiores sunt, & siti omni vacātes, ijs humor per sudorem absumitur, itaq; sitis creatur, quippe quæ siccitate oriri solita sit.

ῥάφανον radicem reddit.

40 Quam ob causam radice per cibū ingesta, alij fœdè eructant, alij nō? Quorū ventri

calus

culus non vitiosis excrementis, maximéque pituitosis redũdat, horũ eructus purior est: quorũ autem illis redundat, impurus, & malè olens: radix enim vim calfaciendi, incidẽdi, extenuándiq; materias obtinet, flatusq́; ex humoribus mouet, quos per ructum retrudit, ac reijcit. Ita feces quoq; diri odoris si immotæ manent, fœtorem non spirant: si mouentur, ampliter spirant. Haud enim audiendi sunt illi, qui radicem ipsam vitiosam natura, & fœtido constare genere censent: argumento, quòd etiam foris tam marcida malè olet: nam si id esset, omnes qui eã edissent, fœtidum eructarent.

41 Cur summis frigoribus digiti & omnino extrema corporis nigrescant, & decidãt? Quia vis summi frgoris, calorem insitum ad corporis profunda impellit, & claudit: itaq; extrema, quoniam vires animales nequeant adipisci, primum liuent, deinde nigrescunt, & moriuntur: decidũt verò propterea, quòd natura reliquo suo corpori cõsulens, astringit ad se quod integrũ est: relinquit, atque reijcit, quod mortuũ vacat. Extrema ita affici possunt, eò quòd parum carnis, calorisq́; obtinẽt: hinc enim & in genere stirpiũ, quæ infirma laxioraq́; & minus calida sunt, frondes hyeme ineunte amittũt. Errãt enim qui principiò calorẽ innatũ, vim aduersam fri-

goris aufugere introrſum exiſtimẽt: proinde coactũ,& quaſi recreatũ proficiſci vniuerſum larga cũ copia omnibus auxilio mẽbris itaq; feruore nimio extrema poſſe exuere: nam dum intus manet,cogi melius poteſt.

42 Quamobrem qui extremis perfrixere, ſi membra igni admoueant, doleant vehemẽter? Hoc vniuerſum & ad ſubitam qualitatis mutationem accidere arbitrandum eſt: fit enim vt ex multo frigoris, repente trãſeant ad multum caloris. Omne autẽ quod immodicè vniuerſumq́; malo agitur habitu, dolorem naturæ infligere poteſt: ſicut quod per habitũ bonũ modicè,atq; ad naturalẽ conditionẽ vniuerſum mutatur:naturã verò vehementer ꝑmulcet,atq; oblectat:corpus enim humanũ habitu temperatiori, quàm cætera animalia conſtat.

43 Quam ob cauſam qui piper, aut panis inciſum grandiuſculum deuorarint, ſingultiant? Qui ventriculũ mundũ, & ſentientẽ, & calidũ habẽt, hi celeriter piperis acritudine mordẽtur: quo morſu ſtomach⁹ ad repellenda rẽ, q̃ id efficit, excitatur: itaq; oritur, qui ſingultus vocatus eſt. Atqui ventriculo ſunt frigidiori,pituitoſo,atq;hebetiori,hi lẽtius ſingultiũt. Quinetiã q panẽ inciſum iuſto amplius deuorarint,oppreſſi magnitudine panis, ſingultire cogũtur mẽbrorũ enim

natu

natura nequit quiescere, quoties aliquo detrimento infestatur. Piper igitur qualitatis suę acritudine facit, quòd singultus obueniat: quomodo bilis quoque interior pungit & concitat. Panis verò sua opprimens quantitate, idem committit more pituitæ, quæ singultum aggrauando ciere potest: respondet enim piper bili, panis pituitæ: vtraque verò proxima rebus extrinsecus infestantibus dixerim, spinis & lapidi. Piper enim & bilis acumini spinarum respondent, pituita & panis lapidum ponderi.

44 Quamobrem vitia, quæ in vnguibus digitorum constiterint, dolore afficiant vehementi? Quoniam nerui ad extremos vsque porrecti, digitos suis ipsis excrementis vngues cõficiũt: sicut etiã dẽtes in gingiuis. Cũ igitũ vis quæ per neruos autor sentiendi præstat, profluens extremis insistat digitis, eò se colligẽs augeatur aquæ modo, quæ in cõpita cõfluit, cõstat eò magis dolorẽ posse amplificare, quoniam plus sensus vitijs augetur.

45 Quamobrem ijs qui panem incisum grãdiusculum deuorarint, & ob eam rem singultire incipiunt, retentio spiritus singultũ sedare possit? An quia stomachus ad asperam arteriam positus est, idcirco premitur ab ipsa arteria, & instringitur, ita vt panis intrusus in vẽtriculũ excutiatũ: quo excusso, põ

dus

dus tollitur quod ſingultum ciere poteſt.

46 Quam ob cauſam qui ex pane ſingultiunt, ſoluantur ſingultu cùm triſte aliquid audierint? Quoniã ſunt intenti ad hoc quod ægritudinem attulit. Cùm enim vis animalis aliorſum conuerſa, mouere thoracem deſinat, ſpiritus parum tantiſper affluit: itaque coactus ſingultum præ ſua copia ſedat, vt dictum iam eſt.

47 Quam ob cauſam cùm picturas intuemur, ſi propè aſtamus, colores plano contineri omnes videamus: ſi procul, partim cauo, partim deuexo repræſentari neceſſe eſt? Quoniam vis conſpiciendi, quoties per longum extenditur interuallum, langueſcit, atq; ita colorum profunda diligentius nequit explorare, ſed partem albiorem deuexam videt, nigriorem cauam. Album enim quoniã lucido proximum, foras verſus elucet: nigrũ vtpote obſcurum, introrſus nitet. Hic adijci illa congruum iudico: Artium aliæ materiã transformare ſolent: vt cùm fictor æneum equum, bouem, aut quod aliud animal conflando, aut ducendo hominẽ, aut vas aliquod affingat, videlicet materia æris à forma in formam immutata: aliæ per adiectionẽ agũt, vt quæ cera, aut luto effigiant: aliæ per demptionem, vt quæ animal ſculpẽdo afformãt: aliæ per compoſitionem atq; appoſitionem,

atq;

atq; conglutinationẽ, vt ars ædificandarum ædium,aut nauiũ,aut ars textoria, aut lignaria Sunt prçterea quę per habitus alteratio nem,penitiorémq; immutationẽ fiant, quẽmodum natura genus animalium ex femine creare folita eft. Non defunt quæ per habitus mutationem, atq; additionem prodeant corporis,quomodo natura membra enutriẽdo augere vtiq; confueuit: addo etiam quæ per colorum miftionem,atq; adiectionẽ corporum conficiantur, vt artem pingendi fuo fungi officio nouimus.

48 Cur aqua frigida neruis officiat,calida non profit,fed talis quoq; aduerfa fit? Nam fi quid noxiũ eft,contrariũ eius commodum effe neceffe eft:haud enim fieri poteft,vt cõtraria modo cõfimili efficiãt. Dixerim aquã non quà eft calida,poffe officere,fed quà calida & humida:neruorum etenim ictus,quoniam fumma in neruis fenfio eft, contendi, aftringíq; defiderant: quod humor præftare nequit,imò neruos emollit,laxat, ad cariem ducit. Calorem verò neruis haudquaquam effe incommodũ conftat,argumento olei, cuius perfufiõe iuuari neruos palàm eft,eò fcilicet,quòd aliquid obtinet acerbitatis. *στύψεως, acerbitatis astrictionis.*

49 Cur poma obeffe fua frigida,humidáq; natura pofsint:aqua quæ frigida, & humida eft,non tantundem officiat? An quòd aqua po

pomis tenuior est, ac digeri celerius potest, idcirco nō ex æquo offendit, præsertim cùm membra firmare aliquantulum valeat.

50 Quam ob causam pleriq; cibos crassos atq; difficiles concoquere facilius possint, vt carnes bubulas: faciles, & succi compotes laudabilis ægrè concoquant, vt pisces saxatiles? Rationem alij ad consuetudinem referunt, alij ad habitum quendam naturalem ingenio humano inexplicabilē, alij ventris calore immodico cibos cōcoctu faciles vltra modū pro sua facilitate cōcoqui, itaque perfringi, corrūpíque cēsent: difficilè verò, & quod modicè immutatur, concoqui tantū, nō præterea quicquā vitiari: nam & paleæ, quoniā perquam facilè afficiuntur, in cinerem vertuntur ab igne largo, & rapido: quod ligno querno accidere non potest.

51 Cur farina ordeacea extinguere inflāmationes possit, cùm frigidū omne cogendi, densandíque, non digerendi vim habeat? Dicendum, non vi refrigerandi, sed tergendi, discutiendíque farinā posse digerere ordeaceā: scindit enim, & dirimit. Et verò pleraq; alia rem sibi contrariam efficere queunt, videlicet non ratione primaria, & per se, sed secundaria, & per accidens. Exempli gratia: apium quod calidum est, febrē minuit, nō eò quòd calidum, sed quòd materias infestantes discutere

tere atque detergere poteſt,& vim mouendi vrinam habet. Iris item & hyſſopum herbæ, quamuis calidiores,proſunt tamen ad laterum dolores,quoniam materias incidũt,quę inflammationem membranę coſtis ſubditæ excitant. Quinetiam aquę perfuſione frigidæ neruorum diſtentionem ex materia ortam,frigida ſedatam aduertimus,per accidẽs ſcilicet caloris interuẽtu interioris. Quoties igitur ex ſe nullo interueniẽte medio quicquã agit,propriè,rationéque primaria rẽ efficí dicimus: at ſi non ex ſe, ſed per aliquod mediũ agat actionẽ,per accidẽs,rationéque ſecũdaria proficiſci dicere cõſueuimus.

52 Cur antè quàm balneas introeamus,tepidam egeramus vrinam· cùm diutius intus manſerimus, frigidam? Dixerim quaſi per comparationem alterius ad ſolitum euenire: vrina enim cũ tepida effluat verè foras,quoniam noſtrũ corpus iam frigidũ eſt,tepidũ quod emingimus,corporis cõparatione ſentitur:at verò intus,quoniã plus quàm vrina corpus recaleat, frigida eſſe videtur, quanquam aliquantulo calidior eſt. Conſtat hoc etiam, quòd ſi Balneas ingreſſus, prius quàm recaleas te recipias in labrum, aqua quę calida leuiter eſt,feruens admodum ſentietur: ſed ſi poſtquam concalfactus es labrũ adieris,nõ ex æquo feruore eandẽ percipies.

Cur

53 Cur aqua interdum locis effossis maritimis dulcis comperiatur? Causa, quòd pars maris tenuior dulcis est, crassior salsa. Quantum igitur tenuius est, dulcéq; est, hoc per terræ foramina transmissum, liquatúmq;, in ipsam se condit tellurem, quòd ea effossa cōperitur. Hæc eadem pars maris tenuior efferri quoq; in cœlum, atq; in humorem dulcē, ac in pluuiam euadere solita est. Crassa illa resiccata, cocta transit in salem. Quæ igitur littore laxiori cōtinetur, salsa propterea est, quia crassior quoq; humor terrã subire per meatuum amplitudinē potest, qui salsus est.
54 Cur aqua puteorum per hyemem calida, per æstatem frigida est? Quoniam contrarium omne suum vitare contrarium semper solitum est. Cùm igitur frigidum, quod calido contrarium est, atq; exitiosum, fugiat per æstatem, cùm cœlum recalet, se ad ima telluris recipiat necesse est, quoq; euenit, vt aqua frigida efficiatur. Contrà per hyemem quoniam extrinsecus frigus vergit, calor ad ima fugiens, aquam tepefacit: cōtraria enim per idem loci & temporis simul manere natura noluerat.
55 Cur in Aegypto, quæ terra calidissima est, vinum frigidum nasci soleat? Ratio eadē illa est, quàm superiori reddimus quęstioni: calor etenim facit, vt frigida omnis qualitas
dēse

deferat se ad radices vitium, itaq; illas refrigerat: quod cùm stirpibus commune eueniat omnibus, vites amplius sentiũt, quia molliores, atq; affici opportuniores sunt.

56 Quam ob causam aquá, quæ feruida demissa in puteum est, frigidissima fiat? Quoniam frigor putei calori pugnans, aquæ demissæ, facileq; præ suá frigidissima copia superans, caloré vniuersum expellit, magnáq; cùm vi permeat per aquam, atq; ita vehemẽter eam refrigerat.

57 Quamobrem cùm bestiola oculo inciderit aliqua, cõprimi alterum prodest? Quoniam spiritus visui à natura delegatus, non præterea adfluit, sed se colligens, copia larga redundat: itaque ad apertum oculum suà copia deriuatus, implet illum, & tumefacit, & in priorem partem reddit propensiorem: vnde fit, vt quod incidit infirmum ac leuius expellatur. Fortasse spiritus quoq; ipse vniuersus occurrens, per foramina oculi bestiolam reijcere potest.

58 Quam ob causam qui in faciem percutiuntur, ignem videant? Quòd spiritus visui accommodatus, extenuatus per ictum ardet, profectúsq; in aeré talis videtur, qualis per ictum redditus est. Sic enim & duobus lapidibus, aut ferris mutuò attritis, aer interueniẽs ictus extenuatúsque maiorem in modum in

ignem conuertitur: quòd idem & in nubibus euenire certum est.

59 Cur non lapides omnes per mutuum attritum ignem excutiant? Quoniam sunt qui corpore soluto, leui & laxo constent: haud enim æquè per attritum aer extenuatur, cùm nullo vehementiori afficiatur ictu propter corporis leuitatem: & cedens quoq;, & se in foramina laxioris cõtextus recipiens, non omnis pari modo percussus recalescere potest. Hoc etiam per attritum lignorum mutuum accidit. Ignis verò quẽ de sole & aqua excipimus, reflexu radiorum solis ad vitrũ, ac inde reditu ad planũ contrahitur: fit enim ita vt aer amplius concalfactus ignescat, quo modo etiam in speculis agitur.

60 Cur scalas facilius descendamus, quàm ascendamus? Quoniam in descendendo pondus nostri corporis iuuat, vt pronius deferamur: at in ascendendo, vires dum pondus corporis sustinent, atque efferunt, laborant: sic enim & lapis facilius deorsum, quàm sursum fertur: nam graue omne deorsum ferri aptissimum est.

61 Cur pueri statim vt ex vtero parentis in lucem venerunt, plorare incipiant? Quoniam sensum iam & naturam alienam sibi experiuntur: quippe qui ex corpore calido & molli, quo continebãtur, ad aerem frigidũ

pro

prodeant: fortasse vel luce ipsa perculsi, con tristari, vociferaríq; incipiunt. Haud enim illi audiendi sunt, qui animum dicant, quòd amisso cœlesti domicilio corpus inhabitare terrenum occœpit, idcirco infantem cogere dolere atq; plorare.

62 Cur apes, formicæ, muscæ, atq; ad summā animalia insecta oleo pereant? Quia spirandi meatus continent angustissimos. Oleū enim, quoniā lentū est, intersepit, & claudit iter, ita vt via spiritui omnis denegetur: qđ cum accidat, interitum sequi necesse est.

63 Cur flando calida refrigerare, frigida tepefacere possimus? Quoniam nostra respiratio calida est: spiritus qui ore profluit, qualitatem abolere contrariam potest. Calida vero refrigeramus, eò q calidam etiam qualitatem mouerimus, atq; digesserimus.

64 Quam ob causam carnes, quæ lunæ plenæ expositæ pernoctarunt, putrescant, & pereant? Quoniam aer orbe lunæ completo calidus reddi solet, & humidus: quæ quidem qualitates putredinem contrahunt: ita enim à natura sancitum est, vt si calor & humor modicè adsunt, concoctionem efficiant: si humor paulò exuperat calorem, putredinem moueat: si nimium, extinctionem committeret: si calor valde humorem vincit, deustionem adduci necesse esset. Luna

verò cùm quadriformi notetur habitu, primò cùm æqua portione diuisa est, humida & aliquantulum calida regit: secundò pleniter orbe calida, & quodammodo siccior est: tertiò cũ senescit, sicca & frigida redditur: quartò cùm luce omni exhausta silet, frigida, humidáque euadit. Tum enim expers est radiorum solis, quos calidos esse nemini ambiguum est.

65 Cur piper & sinapi, si solida deuorẽtur, calfacere nequeant, si cõtusa nimirũ queant? Quoniam quæcunq; non actu, sed potentia suas continent qualitates, aliquod extrinsecus desiderant auxilium, quo suam potentiã ad actionem promant. Cùm enim per contusionem tenuiora reddantur, meatúsq; corporis altius subeant, atque à calore moueantur natiuo, meritò iam suam exercere potentiã valent. Hæc eadem ratio cæteris quoque qualitatibus afferẽda est. Rerum autem quę sua qualitate agant, aliæ actu proferunt qualitatem, vt aqua, ptisana, lac: sunt enim hæc humida ex se, atque frigida, præsidij nullius indigentia exterioris quo refrigerent, atque humefaciant. Consimili modo & sal, & terra, & reliqua generis eiusdem: sicca enim cõstant natura tam potentiá quã actu, & facie. At mare & feruida naturæ fluenta, faciem quidem humidam præ se

ferunt

ferunt:ſicca verò potentia intelligũtur. Cõtrà panis & ſemen lini, cùm ſiccam præ ſe ferant ſpeciem, humidam potentiam ſortiuntur.

66 Quamobrem plæráque omnia animalia videre interdiù queant, noctu nequeant? Quoniam ſpiritum vſui viſus accommodatum, habent craſsiorem, quàm vt aerem permeare ad rem vſque videndam valeat: craſſeſcit enim per noctem, cùm ſolis abſentia refrigeretur: extenuatur interdiu beneficio aeris, qui tenuis, & calidus eſt. Feles tamen & hyænæ, & veſpertiliones contrà ſe habent: cùm enim interdiu nihil ferè videant, acutè omnia per noctem conſpiciunt: ſpiritũ quidem illum viſorium, & tenuiſsimum, & dilucidiſsimum habẽt, ita vt per noctem hic modicè incraſſeſcens, idoneus ad rerum conſpectum reddatur: per diem luce pręclara ſupra modum extenuatus expẽdatur, & euaneſcat. Quamobrem leones quoq; per ſolem ingredi acriorem nõ patiuntur: ſunt enim acie oculorum acutiuſcula, & ignem interdiu ijdẽ ob eam rem fugiunt, conſtant talem leonis aciem eſſe argumento pupillæ, quæ præfulget, atque etiam partis humidæ oculorũ dilucidiſsima eſt.

67 Quare cùm per noctem inter dormiendum oculos repente aperiamùs, lucem percipimus

pimus? Quia spiritus videndi coactus, amplificatúsque in dormiendo vniuersus larga copia erumpit per tenebras, atque elucet: itaq; speciem quandam lucis meritò potest conspicari.

68 Quare quos puduit oculos deorsum vertere soleant? Quoniam oculos speculum planè animi natura extruserat: quippe cùm cæteras quoq; affectiones animi per oculos intelligamus, videlicet cùm angitur, cũ irascitur, cùm verecũdatur. Quòd cũ animus personam quampiam reuerẽdam respicere liberè, atque alloqui audentius temperet, palpebras trahi deorsum à musculis cogit, quasi occulens partem qua facultas conspiciendi administrari solita est.

69 Cur sedes audiendi humorem omnem inoffensè præterquàm aquã patiatur? Quòd aqua prę sua frigiditate neruum illico audiẽdi ministrum subit: frigus autem omne neruis inimicissimum est.

70 Quam ob causam cùm ventus futurus vehemens est, splendores quidam tanquam stellæ discurrent, aut tanquam fulgura coruscent, potissimum per cœlum serenum & sudum? Dicendum iam moueri ventum incœpisse: verum nobis, vt corpore constantibus crassiori, atque ad sentiendum hebetiori, nondum patet: aerem tamen superiorem vt te-
nuior

nuiorem, ac ætheri proximiorem mouendo incendit, atq; ita nos partes illius more scintillarum duci cernimus: pôst vbi ventus inualuit, aerem quoque familiarem hunc terræ, & crassiorem mouet, cuius agitationem percipimus.

71 Cur ventus vehementius per loca spiret angusta, quàm per ampliora? Quoniam vnũ in locum coactus, vires auget, robúrque pro suo profundo accipit amplius: at verò expãsus, diffusúsque per spatia laxiora infirmus redditur, atque imbecillus: hinc ignis quoque & aqua, & qualitas omnis coacta validior, quàm expansa est eadem ratione.

72 Quamobrem nõnulli cùm magna posita procul videre nõ possunt, parua in propinquo cernere queãt, quos myopas ideo cognominamus, quoniam non nisi conniuendo respiciant? Dicendum spiritum, cui videndi officium deputatum est, tenuem, syncerúmque in his esse, itaque longè deductum, vt rem apprehendere non possit: propinqua tamẽ, vel parua explorare suam ob tenuitatem, synceritatémq; non immeritò potest. At qui etiã minima è longinquo cernũt, vt senes quoq; aliqui faciunt: his causa contraria reddi debet, quòd spiritum oculorum crassum, largũ-que habent, opúsq; est ob eã rem moueri lõgo itineris spatio, videlicet vt attenuetur, &

ad rem percipiendam reddatur idoneus.

73 Quam ob causam canes soli ex omnium animantium numero colligari post coitũ venereum soleãt? Quoniam & ceruix vuluæ caninæ angusta est, & coles in vsu venereæ rei inflatur ac intumescit, nec protinus retrahi potest: adde quòd semen lentũ glutinosumq́; est: vtrunq; verò per immodicam siccitatẽ accidere intelligimus: nam & indensare, arctiúsque colligere membra, & humores stringere, atque durare siccitas potest.

74 Cur soli animãtium canes rabiant per æstatem? Censendum id fieri propter habitus amplificationem. Canes enim cùm semper suapte natura habitu licciori constant, tum per æstum magis resiccantur, & tabent: humor enim contentus in his, totúsque habitus concalfactus, resiccatúsque supra modum incenditur: itaq; ritu hominum per febrem insanientium furiunt, & saliuam siccissimam rubiginosissimámque emittunt, incendi totum habitum constat, eò quòd & frequẽti ore anhelant, & oculos habẽt igneos, & fauces reserant, oreq; hiscente vagãtur, vt refrigerẽtur. Cauda item præ nimia siccitate horret, tabescit, extenuatur, nec inter eos quilibet rabit, sed qui siccissimus est. Placet quibusdam sydus quoque caniculæ rabiem canibus per delibationem quandam cœlestẽ atq;

influ

influentiam emoliri.

75 Cur qui rapidè, inconsultéque inciduntur, minus doleant quàm qui consultò? Quoniam alteri animo sunt occupato cuique negotio, vt ex æquo sentire præterea non possint: alteri suum animum ad mẽbrum id vertunt, quod secandum est, atq; ita, vt amplius sentiunt, sic vehementius doleant.

76 Quam ob causam qui onera portant, aut trahunt, cùm cantu ambulare consueuerũt? Quoniã dum animus modulis permulcetur, attendítq; numerorum suauitati, minus sentire potest: itaque minus ab onere angitur. Hæc eadem ratio est, cur lugentibus tibias atque tympana adhibeamus, & cur ad eos qui vel morte suorum anguntur, & mœrent, vel morbo laborant, homines congregari, varióque vti sermone solitum sit: animus enim cũ se ad verba transferat, minus rem sentit aduersam: vnde veteres varia scenarũ oblectamina sibi excogitarunt, vt animum solatijs, modò his, modò illis exceptum angore seiungerent.

77 Cur Aethiopes magna ex parte cùm febricitant, intereant, & cùm lippiuerint exulcerentur? Quoniam calidi sunt nimium, & sicci: fit enim per febrem, vt omnis elementorum destruatur constantia: quandoquidem humor qui est in his exiguus, absumptus at-

que abditus, facit vt tota elementorum constructio resoluatur: calorem enim deleri per alimenti inopiam necesse est: qui cùm defuerit, frigus oriri nulli dubium est. Quinetiam siccitas humore intercepto exuperat, quapropter mortua corpora, sicca & frigida sunt. Vnde Homerus cùm ex elementis duo quæ tenuissima & leuissima sunt, abire, & euanescere, duo reliqua manere corporibus mortuis nosset, deprecatus in hunc modũ est: Sed Dij vos omnes faciant vndámque, solúmq;, videlicet gelidos & siccos. Exulcerantur per lippitudinem oculi, quoniam sanguis bilé ex inflammatione accipiens, oculos præ nimia acritudine exedit, & lacerat.

78 Cur in conuiuijs poculis modo contrario vtamur? Cùm enim comedere incipimus minuto bibimus poculo: cùm satiati sumus, amplo iam agendum censemus: hoc etsi contemnendum potius quàm discutiendum videtur, habet tamen causam non ineptam. Vt enim epularũ gratia crebrius bibamus, à minutis incipimus poculis, atque ad ampliora finimus: quippe cùm minuta implere satis, vbi potare liberalissimè libuit, non queant. At si ab amplioribus incipiamus, ocyus expleri necesse est: itaque frequentius, quod epulantes decet, haurire non possimus: adde ꝙ natura largo protinus, vniuersóque haustu

excepta,rem molestè fert alienam,&copiam omnem successiuam aspernatur. At verò minutis exorsa,paulatinis amplioribus assueta, copiam quoq; familiarius demum admittit, & patitur.

79 Quam ob causam qui aqua intercute laborant, assiduè sitiant cùm aqua sint pleni? Quoniam humor qui in his nõ digeritur,sed putrescit,salsus quoque efficitur,atq; ita stomachum resiccare potest,præsertim cùm febriculæ adsunt: ad hæc quantò venter amplius intumescit, tantò reliquum corpus minus ad portionem capiens alimentum resiccatur: vnde etiam extenuari consueuerunt: maxima enim pars cibi conuersa in aquam, ortum, amplificationémque vitij exhibet.

80 Cur per conuiuia, vt inter initia cibi,& antè quàm impleamur,angustia premimur: sic post satietatem,atque ad finem cœnæ relaxamur,neque vllo accubandi cœtu adduci præterea consueuimus? Quoniam principiò omnes præ nimia edendi auiditate ad partem lectisterniorum exteriorem tendimus: hinc euenit porrò, vt non mediocri premamur angustia. At post satietatem,alius in partem potius vergit inferiorẽ,alius in latus discumbit,alius itẽ erectius sedet,alius vel priorem in partem inclinatur,vel in posteriorem

paulò resupinâtur, atque ita efficitur, vt post satietatem relaxemur: adde quòd omnes inter edendi initia in pectus propensi, & in lata enixi corporis accubamus, itaque euenit, vt angustia premamur necesse sit.

81 Quam ob causam cùm tres corporis nostri materię simplices, vniforméśque sint, nõ tres quoq; morbi vniformes, atque simplices veniãt, sed plures? Duplex enim in qualibet materia genus est ægrotandi, videlicet continens, atque intermittens. Censendum propterea id accidere, quoniam non tantum ex materijs morborum discrimina oriuntur, verum etiam ex locis: calida enim tenuisq; materia febrem acutam, breuem, ardentémq; efficit: frigida & crassa, hebetem & longam: sic enim & ligna quæ calida & siccissima sunt, vt tedæ, & laurus, ingẽtem excitant flammã, atque ocyus absumuntur: at quæ humida & viridia, ignem humilem reddũt, & fumosum & lentius deuruntur. Locus item si amplus latúsque sit, celerius pleniúsque accendit materiam, ob eam scilicet causam, quòd quantum materiæ vitiatum est, coactum eodem in loco substat, perpetuáque via accensum vitat. Sed si angustus, exiguúsque sit, vt nõ totam sed particulatim materiam capere totã possit, febrem imbecillam creat, & diuturnam. Ergo si materiæ naturam & locum coniunxeris

καὶ ὑφ' ἓν ὅλον ἐξάπτεται συπόμενον. Sic Politianus: Vna õnis .s. humor putrefactus accẽditur.

xeris, numerum omnem comperies febrium, quas putrens materia contrahere poteſt. Nā ſi in amplis conceptaculis, id eſt venis atque arterijs flaua bilis putreſcit, quoniam calida eſt, febrem accendit ardentem, acutam, breuem, qui ardor vocatus eſt. Sed ſi pituita frigida in paruis venis & arterijs cuti propinquans putreat, febrem imbecillam, & longā mouet, cui nomen quotidianæ inditū eſt. Itē ſi flaua bilis paruis in cōceptaculis putret, febrē creat breuē, diuturniorem tamen quàm ardor ſit, quam tertianam, vel acutam ſimplicius nominamus. Sed ſi pituita in amplis putret conceptaculis, febrem excitat quotidiana aliquantulo breuiorem. Pari modo & atra bilis, ſi amplioribus venis putreſcat, quoniā tota vno tempore incendatur, breuem agit quartanam: at ſi in paruis, diuturnā: accidit enim vt ſimul & materia frigida, craſſa, immutarique difficilis ſit, & locus arctior obſiſtat, ne bilis tota ſimul deuri poſsit, & abſumi.

82 Cur febris quartana diuturnior ſit quā quotidiana, cùm pituita, quæ frigida, craſſa, lentáque ſit? quomodo etiam atra bilis, quæ quartanam agit, frigida, craſſa, atque etiā lōgè minor, quàm pituita contineatur. Quoniam pituita, quamuis frigida & craſſa, tamē humida eſt: humidum autem quodque facilè immu

immutari potest. Atra bilis sicca & frigida est: siccum autem omne difficilè immutatur. Captiosè igitur agunt, qui missa, & quasi operta reliqua aduersaque qualitate frigidi, vnius affinitate, & pituitæ copia ratiocinantur: adde quòd pituita naturæ accõmodatior est, quàm atra bilis: vnde per esuritionem pituita pro alimento natura vti consueuit. Febre igitur quotidiana vrgente, natura quantum pituitæ vtile comperit, totum id ad corpus alendum cõcoquit, atque dispensat: quãtum autem inutile est, id putrescens, accendere potest febrem.

83 Quamobrem materiæ nostri corporis cùm quatuor sint, putrescantque omnes, genera febriendi non quatuor, sed tria cõstant? Quoniam sanguis naturæ familiarior est, alimentúmque suppeditat corpori: hic enim si abundat, plethoram, id est, repletionem tãtummodo creat: si putreat, nõn sanguis præterea esse potest, quippe qui recalescens flauam in bilem trãseat. At reliquæ omnes materiæ, si superent, vitia per cutẽ maximè pariunt, vt vlcera, quæ à serpendo herpetes appellamus, vt cãcros, vitiligines: sed si putrẽt, febrem excitare consueuerunt.

84 Cur si per parietes inuicem obiectos fenestræ sint, accidat, vt altera clausa, nõ præterea multus ac vehemẽs ventus irrumpere

per

per alteram pofsit? Cenſendũ hoc propterea euenire, quoniam aer excitus, id eſt, ventus non niſi corpore ſtat: ergo altera clauſa, aer qui ingreſſus per alteram eſt, domum replet: & quoniam corpus eſt, nihil amplius aeris ſu per ingredi patitur, ne corpus in corpus admittatur. At ſi feneſtra aperiatur, aer qui domum præoccuparit, pulſus per eam extruditur, itaque locum exteriori dat aeri, & cedit, vt liberè ingredi valeat: qui etiam ipſe per obiectam feneſtrã curſu conſimilis efflués, facit vt alius per alteram admittatur: quòd cũ aſsiduè agatur, impetus aeris, & agitatio vehementior excitetur neceſſe eſt.

85 Cur hominũ qui amoribus detinentur, partes poſtremæ aliàs frigidæ, aliàs calidę efficiuntur? Cẽſendum id propterea fieri, quia quoties angũtur, deſperántq; potiri ſe poſſe, quam ardẽt: calor inſitus in profundũ ſe cõtrahit cũ natura, itaq; extrema omnino refrigerantur: & pallent verò ob eam rẽ, & triſti vultu demiſſóq; redduntur. At verò quoties contrà vel ſpem obtinent bonam, vel admodum excãdeſcunt, calor ille natiuus idem ad cutem cum natura effunditur: itaque calidiores, rubentioréſq; redduntur. Quam ob rẽ pictores cupidinẽ aliàs triſtẽ, anxiũ, iacẽtemq; pingũt, aliàs hilarẽ, ſubridentẽ, volitantem: puerũ item eundem repræſentant: quoniam cupi

cupido vehemens quidem eſt,ſed nō diuturna & ſtabilis. Amor enim honeſtus perpetuò vel inter bonos amicos eſt,vel inter parētes,& liberos, vel inter maritum & vxorem: inhoneſtus ille parum edurat, magnaq́; ex parte inter externos, parumq́; cognitos oritur:honeſtus item moderatus,ac ſobrius eſt: inhoneſtus vehemens,furibundusq́;. Tenet funale,atque pennatus eſt, quod animantiū videlicet animi efferri, mutariq́; facilè conſueuerunt, & calor eorum natiuus propter vehementem,aſsiduamq́; ſolicitudinem marceſcit, & vritur. Enſis parte dextera pendet, leua pharetra ſagittis referta pluribus: quoniam principiò amor per radiū oritur vnū oculorum:ſtatim quippe vt aſpexit,amauit pòſt, frequentes ad rem amatam radios mittit,quaſi tela iaciat,& capere illā conetur:ſagittæ abditæ in pharetra ſunt, quoniam qui amant,occultè radios mittunt oculorū. Accedit ad hæc conſuetudo, quæ amorem ita accendit, vt ignem auget afflatus: quanquam ortus amoris non ad conſuetudinem,ſed exiſtere ſubitò arbitrandus eſt. Nudus prætereà fingitur,quòd & palàm fit animus amantis,& ſine vllo interuentu rei prodit cupiditas: haud enim per alium amare quis poteſt, neque ita occultè, vt intelligi à nemine poſſit. Vnde ſtatuarum quoque artifices deos

ac

ac reges nudos sæpenumero causa honoris, & laudis effingunt, scilicet vt perspicua eorum potestas,& animo synceri,nullóque vitio protecti,per coporis nuditatē indicentur. Plures cupidines facimus, vel quia varia libido est,(aliud enim alius cupit: vnde Plato cupidinem multiplicē belluam appellat) vel quia sæpius euenit, vt idem pluribus se cupiditatibus dedat. Matrem omnes Venerem habere vnam dicuntur,id est,libidinem: Venus enim libidinis effigies est. Ferunt cupidinem furiam arsisse infernā,quoniam sunt qui in amores turpes, detestādos, illicitos irruant, vt libro secundo allegoriarum de dijs abundè docuimus.

86. Cur per statum aeris pestilentem alij intereant,alij resistere possint? Censendum id habitus ratione accidere:etenim qui corpore malè habito sunt,ijs aer vitiatus exiguum quoque materiæ, quod integrum extat corrumpit: atque ita materiæ corporis omnes deprauatæ, morbos plures, & insanabiles creant, vt moriendū sit:at qui corpore bene habito est, hunc pestilens aer aut nihil offendere, aut parum potest. Habilitatem verò corporis esse, quæ causam illā efficiendi euocet ad agendū, constat argumēto materiarū externarum. Quercus enim difficilis passu ignis aspernatrix est:harūdo facilius ignem

recipit, longè facilius ſtuppa: verum ſi ſtuppam madefeceris, & harundinem ceperis viridem, quercum, verò ſiccam, aut etiam ſulphure illitam igni mādaueris, hæc facilè corripietur, flagrabitq́;: ſtuppa & harundo nullum penitus ignem excipient. Hoc eodē exemplo reddenda ratio eſt, cùm queritur quā ob cauſam labor febrem ephemeram, ex tempore diei vnius appellatā, potius quàm putridam facit, aut hecticam ex firmitate habitus nominatam: quoniam ſi corpus ſpiritū integrum habet naturalem, nullisq́; materia rum recrementis vitiatum ſit, aptum iam cō ſtat ad genus morbi eiuſmodi cōcipiendum: quò enim ſolidius, eò ſiccius, & perinde languori id genus opportunius eſt. Cur item ſolis feruor alijs ſomnum afferat, alijs remoueat, eadē illa ratio eſt: quorum enim caput plurimū pituitæ cōtinet, ijs ea ipſa humoris copia per ſolis ardorē reſoluta, diffuſaq́;, cerebrū humefacit, itaq; adducere ſomnū poteſt: at quorū caput humore vacat immodico, ijs amplius reſiccatum vigiliam auget.

87 Qua de cauſa ſol hominem nigrum reddat, linteum candidius faciat: & ceram emolliat, lutum induret? Cauſam prædicta habet patientis materiæ aptitudo: materiæ nanq; noſtri corporis, excepta pituita, quoties nimiū recaleſcunt, per cutem nigrent: at linteum

teum nitro, aut salsugine purgatum, sole detersas maculas absumente, meritò candidius redditur. Sol item humorem ex cera penitiorem euocans omnem emollit: luti nimiũ, summúmque humorem exhauriens, siccat, atque indurat. Quòd si præter rem patientem atque efficientem aptitudo quoque rei patientis causam affectus adhibeat, fieri potest vt nos quoque, si animum pietate muniamus, si corpus victu sobrio tueamur, si spretis opibus magnis, contenti paucis degamus, labe humana immunes, quoad humanis viribus licet, euadamus, dum scilicet occasionem rei efficienti nullã suggerimus, qua agere quicquã valeat in rem patientem, siue dæmon infestus sit, siue sydus, siue quodlibet aliud, quod extrinsecus causam afferat nostri erroris, vel vitij.

88 Cur qui morbo laborant regio, astricta sint aluo, excrementaq; admodum alba egerunt? Quoniã flaua bilis per totũ corpus eorum effusa est: quòd & oculorũ, & cutis colore indicatur: neq; ad intestina præterea ita cõfluit, vt tingere possit excremẽta, neq; per suã acritudinẽ vim excremẽtariam intestinorũ excitat ad feces eijciendas. Quamobrem ars medicinalis, quemadmodum cæteræ quoq; artes, naturã sequẽs pro viribus, quoties valetudo vrget aduersa, virib⁹ infirmis,

& languidis corporis auxiliatur. Cùm enim stercus excerni bilis beneficio incitatis, purgatisq; soleat, videlicet ita, vt & intestina cũ musculis ad ea ipsa pellenda enitãtur, & stercus ipsum molle ac lubricum per humores lentos intestinis appositos contineatur, ars perquàm aptè clysterem adhibuit, qui mel vice bilis continet: nitrum verò, quia purgat, & morsu incitat intestina, & musculos ad expellẽdum: aquam atq; oleum, vt humefaciat, emolliatq; fęces, quę febre exaruerũt. Constat enim aliàs naturam solam sine opera medici posse agere, vt cùm iudicatur de morbis, & materia quæ concoquitur: tunc enim natura veluti aduersariorum duorum arbitra, morbi & naturalis potentiæ, adest, & de ægro decernit, ac iudicat: aliàs medicũ solum sine naturę auxilio subuenire, vt cùm mẽbra quæ suis semota sedibus sunt, medicus ipse reponit, & collocat: aliàs naturam simul & medicũ opitulari, vt cũ medicus quidem sordida vlcera purgat, & obstrusa foramina reserans, liberos meatus sanguini præbet: natura verò per inuisibilia foramina vlceris sanguinem syncerũ transmittit, quem per alimentorũ immutationẽ ad eũ finẽ cõfecit, vt carnẽ crearet: medicus item carnem recens conditã atq; infirmã, medicamẽtis desiccantibus stringit, atq; consolidat: natura

ὑδρέλαιον, aquã atq; oleũ.

colo

colorem ad poſtremũ adducit,& quoad maximè licet,expolit & ornat.

89 Quam ob cauſam multi, cùm febre ſynocha,& feruore continua appellata laborassent,cutem aliquandiu nigram poſt decretorium diem habuerunt? Quoniam febris bili cõmiſſa,eſt flaua, quæ morbo inualeſcẽte deuſta , atrum ſibi colorẽ hauſit: itaq; cũ iudicaretur,pulſa in cutẽ ab natura, ſumma corporis tinxit, quo modo per albugines cutem reddi albidã nouimus : craſsitudine verò materiæ accidit,vt difficulter color is deleatur.

90 Cur atra bilis,ſi in mammã decumbat, aut in crus,exeſionem faciat:ſi in cerebrum, nihil exedat,ſed inſaniã tantũ excitet? Cenſendum propterea id fieri, quoniã in mammam venæ amplæ,permultæq́; propter lactis originem coeunt: itáq; atræ bilis copia illò confluit : & verò in crus bilis dilabitur largior, quoniã grauiora quæq; ad ima tendunt facilius. At verò in cerebrũ,quià & venæ tenues; & aſſenſus difficilis, parum bilis effertur, ita vt pungere illic poſsit , exedere nequeat:adde quòd cũ cerebrũ nõ modo frigidũ,verũ humidũ etiã ſit,pungit aliqua ex parte bilis atræ naturæ,& mitigat. Quæ igitur bilis atra vehemẽs eſt , cancrũ eſitantem in mãma gignit, vlcus diuturnum depaſcens

in crure insaniam feram in cerebro: quæ autem flauior est, fluctioné tantummodo agit, & tumorem cancro similem sine exesitatione creat, & ad insaniam vertit leuiorém.

91 Quamobrem vbi aluus suppressa nihil reddit, papyrus prosit conuoluta in longum, intrusaq́; in sedé? Quoniā musculos sedis collapsos, cōpressosq́; diducit humefacta & excitat: quòd idem etiā in vlceribus facit, quorum oræ importunè contrahunt, & conniuent: diductis autem musculis foras excedunt, & quicquid affligit reijcitur.

92 Cur vasa quę baucalia nominamus strepitū quēdā, dum aqua implentur, reddere soleant: vnde nomen his inditū est: quo modo & murmur, & susurrus, & reliqua factitia nomina dici incœperunt? Censendū id propterea fieri, quoniā vas, cùm nullā continet aquam, plenum aeris est, corporis longè tenuioris: itaq; cùm aqua in id vniuersum irrumpit, aerem tenuem facilè pro sua grauitate extrudit: simul eodem in vase contineri aquam & aerem, fieri nō potest. Demonstratum quippe habemus, nunquā duo corpora locū eundem per idem tempus posse occupare. Quòd cùm aer sursum vniuersus per locum expellatur, cōpressiorem strepitū excitari illū necesse est, neq; vnū, sed plures: agitur enim veluti pugna inter humoré & aeré,

cùm

cùm deorſum aerem humor premat, aer ſurſum humorem compellat: hoc enim cùm viciſsim crebrò agatur, meritò accidit vt etiam ſtrepitus percrebreſcat.

93 Cur vaſa quæ harpagia nominamus, ſi digito admoto foramẽ eorũ ſuperius obturetur, aquã nullam per foramẽ ſui ſundi emittant: ſed ſi apertum ſit, liberè emittere poſſint? Cenſendũ hoc propterea fieri, quoniã ore aperto aer ingrediens, aquã deorſum cõpellit. Cùm etiam humor ipſe labi deorſum aptiſsimus ſit, ita efficitur, vt aqua, quæ ore per digitũ clauſo effluere nequit, reſerato liberè effluat. Hinc omnẽ ferè fabricam machinalẽ per aerem atq; humorem conſtruimus, vt horologia, clepſydras, vt ſonus ſimulacrorum, cæteraq; generis eiuſdem.

94 Cur tam vinũ quã aqua delirium, atque inſaniã faciat, ſi inopportunè febriẽtibus detur, cùm hæc contraria inter ſe ſint? frigida enim aqua, vinum calidum eſt. Quoniã vini calor efferens ſeſe ad partem ſuperiorẽ, cerebrũ cũ febre deurit: itaq; primũ illud animi inſtrumentũ, quod ſpiritus gerens, ſpecimen ætheris eſt, cõmotũ, vexatũq;, vim qua ſapimus, delirare, atq; improbè agere cogit. Cõſtat hoc argumẽto multorũ, qui cũ corpore & animo eſſent integro, ſuæ mentis eſſe per vſum meri frequẽtẽ atq; immodicũ deſierũt,

Aqua sanè, quoniā obtrudit foramina, & iter claudit, quo putris materia poſsit exhalare, putredinem febresq; auget: itaque facit, vt mens de ſuo ſtatu moueatur, Sæpe etiā feruore nimio corporis aqua iniecta pro alimēto febribus eſt, quemadmodū & fabri ferrarij nonnihil humoris conſpergere conſueuerunt, vt carbones ardentius candeant.

95 Cur mulieres, ſpadones, & pueri vocem reddunt acutā? Quoniam eorum arteria propter humoris copiam ſe dilatare nequit: diducere enim amplificaréque meatus caloris vnius intereſt. Vt enim anguſta tibia ſonū reddit acutū, ita etiā canalis ſpirandi quæ arteria nominata eſt aſpera, vocem pro ſua anguſtia extringit acutiorem: haud enim audiendi ſunt, qui mulieres ꝓpterea vocē acutiorē emittere cenſeant, quoniam in parturiendo vociferare iuuat ad partus facilitatē.

96 Cur infantes deſtillatio pexercet, quæ ſiriaſis appellata eſt? Aeſtu tantiſper detineri infantes multitudo dicere conſueuit: febriunt enim parte interiori febre tenui, oculis ſubſidentibus redduntur, vigilant omnino, debilitantur. Cenſendum propterea hoc fieri, quia infantes per quā facilè affici poſſunt, & pituitā largiorē ſuo in capite continent: ergo per æſtus pituita recaleſcens, putreſcensq; febrē accēdit, & mēbranas cerebri

fer

feruefacit, vt insomnia augeãtur: feruor deinde per arterias descẽdens ad sedẽ cordis, & spiritũ animalẽ feruefaciens, febrẽ sine putredine accẽdit. Et verò bilis augeri per febrẽ solet, quæ mouere profluuiũ potest, aluum mordens & intestina. Causam atq; originem mali esse in cerebro intelligimus, eò quòd capiti admota quæcunq; refrigerant, prosunt, quasi feruor extinguatur, qui inde ortus corpus totum infestat. Accidit hoc idẽ etiam firmæ ætati, cùm pituita redundat in capite, aut flaua bilis vel colligitur, vel etiã putrescit. Quinetiam per aerem, quem feruidum trahimus, membra spiritalia recalescunt, & febrem per feruorẽ nimiũ excitãt.

97 Cur difficulter vlcera rotunda curẽtur?

Quoniã per bilẽ acrem, atq; exedentẽ consistunt: exulceratur quippe in orbem quoties bilis guttatim confluit, & exedit: itaq; fit, vt medicamenta quæ admodum sicca, & propè deurendi vim habent, afferre necesse sit. medici ità volunt. Naturæ verò & sapiẽtiæ studiosi curari hæc difficilius propterea dicunt, quoniã principium nullũ est, vnde cicatrix adduci incipiat: circulus enim & principio caret, & fine: vnde figuram hanc vlceris ferramento immutandã censent in angulos, vt pars idonea sit, vnde cicatrix oriatur.

98 Cur sæpe eueniat, vt locũ quem statui-

mus petere prætereamus? Quoniā noſter ſæpenumero animus rebus alijs occupatus, diuerſus ita eſt, vt ſenſibus non planè inſiſtat ad ea ipſa percipienda, quæ ſua ſingulis ſenſibus habentur. Fit igitur, vt quaſi videntes non videamus: quoniam illa vis non aduertit, quæ iudex rerum ſenſibilium eſt.

99 Cur mel, quòd omnibus dulciſsimū eſt, amarum ab ijs ſentiatur, qui morbo laborāt regio? Quoniam eorum lingua bile amara redundat: ſic etiam quæque pars alia corporis. Vel igitur materiam excitat quieſcentē, & guſtus bilem amariorem percipiens, falſam affert imaginationem, quaſi mel ſit amarum, quod dulce eſt.

100 Cur hominū admodū iraſcentiū oculi rufi efficiantur? Quoniā ira ſanguinis cordi ſuffuſi, & ſpiritus calidi feruor eſt: hic igitur vt tenuis ad caput effertur, atq; ad oculos, quoniam perlucidi ſunt, ſe oſtendit, & vapores aſcēdunt ſanguinei: vnde facies quoque rubicūda exiſtit. Hoc & Homerus cùm ita fieri aduertiſſet, Ex ritu ardenti candebant lumina flammæ; Retulit.

101 Cur ſerpētes aqua aſperſi infeſtentur, & fugiant? Quoniā natura ſunt frigida, ſicca, neruoſa, exangui: hinc enim refrigerationē immodicā fugiant neceſſe eſt. Habitu verò ſerpētes eſſe eiuſmodi cōſtat, eò quòd per

hyemem latebras, & terræ profunda, quæ per id tempus calidiora sunt, petunt contráque per æstatem quòd terræ ima refrigescunt, inde discedunt, & loca poscunt tepidiora: quinetiam sole occidente, aerem sæpenumero fugiunt, vt frigidiorem.

102 Cur ouum non quemadmodum cùm assatur, sic etiam cùm in aqua feruenti decoquitur, rumpi posit? Quoniam ignem sine aqua experitur, humor contentus in eo immodicè recalescens, copiam spirituum parit largiorem, quæ cùm per angusta exire cogatur, disrupto oui tegumento exiliat necesse est. Quod idem fit etiã in dolijs, cæterisque fictilibus, si prius quàm mustum efferueat, obturentur: adde quòd flamma nimia testã oui corripiens rumpit: quod etiam vasis fictilibus euenit, cùm vltra modum torrentur: quapropter ouũ pleriq; antè quã igni admoueãt, aqua diluunt: at verò aqua ebulliens, paulatim ꝑ sua mollitudine humores effundit, absumitq́; relaxãdo nõ subitò corrũpit.

103 Cur per venereũ coitũ oculi paulisper cõniueãt? Censendũ id ꝓpterea fieri, quoniã in cõcumbẽdo ita voluptati nos dedimus, totiq́; dilabamur, vt erigere oculos, animũq́;, & sensum in sublime euehere neqamus: quò fit, vt anim⁹ min⁹ corporeas sentiat affectiões

104 Cur nonnulla ex medicamẽtis simpli-

cibus

cibus vires contrarias ſimul contineant, vt experimento latiſsimè patet? Maſtiche enim & abſtergit, & digerit, & firmat: acetum calfacit, & frigefacit. Dixerim vires illas contrarias propterea contineri, quoniam eorũ particulæ indiuiduæ per appoſitionem, non per confuſionem coeunt: vt arena, ſi lento conglutinetur humore, inq; vnũ corpus coagmẽtetur, non per confuſionem corpuſculorum ſuorum in corpus, quod vnum videtur, concreſcit, ſed per cõiunctionem, contractúmq; conſiſtit: ergo ſi ita eſt, contrarias qualitates diuerſis particulis maſtichæ, aut aceto inditas, confundiq; inuicẽ recuſantes, exiſtimaſſe abſurdum non eſt.

τ̃ ὁμοι- ἀσυμβουθη μάτων, medica- mẽtorum ſimpliciũ & unifor mium.

105 Cur per offenſionem digiti pedis, inguen intumeſcere ſoleat? Quoniam natura ſubuenire parti cuique dolenti ſoleat: & cùm materia, quæ eſculẽta, cognata, & benignior eſt, ſanguine inquam pro vehiculo vtatur, cùm in digitos pedis deſcendit cum ſanguine, venas ampliſsimas inguinis impleri, & perinde adenes, quæ corpuſcula rotunda ſunt poſita inter ſanguinis conceptacula, neceſſe eſt: ergo per immodicam ſanguinis rarefactionẽ inflammatio excitatur, & tumor: quę quidem res inguen à parte qua oritur corporis, nomen acceperat.

Politia- nus cõſti pationẽ, & nõ ra refactio- nem σφήνωσιν.

106 Cur auium generi veſicam, & renes natura

tura dare noluerit? Quoniam larga humoris copia opus erat ad pennarum ortum, & incrementum: quinetiam continens volandi vibratio potest absumere humorem. Aues igitur hac de causa vsu mingendi caruerunt: cùm tamen bibunt, stercus larga cùm copia humoris eijciunt.

107 Cur pueris calculi in vesica nascuntur, senibus verò in renibus? Quoniam renes puerorum meatus continent præangustos: hinc enim terrena, crassáq; permanans materia per renes, vi arctioris meatus ab vrina, & renibus, canaliculatísq; cõceptaculis propellitur ad vesicam: hæc locum prę sua amplitudine dat tum excernendi quà affluat vrina, tum consistendi, quà materia subsideat calculi. At seniorum renes, quoniam meatu sunt ampliori, locum & vrinæ effluendi præbere possint, & terrenæ materiæ subsidendi, & cõcrescendi: colore autem calculi quænam materia sit quæ peperit, nosci potest.

108 Quam ob causam cùm calculus per calorẽ consistat (pueri nanq; calidi sunt) & in senibus non nisi per illam eandẽ causam concrescit? Haud enim tantã refrigeratione esse in illis putandũ, quantam nix & gelu contrahunt: quippe cùm summũ frigus renes omnino interimere posit. Cur inquam, si ita est, non medicamentis contrarijs ad resoluendã

cal

calculi concretionẽ vtamur, sed similibus, id est, calidis, vt saxapio, vt feniculo, & eiusmodi cæteris. Ipsum per nimiã vstionẽ, exãctionemq; accidit, vt calculus in arenã frãgatur modo pulueris, qui ex fictilibus immodicè torrefactis dilabitur: itaq; minuti calculi facilè cũ arena minguntur Fieri tamẽ potest, vt etiam per frigidã potionem calculus expellatur, videlicet cùm renes ita corroborentur, vt bonis admodũ viribus per vim excernendi eijciant, necnon renũ feruorem immodicum, qui calculorum concrescendorũ causa est, frigida potio extinguit.

109 Cur vlcera tam renum, quàm vesicæ difficulter curentur? Quia vrina per suã acritudinem recẽtem cicatricem relacerat: vnde fit, vt & difficilius curentur quæ in vesica cõstiterint: manet enim in ea vrina, transit verò tantummodo per renes.

110 Cur aquam ingressi balnei calidiorẽ postmodum sentiamus, si moueatur? Quoniã vbi ingressi sumus, aqua quæ calida nobis obducta est, non solum egit, verum affecta etiã est, quippe quæ & corpus calfecerit nostrũ, & refrigerata ex eo aliquantulũ sit: res enim omnes quæ sub ortum atq; interitũ veniũt, dum efficiũt, affici etiam ipsas demonstratũ planè habemus. Quoniã igitur aqua refrigerata parumper, nõ ex æquo præterea calfaciat

ciat,minus pòst,quàm principiò calida sentiatur necesse est,præsertim cũ nec assuescẽdi ratio desit. Quòd si aquã mouerimus,partem quæ obducta nostro corpori,& proinde moderata iam est, diuertimus, calidioremq; aliam quę nõ effecit,affectáq;est,allicimus: quam suũ item immodicum seruantem calorem,meritò calidiorem.& meritò propè vrẽtem tantisper experimur, donec etiam hæc efficiat,atq; afficiatur,itáq; suo in calore frãgatur: quod vice pari facere licet per successionem: quandiu enim aquam mouemus,tandiu calida,vt est quæ accedit,percipitur: vnde qui amplius sese calfieri velint, aquam assiduè mouent,quandiu libeat calfieri.

211 Si omne cùm moueatur calidi⁹ seipso effici solet,præsertim si in aere atq; loco feruentiore moueatur,cur aer agitatus,ventilatúsq; frigidior sentiatur, & quidem per æstatem cum solis calore feruescit ardentiori? Hoc enim rationi pugnare videtur superiori:quando quidem aqua si mouetur, calidior reddatur:aer autem si vẽtilatur, frigidior occurrit. Censendũ hoc fieri propterea,quoniã quod qualitate,aut viribus superat,quanquã euincere id potest,quod eodem in genere minus est, tamen ita euincit, vt etiam ipsum mutuò aliquantulum afficiatur à minori. Aqua igitur, quæ admodum calida corporis

noſtri cõparatione eſt, dum calfacit refrigeratur,nec eandem ſeruare qualitatẽ preterea poteſt: at circunfuſus aer cùm per æſtatem mediocriter calidus,videlicet aquæ illius feruentis cõparatione,noſtris obducatur corporibus,quæ ſtatu cœli calidiori referuent,calfit,itaq; nos mutuò calfacit. Quod idẽ linea quoq; faciunt veſtimenta:frigida enim primùm calore noſtri corporis obtepeſcunt,deinde nos mutuò calfaciunt. Ergo cùm aer, qui iam calfactus à nobis eſt,per ventilationem è noſtro ſemoueatur corpore,atq; alius non calfactus accedit,meritò is ſentitur frigidior qui ſubinde acceſsit.

112 Cur vlcerum cicatrices quę in pupilla oculi conſtiterunt albæ videantur, cũ extra pupillam,parte inquam oculi nigra,cicatrix nulla alba induci poſsit? Quoniam liquidus ac perlucidus ille ſpiritus,cui videndi vis data eſt,per pupillam tantum permanat:idcirco euenit,vt vbi cicatrix meatus tunicæ corneæ obcæcauit,ſpiritus ille tranſmeare præterea nequeat, itaq; coactus cicatricem pro ſua copia maiorem in modũ illuſtrando reddere albam poteſt: & facultas quoq; videndi propterea tollitur,quoniam per condenſationem ocelli ſpiritus non emanet.

113 Cur vt paleæ aquam ſeruare calidam, ita niuem continere integram poſsint, cùm

ad

aduersæ sint istæ inter se qualitates? Naturã palearum certa exploratáq; qualitate vacare censeo: quã ob rem nõnulli paleas apœas, quasi sequales nominarunt. Cùm igitur media, &c, vt ita dixerim, dubia temperatione cõstent, qualitatem eorũ quibus obductæ sunt, celeriter capiunt: itaq; seruare modo calidã, modo frigida possunt.

Sequales qualitatis expertes.

114 Cur vbi per hyemem imber desijt, stellæ illustriores videantur? Quoniam tam aer superior, quàm inferior per agitationem extenuatur; & quasi per imbrem detersus conspectum synceriorem corporum cœlestium prę̨stat, & transitũ liberiorem oculis prę̨bet, & ampliorem: constat hoc argumento eorũ corporum quę̨ aquis demersa puris atq; dilucidis, clara & nitida percipiuntur: turbulentis verò & feculentis, aut nullo modo videri posśint, aut obscurè & dubiè.

115 Cur sæpenumero accidat, vt inter mingendum inhorrescamus? Quoniã bilis acrior confluens, & mordens vesicam, totũ excitat corpus ad consentiendum, protendendúmq; paulisper suas excernẽdi vires: horror enim talis excitatio est: ꝙ quidem pueris potiśsimum accidit, quoniam illa ætas largiore excrementorum copia redundat, propter nimium edendi vsum, & varium.

216 Cur dolores per noctem magis soleãt

augeri? Quoniam per id tēpus animus ociosus est, nullis videndi, aut audiendi, aut gustādi, aut cuiuslibet sensus negotijs occupatus: tractúsq; ad exteriora, hac de causa corporis affectiones per sensum tangēdi amplius percipit: actiones enim paucæ per noctem animales seruantur, spiratio inquam, & cogitatio. Animum verò ductū per actiones ad exteriora, minus corporis affectiones percipere constat, eò quòd cū aut lugemus, aut ægrotamus, aut alia qualibet molestia angimur, amicorum præsentia & sermo leuat nostrū malum, & mitigat. Neque verò ignorare debemus naturam suis actionibus minus interdiu fungi solitam, coctione inquam ciborum, materiarum mutatione, sanguificatione, digestione, munificatione, agglutinatione, assimulatione, cæterísque generis eiusdem: animum autem suas per id tempus exequi potius actiones ad vsum mouendi, sentiendi, imaginandi, cogitandi, reminiscendi, & quicquid eiusmodi, cōtráq; per noctē naturam magis, animum minus agere cōsueuisse.

117 Cur vitra per hyemem, si quid vehementer calidum immittatur, rumpi soleant? Quoniā frigoris multū ex aere ambientē gelido auxerunt. Quoties igitur antequā vitrū tepefacimus, aquā feruentē indimus, caliditas contrariam sibi frigiditatē persequitur,

tum

tum illa derepente fugiens vnà cum ipso spi ritu distrahit corpus cõtinens vitri,atq; disrumpit:foramina quippe corporis vitri,etsi visum,sensúmq; nullũ patiuntur, tamen nõ nihil aeris tenuioris contineãt naturæ ratio exigit. Sunt qui per nimium rigorem frigoris exiccari, indurarióq; corpus vitri existiment,quoniã quantũ in eo est tenue, vel humoris,vel aeris exprimat,inde & euanescat: itaq; ruptioni,fractionióq; reddere opportunũ,cũ lignũ exaruerit. Hinc enim Hippocratẽ quoq; medicũ venas rumpi à frigido scripsisse affirmant. Ergo si ita est,cùm nimius calor amplius vitrũ reficeet, ꝙ siccius culum occuparit,meritò id irrumpere potest: si tamen prius quàm subeat calor,molliter tepefiat,ac moderetur,nullum penitus sentiet detrimentũ:quemadmodũ athletæ cùm perluctãdi certamẽ adituri sunt,oleo sese permulcent,ac reddũt ad flexus,tractúsq; obediẽtiores:etenim qui modulorũ sunt studiosi, antequam ad rem veniant,promere nonnihil cõsueuerunt,quo spirãdi meatus relaxẽt,& mẽbra emolliant ad vocem eliciendã elegantiorem:fit enim vt relaxatis meatibus,rigor facilè cum spiritu obeat, & mollior constantia vitri relinquatur,quæ cedens calori superuenienti immunis ruptioni omni pſistere valeat. Vitrum autẽ foramina continere inuisi

bilia, vel vasorum fictilium argumento probari potest: nam si pice intus crustētur, aquā largè per æstatem resudant, quam continēt. Quinetiam vitrum ipsum per æstatem aqua admissa frigida, resudare per hyemē, si aquā continet feruidam: fumigare vidimus. Et corticem verò mali medici, si vitrum admotum extinsecus collidas, humor contentus qualitatem corticis recipit, vt posit eundem reddere odorem.

118 Cur pueri, præsertim infantes, in terram non facilè, quemadmodū viri infringātur? Censendū corpora puerorū propter suā mollitiem sic duritiæ soli cedere, vt eius vires intentas, rigidúmq; ictum resoluant, & hebetent, adeò vt parum affici posint. At viri quoniā duro sunt corpore, soli duritati, aut lapidis cuiuspiā renitūtur, itaq; amplius ictū intendūt, vt lapis pro sua acriori duritia agere efficacius posit. Hæc eadem ratione spōgia quoq; frangi non potest: vitrum autē & fictile, & aliud quodlibet generis eiusdē cùm ceciderit, frangitur. Hinc etiam causam duces, cur vehemens venti impetus quercū euertat, harundinem illæsam prætereat: quercus enim vt prædura, valida, ampla, excelsa, vento renititur, itaq; facit, vt impetus plenius intendatur, atq; fortescat: harundo vt mollis, leuis, tenuis, breuis, huc & illuc flatui cedens

ad

aduerso vires noxias tutò transmittit & hebetat. hinc & athleta cũ suo resistit, atq; renititur aduersario, vires sibi cõtrarias auget: cũ aliquantulum cedit, & huc & illuc circũ agit magis, resoluit facilius, & prosternit.

119 Cur infantes cùm modulos audiant, primùm vagitu cessent, deinde dormire incipiant? Quoniam modulandi ratio, quæ musica nominatur, essentiæ nostri animi indita à natura est, vt etiã cęteras omnes scientias haberi insitas opinio fert, non aliter quàm in igne calor insitus sit, neq; per doctrinã quicquam acquiri, sed per reminiscentiam, atque recordationem omnia sciri Plato autor est. Igitur quoties animus concentum aliquem, modulúmq; comptiorem sentiat, primùm reminiscens ac repetẽs cogit infantem quiescere, tum permultus in somnũ vertit: sic enim intelligendum, vt artes omnes habitu syncero promptóq; in animo insint, quandiu immunis luceat sordibus corporis: demerso autem in corpus, pollutóq;, omnia obliuioni mandentur, & delitescant.

120 Cur nutrices cùm in somnum velint puerulos vertere, mouere eos consueuerunt? Vt humores delapsi per agitationem cerebrũ moueãt, quòd homines ætatis perfectæ nunquam patiuntur.

121 Cur aliqui ex vinolentis gemina vi-

deant? Quoniam musculi oculorum variè humore completi,factiq; proni & languidi, oculos deprauãt,vertuntq́; alterum sursum, alterũ deorsum : itaq; radij oculorum non eundum in locum praeterea concurrare possunt,sed diuersas partes eiusdem corporis adeunt,vt cùm radij seorsum mittantur,conspectum rei geminari necesse sit. Cõstat hoc etiam eò,quòd qui alterum oculum premit, sursumq́; impellit,gemina omnia videt.

122 Cur q ab ortu naturæ strabones sunt, gemina non conspiciunt? Quoniam oculos non sursum deorsumq́; habent deprauatos, sed dextrorsum, ac sinistrosum: quòd enim oculi suum obtinent situm,id est,directum, radij eundem in locum profluant,atq; identidem referant necesse est.

123 Cur pubescentes adulescentuli videlicet annum ætatis circiter quartumdecimum vocem reddere asperiorem incipiant, quòd tragescere à vocis hircinæ asperitate dici solet? Quoniam per id tempus natura parens & gubernatrix humani corporis, magnam, vniuersamq́; agit mutationem:argumẽtum quòd fœminarum mammas tum ampliari solitum est; vt lactis idonea sint conceptacula,& sedes quoque augetur coxarum, vt capax sit fœtus futuri: virorum pectus & dorsa amplificantur,vt onera sustinere va-

leant

deant grauiora: testes item ampliores reddũtur, vt semen satis gignant, & teneant, & coles insignẽ accipit magnitudinẽ, vt per ampliorẽ meatũ genitura expeditius profluat: quinetiam totum corpus ijsdem ipsis ampliari solitum sit, quòd vel morborũ mutationes, abolitionesq́; indicant. Et vocis ergo asperitas, qua de re agimus, per spiritalis mẽbri immutationem tunc euenit. Cùm enim arteria aspera dilatetur, accidit vt partim plus, partim minus incrementi proueniat, eiusq́; pars interior inæquabili structura ad guttur vsq; ascẽdat. Igitur spiritus cùm per eas partes emanet, quasi per itineris inæqualitatẽ impingat, vocem etiam inæqualem, asperam, & raucam agit: quòd idem etiam accidit ijs, quorum arteria destillatione infestante affecta per ductionẽ est: delapso nanque humore leuis interior mẽbrana facta inæqualis. exitum etiã spiritus pręstat inæqualem. Talis hircorũ quoq; arteria est, & guttur, ob nimium humorem: & qui immodicè oleo vtuntur, illo eodem vitio non carent: qui cùm per intentos, frequentesq́; clamores raucè proferãt, hi deniq; siccitate arterię vocem reddunt inæqualẽ & asperã. At verò gruũ arteria, cæterarũq́; auiũ quæ raucè vociferant, facta est à natura omni ex parte aspera, quòd ita esset ad id commodior, quod autor

illa,& parens omnia ſpectabat. Poſt pubé verò aduleſcentes trageſcere deſinunt,quòd iam in plenum arteria tota ſit dilatata, ſuamq; naturalem æqualitatem receperit.

124 Cur oleum epotum vomitum moueat, & potiſsimum bilis flauæ? Quia vt leue,& ſuperiorum appetens,cibos ad ſtomachum inuitat,& effert: quibus ſtomachus ipſe oppreſſus aggrauatúſque,vim excernẽdi incitat ad euomẽdum: ſed maximè bilem reijcit flauã, quia leuis hæc,& tenuis eſt,& facilius petens ſuperiora. Oleum verò factum ſic eſſe à natura,vt ſemper ad locum tendat ſuperiorem, perſpicuum eſt; quoties enim cuiquã miſcetur humori, recipit ſe ad ſedem ſuperiorem, & innatat.

125 Cur oleum humidis nullis ſe permiſcere patiatur? Quia cùm lẽtum ſuiq; pertinax ſit,in particulas ſecari indiuiduas,cæteriſque humoribus cõmiſceri neſcit : hinc dilapſum quidem in humũ,non poteſt celeriter ſubire.

126 Cur oleum & aqua , ſæpe & facilè gelu durentur: vinum , acetum, garum, aut nunquam aut rarenter congelaſcant ? Quoniam oleũ nulla exuperat qualitate,ſed medio potius conſtat temperamento , refrigerari ob eam rẽ citò poteſt,atque adeò vehemẽter, vt ſtringatur,& conſiſtat: aqua quia frigida eſt facilius ſeipſa frigidior redditur, itaq; gelaſcit.

ſcit. At garum, quia tenue & calidum eſt, idcirco minus perriget, & vinũ quoq; eadẽ illa de cauſa poteſt reſiſtere. Acetũ verò quia partibus tenuiſsimis conſtat, incongelabile eſt.

127 Cur quæ contraria ſunt qualitate, efficere identidem valeant? Nam vt frigus, ita etiam calor humorem ſtringit: aqua enim gelu cogitur, calculus calore in veſica cõcreſcit: per diuerſas id effici vires cenſendum eſt. Calor enim quia nimium abſumit, humorẽ indurat: gelu quia cogit, cõſtipatq;, humorem omnem ſqualidiuſculum exprimit: ſicut ſpõgia manu compreſſa, humorem quem ſuis in foraminibus continet, emittit.

128 Cur ſæpe contingat, vt frigus ægrotũ affligens ſe remittat, ſi ſtrepitus, aut aliud quodlibet terrificum per id accidat tempus, quo frigus vrget, aut ſi aquæ copia in ægrotum vniuerſa iaciatur? Quoniam ſæpenumero materijs iam per temporis ſpatium cõcoctis, attenuatiſque, calor naturalis ex cute ad partem corporis interiorem vniuerſus irrũpens, materiam morbi digerit & abſumit. Quòd idem etiam facere theriaca poteſt, & pars magna generis calidi & ſicci, modo opportunè poſt concoctionem ſumantur.

129 Quam ob cauſam in ſpeculis, atq; aquis dilucidis noſtram ſpeciem conſpicere valeamus? Quoniam oculorum radij profecti in

corpora, quæ nobis splendida obducta sunt, refringantur, ac suam repetãt sedẽ: speciem enim nostrã iam sibi habẽt obductam postquam refracti sunt, itaq; illam conspiciunt.

130 Cur vastę, synceræq́; speluncæ, & loca excelsa, puraq́; soleant resonare? Quoniã loca eiusmodi, vbi aerẽ ictum, quæ vox est, exceperunt, refringunt, nobisq́; reddũt eundem aerẽ quem nos pecussimus, afformauimusq́; in vocem: vox enim aerem, aer locũ ferit: & quò plenius percussus hic percutit, eò vehementius resonare necesse est: loca humida, vtpote molliora, illato ictui cedunt, itaque omnis impetus elanguescit, vt nulla effici possit reciprocatio. Errore igitur vulgus echo reueretur & collit: errore Pana deum illam arsisse credidit. Pan enim homo doctus causam resonãtiæ primus indagauit, ductúsque auiditate noscendi, cùm aliquandiu in scrutando elaboraret, molestè ferebat, more eorum qui puella quam arserint, potiri nón queunt. Vt etiam Endymion, homo cœlestiũ cursuum studiosus, cum lunæ cursus, faciésq; varias quæreret, noctéque vigilaret interdiu dormiret, deliciæ lunæ fuisse, somnóque dormiuisse inexpugnabili, edoctúsque ab ea vt philosophus causæ ipsius solutionẽ fingitur. Illum etiam pastorem fuisse ferunt, quòd in solitudinibus ac excelsis móntibus lunæ mo-

tum

tum specularetur, Citharam verò habuisse, quia quæ alta sunt, à ventis magis efflentur, siue quòd concentum cœlestium figurarum indagauerit. Quinetiam Prometheus, quòd studio rerum cœlestium flagrarit, naturámque & situm & causam sydereæ aquilæ indagando elaborarit, libidinéque pernoscẽdi tabuerit, dum beneficio Herculis hominis doctioris rem didicerit, quam desiderauit, fabulam de se præbuit, cruciatibus liberari opera Herculis, qui aquilam iecur lacerantem, exedentémque amouerat.

131 Cur aqua manens, parũq; alta, iacto in eam lapide orbes agat permultos? Censendum lapidem per sui iactus vehementiã vndiq; aquã à se propellere, atque ita orbẽ agere primũ pleniorẽ: sed cùm ad terram vsque lapis deferatur, suaq́; mole aquam deinceps secet, dispellatq́;, meritò non vnum, sed plures orbes conficere potest. Primùm enim aquã per summa feriens dirimit, inde suo continenti delapsu depellendo aliũ atque alium orbẽ ducit, idq́; tantisper vice agitur successiua, dum lapis stet, atque quiescat. Quòd tamen se lapidis contentio paulatim remittit, idcirco orbem posteriorem eo qui proximè antecesit minorem obduci necesse est: quando etiam aqua variè hunc scilicet in modum lapidis iactu depelli consueuit.

Cur

132 Cur mulæ parere nequeant? Quoniam ex animalibus cōstant specie diuersis: mistio enim seminum, quæ tam habitu quàm natura inter se discrepāt, aliud quippiam præter vires suorum simplicium cōficit, & naturam eorum penitus abolet: quemadmodum albi & nigri mistio, abolitis extremis coloribus alium parit colorem fuscum nominatum, qui neuter extremorum est: igitur habitus genitalis aboletur, & specierū habilitas omnis destruitur, quæ creatrix certi indiuidui est.

133 Quamobrem qui surdi ab ortu naturæ sunt, ijdem & muti viuant? Quoniam quæ nunquam audierunt, hæc fari nequeunt. Medicis tamen placet, vt par idem neruorum sit cuius pars altera ad linguam, altera ad aures vsque porrigatur, atque ita necesse sit communem accidere affectionem. Verum mutos fieri, qui ex morbo surdescunt, negant. Præterea quod pars altera tantum, quæ scilicet audiendi officio delegata est, suas vires amiserit. Et mutos quoque eadem ex causa, non etiam surdos reddi affirmant, videlicet quòd alterius nerui linguę accommodati læsio est.

134 Cur plerique postquam ieiunarunt, cibo ingesto frigere incipiant? Quoniam vsu solito cibi prætermisso bilescūt, & materiam aggregant acriorem: pòst enim cibo ingesto membris iam cōfirmatis, bilis cutem versus expell

expellitur, itaque fit, vt rigor oriatur, cùm bilis membra remordeat, excitétque ad repellendum.

135 Cur sues, cùm sursum videre cogantur, sileant? Quoniam genus id animantium vnũ semper pronum in terram est, cibi auidum & rebus gaudens fœdis ac sordidis, idcirco subita mutatione conspectus stupescit, lucísque copia perculsum vocem emittere nullam potest. Sunt tamen qui asperam huius animalis arteriam comprimi per angustiam velint, cũ in sublime erigitur.

136 Cur stercoribus sues gaudeant? Medici rationem reddunt, quòd iecur habeant maximum, quod quidem membrum sedes cupiditatis, siue libidinis est. Aristoteles philosophus aliter docuit: ꝙ enim sues naribus crassis, interceptísque sunt, idcirco vim hebetem olfaciendi habere, itaque fœtorem nequire percipere scripserat.

137 Cur vlceribus sanescentibus inflammatione que cessante, prurigo soleat excitari? Quoniam membrum iam corroboratum reliquias materiæ noxiæ, quam vlcus commiserit, expellit: cùm enim per cutem illæ digerãtur atque excutiantur, pruriginem pariunt.

138 Cur alterius oculi morbus grauior, multóque diuturnior esse, quàm vtriusque consueuit? Ratio bifariã reddi potest. Aut enim

quia

quia fluxio in alterum tantum oculum tota decumbit:redditur nanque infirmius, quod diuiditur,eóque magis hebetatur, quò sectũ numerosi⁹ est:aut quia cùm alter integer oculus frequenter se moueat,cogit etiam ægrũ toties moueri, quòd noxium est: quietem enim summum esse remedium membri affecti nouimus.

139 Cur homo amplius,& crebrius,& vehementius,quàm cętera animalia soleat sternutare? Quoniam cibo & potione largius, magisq́; variè vtitur, & sæpenumero vltra satietatem repletur:hinc enim cùm cibos satis concoquere nequeat,multum spiritus ob humoris copiam mouet:spiritus verò præ sua tenuitate efferens se ad cerebrum, cogit id crebrò ad se expellendum incitari. Strepitus itaq; mouetur,quoniam per nares meatus denique arctiores spiritus extrudat vniuersus:quemadmodum etiam ad partes inferiores spiritus idem euolutus murmur per intestina excitat, & per sedem insigni cum sono excedit:atque etiam ad superiora enixus,ructum per stomachum agit,& vocem per guttur, & sonitum, ac tinnitum, per aures.

140 Cur defunctorum pili,& vngues augeri aliquandiu soleant? An non augeri censendũ,sed carne emacerata cõsumptaq́; partes

imas,

imas, quæ antè opertæ latebãt, detegi, atq; patere: itaq; fallere, quasi per adiectionẽ auctũ quicquã sit. An, ꝙ nõnulli volunt, augeri vngues vel mortuo homine propterea possunt, quoniam per excrementa, vacantẽmq; materiam oriantur: mortua autem corpora in recrementa per cariem resoluuntur, quæ cùm per foramina, extremáq; corporis effluant, meritò pilos augent, & vngues.

141. Cur digitis manuum potius quàm pedũ nascantur, quæ albugines appellatæ sunt, & per puerilem magis quàm per firmã ætatem? Quoniam pituitæ excremento oriuntur, quæ in pueris potius, vt edacioribus, atque ociosioribus superat. Vnguibus autem pedũ minus propterea hoc accidit vitium, quoniam pedes per ambulationem frequentem & agitationem amplius exercẽtur: itaq; vacantem illam materiam digerunt melius, atque absumunt.

142. Cur pili pedũ non cũ barba, aut capillis, sed lentius canescere soleãt? Eadẽ illa reddenda ratio est: pedes enim per continentẽ, contentioremq; ambulationẽ excrementum pituitosum, quod canos efficit, digerunt atq; consumunt. Et pubes quoq; serò canescit, quia pars calidior est, & pituitam absumere per coitum venereum potest.

143 Cur homini vox atq; sermo lẽtè perfi

cia

ciatur, cætera animalium genera aut statim, aut paulò pòst vocem suam reddere plenè incipiant? Quoniam vox hominū multiplicior & artificiosior est, & doctrinam magis desiderat: bestiarum simplicior, & naturalis potius est quam animalis.

144 Cur plurima ex animalibus suas perui brare caudas soleant, cùm notos sibi agnoscāt, & cur leo iratus costas per caudam verberet, atque etiam taurus? Quoniā dorsi medullam ad caudam vsque habent porrectam, quæ vim continet animalem, & motionis autorem: igitur cùm animal notum sibi agnoscàt, per caudam quasi per manum ritu hominum excipit, & partē sui corporis mouet quę agilior & promptior est. Leonū verò & taurorum anima, vt per iram affici potest cum natura, sic eandem naturam propterea moueri vehementius cogit, vt etiam homines sæpe manus, aut aliquam sui corporis partem per iram percutere nouimus. Cùm enim ilico vlcisci animus nequeat, alio quodam modo feruorem suum extinguit, id est, ictu, aut strepitu, aut alio quolibet generis eiusdem remedio.

145 Quam ob causam ordeum tostum, redactúmque in puluerem cicatricibus equorum conspersum, faciat, vt pili non albi, sed cæteris vnicolores oriatur? Quoniam vim discuti

discutiendi, purgandiq; obtinens, detergit atq; absumit excrementum pituitæ, atq; materiam omnem vitiosam, quã vlcus per mẽbri infirmitatem collegerat.

146 Cur hominibus pili per cicatrices oriri nequeãt, equis verò queant? Quoniã cutis hominum spissior est: quòd pili indicant ipsi, qui molles, ac tenues sunt: & cicatrix verò, quòd longè quàm cutis spissior foramina omnino addũcit, & excęcat. At verò equis laxior cutis est: quod pilis eorum percipitur, qui duri, crassiq; exeunt; quare cutis foramina claudi ex totò per cicatricem nõ possunt. Ergo cùm subiecta, collectaq; excrementa per meatus tenues, qui relicti sunt, exeant, & concrescant, pilos gignunt & augent.

147 Cur hominibus morsis à dipsade, sitiq; ob eam rem intolerabili detentis, theriaca, quæ calida & sicca est, sitim epota extinguat non augeat? Censendum nõ sui habitus ratione theriacam sitim posse extinguere, sed auxilio, quod mẽbris afferre offensis potest, & suæ penitioris naturæ ratione: constat enĩ ex pluribus herbis, quæ singulæ mẽbris principalibus subueniunt singulis. Dictamnum enim cordi accõmodatur: quippe quòd mirificè cor firmet, atq; conseruet. Eupatorium iecur adiuuat, scolopendriũ lienẽ, petrapiũ os ventriculi, hyssopus transuersum septum

atque pulmonem: inula campana renes; rutа laxum intestinum, gentiana cerebrum, seseli vesicam. His omnibus viperarum carnes miscentur, quæ vi suæ naturæ contra venenata omnia genera, omnemq; illatam iniuriam auxiliantur. Igitur cùm mixta omnia præsidium sibi ex theriaca trahant, merito malum sedatur, quod sitim creat, atque ita extingui sitim congruum est.

ALEXANDRI APHRODISIEI PROBLEMATVM, LIber secundus, Theodoro Gaza interprete, cuius quæstiones, C X X X.

1 QVAM ob causam qui per ardua febrem insaniunt, vt laxius, sic plenius soleant respirare? Animam per neruos ac musculos fungi suis muneribus certum est. Pectus igitur totúsque thorax per ea ipsa mouetur media: sed quoniam vires animæ læsę sunt, deserunt suum officium, nec neruis & musculis ex æquo præterea imperant: itaque merito fit vt spiritus inter stitio ne reddatur laxior. Plenius tamen eius gratia rei effunditur, vt cor satis possit refrigerari: vis enim vitalis exurgit, & vim animalem stimulat, interitum planè minitans, nisi suum ad munus redeat, spiritúmque red-

dat, & trahat. Ergo quòd anima exequi assidue propter morbū nequiuit, hoc vires cordis ob sui vsus necessitatem amplitudine spirandi compensare consueuerunt.

31 Quam ob causam æstuosos esse necesse sit, quorum guttur inflammatione laborat? Quoniam eorum pulmo humoris copiam continens, calorem excipit aduentitium: factus enim sic est, vt assiduè moueretur: hinc vapores quoque oriantur, qui suam ob leuitatem sese ad sedem cerebri efferunt, qua concrescunt, & in naturā suæ originis trāsˉeunt. Quod idem etiam in balneis, atque opertis lebetibus euenire videmus: vapores enim sursum omnem calorem amittunt, reddunturque ex natura cerebri longè ortu suo frigidiores, atque ita morbum creare aliquem possent.

32 Cur tabe hi consumantur, quibus gargar penitus abscissum est? Quoniam quandiu gargar tegumentum gutturis extet, aer qui per os trahitur recalescit, & antequàm adeat pulmonē, desistit à suo immodico frigore: contra verò illo detracto, aer prius ad pulmonem defertur quàm moderetur, itaque supra modum refrigerat, & sanguinē contetum in conceptaculis indurat, & pulmonem facit tardiorē: quòd cùm per vim pulmo moueri enicatur, rumpuntur conceptacula san

guinis, quamobrem tabem oriri necesse est. Hic addidisse non ab re forsitan sit, quid gargar, quid columella, quid vua oris significet. Gargar illa carnicula est, quã gutturi pro tegumẽto natura addidit, nomine ab soni genere indito, vt etiã susurrũ, & murmur, & reliqua huiuscemodi nostri maiores nominarunt. Columella vitium gargaris est, cùm scilicet in longum per fluxionem adducitur. Et vuam quoq; gargar idem per morbũ appellare solemus, quoties per inflammationẽ speciem accipit vuæ acini. Sunt qui fundibulum gargar ipsum appellent, eò quòd suprà amplius, infrà arctius est.

4 Cur hominũ malæ rubeant, quorũ pulmo inflammatione laborat? Quoniam sanguis cùm in pulmone ebulliat, vaporem sibi similem emittit: quod enim oritur, similitudinem suæ originis præferat esse necesse perpetuum est. Hic igitur vapor, cùm præ sua leuitate ad malas se extulit, consistit, atq; ita per cutis tenuitatem, veluti per vitrum colorem suum ostendit.

5 Cur pituitã per hyemem nasci, augeriq; solitum est, cùm per id tempus parte interiore corporis simus calidiores, vt Hippocrates medicus libro Aphorismorũ scribit? Quoniam cibos, quos per hyemem largius sumimus, venter minus concoquere potest. Ergo

lar

larga istâ ciborum copiâ pressus, calore insito quasi extincto, pituitam per refrigeratio nem gignit: quæ sanguis imperfectus quidã non perperàm potest appellari.

6 Cur in terra Aegypto, quæ calidißima est, vinum fieri frigidũ soleat: contrà in Scythia, quæ frigidißima est, calidũ fiat? Vinũ omne calidũ est: verum quoniam aliud magis minusúe alio hanc obtinet qualitatẽ, nomen illud contrarij habitus accipit, frigidumq; vocatur, quia longè minus calidum est. Terra autem Aegyptus vina frigidiora cæterorum scilicet cõparatione affert, quoniam calor illius cœli immodicus ita humũ elaxat, vt calorem omnẽ soli intestinũ euocet, atq; absumat. Scythia, quòd frigida est, calorem ad ima terræ cõpellit, atq; includit, itaque vina efficit calida, & validiora: quod idem etiã incolis terræ Scythiæ, & Aethiopiæ accidit. Aethiopes enim loca inhabitantes ferventißima, timidi sunt, & effœminati, & nigri. Scytharũ gens sedem gelidã tenẽs, animosa, fortis & candida est: quippe cùm calor Aethiopibus eductus ad summa corporis sit, quòd atro cutis colore indicatur: Scythis interiora teneat, situsque in sedibus sit principibus, id est, corde, & iecore, quod coloris candor planè ostendit.

7 Cur ex febre ardua pulmonis inflãma-

tio excitetur? Inflãmatione pulmonis febrẽ oriri arduam haudquaquam necesse sit, quoniam ardor ex bili proficiscitur flaua, quæ ad ventriculũ & pulmonẽ è suis refluere cõceptaculis solita est. Igitur natura cùm variè materiam noxiã reijcere tentet, si tenuis materia sit, & vires suppetant, & tempus calidum iuuet, per sudorem causam morbi exhaurit. Si è contrario, per aluum educit, aut per os euomit, quod magna ex parte facere solita est? quoniã & oris habitus in propinquo est, & bilis flaua efferri aptior est quàm deferri; quòd cùm se bilis pulmoni insinuet, membrũq; id impleat totũ, excitat inflãmationẽ, quã peripneumoniã nominamus. Ardor tamen nullus oritur, quoniã prius extinguitur, quàm vt possit cõmittere ardorem.

8 Cur febris tertiana quæ ex bili materia calida, agili, efficaci creatur, die vno prætermisso accedat; quotidiana, quæ ex pituita prouenit, materia frigida, graui, hebete, nullũ intermittat die; quartana diebus duobus intermissis conflictare incipiat? Quartana cùm exiguũ materiæ habeat, statim à sudore, aut vomitu potest digeri; itaque accessio ad tertium vsq; diem protollitur, donec tantum materiæ moueatur, quantum valeat infestare. Quotidiana, quòd ex larga, crassaq; materia oritur, frequens est: morbum verò

per copiam augeri materiæ constat ex febre continente; hæc enim quia sanguine abundante prouenit, nullam obtinet intermissionē. Quotidiana, tamē quia minus quàm continens habet materiæ, nōnihil intermissionis, quod vel sensu percipi potest, ostēdit: multóque amplius tertiana, quā materia calida & tenuis cōdidit, atque etiā longè amplius quartana: quò enim minus materiæ subest, eò lentius venit accessio. Quin & quintana, & septana, & nonana cōmitti potest, prout minus, minùsue materiæ vitiatum est: sic enim natura statuit; vt sanguis qui nostra aleret corpora, cæteris omnib⁹ materijs esset largior; pituita locum teneret secundum; nā hæc quoque alere potest, bilis flaua tertio loco haberetur; hæc enim suā ob acritudinem vsum nullū præstat alendi, atra bilis fortis esset postremò, quoniam naturæ est inimica, quippe quæ mēbra excedat, atque interimat.

9 Cur vbi altera gena resoluta est, non ei remedia admoueamus, sed alteri? Quoniam cùm duo musculi obiecti inter sese genas moueant, si accidat vt eorum alteruter resoluatur, reliquus suam vim integram præterea obtinet, trahitque ad se alterum languentem, ita vt pars sana rugetur, ægra distendatur, trahatúrque. Hoc idem etiam euenire oculis nouimus; nam si pupilla in angulū

vergat ampliorē, minoris anguli facta resolutio est: si ad minorem, ē contrario.

10 Cur si pes offendatur, inguen intumescere soleat? Quoniam vis animalis ad postremas vsq; corporis partes per neruos se porrigit, atq; ita cùm oblæsus pes sit, crus quidē totū perreptat, sed nihil agit, quoniā locum nullū idoneū inuenit: post verò vbi in inguen ipsum decubuit, nacta iā sedē aptiorem subsistit, aggressaq; adenem, vitiat eius habitū, inq; tumorē excitat cōtrarium naturæ. Adenes corpora sunt parua, rotunda, laxa, inter amplas venas & arterias posita modo cuneolorū, ne conceptacula ipsa humida ex copia sanguinis mutuò putrerent adesu: & equidem eo ipso venarum humore nutriū tur, & inflammati inguina faciunt, concalescentes scrofulas committunt.

σκιῤῥού-μενοι, concallescentes, indurati.

11 Cur capitis pars anterior caluēat, vnde caluaria nominata est, tēpora hirtiora reddātur? Quoniā partes capitis eminentiores humoris indigent: quaobrē suos cōtinere pilos non queunt: inferiores autē, vtpote humidiore, pilorum copiam & gignunt, & seruant: quomodo etiam telluris loca excelsa, atque saxosa parum fructificant, submissa & humecta fœcundiora sanè experimur.

12 Quam ob causam, cùm ex quatuor elementis constemus, id est, igne, aere, aqua, & ter

terra, non quatuor, sed tria illa cõtineamus genera, humidũ, solidum, animale, siue spirabile? Quoniam, vt aliquibus placet, ignis in aeris transit naturã, quemadmodũ & aerem concoctũ extenuatũq; ignem gignere nouimus. Sunt tamen qui vel igneam ipsam naturam actu esse opinentur, vt non tria, sed quatuor enumerent genera ignium, animale, humidum, terrenum.

13 Cur in abscessum doloribus frigus præcedere, febrẽ sequi solitum sit? Quoniã calor naturalis vehementia doloris conflictus cedit, ac recipit se ad loca interiora: qua de causa corporis summa refrigerantur, & sanguinis conceptacula cõcrescunt: pòst tamẽ vbi calor se recollegerit, expulsusq; bonis viribus, partes sui corporis omnes aduersus iniuriam frigoris occuparit, sanguis concretus recalescit, atque diffunditur: itaq; conceptacula vaporis repleta, accendere febrem possunt: adde quòd cùm membro affecto cæteræ omnes partes cõsentiant, iniuriam collectionis quasi propulsando, vires excernendo intendunt, ac excitant. Horror itaque frigusq; exultat: febrem verò posthac sanguis putridus accendit, & auget.

14 Cur ex fructibus alij partem inutilem intus cõtineant, vt palmulę, pruna persica: alij extrinsecus ea ipsa contineant, vt nuces,

vt mala punica? Quoniam natura cùm ortum æternum, vicesq; succedendi perpetuas moliretur, prætegenda, occultandaq; semina quæ ortum præstarent, censuit: sic tamen ne pulpam quidem suorum fructuum nudã relinqueret.

15 Quãobrẽ aut semen & pulpã eodem tegumento muniuit, aut semen ligno intus inclusit: pulpã autẽ membrana, aut corio, aut alio quolibet eiusmodi, quãtum satis esse operuit: deniq; variè de custodia fructuũ, prout res exigebat & patiebatur, curauit.

16 Cur fieri potest, vt qui carnes bubulas concoquunt, pisces saxatiles concoquere nequeant? Carnes bubulæ, quoniã duræ sunt, vi magna caloris conficiuntur, & cõcoquuntur; materiam enim patientem causæ respõdere efficienti conuenit: aliter fieri non potest, vt effectus is prodeat, quem vel natura, vel hominis ingenium spectet. Quòd si venter supra modum calidus sit, piscis non paulatim concoquetur, sed subitò corripietur, deuretur, fumigabitur, vt cruditatem penè quòd accidit imitetur.

17 Cur homines qui tabe laborant, vnguibus reddi aduncis videãtur? Vngues quia corpore cõstant solido, tabescere nequeunt, quippe cùm affici difficulter possit quod solidũ sit: verũ carne vndiq; tabefacta, speciem

aduncam illam emetiuntur, sensumq; reci-
piunt. Licet hic de tabe illa adijcere. Vlcus,
quod ex hoc vitio in pulmone committitur,
insanabile propterea est, quoniam nunquā
pulmo quiescit: natura enim ita construxe-
rat, vt per motum cordis perennem pulmo
assiduè moueretur, atq; agitaretur. Quin etiā
cùm pus per tussim efferatur, vlcus amplius
lacerari necesse est.

18 Cur in febriendo carnes minuantur, pi-
li augeantur, & vngues; contrà in conualescē-
do pili defluant, corpus augeatur? Quoniam
alimenta pilis per excrementa administrari
natura voluit, quæ quidem excrementa redū-
dare in febriendo solent per adustionem. Er-
go vt corpus propter habitum malum nu-
triri non potest, sic pilus abundè iam habet
quo nutriatur; verùm cùm vires suas colli-
gere corpus incipiat, consumptis iam ma-
terijs omnibus, redactisque quasi in pulue-
rem, vapores desistunt, atq; ita per alimenti
inopiam pili defluunt: corpus tamen effœtū
cibos auidius trahit, liberaliusq; replens sese
augetur, & viget.

19 Cur si quod in vrina subsidet, albū sit,
bonum dari indicium existimemus? Quo-
niā partes solidiores, firmioresq; nostri cor-
poris, id est, ossa, neruos, venas, arterias, co-
lorem habere huiusmodi certum est. Coloris
enim

enim similitudo naturales iam vires reconciliari, corroborariq; indicat: quippe cũ natura partibus solidis & firmis sedem suã crediderit: fit enim vt cùm materia in cõceptaculis cõcoquatur, & per vrinã quod cõcoctũ inutile est, excernatur; color quoq; rei cõcoquẽtis, qui albus est, destringatur, atq;, vt ita loquar, delibetur. Quamobrẽ cùm vires per febrem debilitatæ paulatim materiã concoquant vitiosam, principiò parũ agunt, itaq; exiguum admodũ cum vrina mittunt, quod pro sua leuitate sublime specie araneę supernatat, facitq;, quòd enæorema, id est, sublimitamentum vocatũ est: deinde cùm proficiãt, ampliúsq; possint cõcoquere, plus excernũt, ꝙ in medio vrinæ consistens, facit quod nubeculam appellamus: eò nanq; magis delabitur, quò factũ grauius est. Pòst, vbi per materiæ morbosæ omnis cõcoctionẽ plenè excernitur, iam quod antè leue pẽdebat, graue pro sua copia subsidet, fundóq; vasis coniungitur, redditq;, quod hypostasin, id est, subsidens, siue substantiam nominamus, quod planè sanitatis est indicium. Materiam enim vitiatã, quæ integro permista sanguini est, demũ natura ex toto per concoctionẽ secernere, atq; reijcere potest. Albedo igitur subsidẽtis colorem solidiorũ membrorũ, hoc est, sedis viriũ seruari significat. Leuitas materiæ concoctæ

æqua

æqualitatẽ oſtendit: quod partim enim craſſius, partim tenuius eſt, inæqualitatẽ concoctæ materię indicat, cõtinẽtia talis videlicet, vt nihil diſtractũ, diſcuſſúmue ſit, plenã virium efficientiã præfert. Reſpondet pus in collectionibus ſubſidenti in vrinis: verũ pus fœtidum eſt, quoniam in anguſto arcetur, quod putret, vt neq; difflari, neq; miſceri poſſit cum ſanguine, quippe quod per ſumma corporis cutis ſubſtare ſolitum ſit: ſubſidens illud vrinæ, quoniam è contrario ſe habeat, meritò fœtore immune eſt.

20 Quam ob cauſam febrẽ bilis & faciat, & tollat? Facit cùm exercitata acrior reddatur, vt putreat: tollit, cùm viribus naturæ intentis ad id expellendum, quod detrimento eſt: ea quóq; foras verſus concurrat, atq; ita educta, cauſa morbi per ſuam detractionem aboleat.

21 Cur oculi ſubſident eorum quos angor detinet? Quoniam per angorem anima intus vergit, itaq; corpus conſidet, atque tabeſcit: cuius rei contrarium illis euenit, qui vehementer irati ſunt: oculis enim redduntur propenſioribus, videlicet ob animę impetum ad exteriora: fit enim vt quocunq; vis animæ tendat, eodem etiam inſtrumenta, materiæq́; moueantur.

22 Cur oſſa quæ validiora ſunt ex lapſu,

casúq; frangantur, caro quæ mollior & mobilior est, ictus iniuriã euadit? Quoniam quę validiora sunt, rei noxam inuehenti renituntur, itaq; suã persistendi contentione corrũpuntur: Quę autem infirma, & mollia sunt, loquũ rei damni occurrenti, & cedunt: itaq; tatius subterfugiũt. Licet hoc etiã in stirpibus, & in quibusuis alijs rebus conspicari.

23 Quid est quod spadones proceros, blæsosq; faciat? Proceros humoris copia reddit, & caloris inopia, blæsos imbecillitas facit. Cũ enim eorũ partes inferiores nequeant sustinere superiorẽ, facile peruertuntur. Itaq; vt in his, quod blæsitatẽ pedũ vocamus, eueniritur: quidem de aliis ędificijs accidit, nisi superior moles fundamentis respondeat.

24 Cur partes corporis nostri postremas rigere maxime soleamus? Quoniam tenues, neruosæ, vel exangues, atq; ob eam rem frigidæ sunt.

25 Cur per metum, aut horrorẽ pili erigi solent? Quoniam affectus omnes refrigerant: refrigeratio autem foramina cutis adducit, & cõdensat: pilus quippe cũm vndiq; astringatur, intenditur atq; erigitur.

26 Cur homines melãcholici munera quidem naturæ exequi valeant? quippe qui cibos concoquant, atq; in sanguinem vertant: animi nullum munus integrè exequi queãt:

haud

haud enim rectè hi cogitare possunt, quibus atra bilis redundat: quoniam vitiosus hic habitus sedem animi, qua sapimus, id est, cerebrum occupat, & deprauat.

27 Cur morbi qui crebrius veniũt, curari possunt facilius, quã qui rarò? Quoniã quod sæpius euenire solet, minus naturã infestat; videlicet ratiõe assuetudinis: adde φ crebriores committere parua deprauatio habitus potest: graues magna induxit: curatur autẽ facilius, quod ex causa prodijt leuiore.

28 Quam ob causam qui febriunt, plus siti quàm fame affligãtur: qui conualescũt, plus famescant, quàm sitiant? Quoniã sitis ex nimio calore febris cõsistit: quemadmodum etiam ijs qui bene valentes, multũ moti laborerint, sitis oriatur necesse est: fit enim sitis ex nimio calore, vt modo dixi; aut à siccitate; videlicet humore absumpto: quod ijs accidit qui ieiunarunt: verũ famem non sentiunt, quoniam multũ vitiosæ materiæ suo in stomacho cõtinent. Contrà qui cõualescũt, propterea fament, φ febris late humores cõsumpserit: siti non infestantur, φ febre sublata corpus refrigeratur, & rehumescit.

29 Quam ob causam caudæ quorundã animalium subtilæ magis quàm reliquum corpus inopiantur? Quoniam propter meatuũ suorum angustiã, magis seruant naturalem

ca

calorem, quo vis mouendi, & sentiendi continetur: vnde fit, vt etiam si quiescant, rursus moueantur, si tangas.

30 Cur medicina epota, oculi primū perturbentur, & caligent, pòst purgatione peracta, emendentur, atq; acutius videant? Quoniam principiò materias medicina mouet, trahitq; ad ventrē; quare vaporum copiam excitat; quæ ad caput effertus, perturbatq; cerebrū, vt neq; sensus, neq; cogitatio cōstare integrè posit: pòst vbi materiæ excesserūt, extinctúsq; est omnis vapor, nihil præterea est, q vel sensum, vel rationem impediat.

31 Cur tabidis & purulentis copia interdū pediculorum oriatur? Quoniam pus humores corrumpit: humores deniq; vitiati calore naturali concalfacti, animalia creant: sicut etiam in cœno, aut quibuslibet fecibus enasci vermes consueuerunt.

32 Cur vehementius per ictum testiū doleamus? Quoniam appendices testium sentire maximè omniū mēbrorum possūnt: adde quòd natura summā voluptatem ex pene oriri voluit, vt propensiores essemus ad rem venerem, qua vna genus humanū seruari potest: atqui testibus cum pene, & cognatio & sedes cōmunis est, ergo cōmunem etiam affectioné, sensionémq; sortiantur necesse est. At vbi magna sensio est, indidem etiam magna

voluptas exultat: vbi autem magna voluptas est, dolor etiam indidem vehementior: bono enim maiori, malum obijci maius certum est. Hic subiungere illa non incongruum censeo. Consensus rerum, atq; affectus cõmunis trifariã fieri solitus est: aut enim per cognationem, vt cerebri, & stomachi: habent enim communem copiam neruorum: aut per situs propinquitatem, vt cordis, & stomachi: sic enim cor sentit, quoties materia acrior stomachum mordet, mouetúrq; ad id expellendum quod molestum est. aut per imbecillitatem, & transitionem, vt cum pedis digito offenso inguen tumescit. Dum enim vis naturæ cum sanguine ad partem læsam festinat, adenes inguinis sanguine implentur, & contumescunt. Accommodari vel moribus, ac vitæ hominum tripartita hæc diuisio potest: dolemus enim vicem cuiuspiam, vel quia parentela coniuncti sumus, vel quia vicini habitamus, vel quia casum audimus miserabilem: atque ita efficitur, vt affectio tum propria quædam, tum communis obueniat.

33 Cur super lippitudine caput totondisse ad cutem iuuet? Quoniam melius caput difflatur, liberiúsque per suos meatus digerit materiam vacantem & fluitantem.

34 Cur vbi ex tenebris ad lucem, aut ex

luce ad tenebras venimus, non statim cernere valeamus? An quòd tenebræ crassioni, frigidiori que cōstant aere, itaq; diducunt, cōfundúntq; spiritū, cui cernēdi munus accōmodatum est, lux verò quòd clara, candida, & calida est, spiritū illum digerit, atq; dispergit: cū autem per temporis aliquantulū spatiū assuescat, cernere integrè potest: adde quòd ex cōtrario subitò in contrarium traducti, rei nouitate turbamur, vt minus cernere ex æquo præterea valeamus.

35 Cur in bestijs febres, omnésq; abditi affectus difficilius curentur, periculosiorésque sint, quàm in homine? An quoniam naturā, sentiendiq; potestatē parte intima sui corporis gerunt immersam, nō ad exteriora per rationem euocandā, quemadmodū homines habent: ergo si ita est, meritò sensus calorē percipit vehementiorem, virésq; omnes naturę prosternit, immergitq;: adde quòd bestię vt affici min⁹ aptæ quàm homines sunt, sic etiā curari difficilius possunt: causam enim mali vehementiorem vrgere necesse est, quandoquidem id ægrotat, quod in morbum difficilè incidit.

36 Cur bullæ, quas imber excitat, indiciū afferant imbris vehementioris? Quoniam aquæ copia & vaporis spiritum multū gignit & crassum: qui cū vndique aquā subeat, erigatq;

gítque in deuexum, inflat, & facie vesicæ afformat: quomodo etiam vitrum inflari potest, & genus omne humoris cùm ebulliat, conuerti in spiritum, atque intumescere solitum est.

37 Cur minus doloris per sectionem cutis caput integentis percipiamus, quàm cũ quælibet alia pars secatur? Quoniam minus carnis musculosæ in capite, quàm cæteris corporis partibus est.

38 Quam ob causam ex conualescentium pedibus squamæ magna ex parte destringantur, atque etiam ex manibus, quanquam rarò? Propterea quia materia ferri deorsum aptissima est: & verò pedes à sede cordis positi longius, & ob eam rem frigidiores, minus excrementa concoquere atque digerere possunt.

39 Cur tabes, scabies, lippitudo, mala & cõtagiosa sint: aqua intercutis, & stupor totius corporis, cui nomen apoplexia, transire in aliũ nunquã soleant? Quoniam oculus quidem, vt humidus, affectionique opportunus, facilè morbosis deprauatur radijs, qui cum spiritu à lippientis oculo proficiscuntur: tabes autem putrem aerem reddit, qui tractus ab homine sano, pulmonem membrum affectu facilè vitiat, & corrumpit. Scabies quoq; cũ per summa corporis fit, lentamque saniem

emittat,facilè sese propagare,cutémq; integri corporis vitiare potest. Cæteri sanè morbi,aut positi intus cutem attingere nequeũt, nullámue reddunt delibationem,vt aqua intercutis,vt stupor attonitus: aut cũ per summa corporis natẽt,nihil tamen humoris præ nimia sua lentitate,& siccitate, & corpulẽtia emittunt,vt albugo,vt lepra: aut positi quidem parte interiore sunt,sed quoniam nihil pestilens,atq; putrefaciens mittãt,suũ aliorsum transmittere vitium non possunt,vt febres crebriores,& solitæ.

40 Cur nonnullis febre laborantibus lienes augeantur? An quoniam affluẽtius aquã hauriunt:est enim membrum id laxius, atq; fungosius. An quia debile est,materias illuc affluentes facilius excipit.

42 Cur senes & pueri magis,quã qui ætate sunt firmiore,calculosi sunt? Pueri vt edaciores,senes vt frigidiores, & imbecilliores, multa per cruditatem colligunt excremẽta, quæ calculum contrahunt.

42 Cur titillatio & fricatio plantarũ somnum afferre possunt? Quoniam extrema neruorũ eò concurrunt,& coeunt:his enim vehiculis, pertractatio illa leuis ad cerebrũ vsq; transmissa permulcet animum, atque ad requiem,somnúmq; inuitat. Sunt qui excrementis causam tribuãt,quæ tum sua pronio

re

re natura, tum motione pedum frequentiore ad palmas delabantur, rursúsque per mediocrem fricandi motum remeent, neruísque aliquantisper ad cerebrum peruehantur, itaq; sede illa superiore oppleta, somnū cōcilient.
43 Cur ampliores, crebriorésque lunæ defectus fiant, quàm solis? Quoniam luna tam in terminos deficiendi coituum, quàm in turbine vmbræ ex terra per solis diametrum ortę incurrit: & quidem crebrius lunam eò deueni re propter sui orbis celeriorem absolutionē necesse est. Sol per coitus tantum defectioni deputatos obūbratur, cùm scilicet luna cursum per eos agat, occultétq; faciem superiorem. quòd tamen sol longè maior quàm luna est, totus abscondi nō potest, luna sæpius tota occulitur. Mouere æs ferrúmque multitudo, quoties luna aut sol deficit, consueuit, quasi spiritus quosdam vitiosos velint depellere: haud enim per id tēpus lumina benignè terram aspiciunt, neq; benefica delibatio inde manat, quà mali infestique spiritus repelli possint, & coerceri[illegible]
44 Cur infantes, qui septimo mense in lucem venerint, viuere possint: qui octauo, nō possint? Quoniam septenarius perfectus numerus est, & vt Pythagoras censet, & omnes scientiæ numerorū professores autúmant, octonarius imperfectus est. Itaque quod tunc

prodijt, imperfectum minus, quàm aptũ ad vitam est: qua ratione etiam monstra viuere nequeunt: quippe quæ non ex consulto naturæ orta sint, sed imperfecta, vel per inopiã vel per superãtiam & temeritatem materiæ, forma diuersa contra naturæ legem peruenerint: nihil enim imperfectum vel tẽpore vel forma à natura creari solet: quaobrẽ si quid tale erumpat, id durare non solet. Nasci infantes mense septimo possunt, quoties vis affirmandi validissima est, & sanguinẽ sibi obtinet commodum: sic enim ocyus rem perficere potest. Sed si è contrario est, decimo exeant, necesse est. Numerum tam septenarium quàm denarium esse perfectum variè constat: orbem namque terrarum septem insignibus stellis regendum nouimus. Homo septimo mense dentire incipit: anno septimo dentes permutat: quartodecimo, id est, bis septem annis peractis, pubescere incipit: vicesimoprimo firmã aggreditur ætatem: quod tempus ter septem annis consummatur: morbi numero septenario iudicantur. Luna per septenarium suas recipit formas: menses septenis constant diebus: vocales literæ septẽ sunt. Et denarius quoque numerus ortum omnẽ, atque interitum rerum complectitur: autor Aristoteles est: & numerus omnis ex denario oritur per repetitionẽ. Vndecim enim & duo

decim, & reliqui omnes sequentes vnitates, quibus denarius constat, repetunt. Et homines prisci non tabulis, sed dextris suis rem de qua agerent confirmare solebant, videlicet numeri denarij causa, quem digiti explet.

45 Cur ouum pressum vtroq; extremo ambabus manibus frangi nequeat: pressũ latere facilè frangitur? Quoniã per angulos tantũ modo suos manibus renititur opprimẽtibus: est enim angulus, quod quaque in structura validius consistit: adde quod pressum per extrema, parte minima sentit: pressum per latera parte ampla conflictatur, vt facilè possit destrui.

46 Cur in tinnitu aurium digito in aurem indito meatus diutius moueamus? Quoniam meatus sic ampliatur, & spiritum qui sonitum excitat, digerit atque transmittit. Quin etiam spiritus ipse qui per contentionem digiti motum attenuatur, secerni melius potest.

47 Cur fœminæ omnes calculum sua in vesica leuiter concipiant? Quonia in ceruicem vesicæ ampliorem quàm mares habeat: hinc enim fieri potest, vt cum vrina excrementum quoque eijciatur, quod calculum contrahit.

48 Cur genus stirpium syluestrium validius & lætius esse soleat, quã vrbanum, vnde

dici solet, tellurem esse matrem syluestrium, nouercam autem vrbanorum. Quoniam solertia naturæ, nõ humani ingenij creatur: caret enim humoris nimia copia, quæ satiuas stirpes elaxat, atque effœminat.

49 Cur musculi trāsuersè insecti difficilius vniantur & curentur? Quoniam fibræ, filáq; neruosa affatim ita inciduntur: natura enim neruum carpsit, in quo fila discreuit permulta, quibus carnem vndiq; veluti deducto, porrectóque stamine texuit, fecitque musculum nomine à similitudine muris animalis translato: cui sanè oppositum neruũ condidit, qui tendo à tendendo vocatus est, cuius extremũ artubus partium mouendarum annexuit: cũque rem mollem duræ coniungere vllius interuentu nequiret (sunt enim contraria) per ossa, medullámque membrum quoddam neruaceum ædidit, quod copulam nominamus, eóque tẽdonis partem postremam alligauit, ex quo vsu nomen copulæ accepit. Musculũ solers naturæ ingenium alibi in globi speciẽ collegit, alibi in membranæ planum attenuauit: denique pro vsu mẽbri mouendi musculum quoque aptissimè accommodauit. Nam vbi membrum magnum, ac validum trahi deberet, vt crus, coactiorem, pleniorémq; musculum afformauit: talem enim res postulabat, vt mouendi vim ampliorem contineret.

Vbi

Vbi paruum aut inualidum esset regendum, vt palpebra, aut ligula, musculum membranæ similem addidit: quoniam membra eiusmodi parum potétiæ mouentiæ desiderarét.

50 Cur aliqui fascinari possint, præsertímque pueri? Quoniam talem sortiuntur naturam, vt affici perquam facilè possint, & immutari. Genus id vitij tale est: qui summa animi nequitia perpolluti liberalem aliquam exosculandámque formam conspicati mouẽtur, radios sui conspectus vitiatos transmittunt, quasi veneno quodam vitio sui animi radios veluti telum illinant, iaciántque in rẽ cuius inuidia tenẽtur, & desiderio. Prodit igitur de pupilla radius exitialis, qui per oculos obducti hominis subit, vertítque quam aggressus naturam est, malóque habitu deprauat, vt mox corpus languescat, morbóq; laboret. Quàm verò aditus per oculos pateat contagioni, constat etiam ex ijs qui mortua hominum corpora contueri recusant, ne radij sui conspectus aliquam sibi luem, pestémque referant. Sed omnium maximè pueri vitio illo capiuntur: quoniam natura tenerrima sunt, facilliméque affici à quolibet possunt.

51 Quamobrem nonnullis tussientibus, aut euomẽtibus, splendorum quædam imagines ante oculos obuersari appareant? Quoniam

abductio vehemens pectoris & ventris humores sursum compellit, & spiritus: qui cùm ad oculos veniant, spiritum conspiciendi perturbant, atque deprauant, ita vt foris illas imagines ementiatur. Quòd si vapor ductu oblongiori est, imagines etiam hac eadem forma apparent: item si bilis ex vitello cognominata vaporem excitat, aurũ imagines imitantur: si pituita mouet, albi suspicio incurrit. Ad summam, pro figura, colore que causæ visa quoque imaginamur: qui tamen per febrem arduam delirant, atque insaniũt, iis de cerebro ipso vapores ad cõspectorium spiritum funduntur: & verò qui oculorum suffusione infestantur, easdem illas sibi videntur videre imagines.

52 Cur qui aquam bibere consueuerũt, acutius videãt? Quòd vini copia, flatus multum excitans, spiritum conspectiuum, sensusq; omnes perturbat & vitiat.

53 Cur qui oculis cæsiis sunt, vehementius ex lippitudine doleant, nec pati possint acerbitatem medicamentorum? Quoniam oculosũ humorem omnẽ, & a crystallo illum cognominatum, propensiorem ad partem exteriorem, patentiorémque sensui cõtinent: at qui nigris sunt oculis, minus ob causam contrariam sentiunt.

54 Cur qui leuiter euomunt, pituitam egerant

rant: qui plenius, bilem: qui supra modum, etiam sanguinem? Quoniam qui vehementer intendunt, materias quoque imis infixas possunt euellere: pituita verò vt crassa illinitur, atque ob eam rem vel à leuiore excitatione moueri, ac reijci potest: quòd si bilis quoque per ventrem innatet, ocyus mouebitur quàm pituita. Verum materiæ, quæ in venis continentur, egeri per medicamentum hoc modo consueuerunt. Natura cùm corpus malè habitum purgatione indigere animaduerteret, postrema venarum ad ventriculum finiuit, quemadmodum ad vuluam alias duxerat venas propter menstruam purgationem, atque ad nares etiã alias, & ad sedẽ coniecit, vt inde morbis remedia per purgationẽ paterẽt: quę quidem ora venarum coniuncta lex tandiu continet naturalis, dum aperiendi necessitas fit. Hæc igitur quoties febres vrgent acutæ, sponte suæ naturæ per vim excretoria in patefacta, materiam amplis in venis atq; arterijs concoctam egerunt, aut per os, aut per aluum: at cùm medicina epota fit, per vim eam pliantur, permittúntq; ex conceptaculis materias attrahi. Piper enim, & scãmonea, & cætera generis eiusdem suo naturali calore ora aperiunt: deinde sibi quodque conuenientem materiam attrahere naturali quadam proprietate potest, vt dictum inter initia est.

Sanguis tamen quoniam amplexus est à natura, charúsque habetur, non nisi tractus per vim nouissimè exit, cùm scilicet vltra modũ exinanitur.

55 Cur põdera facilius parte læua ferre possimus, cùm hæc infirmior sit, quàm dextra? Quoniam dextra vt validior læuæ subuenit, leuátque aliquantulum onus: quòd quidẽ officium læua præstare dextræ suam ob imbecillitatem non potest.

56 Quam ob causam vinum, aut quemlibet alium humorem per fistulam exugẽdo attrahere valeamus? Censendum per vim inanis humorem posse efferri, nõ per oris attractionem: fistulæ nanque meatus plenus aeris videlicet corporis prætenuis est: & cũ fieri non posit vt duo corpora per idem tempus eodẽ in loco maneant, atque etiam eum locum esse inanem, id est, corpore omni vacãtem, natura omnino recuset, necesse est dum aer canalis interior per oris suctionẽ detrahitur, humorem tantisper consequi, vt inane spatiũ non relinquatur: quòd idem etiam per id agitur instrumentum, quo admisso vrinam elicimus: lana enim obturante detracta, spiritus etiam internus educitur, atque ita ne inane sit, vrina attrahitur. Quinetiam medicinales cucurbitæ eadem illa ratione sanguinem attrahunt: ignis enim admissus vbi extin

extinctus est, facit vt tantū sanguinis attrahatur, quantum loci ipse occupabat, ne inane sit à quo penitus natura abhorret: deniq; omnia, quibus hunc in modum quicquā attrahimus, ad rationē inanis referre omnino debemus: neque enim calor, neque oris attractio causæ potissimæ est, vt latè in vrinaria illa fistula patet, quæ neutro eorū attrahit vrinam. Sunt tamen alia quæ sui caloris ratione possint attrahere, vt thapsia illita: nec nō & inualidū à valido trahitur, & proprietate quadam occulta pleraque attrahunt, vt ferrum magnes, sanguinem membra.

57 Cur naturales potentiæ natiuæ, atq; insitæ sint, animales, aduentitiæ omnes habeātur? Quoniam naturales, id est, attractoria, retentoria, immutatoria, secretoria ad ipsam tā tum viuendi pertinent rationem, neque plus quicquam obtinent, quàm necessum sit: animales verò & sensales & motales ad bene viuendum commodæ planè adsunt: membra enim nisi alantur, interire necesse est: at si non, vel moueantur, vel sentiant, non idcirco intereunt: quanquam pulmo, quoniam vires habet trahendi, reddendíque spiritus, idque assiduè ex periculo strangulandi exercet, insitam sibi simulet motionem. Naturales verò potentiæ ordine atq; numero illo ob hanc causam habētur. Cibus & sanguis,

quoniã vacant anima, non ex sese possunt ag glutinari, quo ali debẽt: quã ob rẽ vim adesse oportet trahẽdi, quæ fungi officio possit. Itẽ cùm corpus omne, quod mutatur, nõ sine vl lo tempore, sed per temporis spatium mutationem patiatur ab re quæ agit atque immutat, vim secundam adesse necesse est, quæ contineat, subministrétque ad tempus, quantum satis sit immutandi potentiæ. Vnde etiã tertiam quoque vim esse oportet, cuius officiũ sit immutare. Sed cùm vis hæc immutatoria concoquendo partem quidem sanguinis vtilem membris adiungat cohærendam, inutilẽ autẽ relinquat: quæ cùm permaneat, nõ item tantũmodo claudat & foramina per quæ sanguis alimentúmque permeet, verumetiã putreat: constat vim quandam subiungi quartam esse necesse, quæ partim per inuisibilem exhalationem, partim per sudorẽ cæteraśq; vias sensibiles excrementum secernat. Ordo hic est, & numerus naturalium potẽtiarum. Membra autem non omnia ex æquo potentias quas enumerauimus, omnes sortiuntur, sed ea dũtaxat quæ sibi tantum operãtur, vt neruus, vena, os. Nã quæ nõ modo sibi, sed etiã cęteris omnibus mẽbris vsui exoluũtur, munereq; funguntur publico, hæc vnam habent potentiam, intentam, & potiorem: verbi gratia, vtera & iecur vim amplissimè immutatori

toriā obtinent: lien, stomacho, fellis folliculo, renibus; attractoria potius data est: intestina atq; vesica excretoria plurimum valent: vulua insignis per retentoriam est. Proximū sanè quod de sensibus animaduertimus est; haud enim pro compari modo genera animalium omnia sensibus prædita omnibus sunt, sed olfactu canes præcellunt, visu aquilæ, gustu protogeustæ animalia Indica, vnde & nomen acceperunt, tactu serpentes, & quædam aues, auditu anseres.

58 Cur sensus quinq; tantum, non plures, neq; pauciores habeamus? Quoniam pro rerum natura sensibilium, atq; numero, sensus quoque incondi debuerūt. Tactus enim aspe rum, læue, durum, molle, atque cæteras qualitates, quę positæ in solidis sunt, percipit: gustus dulce, amarum, salsum, cætera saporis genera, quę in humoribus succisue constant: olfactus bene, maléue olentia, quæ vaporibus tribuuntur: auditus sonos, & strepitus, quæ ictu aeris efficiuntur: visus colores, qui tenuissimo, ætheriq́ue finitimo spiritu continentur: quippe res solida, resoluta, diffusáque humor redditur: humor in vaporem transit, vapor in aerē, aer in æthera atq; spūm tenuissimū, ita vt quasi series quędam ex terra ad cœlū vsq; deducatur perpetua. Liceat hic quid spiritus aëri intersit subiūgere.

Discere

Discrepat aer à spiritu tenuitate, & motu: spiritus enim aer concitatus est, qui cùm cōcitetur, etiam extenuetur necesse est.

59 Quā ob causam caro corrupto ossi supposita, laxa fit, fungosa, & liuida? Quoniā ossis corruptio non nisi per habitum vitiosum fit, qui mutandi potentiam deprauat: qua deprauata, fieri non potest vt caro integra, solida, colorataque gignatur: sanguis enim mutari præterea ex naturæ ratione non potest.

60 Cur acetum conspersum vuluæ dolorem inuehat vehementem? Quoniam vulua neruosa admodum est: neruis enim sentimus; & acetum ipsum per suam acredinem mordet, ac percutit: sicut etiam pectus aceto offendi nouimus, quoniam membranis & musculis constat numerosis. Neruosam vuluæ esse texturam natura voluit, vt sentiret præcipuè, voluptatémque ob eam rem summam ex coitu venereo caperet seminis gratia concipiendi. Sunt qui per discordiam quandam naturalem acetum vuluæ aduersari existiment. Nonnulli strangulationibus vuluæ, res bene olidas infra, malè olidas suprà per nares afferunt, rati esse animal, & propterea malè olida fugere, accurrere verò ad bene olentia, atque ita ad propriam sedem redire. Mihi verò videntur bene olida, cùm vim habeant tenuiorem, & calidam, lentam materiem conci-

dere, & digerere, quæ infestat: malè autem olida, cùm viribus sint crassioribus, foramina intersepire, vt vulua retrahi nequeat. Sed quanquam malè olida vuluis prosint, tamē comitialibus auertenda omnino sunt: faciūt enim vt qui eo morbo capi solitus est, collabatur, & æstuet. Ergo vitandū pennas igni iniectas, lapidem gagaten, bitumen, cornu omne, lucernas, lapidem thraciam, qui aqua vritur, oleo extinguitur: deniq; omnia quæ crassos reddunt humores: quippe cùm tracti vapores eiusmodi crassent spiritum animalem, & cogant, præsertim cùm iam aliquid ex se ipse habeat crassitudinis, & frigiditatis: atq; ita efficitur, vt anima apto careat spiritu ad munerum suorum perfunctionē, corpúsque suum spiritali orbatum vehiculo premi, collabi, prosterni patiatur.

61 Qui fieri potest, vt quæ qualitatum cōtrariarum sunt, affectum eundem possint aduehere? rigorem enim & calor concitat, & frigus. Censendúm hoc causis agi diuersis: oritur enim rigor ex flaua bile ratióne acritudinis, quæ membra pungit, & mordet; excitatur enim corpus ad id repellēdum, quod tentet: cúmque idipsum frequenter faciat, vicissimq́ue modo bilis superfluat, & impungat, modo membra concitentur, atq; repugnent, rigor exultat. Oritur item ex refrigeratio-

ne quoties natura per immodicam mutatio nem conflictatur, sinaq; membra rursus frequenter excitat ad rem expeliendam inimicam: modica enim refrigeratio chara, & accõmoda naturæ membrorum est: immodica abhorrenda, & noxia: membra primũ obtor pescunt, deinde inhorrescũt, tum inalgescũt, & rigent, vario scilicet refrigerationis incremento.

62 Quam ob causam cùm vinum cum pane febrientiũ imbecillitati concesserimus, febris nihilo per calorem vini aucta est, imò minor esse incipit? Quoniam exiguum atq; inualidum dedimus, hinc enim facilè concoctum, digestúmque in omnes partes membrorum est: membra autem recreata, assumpti beneficio alimenti firmiora ad concoquẽdam morbi materiam efficiũtur: habet enim panis, & vinum ex proprietate quadam plus virium, quàm cæteri cibi ad alendum, firmãdumq; mẽbra humani corporis, modo quis modicè assumat. Ex quo illud Homeri, Et Cererẽ & Bacchum, nanque hinc vires, animiq;. Quinetiam odore suo hæc reficere, firmaréque hominem possunt, & malum quoque sui odoris qualitate recreat, atq; firmat, longéque magis si edatur. Et verò capreoli vitium, & myricæ, & rosæ, & his similia olfacta in febriendo recreare possunt, atque fir-

ma

mare.

63 Cur oleum nullo cum humore misceri patiatur? Quoniam lentum, crassum, & continens est, neque vllas in partes tenues consecandum, idcirco nullum humoribus locum dat subeundi, miscendique Iunguntur autem quæque, aut per confusionem, vt elementa, quæ primas suas qualitates omnino amittunt, cùm coeant, corpusque vnum augmentant: quanquam resolui à natura, restituique possint ad pristinam conditionem: aut per adiectionem, vt aqua iungi cum oleo solita est: aut per mistionem, vt ordeum cum tritico: aut per agglutinationem, vt lapis cum lapide: aut per agnationem, intimationem, & assimilationem, vt sanguis cum carne, vel cum medulla, vel cum osse: aut per affixionem, vt lignũ cum ligno clauo adacto: aut per mutuam retentionem complexionémque, vt ansæ ostiales. In ijs verò quæ animata sunt, vt qui per luctam suas manus conseruerunt, quonam modo animus coniungatur corpori, nondum expositum est: nullus enim ex prædictis modis cõuenit animo, sed per habilitatem potius censendum iungi cum corpore animum, medio quodam interueniente, quod aliqua ex parte naturam continens vtriusque, atque familiare vtrique se exhibens, atque vtrũque in-

 genuè

genus simulans miscet naturam incorporeã cum natura corporea, immortalem cũ mortali, puram cum impura, diuinam cum terrena, videlicet hunc in modum. Oritur spiritus quidam vaporis propè speciem gerẽs in iecore per calorem, humoremq́;, qui ea in parte modicè habentur: qui cùm per venã cauam cognominatam, ad sedem cordis ascẽdat cum sanguine, atque amplius recaleat, & extenuetur, in speciem propè aeris transit, rursusq́; per arterias carotides ab aggrauatione cognominatas ad basim, id est, partem subditam cerebro effertur, qua in parte frigiditate cerebri moderatur, naturaliq́; quadam proprietate afficitur, transformaturq́; in spiritum æthera planè imitãtem, quo animus instrumento aptissimo vtitur actionũ suarum. Quinetiam aer qui naribus trahitur extenuatus in corde, ascendit ad cerebrũ per arterias, alimẽtumq́; offert sese spiritui æthereo illi, & animali: hic igitur spiritus vt non incorporeus accommodari corpori potest, vt tenuior, syncerior, atque clarior, quã natura vulgaris corporis patiatur, iungi cũ animo potest. Deniq; vinculum perquam idoneũ corporis atq; animi hic accendit, naturasq́; oppositas copulat, & suo familiari interuentu conciliat, atque cõtinet: hic quãdiu constans atq; integer sit, facultatẽ rectè
cogi

cogitandi, agendiq; omnia animo præstat: at cum à sua natura desciscat, si leuiter refrigeretur, indensetur, crassetur, ineptum denique reddatur ad intentas animi actiones. cōmittit vt animus retardius, segnius atq; veternosius agat: sed si nimium refrigeretur, factusq; fit corpulentus, efficit vt animus suas penitus deserat actiones: quod his planè euenire videmus, quibus sedes memoriæ torpet, vitioq; tenetur lethargo, aut ijs qui toxica hauserunt. Contrà si immodicè recaleat, moueaturque, sæuire, insanireq; cogit vt tantisper animus disiungi à corpore per sui vinculi deprauationem videatur.

64 Cur animantium alia parere plura, alia pauciora consueuerunt? Censendum naturam sic statuisse, vt quæ breui tempore viuerent, hæc partu essent numerosiori, videlicet ea de causa, vt vitæ breuitas partus copia cō pensaretur. Genera eiusmodi sunt sues, canes, aues complures, pisces omnes. Quæ autem diu viuerēt, hæc pauca procrearēt: quippe cùm temporis amplitudo posset rei, quā natura spectaret, satisfacere. Sunt hoc in genere elephanti, serpētes, cornices, cerui. Quæ verò mediocriter viuerent, hæc etiā partu essent mediocri. Stirpes quoq; modo eodē illo fructificant: annua enim omnia, quoniam vitā breuē sortita sunt, largā seminis copiā

effundunt, vt triticum, ordeum, milium. Arbores parcius ferunt, eò quòd vitam agunt diuturniorē. Mammæ quoq; animantibus pro partuū numero datæ sunt. Quadrupedibus item intra sese fœtificare, atque vterū ferre natura voluit, ob eam scilicet causam, quoniam & corpore sunt ampliori, robustiorique, & terram pro sede sortiuntur, gradiq; non magno cum labore consueuerunt. Volucribus partus foris cōficiendos censuit, vt eo immunes essent onere & labore, quoniā & corpore sunt imbecillo, & per aerē agitātur.

65 Cur febriū accessiones certo venire ordine soleant? Quoniā tantum materiæ putret, quātū à natura cōcoqui potest: quòd cū materia concoquenda certa sit, potentiam quoque certā, tempusq; certum esse necesse est. Subiungendū hic illa, quodque materiæ genus suum habet vaporem. Sanguis enim vaporē humidum & calidū reddit more aquę feruentis: quod in lebetū tegminibus patet, atq; in balnearum tectis, & in aere: sic enim nubes cōsistunt, & quēadmodū vapor aquæ in rorē concrescit, rursusq; speciē aquæ recipit, sic etiā sanguis stringitur, & sanguis iterū fit. Bilis flaua veluti fuliginē agit calidā & siccā, ritu lapidis ignē sentiētis. Atra bilis quasi fauillā emittit modo lignorū, quæ deusta in cinerem aridum vertuntur. Pituita fumum

mum humidum, crassum, mordacemq; reddit instar lignorum viridium, cùm vrantur: est enim quodq; ortum eadem essentia, qua sua origo est.

66 Qua de causa mel inueteratũ, aut supra modum coctum, amarum euadat necesse est? Quia suum omnem humorẽ amittit, qui calorem temperare immodicum potest: quemadmodum etiam quilibet humor alius dulcis affici solitus est, vt vinum, vt defrutũ: vnde fit vt etiam temporis spatio crassescat, & minuatur: & quemadmodum vinũ quatuor illa continet, florem, qui leuissimus innatat: fecem, quæ corpulenta subsidet: humorem, qui temporis absumitur spatio: partémque illam vinaceam, atq; idoneam alimento: sic etiam mel ex quatuor constat, eiusq; humidum recrementum illud vim quandam obtinet deteriorĩam: quapropter incoctum tergit & purgat: coctum alere tantum potest, eò scilicet quòd sors superuacua omnis igne absumitur. Vt verò mel in vetustate amarescit, sic pinguia omnia & oleosa rancida efficiuntur, vt butyrum, oleum, adeps. Hic de saporibus illa addidisse non ineptum fortasse sit. Dulcedinem plus caloris, minus humoris parit: acritudinem caloris & siccitatis copia producit: salsuginem plus siccitatis, minus frigiditatis committit: acorem

frigiditatis, humiditatisq; copia gignit: austeritatem siccitas largior & frigiditas dant: amarorē siccitas & calor plenior creant: pinguitudinē ex humore pluri, & calore exiguo oriri censendum est.

67 Cur hominibus admodum vinolentis circumuerti omnia videantur? Quoniā larga copia vini exhalationem spiritus vaporosi ad cerebrum mittit nimiam : qui spiritus cùm digeri, atq; cōsumi nequeat prius, quā temporis spatium concoctionem exhibeat, per cerebrum voluitur, & quaq; versus percurrit, atq; ita perturbatus profluit per neruum conspectiuum, pupillamq; ad res conspectui obuias, facitq; vt tales videātur, qualis ipse est. Affectum etenim interiorem foris esse imaginantur: quocirca efficitur, vt etiam caligent, & vertigine tantisper tententur: cuius vitij nomen à conuolutione aquarum deductum est. Neque verò ex vino tantum, sed ex materijs etiam corporis accidere illud potest; quoties vaporem ad cerebrum nimium efferant, affectúmque moueāt quæ caligo vocata est.

68 Quam ob causam cùm nerui ijdem à cerebro, & dorsi medulla in partes mēbrorum omnes transmittātur non eadē actio, sed varia soleat prouenire? Quoniam non modo ratione essentiæ, verumetiam structuræ eua-

riat actio: alia enim strues & effigies nerui cōspectiui est, alia auditorij, alia gustatorij, alia eius qui in ore ventris positus est: neruus enim conspectorius ille perforatus porrigitur, auditorius explicatior tendit, atq; etiā magis gustatorius simplici ducitur serie: qui stomacho deputatus est, voluitur in anfractum. Porrò ampliorem in orbem se agit, qui ventrem perficit: quemadmodum & cithara, quæ fidibus variè concinnatur: quippe quæ crassioribus, tenuioribus, intentioribus, remissioribus constet: aliter enim nunquam illa concinendi amœnitas reddi potest. *Quinetiam in reliquis membris, quorum aliquod officium est, varium perspicere artificium licet. Iecur enim & lien carne quadam crispa, atque tortitia constat, quam & materiaceam, quòd materiæ similis est, nominemus. Renum quoq;, & cordis caro sui generis est: stomachi verò fila, quæ in directum porrecta sunt, attrahunt: quæ transuersa ducuntur, impellunt. Vulua profectò, & reliqua membra, quæ vim obtinent continendi, non nisi per obliquum filorum tractum suo funguntur officio. Venæ, & arteriæ, & mēbranæ membris omnibus vsui sunt, ministriq; publici habentur. Membra autem ipsa suis quæq; distribuūtur muneribus, & singulis singula actionibus delegantur, vt perspi-

cuum sit, cui præcipuè tribuere actionem debeamus.

69 Cur mulieres, quæ vterum gerunt, secundo aut tertio mense gustare aliquid improbè appetant? quapropter picare tantisper dicuntur, à pica, quæ terræ glebas suauiter esitat. Natura sanguinem omnem menstruum colligere in matricem necessariæ fœtus afformationis gratia consueuit, qui sanguis si vitiatus est, suum vitium ad os vētris transmittit, atque ita stomachus ipse improba motus qualitate materiæ, cibos alienos atque incommodos appetit, idq; ipsum variè peccat pro materiæ subditæ conditione. Nā si atra sit bilis, carbones, aut lateres, & genus quodlibet fictile appetit: si pituita acida, sapores acidos concupiscit: si bilis vitellina, pinguia quærit: si alia miscella qualibet sit, auiditas quoq; gustādi ratione illius oritur insolens. Veram hanc esse causam constat, eò quòd nō omnibus prægnantibus hoc idē vsu eueniat: Sed cùm plures sobrio appetitu degant; quibus scilicet sanguis ille collectus integer est, & vacuus excremento, vitium id vltra mensem tertium non protrahitur: fœtus enim iam perfectior copiam absumere sanguinis potest, vt nihil prętereà sit quòd ad stomachum efferatur. Hoc idem etiā aliquibus esurientibus vi famis illa into

lera

lerabili, quam bulimũ appellamus, atq; etiã morbo maioris intestini laborantibus accidit, scilicet eadem illa de causa, quòd stomachus materijs vitiosis refertus est: ex quo fit, vt his summopere prosit purgatio.

70 Cur autumnus inæquabilis sit? habet enim eodem in die frigus, & calorem. De hoc varia sententia est: alij enim ad abditam atq; inexplicabilem causam illud referunt: alij vẽtos per id tempus varios, & inæquales afflare aiunt: alij quòd terra nimio æstatis æstu deusta, refrigeratur per autumnũ: hinc calore adhuc extante, vicissim agi modò frigore, modò calore opinantur. Haud enim illi audiẽdi sunt, qui propterea inæquabilẽ esse autumnum existimant, quoniam medius inter hyemẽ & æstatem positus est: nam & ver mediũ est, quod non ita euariat. Hic adijcere illa non alienũ est, diei & noctis spatiũ quatuor anni tempora planè imitatur: prima enim diei pars vsq; ad meridiem veri similis est: meridies ipsa æstatem simulat: hinc ad vesperam species agitur autumni. Nox deinde hyemem præfert, vt quæ humida & gelida sit, propter solis absentiam.

71 Cur somnũ lassitudo afferre possit, cũ hæc siccet, siccitas vigiliam pariat? Censendum non internè à lassitudine somnum proficisci, sed per mediam frigiditatem, atque hu

humoris consumptionem: quippe cùm lassitudo ex se siccitatem creet, siccitas calorem aboleat (humor enim caloris est nutrimentum) abolitio caloris frigus augeat. Igitur natura humido alimento cõsumpto, vitaliq́; spiritu diminuto quiescit, vt acquirat, repen dátq; quod amiserit.

72 Cur lapis, aut ferrũ, aut quid tale proiectum in aquam sine aliquo ligni sustentamento demergatur, ligno susceptum descendere nequeat? Censendum aerem per ligni meatus admissum lignum eleuare, ac facere vt innatet, quanquam pondus sustineat: at verò lapis, & ferrum, quia solidiora sunt corpora, prædensóq; meatuum contentu stringuntur, nullum sibi admitti spiritum patiuntur, atque ob eam rem nequeunt innatare. Sic enim & qui per vndas interierunt, primum ad imum delabuntur, pòst aliquot diebus emergunt, & fluitant: cùm enim corpus putret, & tabet, spiritus oritur, quo pulmo, meatúsque omnes implentur, corpúsque eleuant, ita vt facultas sit innatandi. Vnde piratas quosdam, homines quos enecassent, pulmone exempto in altum projcere, ne efferrentur, proditum est. Hæc eadem ratio est, cur oua integra dimissa in aquã demergi soleant, vrina & corrupta sustineantur, & supernatent: tabet enim humor eorũ,

&

& inflatur.

73 Cur testes gallorum gallinaceorũ quos lacte saginant, amplissimi, & concoctu facillimi efficiantur? Quoniam sanguis non modo serum in se continet, quod renes trahunt, sed etiam lentorem, quem sibi testes pro alimento hauriunt, crassiorem vrina, tenuiorem sanguine, cuius speciem propè imitatur. Sed quandiu natura copia alimenti indigeat, quòd quidem in ætate accidit puerili, lentorem etiam illum ad totùm enutriendum corpus dispensare solita est: vbi autem multus desijt alimenti vsus, videlicet tempore pubescendi, colligit hunc ad testes: quæ quidem res testium ipsorum amplificatione, pilorúmque pubertatis ortu palàm fit. Testes enim per id tempus augentur, & pubes pilo integitur. Sed cùm iterum sanguine natura indigeat largiori, scilicet posteaquam fœmina concepit, vt & fœtum nutriat, & lac moliatur, lentorem illum à testibus reuocat, rursúsque cum sanguine miscet, atque ita lac efficit: sanguis etenim albens, lac ferè est. Ergo quòd testes gallinaceorum plus lactis hauriunt, scilicet blandimẽto lentoris, quem suum in lacte comperiunt, plenius augentur, & alentiores, faciliorésq; redduntur.

74 Cur mel illud cõmendemus, q̃d acrius

sen

sentitur, & mediocriter hoc idem calidũ esse existimemus, cùm acritudo non nisi per calorem immodicum cõsistere soleat? Censendũ non acre mel, sed temperatũ id esse, verũ linguam suo calore plenius calefaciendo in acritudinem vertere: dulce etenim omne acre primum, pòst nimium incalescens, amarũ redditur. Quod autẽ sacchar Indi appellant, mellis coagulum est, sole cogente rores, conuertentéq; ad mellis dulcedinem: quòd idẽ monte etiam libano fieri certum est: Fit sacchar id proximũ salis glebulis candidum, fragile: vim id quoq; tergendi, purgandiq; melli similem habet, & coctum ritu mellis nostratis non æquè atque incoctum purgare potest: cibo tamen ita assumptum, aptius ad alendum est. Mel item quod galbanarium cognominamus, discrimen tertium mellis explet, pastu scilicet apum, quem galbana vitiat: prodest hoc illitum ad oculorum claritatem. Quinetiam quòd thymum redolet, vẽtrem iuuat frigidiorem. Aegyptium verò humidum, dilutúmq; est, videlicet ea de causa, quòd flores tractus illius immodicè hument, ex larga Nili amnis irrigatione. Omniũ optimũ insulę ferũt, & loca maritima: quippe quæ sicciora sint, & synceriora. Melli montis Hymeti terræ Atticæ laus pręcipua datur, propter florum singularẽ præstantiã.

Cur

75 Cur lac frigidum sit, & cur facilè conco quatur, probéque nutriat, cùm habitu sit frigidiori? Censendum lac propterea facilè transire posse in sanguinem, quoniam è sanguine factum est, & ferè sanguis albefactus est. Album verò atq; frigidiusculum fit per mammarum adenes, qui albi sunt, & sanguine vacui, cùm tamen suo in fonte aliquid habeat caloris, longè frigidius à mulctra expositum aeri euadit, quemadmodũ etiam semẽ. Cogendum non coagulo animalis, sed succo ficulno est, aut gutture gallinæ, aut cnico: sic enim caseus concoqui, digerique expeditius potest.

76 Cur vlcera pulmonis curari non queant? Quia quod curatum iterum est, quiescere debet: vnde illud Hippocratis medici, Pedis remedium quies est: motus enim confluuium agit materiæ superuacuæ, quæ excitare potest inflammationẽ. Pulmo autẽ ob respirandi necessitatẽ in motu assiduo est: adde quod purulenta pulmonis repurgari nõ nisi per tussim possunt, quæ suo intento motu vlcus lacerat, & dilatat. Quinetiam quod mẽbrum illud humidum, calidum, laxum, putredini opportunum spiritus conceptaculum est, refici propterea nequit, nisi à natura vna primordio seminis.

77 Quam ob causam homines qui ex ardua

dua febre insaniunt, robustissimi, quandiu insaniunt, sint: soluti insania admodũ debilitentur, & langueant? Quoniam siccitas per cerebrum & neruos agitur immodica: robur enim ex siccitate neruis acquiri certum est: sedata autem insania, lassitudinem sentiunt, quòd iam sensus integrior est, & nerui molliores redduntur, & laxiores.

78 Cur pisces saxatiles concoctu faciliores sint? Quoniam aqua saxis vicina moueri, etiam cùm serenum est consueuit: durum enim ac molle, quoniam contraria inter se sint, quiescere nequeunt cùm inuicem tangant: at quod mouetur, tenuius reddi solet, quàm quod quiescit. Ergo pisces quoq; agitati per aquam synceriores, puriores, & inde concoctu faciliores euadant, necesse est. Hec eadem ratio est, cur auium alas concoqui faciliores, quàm reliquas corporis partes experiamur.

79 Cur ijs balneũ non præcipiamus, qui febre continua iam laborare desinunt? Quoniam materiæ noxiæ, crudæ, crassæq; adhuc constant, corporéq; absolui nondũ patiũtur, quantũ materiæ autẽ vtilis fit, id tenue, atq; liquidũ substat. Ne igitur calor balnei prius vtilem partem vt tenuiorem, quàm inutilẽ trahat, abstinẽdum à balneo est: neq; per id tempus tantùm, quo morbus minuitur, verum

rumetiam quo incipit,& omnino quo materia minùs concocta est.
80. Cur medici hominibus febre laborantibus hectica, ab habitu nominata, parū aquę bibendū ante cibum præcipiāt? Vt membra solida quę persiccent, humefiant, reddātúrq; aptiora ad solidioris alimenti agglutinationem, agnationémq;. Hinc artifices quoq; tectorij operis, prius quàm admoueant calcem aqua parietem aspergere soliti sunt, vt tenacius incrustetur,& firmius.
81. Cur omnia dulcia lienē & iecur augēt? Iecur per sui habitus similitudinem facilius rem dulcem attrahere potest: calidum enim atque humidum est: lien verò cùm partē sāguinis feculentam de iecore trahat, sanguinem quoque elicit largiorem, videlicet pro copia, quæ posita in iecore est: quod quidem tantisper agit, quandiu inualeat vis eliciēdi, vnde nomen sortitus est.
82. Quamobrem vehementer percussi parte capitis quæ tēpora appellātur, intereūdū sit? Quoniam musculus, qui eā cōtinet partē ex cerebro oritur, vicinusq́; illi positus est. Consentiēs igitur cerebrum, ictumque communē accipiens: dolet, atq; contrahitur & spiritus quoque animalis vnà cum eo constipatur, atq; crassescit: itaq; animus cùm idoneo careat instrumento, à corpore confestim

discedit: vinculi enim corruptio, solutionem afferat rerum conuinciendarũ necesse est.

83 Cur homines, quos ingẽs tonitrui strepitus attonitos fecerit, intereãt, aut certè amentes degant? Eadẽ illa ratio est, quã proximè diximus: ictus enim immodicus aeris, cerebrum atq; spiritũ animalem per aures subit: quã ob rem spiritus ille cõtrahitur crassescitq́; deniq; ineptus ad animi actiones redditur: & cũ immodicè incrassescat, etiã discessum animi à corpore agit, quæ mors est.

84 Quam ob causam oui vitellus concoctu facilis, albumen difficile est? Quoniam vitellus calidus, albumen humidum, & frigidum est. Ouum quippe qualitates elementorum omnes complectitur, & quatuor illa rerum primordia planè in se sita ostendit: tegmentum enim testaceum terræ proximum est: siccum nanque & frigidum: albumẽ aquę conditionem gerit: humidum enim & frigidum: spiritus in albumine contentus pro aere est: calidus enim, & humidus: vitellus ignem repræsentat: plus enim calidus, minus siccus, neque colore igneo vacat. Denique orbis vniuersi, quem mũdum vocamus, speciem in ouo dixeris demonstrari: nam & ex quatuor constat elementis, & in sphæræ faciem conglobatur, & vitalem potentiam obtinet.

85 Cur stercus hominum, qui morbo maioris intestini laborant, speciem gerat bubuli? Quoniam morbus hic ex pituita magna ex parte oriri solitus est: pituitæ autem copia putrescens spiritum agit, qui feces subito inflat, tumefacit, atq; ita similes bubulis reddit: vnde fit sæpius, vt vel in aqua valeat innatare. Bubulum autem inflari propterea arbitrandum, quoniam plurimum boum pabulum palea est & fœnum, plurimúsq; proinde spiritus mouetur.

86 Cur membrana cerebri pleniore vulnerata, oriri per secturam soleant, quæ fungorum nomine appellamus? Quia vapores qui ex cerebro assiduè proficisci, digeriq́; per rimas consueuerunt, disiectio iam osse, amploque patefacto itinere, effluunt vniuersi, ossique gelido occursantes concrescunt, & speciem fungi capiunt: quippe qui suprà ampliusculi, infrà prætenues videlicet loci ratione perficiantur.

87 Cur pituita, quæ crassa & frigida est, & inde apta ferri deorsum, sæpe ad caput ex pedibus ascendat? Censendum non ex se pituitam posse ascendere, sed per vim secernendi, quæ indita membro cuique est: hæc enim quamuis in pede nocens illa materia sit, tamen depellere sursum potest: quòd cùm membra omnia faciant, tandem ea in parte

consistit materia, quæ minus depellere potest, quàm satis sit.

88 Cur per statum aeris pestilentem, homines multi & inæquales malo eodē intereant? quæ quidem res tollere fatum videtur, id est, necessariam rerū consequentiā, quàm stellarum ordini, & motioni tribuimus. Censendum illos homines rapi conditione cœli pestifera, qui concepti natiq; sunt tali motu stellarum, vt longinquo tempore viuere nequirent: quemadmodum enim ædificium vetus atq; infirmum facilius impetu venti corruit, quàm nouū, & validum, sic etiā homines qui ex fato vitam sortiti sunt breuiorē, expeditius ab aeris vitio mouentur, & capiuntur. Malum autē cōmune propterea est, quoniā aer, qui syderum pestilenti defluuio vitiatus est, idem continet omnes, atque ab omnibus trahitur.

89 Cur multitudo per crapulam vino vini molestiam leuari dicere soleat? Hoc etsi vulgare est, verè tamen asseritur: quippe cū membra per nimium vini calorem resoluta, vini adiectione recreentur, firmētúrq;, vt spiritus coactos, tentantesq; caput discutiant & depellant, præsertim si temperatum est, quod secundo hauritur. De vino hæc annotare non alienum hic est. Vinum si exiguum bibatur, salubritatem largitur: si modicum,

fa

facundiam parit: si immodicum, & menti obest & corpori, vt Theagenes quoque poeta inquit: Meri copia noxia est: at si quis eo recte vtatur, non noxium, sed percommodum est. Liberum patrem bacchis comitatum non inepte effingunt: choream enim quam vini hilaritas extruit, baccharum cœtus designat. Satyros eidem coniungunt ratione agilitatis, facilitatisque. Lydiam etiam addunt, quoniam per immodicum vsum vini; hominem resolui necesse est. Quinetiam pardi sectantur ob eam causam, quòd multa & varia imaginantur, qui multum vini hauserint: animal enim hoc varia integitur pelle. Vnã ex bacchis Agauem matrem Pēthei suum discerpsisse filium narrant, eò quòd multi per vinolentiam facilè in homicidium ruunt. Nudus fingitur Bacchus, quoniam vinum mentem atq; animum detegit, & patefacit. Assit Venerem Bacchus, ac fit Ariadnam: vino enim inebriatis, libido maxima oritur. Neque caluus quidē Bacchi comitatui deest, scilicet propter cerebri detrimentum, quòd vsus vini immodicus inuehit: amittit enim vires suas sedes hæc animi, atq; marcescit: vnde vinū maronem à marcore pleriq; nominãt. Necnō & Pana hisce adesse volūt, videlicet ob summã vini potentiã, aut ob variũ eius feruorē, viresq; varias. Tãgitur Bacchus à fulmine prius quàm

veniat ad lucẽ eximitur vtero matris, conie-ctus in femur patris clauditur, quoniam vinum persæpe fictilibus contentum soli expo nitur, atque ita vires in plenum accipit, & sa porem. Sorores quatuor Bacchus habet, quo niam vinum mutationes quatuor recipit. Sã guis ex materijs nostri corporis vino tum in habitu, tum in natura respõdet. Quemadmo dum enim ex quatuor vinum constare parti bus exposuimus, sic sanguis quadripartitus est, quippe qui partem habeat dilatissimam, quam renes hauriunt: & tenuem quandã veluti florem, quam fellis folliculus trahit: & crassam ac feculentam, quam lien capit: & pu ram atque synceram, quæ digesta in mẽbra alere potest modo vini, quod sua tantum par te syncera alimoniam potest prçstare.

90 Quam ob causam præputium & genarum partes tenuiores discissæ, coniungi, agglutinaríque nequeant? Omninò quæ ex semine natura creauit, hæc destructa recreari non queunt: non enim neruos, non vena, non membrana, non reliqua generis eiusdem suã possunt recipere integritatem: ergo non immeritò ista quoque refici nequeunt, cùm semine orta sint: at quæ principiò sanguis con stituit, hæc denuò gigni recrearíque possunt eò quòd sanguis nulla in parte ætatis deesse potest.

Cur

91. Cur vinacea,& zizania,& grana ficulna integra, vt ingeſsimus per aluum egeri ſoleant? Vtrum quia parua admodum ſunt, & ſicca, ideo concoqui nequeant. An quia ſemina ſunt,& generandi perfectè obtinent facultatem,reſolui non patiantur,ſed peruicacius ad eum finē edurant, cui ſunt deſtinata à natura: hac enim de cauſa ſpecie quoque globi formata ſunt,quæ omnium figurarum perfectiſsima eſt.

92 Quam ob cauſam parte iecoris gibba interſepta,iugale collo ſubiectum graueſcat,& dilabetur? Quoniam vena à trunco cognominata,quæ ex parte iecoris gibba ad collū vſque aſcendit,amplificata per interſeptionem infartionémque grauius ponderat, tenditq; deorſum: quemadmodum inteſtinum quoq; carnibus,aut quolibet alio corpore infartum deferri cogitur,atque collabi. Sic enim vena illa detracta iugalis, interiora ſecum trahit, mouétque dolorem. Tuſsi quoq; ijdem arida infeſtantur:malus enim iecoris habitus efferens ſeſe ad membra ſpiritui deputata,excitat illa ad rem depellendam quam vrget, atque inde tuſsis exultat.

93 Cur vulua vna omnium membrorū aſpera parte interiore eſt? Habet enim quoſdam exceſſus, quos caliculos, ſiue acetabula appellamus, vt ſemen humidum poſsit

retinere: humor etenim omnis facilè per læuem corporis faciem labitur: hinc enim & artifices tectorij operis scalptis parietibus calcem admouent, vt per caua & summa asperiora crusta contineatur, & hæreat. Hac verò de causa semen quoque ipsum lentum, glutinosúmq; factum à natura est, videlicet vt tenacius incidere posit, & firmius.

94 Cur multi, cùm suam vrinam exitum appetentem retinuissent, resoluti sint, atque destillatione vrinæ laborarint? Quoniam vesica nimium plena, extumescenteq; vltra modum, humorem ex natura membranæ inditũ omnem expressit, atque ita siccior facta est, vt præterea contrahi nequiret more pellis, quæ exiccata extendi nõ potest, nisi aqua mista cum oleo diluatur. Fieri autem vrinæ destillatio solet vel per musculi resolutionem, qui ceruicem vrinæ claudit, vel per exulcerationem ipsius vesicæ, vel per iniuriam calculi: mordetur enim vesica, aut aggrauatur: itaque excernere incitatur, quantum vrinæ receperit minimum. Difficultas verò vrinæ nomen generalius quàm destillatio est, sicut & coquendi, aut audiendi, aut spirandi difficultas.

95 Cur vehementer ij sitiant, quorum ventrem inferiorem fluctio exercet? Quoniã humoribus deorsum collapsis stomachus reficicatur:

catur: sitis autem non nisi per siccitatem oriri solita est.

96 Quid est quod lachrymas moueat, cùm angamur? Spiritus qui per angorem affectus est: hic enim ad cerebri membranam effertur atque humorem ibi positum exprimit: quod idem vel præ nimia lætitia potest euenire.

97 Cur barba spadones careant? Quoniam calore vacant, quo pili & oriuntur & augentur.

98 Quamobrem qui pueri execti sunt, vocem reddũt acutiorem, quàm qui adultiores, quos gallos nominamus? Quoniam per id tẽpus execti sunt, quo meatus sunt arctiores: spiritus autem eò tenuius sonat, quò per angustiora extruditur.

99 Cur cibo tam humido, quàm sicco ingesto eructemus? Quia spiritus vel cum cibo admittitur, vel post ex concoctione mouetur: qui cùm tenuior sit, petit superiora: itaque per os extruditur, quam rem ructum appellamus.

100 Cur alij magis, alij minus concumbere valeant? Quòd alijs alij sunt calidiores.

101 Quare qui ex luce amplissima ad mediocrem venerũt, cernere protinus nequeãt? Quoniã lux mediocris propius ad tenebras, quàm amplissima illa accedit: tenebrę autem suam ob crassitudinem vim conspiciendi

obfuscant.

102 Cur mulieres vulua malè affecta mente labantur,& delirét? Quoniam mẽbrũ id natura constat neruosa, suaque primordia è stomacho,atq; mẽbranis cerebri ducit, quod vel ipso contextu palàm est.

103 Cur mulierum menstrua colligantur? Quoniam per vitam, quam ociosiorem degunt,amplius materia superuacua redundãt: at sanguis largior in homine, quàm cætera materiarum genera est:ergo meritò ijs, cùm amplius vacet, egeri leuandi corporis gratia solitus est.

104 Cur pestem lippitudo magna ex parte præcedere soleat? Quoniam pestis spiritus affectio est: quòd cùm spiritus motus, vitiatúsque efferatur ad caput, oculos perturbat,eósque prius quàm cætera vitiat,vtpote qui tenuior atque mobilior sedem adeat oculorum.

105 Cur homines tremuli cùm bibant, circunferri soleant? Quia vini calor immodicus neruos subit,& spiritum contentũ in his perturbat,qui ex sede cerebri ducitur.

106 Cur bestiæ statim ab ortu naturæ ambulare queãt,homines nequeant? Quoniam bestiæ caloré omni ex parte sui corporis parem continent: homines plus caloris habent in capite:itaque non antè erigi, ambulareq; possunt

possunt, quàm modo æquali calor in omnes partes corporis digeratur.

107 Cur qui neruorũ distentione laborant, si ardue febriant, liberari distẽtione possunt? Quoniam ex refrigeratione afflictionéque spiritus contenti in neruis distentio oritur, & ex calefactione aboletur: febris autem calida est.

108 Quare qui bilem atram euomuerũt, periculo pateant? Quoniam nulla præterea bile substante, sanguis ex iecore trahatur necesse est.

109 Cur à mictu spiritus aluo excedere soleat? Quoniam quãdiu plena vesica est, rectũ intestinum, quod sibi subditum habet, premit: egesta autẽ vrina relaxatur, atq; ita spiritus in intestino illo detẽtus labitur, atq; effluit cum sono.

110 Cur vbi eminximus aut oscitati sumus, inhorrescere consueuimus? Quoniã aliquid spiritus calidi excurrit, cuius detractione corpus refrigerari congruum est.

111 Cur albugines aut vitiligines acu adacta nullum sanguinem emittant? Quoniã calor omnis summis ex meatibus, vel recesit, vel difflatus, exactúsque est.

112 Cur pleræque omnes mulieres cùm conceperunt, picare, id est, appetere sapores minus conuenientes soleant? Quoniam con- *Maliciã vocat plinius.*

ceptus

ceptus præter naturam est, affectus autẽ stomachi, vitium id est quod picam vocamus; quemadmodum auiditas, & fastidium.

113 Cur febres quartanæ diuturniores cæteris omnibus esse soleant? Quoniam in ea materia peccatur, quæ terrena maximè est: terrenum autem omne graue est: quocirca meritò quartanæ & lentius repetunt, & longius tenent.

114 Cur vlcera articulorum reduci in cicatricem nequeant, quod in plerisque aduertimus? Vtrum quòd plus materiæ in articulis est. Ergo cum materia largius illuc confluat, acrior redditur, itaque non maturius siccescit. An quoniam articulorum postremum cartilago est, idcirco cicatrix firmari nequit, sed labitur.

115 Cur aqua pluuia leuior sit, cum ex mari hauriatur, [illegible] tenuem quãtis ex mari hau[illegible] tamen agitatam tenuem efficit, & leuem.

116 Cur res frigida omnibus ossibus, dentibus neruisque inimica est? Quoniam hæc natura constant terrena: terrenum autem omne frigidum est: ergo quod frigida qualitas augeatur, meritò accidere detrimentum potest.

117 Cur qui per febris ardorem insaniunt, pulsum arteriarum habeant leuiorẽ: qui per lethargum vitiam memoria obtorpescunt,

plenio

plenioremreddant? Quoniam alteri spiritu relaxato cerebri delirant, alteri eodem illo spiritu crassescente, grauescenteque premuntur & infestantur.
118 Cur febribus quibusdam per sudorẽ leuatis cordis periculosæ affectiones sedari soleant? Quoniam materia vitiosa partim difflatur, partim resoluitur.
119 Cur per hyemẽ plus cibi assumere, pleniusque concoquere possimus? Quoniam calor nostri corporis pulsus exterioris frigoris vehementia, ad sedem interiorem se recipit: itaq; facit, vt cibus plenius & concoquatur, & assumatur.
120 Cur qui nimis concubuerunt, si præterea coeant, sanguinem vice seminis emittãt? Quoniam semine omni exhausto, nullus humor promptius sanguine rei venereæ se offert.
121 Cur nerui non quemadmodum puncti, ita etiam præcisi excitent inflammationem? Quoniam spiritus inæquabili punctionis segmento occurrẽs, retorquetur, atq; in se coactus stipatur & recalescit: ac præciso penitus neruo, spiritus effluit omnis, & abit.
122 Cur sudores qui ante accessionem venerint, graues sint & molesti? Quoniam qui febrem sequuntur per relaxationem, remissionemque effluant: qui antecedunt, per expres
sionem

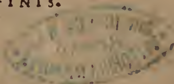
sionem vtique violentiorem extringantur.
123 Cur os ieiunum grauiter oleat? Quoniã stomachi acritudo nisi cibo recenti tẽperetur insuauem reddit exhalationem.
124 Cur nullus in corde morbus possit cõsistere? Quoniam per membri opportunitatem antè mors rapit, quàm morbus pateat.
125 Cur scrobe iuxta mare effossa dulcis aqua comperiatur? Quoniam mare transmissum, liquatúmque per terram, suam crassitudinem omnem amittit, inque humorem dulcem extenuatur.
126 Cur ambusta difficulter cicatricem recipiant? Quoniam per ignem meatus corporis omnes extruduntur, obliterantúrque, vt caro propemodũ mortua sit: fit enim vt materia in hisce inclusa, perquam difficulter educatur.
127 Cur homines natu maiores vinosi esse consueuerunt? Quoniam per ætatem refrigerati, calorem desiderant. Vinum autem calorificum est.
128 Cur pondus facilius parte læua quàm dextra efferre valeamus? Quoniam materia partis læuę oppressa plus edurare, patiq; quã dextra potest: quippe cùm altera difficilius, altera facilius moueatur.
129 Cur pars dextera sanabilior sit quã læua? Quoniam per exercitationem ampliorẽ

maiex

materiæ compeſcuntur, redduntúrque ſanitati opportuniores.

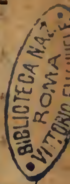
130 Cur mel vlceribus acre, guſtui dulce ſentiatur? Quoniam vlceribus horridis, reſiccatiſque mellis tenuitas occurrit: tenue autē omne acre eſt. At guſtus quia humidus eſt, mellis percipere poteſt lenitatem.

SECVNDI ET VLTIMI PROBLEMATVM ALEXANDRI APHRODISIEI LIBRI FINIS.

IN PROBLEMATA ARISTOTELIS INDEX,

DVPLICI NVMERO COMPOSITUS: *quorum prior Sectionem, alter Quæstionem, siue Problema commonstat.*

A

Aluu

Aspe

Atro.

Bilis

Calidi

Cibus

Diui

Erro

Exer

Flatus

Homi

Ignis

Mens

Oculi

Ordei

 fri

Quæ

Stre

Tem

Titil

Ad

ma

Vm

FINIS.

IN PROBLEMATA A-LEXANDRI APHRODISI-EI INDEX DUPLICI NUMERO COMpositus: quorum prior Sectionem, alter Quaestionem, siue Problema commonstrat. Adiecta tamen quibusdam in locis litera p, cum numero duplici: ubi litera p, Prooemium libri indicat, numerus autem prior paginam, posterior lineam.

A

Auste-

Calor

Con

Corpo

G

Mare

Per

Piper

Puber

Rosæ

Sca

Tend

Vena

tutem

FINIS.

LVGDVNI,

Excudebat Nicolaus Baccaneus.

